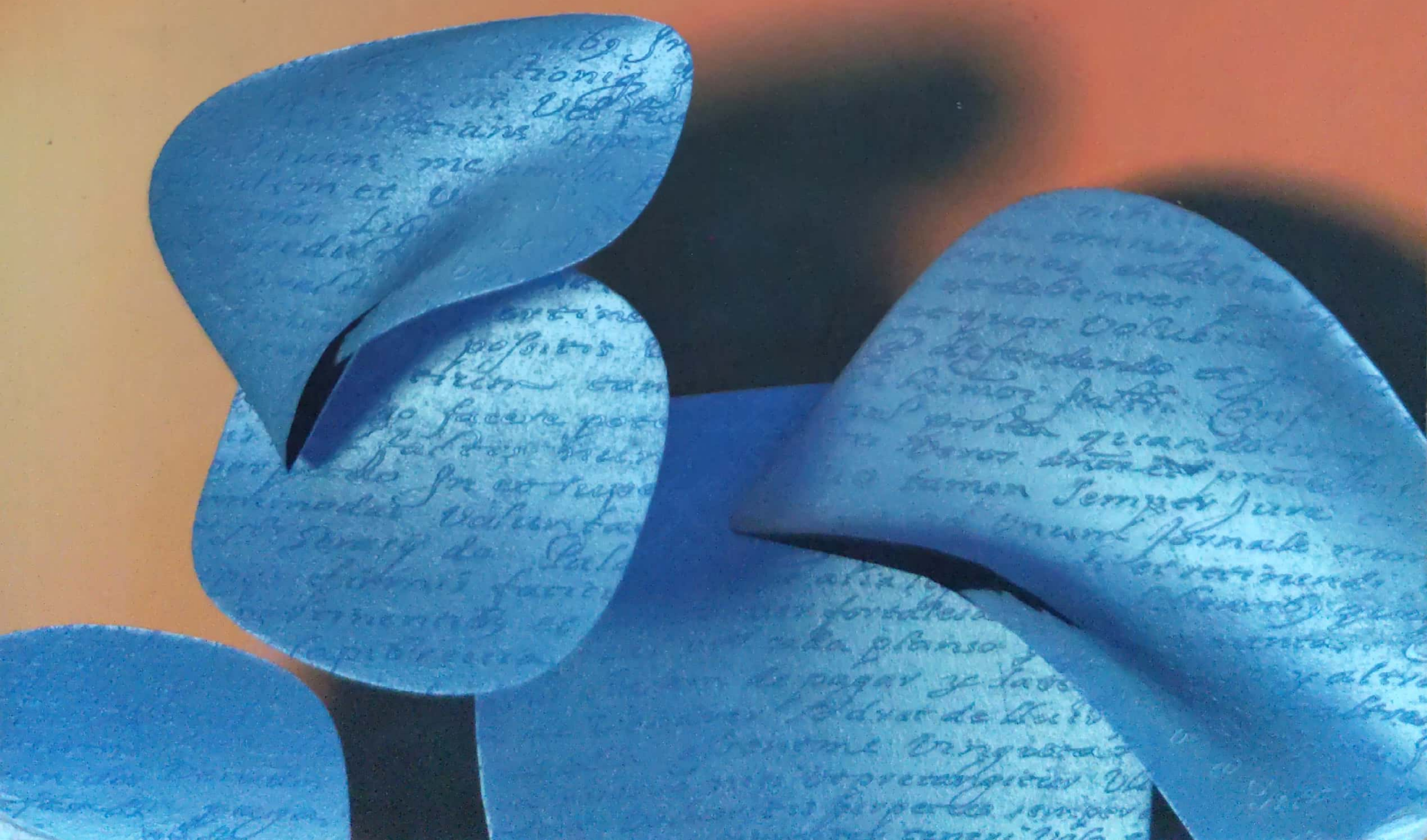
E. Cârstocea, M. Columban, H. Corcheş, D. Kudor, L. Sfîrlea

ART Grup Editorial

Limba și literatura română

PREGĂTIRE COMPLETĂ

- clasele **a VII-a și a VIII-a**
- evaluarea națională

Elena Cârstocea • Monica Columban • Horia Corcheș
Dorina Kudor • Lenuța Sfîrlea

JAHARIA
DANIEL BOOSS

Limba şi literatura română

PREGĂTIRE COMPLETĂ

pentru clasele VII-VIII
și
pentru evaluarea națională

ART
Grup Editorial

***Tehnoredactare*:**
Andrea NICULAE

***Coperta*:**
Alexandru DAŞ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Limba şi literatura română : pregătire rapidă pentru evaluarea naţională / Elena Cârstocea, Monica Columban, Horia Corcheş, ... –
Bucureşti : Art, 2010
ISBN 978-973-124-479-2

I. Cârstocea, Elena
II. Columban, Monica
III. Corcheş, Horia

811.135.1(075.33)
821.135.1.09(075.33)

Pentru comenzi vă puteţi adresa:

Departamentului Difuzare
C.P. 78, O.P. 32, cod 014810, sector 1, Bucureşti

telefon
021.224.17.65
0721.213.576
0744.300.870
Se acordă importante reduceri.

Tipărit la C.N.I. „CORESI“ S.A.

PARTEA I
Textul literar. Textul nonliterar. Comunicare

TEXTUL LITERAR [5]
I. Genul epic [5]
A. Specii ale genului epic în proză [11]
Basmul [11]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Greuceanu*) [11]
Exemple de compuneri (*Prâslea cel Voinic și merele de aur*) [28]
Schița [36]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Vizită...*, I.L. Caragiale) [36]
Exemple de compuneri (*D-l Goe...*, I.L. Caragiale) [49]
Nuvela [56]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Popa Tanda*, Ioan Slavici) [57]
Exemple de compuneri (*Două loturi*, I.L. Caragiale) [69]
B. Specii ale genului epic în versuri [76]
Fabula [76]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Câinele și cățelul*, Grigore Alexandrescu) [77]
Exemple de compuneri (*Bivolul și coțofana*, George Topîrceanu) [86]
Balada populară [93]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Monastirea Argeșului*) [93]
Exemple de compuneri (*Toma Alimoș*) [107]
II. Genul liric [114]
A. Textul liric. Particularități și aplicații [114]
B. Pastelul [131]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Sfârșit de toamnă*, Vasile Alecsandri) [132]
Exemple de compuneri (*Iarna*, Vasile Alecsandri) [141]

TEXTUL NONLITERAR [145]
Articolul de ziar/ de revistă [145]
Anunțul [149]
Știrea [150]

TEXTUL REFLEXIV. TEXTUL IMAGINATIV. TEXTUL ARGUMENTATIV [151]
Compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal, social sau cultural [151]
Diverse compuneri descriptive [156]
Diverse compuneri narative [168]
Diverse compuneri dialogate [173]
Compuneri care presupun exprimarea argumentată a unui punct de vedere [176]

ZAHARIA DANIEL

TEXTUL LITERAR

Textul literar reprezintă produsul imaginației unui scriitor, având drept scop impresionarea, sensibilizarea cititorului.

I. GENUL EPIC

1 Idei principale/ idei secundare

Ideea principală concentrează informația dintr-o secvență a textului.
Ideea secundară detaliază conținutul secvenței de text din care s-a extras ideea principală.

Pentru formularea ideii principale, e necesar:

- *să citești integral textul;*
- *să recitești textul, delimitând secvențele care conțin informații distincte referitoare la o singură acțiune realizată de unul sau de mai multe personaje;*
- *să exprimi informația esențializată într-un singur enunț (propoziție sau frază scurtă).*

Pentru formularea ideii secundare, e necesar:

- *să recitești secvența de text din care ai extras ideea principală;*
- *să identifici informația prin care se completează ideea principală cu detalii semnificative;*
- *să exprimi informația care detaliază ideea principală în una sau mai multe propoziții.*

2 Planul simplu și dezvoltat de idei

Ideile principale așezate în succesiunea lor din text constituie planul simplu de idei.
Ideile principale și ideile secundare alcătuiesc planul dezvoltat de idei.

- *Planul simplu de idei este firul roșu al acțiunii, în ordinea apariției întâmplărilor în text. Pe baza planului simplu de idei și a unor detalii necesare din planul dezvoltat de idei se redactează rezumatul textului.*

3 Rezumatul

Este un tip de compunere care presupune prezentarea faptelor, evenimentelor într-o formă concisă, clară, eliminând detaliile nesemnificative pentru înțelegerea logicii textului.

Redactarea unui rezumat presupune:

⇒ *cunoaşterea textului, prin lecturi succesive;*
⇒ *formularea ideilor principale sub forma unor enunţuri scurte;*
⇒ *transformarea ideilor principale în enunţuri mai lungi, prin selectarea unor detalii semnificative şi necesare, din ideile secundare;*
⇒ *precizarea personajelor implicate în acţiune;*
⇒ *respectarea succesiunii întâmplărilor;*
⇒ *utilizarea timpului prezent sau perfect compus;*
⇒ *folosirea ponderată a verbelor la gerunziu şi la participiu pentru concentrarea informaţiei;*
⇒ *eliminarea pasajelor descriptive;*
⇒ *evitarea repetiţiilor, a arhaismelor şi a regionalismelor;*
⇒ *relatarea la persoana a III-a;*
⇒ *trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, fără dialog inserat;*
⇒ *relatarea obiectivă, fără comentarii proprii şi fără citate;*
⇒ *utilizarea cuvintelor de legătură care asigură cursivitatea rezumatului (de exemplu:* după aceea, apoi, mai târziu, în acelaşi timp, din această cauză etc.*)*
⇒ *respectarea normelor de exprimare, de ortografie, de punctuaţie şi de aşezare a textului în pagină.*

4 Indici de timp şi de spaţiu

Indicii de timp marchează succesiunea şi durata întâmplărilor.
Indicii de spaţiu fixează locul în care se desfăşoară întâmplările.

⇒ *Pentru identificarea indicilor de timp caută în text adverbe de timp, substantive care denumesc părţi ale zilei/ ale săptămânii, precum şi luni, anotimpuri, ani, numerale care indică ora etc.*
⇒ *Pentru identificarea indicilor de spaţiu, identifică în text cuvinte care indică locul acţiunii: adverbe de loc, substantive. Spaţiul poate fi:*
- *exterior (natura, pădurea, lacul) sau interior (camera, casa);*
- *real (oraşul, satul) sau imaginar/ fantastic (împărăţia zmeilor, tărâmul de dincolo);*
- *terestru (grădina, strada) sau cosmic (cerul, luna, stelele).*

5 Subiectul operei literare, momentele subiectului

Subiectul reprezintă totalitatea întâmplărilor pe care textul literar le surprinde, manifestate în spaţiu şi în timp.
Subiectul este organizat, de regulă într-o succesiune de momente:
1. expoziţiunea – surprinde situaţia iniţială;

2. intriga – surprinde momentul care provoacă un conflict, în urma căruia se va desfăşura acţiunea;
3. desfăşurarea acţiunii – surprinde succesiunea de evenimente declanşate de intrigă;
4. punctul culminant – este momentul cu cea mai mare încărcătură de tensiune;
5. deznodământul – surprinde rezolvarea conflictului.

Uneori, mai ales în operele literare moderne, momentele propriu-zise ale subiectului nu pot fi delimitate strict sau nu respectă această ordine.

Pentru identificarea momentelor subiectului fii atent la următoarele aspecte:

⇛ *expoziţiunea surprinde adeseori indicii generali de timp şi de spaţiu; de asemenea, sunt introduse în scenă personajele; este un moment lipsit de tensiune, adesea cuprinde elemente descriptive;*

⇛ *intriga declanşează conflictul, este un moment tensionat, de scurtă durată; personajele devin mai active, se pun în mişcare;*

⇛ *desfăşurarea acţiunii este momentul cel mai amplu, surprinde o succesiune de evenimente mai mult sau mai puţin tensionate, răsturnări de situaţii;*

⇛ *punctul culminant este momentul în care criza personajelor este maximă şi pare că nu mai are nicio rezolvare; este un moment de scurtă întindere;*

⇛ *deznodământul surprinde o stare de echilibru, instaurată prin rezolvarea conflictului; în unele opere literare, deznodământul poate lipsi, lăsând cititorul să-şi imagineze cum se va rezolva conflictul.*

6 Personajele (clasificare, modalităţi de caracterizare, relaţii între personaje)

Personajul are o identitate ficţională şi nu se confundă cu o persoană reală, chiar dacă are un model din realitate.

Personajele pot fi:
- principale, secundare, episodice;
- individuale, colective;
- exponenţiale/ reprezentative.

Caracterizarea personajului se realizează prin modalităţi:

a. directe:
- vocea naratorului; • vocea altor personaje; • autocaracterizare.

b. indirecte:
- fapte; • atitudini; • limbaj; • relaţia cu alte personaje;
- mediul în care trăieşte; • vestimentaţie.

Pentru a caracteriza un personaj din text:

⇛ *reciteşte cu atenţie textul;*

⇛ *precizează statutul personajului în funcţie de:*
- *gradul de participare la acţiune (principal, secundar, episodic);*
- *gradul de individualizare (individual, colectiv);*
- *gradul în care ilustrează un comportament uman (exponenţiale/ reprezentative).*

⇛ *selectează citate semnificative pentru a ilustra trăsăturile fizice şi morale, precum şi modalităţile de caracterizare;*

- ⇒ *exemplifică mijloacele/ procedeele de caracterizare identificate;*
- ⇒ *numeşte trăsăturile personajului pentru care ai optat;*
- ⇒ *ilustrează trăsăturile, prin citate comentate sau prin referire la întâmplări/ la situaţii semnificative;*
- ⇒ *prezintă relaţia dintre personajul ales şi alte personaje ale operei;*
- ⇒ *menţionează modurile de expunere şi mijloacele de expresivitate artistică prin care se realizează portretul personajului;*
- ⇒ *organizează textul în paragrafe şi alineate;*
- ⇒ *reciteşte textul pentru a corecta eventualele greşeli de ortografie şi de punctuaţie;*
- ⇒ *exprimă-te clar, urmărind legătura între idei;*
- ⇒ *foloseşte ghilimelele pentru fragmentele citate;*
- ⇒ *utilizează doar cuvinte al căror sens îl cunoşti.*

7 Naratorul

Naratorul (povestitorul) este o voce din text şi nu se confundă cu autorul. Naratorul relatează fapte şi întâmplări şi poate fi:

- *subiectiv* (implicat afectiv, marca definitorie a implicării fiind relatarea la persoana I singular, ceea ce presupune perspectiva/ viziunea proprie asupra evenimentelor relatate);
- *obiectiv* (detaşat/ neimplicat afectiv);
- *omniscient* (este singurul care ştie cum gândesc şi acţionează personajele, în spatele cărora se află şi pe care le prezintă în diferite ipostaze/ înfăţişări şi situaţii);
- *narator-personaj*, personaj în propria naraţiune;
- o „voce” care relatează şi care nu poate fi identificată cu cineva anume.

Pentru a identifica statutul naratorului, urmăreşte:

- ⇒ *persoana verbului şi a pronumelui:*
  - *dacă relatarea se face la persoana I, atunci naratorul este şi personaj;*
  - *dacă relatarea se face la persoana a III-a, atunci naratorul nu este personaj, fiind o voce impersonală.*
- ⇒ *cuvinte/ sintagme care indică implicarea afectivă:*
  - *dacă există comentarii subiective, interjecţii, construcţii în vocativ, verbe la imperativ, punctuaţie expresivă, atunci naratorul este subiectiv;*
  - *dacă relatarea este neutră, fără mărci ale subiectivităţii, atunci naratorul este obiectiv.*

8 Moduri de expunere (naraţiune, descriere, dialog, monolog)

Naraţiunea este un mod de expunere prin care se prezintă o succesiune de întâmplări petrecute într-o ordine temporală.
Descrierea este un mod de expunere care constă în prezentarea sugestivă a unor obiecte, fenomene, situaţii, personaje etc. Are rolul de a întrerupe ritmul epic.
Dialogul este modul de expunere care constă într-o succesiune de replici, prin care se reproduce o discuţie între două sau mai multe personaje. Are rolul de a dinamiza acţiunea, de a caracteriza personajele, de a crea impresia de autenticitate.

Monologul este un mod de expunere care constă în exprimarea unor idei/ sentimente de către personaj, fără a presupune un răspuns din partea celorlalte personaje.

Narațiunea se identifică prin:

- ⇒ *acțiunea derulată în timp și spațiu;*
- ⇒ *prezența personajelor;*
- ⇒ *frecvența verbelor.*

Descrierea se identifică prin:

- ⇒ *frecvența substantivelor și a adjectivelor;*
- ⇒ *numărul redus al verbelor, care sunt folosite mai ales la modul indicativ, timpul imperfect.*

Dialogul se identifică prin:

- ⇒ *prezența liniei de dialog;*
- ⇒ *folosirea construcțiilor în cazul vocativ;*
- ⇒ *prezența unor verbe ca:* a spune, a zice, a afirma, a ruga, a întreba *etc., prin care naratorul face explicite replicile personajelor.*

Monologul se identifică prin:

- ⇒ *vorbirea neîntreruptă a unui personaj;*
- ⇒ *absența replicilor.*

9 Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

Este modalitatea de a prezenta și susține o opinie prin argumente convingătoare.

Exprimarea opiniei presupune:

- ⇒ *formularea opiniei;*
- ⇒ *identificarea a cel puțin 1-2 argumente extrase din text care să exemplifice și să susțină opinia formulată;*
- ⇒ *folosirea citatelor care să ilustreze propriile afirmații;*
- ⇒ *utilizarea unor mijloace lingvistice adecvate: verbe de opinie – a crede, a considera, a presupune etc.; adverbe/ locuțiuni adverbiale de mod folosite ca indici ai subiectivității – probabil, desigur, fără îndoială, cu siguranță etc.; conjuncții/ locuțiuni conjuncționale cu rol argumentativ – deoarece, din cauză că, încât, ca să, așadar etc.; conectori argumentativi – în primul rând, de fapt, prin urmare etc.;*
- ⇒ *respectarea logicii argumentării;*
- ⇒ *formularea unei concluzii succinte și clare.*

10 Argumentarea apartenenței la genul epic

Un text se încadrează în genul epic dacă:

- există acțiune plasată în timp și spațiu;
- acțiunea este realizată de către personaje;
- întâmplările sunt relatate de către un narator, prin îmbinarea modurilor de expunere;

- narațiunea este modul de expunere preponderent;
- gândurile, ideile și sentimentele autorului sunt exprimate în mod indirect.

Redactarea unei compuneri în care să argumentezi încadrarea unui text în genul epic presupune existența celor trei părți: introducere, cuprins și încheiere.

Introducere

⇒ *precizează autorul și titlul operei alese;*
⇒ *stabilește tema textului;*
⇒ *încadrează opera în genul literar indicat (formulează ipoteza).*

Cuprins

⇒ *prezintă caracteristicile genului epic:*
- *apare vocea naratorului, care relatează fapte și întâmplări la persoana a III-a sau la persoana I;*
- *principalul mod de expunere este narațiunea;*
- *prin descriere se fixează cadrul întâmplărilor, se redă atmosfera acțiunii, se încetinește ritmul acesteia și se caracterizează în mod direct personajele;*
- *dialogul dinamizează acțiunea, fiind și o modalitate de a pune în lumină relațiile dintre personaje;*
- *faptele și întâmplările sunt plasate într-un cadru spațio-temporal și sunt săvârșite de către personaje.*

⇒ *exemplifică aceste caracteristici pe baza operei studiate de tine;*
⇒ *prezintă, în rezumat, acțiunea textului;*
⇒ *evidențiază elementele de spațiu și de timp;*
⇒ *prezintă succint personajele textului;*
⇒ *caracterizează sumar personajul principal;*
⇒ *exprimă-ți opinia cu privire la mesajul textului: utilizează, pentru aceasta, verbe precum – a crede, a considera etc.; adverbe de mod – posibil, probabil, desigur etc.; cuvinte cu rol argumentativ – pentru că, încât, așadar etc.*

Încheiere

⇒ *încheie compunerea printr-o concluzie, în care să sintetizezi trăsăturile genului epic și să precizezi că acestea se regăsesc în opera literară studiată de tine.*

Nu uita!

⇒ *organizează textul în paragrafe și alineate;*
⇒ *recitește textul pentru a corecta eventualele greșeli de ortografie și de punctuație;*
⇒ *exprimă-te clar, urmărind legătura între idei;*
⇒ *folosește ghilimelele pentru fragmente citate;*
⇒ *utilizează doar cuvinte al căror sens îl cunoști;*
⇒ *scrie ordonat, îngrijit, fără ștersături.*

II Argumentarea apartenenței la specie

⇒ ***Notă!*** *Vei respecta structura de la argumentarea apartenenței la genul epic, doar că vei scrie trăsăturile speciei pe care ai ales-o!*

A.
SPECII ALE GENULUI EPIC ÎN PROZĂ

BASMUL

Basmul este o specie a genului epic, în care întâmplări reale, obişnuite, se împletesc cu cele neobişnuite, fabuloase. Personajele basmului au puteri supranaturale, reprezentând binele şi răul (frumuseţea, inteligenţa, bunătatea, respectiv forţa brută, răutatea, egoismul). Din confruntarea celor două forţe, binele iese întotdeauna învingător.

1
EXERCIŢII DE ÎNŢELEGERE A UNUI TEXT

Text suport: *Greuceanu*

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat şi se numea împăratul Roşu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, nişte zmei furaseră soarele şi luna de pe cer.

Trămise deci oameni prin toate ţările şi răvaşe prin oraşe, ca să dea de ştire tuturor că oricine se va găsi să scoaţă soarele şi luna de la zmei, acela va lua pe fiie-sa de nevastă şi încă jumătate din împărăţia lui, iară cine va umbla şi nu va izbândi nimic, acela să ştie că i se va tăia capul.

Mulţi voinici se potricăliseră semeţindu-se cu uşurinţă că va scoate la capăt o asemenea însărcinare; şi când la treabă, hâţ în sus, hâţ în jos, da din colţ în colţ şi nu ştia de unde s-o înceapă şi unde s-o sfârşească, vezi că nu toate muştele fac miere. Împăratul însă se ţinu de cuvânt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pre nume Greuceanu. Auzind şi el de făgăduinţa împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai îşi luă inima în dinţi, încumetându-se pe ajutorul lui Dumnezeu şi pe voinicia sa, şi plecă şi el la împăratul să se închine cu slujba.

Pe drum se întâlni cu doi oameni pe cari slujitorii împărăteşti îi ducea la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu nişte gadine. Ei erau trişti, bieţii oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu nişte vorbe aşa de dulci, încât le mai veni niţică inimă, că era şi meşter la cuvânt Greuceanu nostru.

El îşi puse nădejdea în întâmplarea aceasta şi îşi zise: „îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe aceşti oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez şi cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare".

Şi astfel, poftorindu-şi unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfăţişându-se la împăratul, atâtea îi povesti, aşa cuvinte bune şi dulci scoase şi atâta meşteşug puse în vorbirea sa, încât şi împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuşi mai mult, şi că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie când auziră că Greuceanu a măglisit pe împăratul până într-atâta, încât l-a făcut să-i ierte. Mulțumiră lui Greuceanu din toată inima și îi făgăduiră că toată viața lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dânsul ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce și făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, și Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăiești întru mulți ani pe luminatul scaunul acestei împărății. Mulți voinici s-au legat către Măria Ta să scoată de la zmei soarele și luna pe care le-a hrăpit de pe cer, și știu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-și îndeplinească legămintele ce au făcut către Măria Ta. Și eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, și mi-ar fi voia să-mi încerc și eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemați de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv și mână de ajutor.

— Dragul meu Greucene, răspunse împăratul, nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă din hotărârea mea. Și aceasta nu pentru altceva, ci numai și numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăția mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzând statornica hotărâre a împăratului și dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aș ști că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bună-voia mea.

Se învoiră, și preste câteva zile și plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu fața curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dânsul și pe fratele său și merse, merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul-Pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur, fiind cel mai mare meșter de pe pământ, era și năzdrăvan. Aici se opriră și poposiră. Trei zile și trei nopți au stat închiși într-o cămară Greuceanu cu Faurul-Pământului și se sfătuiră.

Și, după ce se odihniră câteva zile și mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu și frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-Pământului se apucă și făcu chipul lui Greuceanu numai și numai din fier, apoi porunci să arză cușnița ziua și noaptea și să țină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu și frate-său merseră cale lungă, și mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se așezară pe iarbă și făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, și apoi se despărțiră, după ce se îmbrățișară, și plânseră ca niște copii.

Mai nainte d-a se despărți, își împărțiră câte o basma și se înțeleseră zicând: „Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se știe că unul din ei este pierit". Mai înfipse și un cuțit în pământ și ziseră: „Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi și va găsi cuțitul ruginit să nu mai aștepte pe cellalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit". Apoi Greuceanu apucă la dreapta și frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărțire și, găsind cuțitul curat, se puse a-l aștepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele și luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înțărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul-Pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură și se puse pe un pom care era tocmai în fața caselor.

Atunci, ieşind fata de zmeu cea mare şi, uitându-se, se întoarse repede şi chemă pe mumă-sa şi pe soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

— Măiculiță şi surioară, pasărea asta gingaşă nu mi se pare ogurlie pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost şi nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-şi facă milă de noi şi d-ai noştri.

Pasămite aveau zmeii cunoştință de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară câteştrele zmeoaicele în casă şi se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăşi de trei ori preste cap şi se făcu o muscă şi intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei şi ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieşi afară şi se duse pe drumul ce ducea la Codru Verde şi acolo se ascunse subt un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, ştia acum că zmeii se duseseră la vânat în Codru Verde şi aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopții şi tartorul cel mare despre ziuă.

Aşteptând Greuceanu acolo, iată măre, că zmeul cel mai mic se întorcea şi, ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată şi sări înapoi de şapte paşi. Dară zmeul, măniindu-se, zise:

— Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu de Aur; dar şi pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieşi pe pod şi strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul şi se luară la trântă.

Aduse zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până în genuchi. Aduse şi Greuceanu pe zmeu şi-l băgă în pământ până în gât şi-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leşul zmeului şi al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Când, în puterea nopții, veni şi fratele cel mare al zmeului, şi calul lui sări de şaptesprezece paşi înapoi. El zise ca şi frate-său, iară Greuceanu îi răspunse şi lui ca şi celui dintâi.

Ieşind de sub pod, se luă la trântă şi cu acest zmeu.

Şi unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse şi el pe zmeu o dată, mi-l trânti şi-l băgă în pământ până în gât şi-i tăie capul cu paloşul. Aruncându-i şi mortăciunea acestuia şi a calului său sub pod, se puse iarăşi de se odihni.

Când despre zori, unde venea, măre, venea tat-al zmeilor, ca un tartor, [de] cătrănit ce era, şi când ajunse la capul podului, sări calul lui şaptezeci şi şapte de paşi înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare cât un lucru mare, şi unde răcni:

— Ah, mâncate-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanu de Aur; şi încă şi pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata şi îl voi culca la pământ.

Atunci, ieşind şi Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să ne tăiem, în sulițí să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul şi se luară la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură şi se rupseră săbiile; în sulițí se loviră ce se loviră şi se rupseră sulițile; apoi se luară la luptă: se zguduiau unul pre altul de se cutremura pământul; şi strânse zmeul pe Greuceanu o dată, dară acesta, băgând

de seamă ce are de gând zmeul, se umflă și se încordă în vine și nu păți nimic, apoi Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aștepta, de-i pârâi oasele.

Așa luptă nici că s-a mai văzut. Și se luptară, și se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi, și osteniră. Atunci trecu pe dasupra lor un corb carele se legăna prin văzduh și căuta la lupta lor. Și văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă și-ți voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise și Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ți-oi da de mâncare trei leșuri de zmeu și trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce și îi astâmpără setea; căci însetoșaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, și, împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, și trântindu-mi-l îl băgă în pământ până în gât și-i puse piciorul pe cap, ținându-l așa. Apoi îi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele și luna, căci azi nu mai ai scăpare din mâna mea.

Se codea zmeul, îngâna verzi și uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă și capul reteza-ți-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viață daca îi va spune, zise:

— În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanu unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul și-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, și, ducându-se Greuceanu la cula din Codru Verde, deschise ușa cu degetul zmeului și găsi acolo soarele și luna. Luă în mâna dreaptă soarele și în cea stângă luna, le aruncă pe cer și se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, când văzură iarăși soarele și luna pe cer, se veseliră și lăudară pe Dumnezeu că a dat atâta tărie lui Greuceanu de a izbândit împotriva împieliţaţilor vrăjmași ai omenirii.

Iară el, mulțumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcându-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrățișară și, cumpărând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puțin la umbra acestui păr, ca să mai răsufle și caii, iară până una, alta să culeagă și câteva pere, spre a-și mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloșul și lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi d-ta? unde începu a curge niște sânge și venin scârbos și un glas se auzi din pom, zicând:

— Mă mâncași friptă, Greucene, precum ai mâncat și pre bărbatul meu.

Și nimic nu mai rămase din acel păr, decât praf și cenușe; iară frate-său încremeni de mirare, neștiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară și merseră ce merseră, deteră preste o grădină foarte frumoasă cu flori și cu fluturei și cu apă limpede și rece.

Fratele Greuceanului zise:

— Să ne oprim aici nițel, ca să ne mai odihnim căișorii. Iar noi să bem nițică apă rece și să culegem flori.

— Așa să facem, frate, răspunse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omenești și dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloşul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă şi o culcă la pământ; după aceea împunse şi în fundul fântânei şi a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sânge mohorât, ca şi din tulpina florii, şi umplu văzduhul de un miros greţos. Praf şi ţărână rămase şi din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină şi izvor ca să învenineze pe Greuceanu şi să-l omoare.

Şi scăpând şi d-această pacoste, încălecară şi plecară la drum, repede ca vântul; când ce să vezi d-ta? Unde se luase după dânşii scorpia de mumă a zmeoaicelor cu o falcă în cer şi cu alta în pământ ca să înghiţă pe Greuceanu şi mai multe nu; şi avea de ce să fie cătrănită şi amărâtă: căci nu mai avea nici soţ, nici fete, nici gineri.

Greuceanu simţind că s-a luat după dânşii zmeoaica cea bătrână, zise frăţină-său:

— Ia te uită, frate, înapoi şi spune-mi ce vezi.

— Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vântul şi lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie; apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-Pământului.

Aci, cum descălecară, se închise în făurişte. Pe urma lor iaca şi zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpădea! Nici oscior nu mai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la şiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în părete ca măcar să-l vază în faţă. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă şi făcu o gaură în părete. Dară Faurul-Pământului se aţinea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de sărea scântei din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-Pământului îi băgă în gură chipul de fier roşu ca focul şi i-l vârî pe gât. Ea, înghiorţ! înghiţi şi pe loc şi crăpă. Nu trecu mult şi stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier şi astfel scăpară şi de dânsa.

Faurul-Pământului deschise uşa făuriştei, ieşi afară şi se veseliră trei zile şi trei nopţi de aşa mare izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călfilor să facă lui Greuceanu o căruţă cu trei cai cu totul şi cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor şi le dete duh de viaţă.

Luându-şi ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-Pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun şi porni la Roşu-Împărat ca să-şi priimească răsplata.

Merse, merse, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră şi poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruţă un cal şi-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roşu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbânda săvârşită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruţă, trecu pre lângă un diavol şchiop carele ţinea calea drumeţilor ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de dindărăt şi-l aruncă departe în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ţi-ai pierdut cuiul, du-te de ţi-l caută.

Greuceanu sărind din căruţă, îşi uită acolo paloşul, din greşeală. Iară când el îşi căuta cuiul, diavolul îi fură paloşul, apoi, aşezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap şi se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înţepeni bine, se urcă în căruţă, şi pe ici ţi-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloşul îi lipseşte.

Ascultaţi acum şi vă minunaţi, boieri d-voastră, de păţania bietului Greuceanu. Un mangosit de sfetnic d-ai împăratului Roşu ce fagăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe

fata împăratului. Ba încă şi rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împielițatul ştia că Greuceanu, fără paloş, era şi el om ca toți oamenii. Puterea lui în paloş era; fără paloş era necunoscut. Îi fură paloşul şi-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfățişă la împăratul şi îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzându-i şi paloşul, şi începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte, pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos ce zicea că a scos soarele şi luna de la zmei, vine şi fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând.

Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta, merse la împăratul şi zise că acela este un amăgitor şi trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iară sfetnicul umbla d-a-ncâtelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucru fiind sfârşit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, şi mai tărăgăi lucrurile.

Nu trecu mult şi iată că soseşte şi Greuceanu şi, înfăţişându-se la împăratul, acesta nu ştia între care să aleagă.

Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-şi putea da seamă de cum paloşul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci băgă de seamă şi Greuceanu că-i lipseşte paloşul şi tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră decât după ce-şi găsise cuiul de la osie şi se întorcea la căruţă cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prealuminate, zise el, toată lumea ştie că eşti om drept. Te rog să-mi faci şi mie dreptate. Mult ai aşteptat, mai aşteaptă, rogu-te încă puţin şi vei vedea cu ochii adevărului.

Priimi împăratul a mai aştepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăşi în căruța lui cu cai cu tot de fier şi într-un suflet merse, până ce ajunse la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruţă.

— Fiinţă netrebnică şi păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloşul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu buzdugan cu totul şi cu totul de oţel, şi unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură din piatră. Şi lovi ce lovi până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura şi a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia îşi întețea loviturile, şi dete, şi dete, pănă o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăsese, şi-şi găsi Greuceanu paloşul ce-i furase Satana.

Îl luă şi, fără nicio clipă de odihnă, veni şi se înfăţişă iarăşi la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic neruşinat care a voit să te amăgească, spre a ne înţelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni şi văzu pe Greuceanu cu sprinceana încruntată, începu să tremure şi-şi ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloşul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare şi de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăția lui. Apoi scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare şi se făcu o nuntă d-alea împărăteştile, şi se încinse nişte veselii care ţinură trei săptămâni...

Şi eu încălecai p-o şea, şi vă povestii d-voastră aşa.

a. Idei principale. Idei secundare. Planul simplu și planul dezvoltat

1. Formulează ideea principală pentru fragmentul marcat în chenar.

....

....

....

2. Scrie două idei secundare corespunzătoare ideii principale formulate anterior.

....

....

....

....

3. Delimitează textul în fragmente corespunzătoare succesiunii întâmplărilor.

4. Ordonează următoarele idei principale, respectând succesiunea întâmplărilor din text.

❒ Faurul-Pământului face o mască de fier după chipul lui Greuceanu.
❒ Greuceanu pornește la drum alături de fratele său și poposesc la Faurul-Pământului.
❒ Cei doi frați se despart la o răscruce de drumuri.
❒ Ajuns la casa zmeilor, Greuceanu se dă peste cap, se transformă în porumbel și se așază pe o creangă.
❒ Greuceanu se transformă în muscă, ascultă sfatul zmeoaicelor și apoi se ascunde sub un pod.
❒ Fratele lui Greuceanu se întoarce după o vreme la răscruce, văzând că soarele și luna sunt din nou pe cer.
❒ Fata cea mare a zmeului le spune mamei sale și surorii mai mici că acea pasăre pare a avea ochii lui Greuceanu.
❒ Când vine zmeul cel mic, Greuceanu iese de sub pod și după o luptă scurtă, îi taie capul.

5. Alcătuiește planul dezvoltat de idei al textului ***Greuceanu***, continuând modelul dat:

Idei principale	Idei secundare
• Greuceanu se hotărăște să încerce să găsească soarele și luna.	• Greuceanu pornește către împărat să ceară învoire. • Greuceanu întâlnește doi supuși condamnați la moarte pentru dezertare. • Greuceanu își propune să obțină de la împărat iertarea supușilor. • Împăratul este convins de Greuceanu să îi ierte pe cei doi. • Greuceanu îi mărturisește împăratului că vrea să caute soarele și luna și îi cere sprijin. • Împăratul este de acord, dar nu se abate de la hotărârea de a-l pedepsi dacă nu reușește. • Greuceanu acceptă provocarea și după ce se pregătește, pleacă.

b. Rezumatul

6. Numeşte timpul verbal predominant în fragmentul din chenar. Selectează verbele, trecându-le la modul indicativ, timpul prezent/ perfectul compus.

....

....

....

....

7. Rescrie pasajul care începe cu *Mărite doamne, să trăieşti întru mulţi ani* şi se încheie cu *la mine părtinire nu este scris*, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă.

....

....

....

....

....

....

8. Completează spaţiile libere, din textul de mai jos, pentru a obţine rezumatul ultimelor paragrafe ale fragmentului încadrat în chenar.

Greuceanu îi răspunde împăratului că.............................., chiar dacă ...., şi după câteva zile de ...., porneşte la drum.

9. Scrie, în 20-25 de rânduri, rezumatul textului ***Greuceanu***.

c. Indici de timp şi de spaţiu

10. Selectează o expresie care arată momentul de desfăşurare a întâmplării povestite în basmul ***Greuceanu***.

....

11. Selectează, din fragmentul încadrat în chenar, cuvinte care fac referire la momentul în care se petrece acţiunea.

....

....

12. Transcrie, din fragmentul încadrat în chenar, cuvinte care arată cât durează pregătirile lui Greuceanu pentru plecare.

....

13. Precizează durata desfăşurării nunţii lui Greuceanu cu fata de împărat.

....

14. Completează tabelul de mai jos cu cuvinte/ expresii extrase din textul basmului:

Timp nedeterminat	Timp determinat

15. Transcrie, din fragmentul încadrat în chenar, cuvinte/ expresii prin care se identifică locul de desfăşurare a acţiunii.

....

....

16. Transcrie, din text, o expresie prin care este localizată împărăţia zmeilor.

....

17. Completează tabelul de mai jos cu cuvinte/ expresii extrase din textul basmului:

Spaţiu real	Spaţiu fantastic

18. Transcrie cuvinte/ expresii care denumesc un spaţiu interior, în care se desfăşoară sfatul zmeoaicelor.

....

19. Selectează cuvinte/ sintagme care descriu detalii ale spaţiului interior în care se desfăşoară sfatul zmeoaicelor.

....

....

d. Subiectul basmului

20. Delimitează fragmentele de text care corespund momentelor subiectului.

21. Distribuie ideile principale formulate la exercițiul 4, corespunzătoare momentelor subiectului.
....
....
....
....
....
....
....
....

e. Personajele basmului

22. Numeşte personajele prezente în basmul ***Greuceanu***.
....
....
....

23. Numeşte personajele care apar pe tot parcursul narațiunii.
....

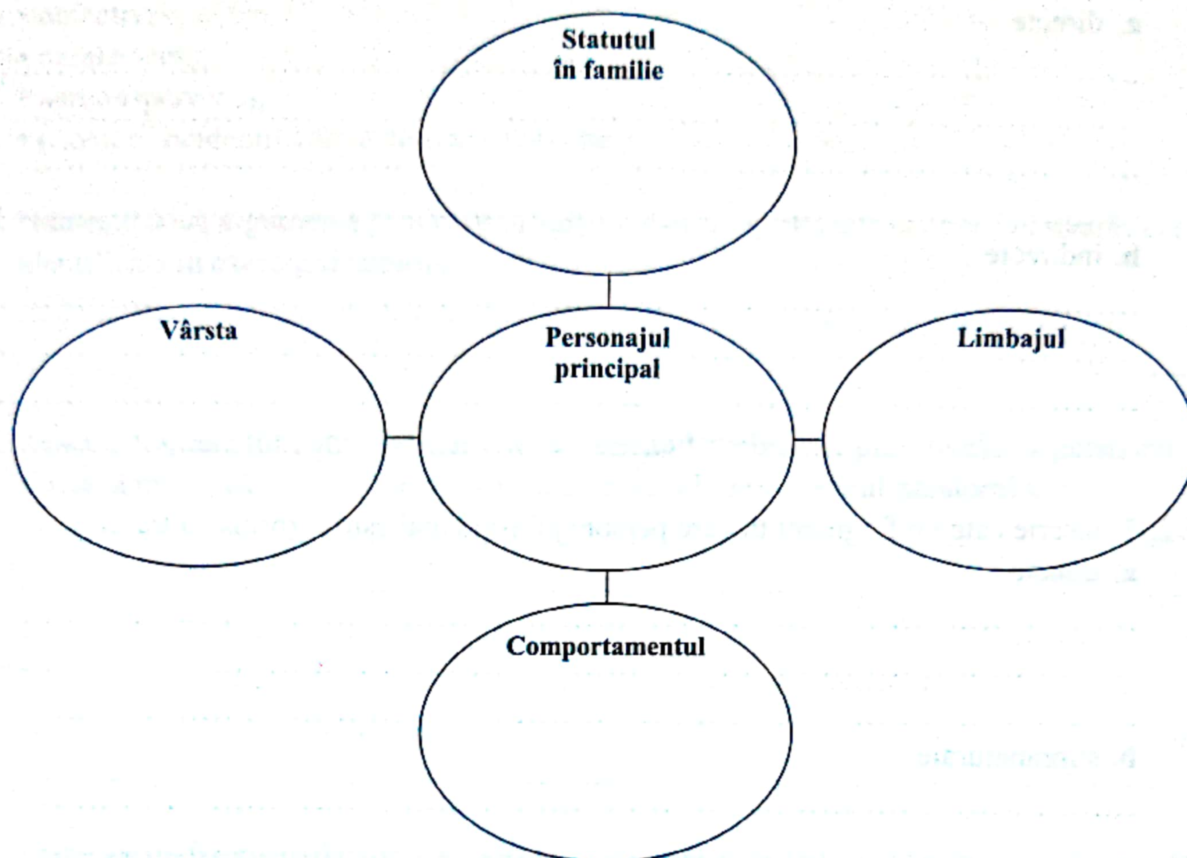
24. Numeşte personajul care apare cel mai des în text, putând fi considerat „centrul" tuturor întâmplărilor.
....

25. Numeşte personajul care apare cel mai rar în text şi indică secvențele în care este prezent.
....
....

26. Distribuie, în tabelul de mai jos, personajele textului, după categoria în care se încadrează:

Personaje principale	Personaje secundare	Personaje episodice	Figuranți

27. Selectează informaţii referitoare la personajul principal pentru a ilustra caracteristicile din diagrama de mai jos:

28. Numeşte două trăsături de caracter ale personajului principal, care se desprind din fragmentul subliniat în chenar.

....

29. Transcrie câte un citat în care personajul principal este portretizat prin:

a. cuvintele naratorului:

....
....
....
....

b. cuvintele altor personaje:

....
....
....
....

c. faptele şi atitudinile proprii:

....
....
....
....

30. Transcrie câte un fragment în care personajul principal este prezentat prin procedeul caracterizării:

a. directe

....

....

....

....

b. indirecte

....

....

....

....

31. Transcrie câte un fragment în care personajul principal este surprins cu trăsături:

a. umane

....

....

....

b. supranaturale

....

....

....

32. Caracterizează unul dintre personaje, folosind reperele următoare:

- statutul personajului în funcție de:
  – gradul de participare la acțiune (principal, secundar, episodic);
  – gradul în care ilustrează un comportament uman (exponențial/ reprezentativ);
- trăsăturile personajului pentru care ai optat;
- relația dintre personajul ales și alte personaje ale operei;
- mijloacele/ procedeele de caracterizare identificate;
- citate semnificative pentru a ilustra trăsăturile fizice și morale, precum și modalitățile de caracterizare;
- modurile de expunere și mijloacele de expresivitate artistică prin care se realizează portretul personajului.

f. Naratorul

33. Precizează persoana la care se face relatarea (verbele și pronumele din text).

....

....

34. Alege, dintre variantele de mai jos, ipostaza/ ipostazele în care apare naratorul în acest text:
- subiectiv;
- obiectiv;
- omniscient;
- narator-personaj;
- o „voce” neidentificabilă cu cineva anume.

35. Numeşte două argumente prin care să susţii ipostaza/ ipostazele naratorului identificată/ identificate în exerciţiul anterior.

....

....

36. Rescrie fragmentul subliniat din chenar, trecând verbele şi pronumele la persoana I. Notează modificările produse şi explică cum se schimbă statutul naratorului.

....

....

....

....

....

....

37. Transcrie un fragment din text, în care naratorul îşi manifestă explicit statutul de povestitor.

....

....

....

g. Moduri de expunere

38. Completează tabelul de mai jos cu replici selectate din text care să ilustreze dialogul dintre personaje.

Greuceanu – împăratul Verde	
Greuceanu – fratele său	
Fata cea mică de zmeu – sora sa şi mama lor	
Greuceanu – zmeul cel mic	
Greuceanu – tatăl zmeilor	

39. Explică rolul verbelor subliniate:

a. *— Dragul meu Greucene,* ***răspunse*** *împăratul, nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă din hotărârea mea. Şi aceasta nu pentru altceva, ci numai şi numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăţia mea; la mine părtinire nu este scris.*

b. *Şi eu încălecai p-o şea, şi* ***vă povestii*** *d-voastră aşa.*

40. Identifică pronume şi substantive care arată cine rosteşte replicile în exemplele de la exerciţiul anterior.

....

41. Precizează modul de expunere din fragmentele de text reprodus la exerciţiul **39**.

....

42. Indică interlocutorii cărora li se adresează replicile din fragmentele de text reprodus la exerciţiul **39**.

....

....

43. Transformă în vorbire indirectă prima replică reprodusă la exerciţiul **39**.

....

....

....

44. Selectează o replică a lui Greuceanu prin care se evidenţiază respectul faţă de interlocutorul său.

....

....

45. Alege varianta/ variantele care exprimă rolul dialogului în text:

- dinamizarea acţiunii;
- caracterizarea personajelor;
- reproducerea vorbirii personajelor;
- crearea impresiei de autenticitate.

46. Transcrie un fragment de text în care apare descrierea.

....

....

....

47. Transcrie un fragment de text în care naratorul povesteşte una dintre întâmplările care constituie acţiunea textului.

....

....

....

h.Trăsăturile basmului

48. Precizează două caracteristici ale textului prin care să ilustrezi apartenenţa acestuia la genul epic.

....

....

49. Transcrie formula iniţială a basmului. Explică, într-o frază, ce rol are aceasta.

....

....

....

50. Explică în ce constă caracterul neobişnuit al intrigii basmului.

....

....

....

51. Prezintă, în 10 rânduri, acţiunea din text.

52. Numeşte modurile de expunere predominante.

....

53. Ilustrează următoarele caracteristici ale basmului, cu exemple din opera literară ***Greuceanu***:

a. un eveniment care afectează echilibrul iniţial

....

b. mai multe încercări de remediere a situaţiei, toate eşuate

....

c. personajul principal are puteri supranaturale

....

d. personajul principal este ajutat de obiecte miraculoase

....

e. personajul principal înfruntă personaje supranaturale, care ilustrează forţele răului

....

f. acţiunea se petrece pe două tărâmuri

....

g. binele triumfă în faţa răului

....

h. finalul este fericit şi aduce, pentru erou, o răsplată

....

54. Scrie un text, de 20-30 de rânduri, în care să argumentezi încadrarea operei literare ***Greuceanu*** în specia literară basm.

I. Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

55. Exprimă-ţi opinia despre semnificaţia titlului ***Greuceanu***, urmărind:
- sensul şi forma substantivului cu rol de titlu;
- relaţia cu conţinutul textului.

....
....
....
....
....
....

56. Propune alt titlu potrivit textului şi motivează alegerea.

....
....
....

57. Alege, din lista de mai jos, cuvântul potrivit pentru a caracteriza atitudinea naratorului faţă de Greuceanu: *simpatie*, *detaşare ironică*, *indiferenţă*, *antipatie*, *reţinere*, şi argumentează alegerea făcută, folosind două argumente.

....
....
....

58. Explică în ce constă expresivitatea limbajului din fragmentul următor:

Atunci Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu buzdugan cu totul şi cu totul de oţel, şi unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură din piatră. Şi lovi ce lovi până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura şi a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia îşi înteţea loviturile, şi dete, şi dete, până o făcu pulbere.

....
....
....

59. Selectează, din text, două situaţii în care apare contrastul între *bine* şi *rău*. Explică în ce constă contrastul.

....
....
....

60. Explică, într-o compunere de 10-15 rânduri, modul în care se comportă împăratul Verde cu Greuceanu, la începutul textului, şi cu sfetnicul mincinos, când acceptă versiunea acestuia.

61. Scrie un text, de 5-7 rînduri, în care să argumentezi *pro* sau *contra* ideea că basmul ***Greuceanu*** oferă modele de comportament uman.

....

....

....

....

....

....

....

62. Imaginează, într-o narațiune de 8-10 rânduri, alt final al basmului ***Greuceanu***.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

63. Selectează câteva cuvinte/ expresii populare din text și exprimă-ți opinia despre rolul lor în transmiterea mesajului.

....

....

....

64. Scrie o pagină de jurnal în care să argumentezi părerile proprii în urma lecturii textului.

2
EXEMPLE DE COMPUNERI
Text suport: *Prâslea cel Voinic şi merele de aur*

a. Rezumat

Merele de aur din grădina unui împărat sunt furate mereu şi nimeni nu poate prinde hoţul. Fiul cel mare şi cel mijlociu nu reuşesc nici ei să îl prindă.

Prâslea, fiul cel mic, pentru a nu adormi, îşi pregăteşte două ţepuşe care să-l înţepe. Îl răneşte pe hoţ, care scapă, dar salvează merele.

Prâslea porneşte pe urmele hoţului, împreună cu fraţii săi. Ajunşi la o prăpastie, dintre cei trei fraţi doar Prâslea coboară pe o funie până la capăt. Fraţii rămaşi afară, hotărăsc să îl aştepte şi să îl omoare.

Prâslea ajunge la palatele de aramă ale zmeului celui mic, apoi la palatele de argint ale zmeului mijlociu şi la palatele de aur ale zmeului celui mare. Îi omoară pe cei trei zmei, salvează trei fete de împărat ţinute captive şi transformă palatele în trei mere, de aramă, de argint şi de aur.

Fraţii lui Prâslea ridică fetele din prăpastie. Prâslea pune în locul său o piatră, iar fraţii săi dau drumul frânghiei, pentru a-l ucide.

Cei doi fraţi mai mari duc fetele la împărat, îl declară pe Prâslea mort şi se cunună cu cele două surori mai mari.

Prâslea salvează nişte pui de zgripţuroaică din ghearele unui balaur. Zgripţuroaica îl scoate din prăpastie. Prâslea află despre faptele fraţilor săi şi că fata cea mică nu vrea să se cunune decât în schimbul unei furci cu caier şi fus de aur, care să toarcă singură.

Angajat ca ucenic la argintar, Prâslea face singur furca, iar apoi o cloşcă cu puii de aur. Fata solicită mărul de aur al zmeului şi să îl cunoască pe cel care a făcut furca şi cloşca. Recunoscându-l, fata mărturiseşte că Prâslea le-a salvat de zmei.

Fraţii cei mari mor ucişi de propriile săgeţi, Prâslea se căsătoreşte cu fata cea mică, iar după moartea împăratului se urcă pe scaunul împărăţiei.

b. Momentele subiectului

În **expoziţiune** este prezentat timpul nedeterminat, prin formula specifică basmului, *A fost odată ca niciodată*. Spaţiul este şi el vag conturat, o împărăţie în a cărei grădină se află un măr cu mere de aur. Singurul personaj prezentat este împăratul.

Intriga o constituie furtul periodic al merelor de aur, atunci când sunt coapte. Încercările tuturor voinicilor de a prinde hoţul eşuează, după cum eşuează şi încercările celor doi fii mai mari ai împăratului. Aceştia adorm noaptea, iar hoţul fură merele în timpul somnului acestora. Ca atare, împăratul decide să taie mărul.

Fiul cel mic al împăratului, Prâslea, decide să încerce şi el, fapt care constituie debutul **desfăşurării acţiunii**. Prâslea nu se angajează să prindă hoţul, dar spune că *o încercare de voi face şi eu nu poate să-ţi aducă niciun rău*. El rămâne treaz cu ajutorul unor ţepuşe care îl

împiedică să adoarmă, rănește hoțul, care scapă, dar salvează merele. Însoțit de frații săi, Prâslea pornește în căutarea hoțului, urmărind dâra de sânge lăsată de acesta. Ajunși la o prăpastie, frații rămân la suprafață, unde se înțeleg să îl ucidă pe Prâslea când se va întoarce. Prâslea descoperă o împărăție neobișnuită, *unde toate lucrurile erau schimbate: pământul, florile, copacii, lighioni altfel făpturi erau p-acolo.* Găsește palatele celor trei zmei, pe care îi ucide pe rând, ajutat și de un corb care îi aduce apă în timpul luptei cu zmeul cel mare, eliberează fetele de împărat ținute captive și transformă palatele zmeilor în trei mere, de aramă, de argint și de aur. Le trece pe cele trei fete pe tărâmul de aici, dar el se ferește de planul ucigaș al fraților săi și rămâne în prăpastie. Salvează puii de zgripțuroaică din ghearele unui balaur și, drept răsplată, aceasta îl scoate din prăpastie. Se angajează ucenic la un argintar și trece probele solicitate de fata cea mică de împărat pentru a se căsători, scoțând din mărul de aur furca de aur care toarce singură și cloșca cu puii de aur.

Chemat la palat, Prâslea este recunoscut de fată drept salvatorul ei și, de asemenea, este recunoscut de împărat, moment care constituie **punctul culminant** al acțiunii.

Deznodământul surprinde pedeapsa primită de cei doi frați mai mari, uciși de propriile săgeți, nunta lui Prâslea cu fata cea mică de împărat și urcarea sa pe tron după moartea împăratului.

c. Caracterizarea personajului principal

Statutul personajului ⇨
- **personaj principal**
- **personaj reprezentativ**

Prâslea este personajul principal al basmului popular ***Prâslea cel voinic și merele de aur.***

El poate fi considerat un personaj reprezentativ pentru ilustrarea binelui, încadrându-se astfel în categoria personajelor pozitive.

Tema ⇨
- **lupta binelui cu răul**
- **detalierea temei**

Basmul, construit pe schema specifică acestuia, a luptei dintre bine și rău, surprinde încercările la care este supus eroul pe drumul său inițiatic.

Prâslea reușește să evite furtul merelor de aur, îi găsește și îi pedepsește pe hoți, iar apoi își confirmă statutul de învingător.

Modalități de caracterizare a personajului ⇨
- **caracterizarea directă**
  - de către narator
  - de către tatăl său

Prâslea este caracterizat direct, de către autor, de celelalte personaje, frații săi, tatăl său, zmeii sau fetele de împărat, și indirect, prin acțiunile sale, prin comportament.

Portretul lui Prâslea este lipsit de o dimensiune fizică. Totuși, putem intui tinerețea lui, prin faptul că era fiul cel mic al împăratului, precum și frumusețea masculină, prin sentimentele pe care le trezește în sufletul fetei de împărat.

Portretul moral al personajului se conturează prin mijloace specifice de realizare, atât directe, cât și indirecte.

Titlul numește direct trăsătura dominantă de caracter, voinicia, surprinzând, de asemenea, și tinerețea sa, sugerată de nume, *prâslea*, ca substantiv comun desemnând mezinul unei familii.

Afirmându-și disponibilitatea de a încerca să prindă hoțul, tânărul este caracterizat direct de către tatăl său. Acesta este reticent, considerându-l nepregătit, nevrednic, lipsit de experiență, ba chiar lipsit de judecată: — *Fugi d-aci, nesocotitule* [...] *Frații tăi cei mai mari,*

atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească?

• caracterizarea indirectă ⇨
– fapte
– limbaj
– relaţia cu alte personaje

Înduplecându-şi tatăl, eroului i se conturează din acest moment un portret în evoluţie. O calitate esenţială o constituie respectul, ascultarea, ilustrată indirect de faptul că îi cere tatălui voie să păzească mărul. Modestia sa reiese indirect din cuvintele sale, prin care îşi convinge tatăl. Astfel, fără a fi orgolios, eroul solicită doar îngăduinţa de a încerca: — *Eu nu mă încumet, zise Prâslea, a prinde pe hoţi, ci zic că o încercare de voi face şi eu, nu poate să-ţi aducă niciun rău.*

Indirect, din faptele sale, reies o serie de alte calităţi.

Ambiţios şi isteţ, dar şi calculat, Prâslea îşi face un plan pentru prinderea hoţului, luându-şi măsuri de precauţie pentru a nu adormi asemenea fraţilor săi. Perseverent, nu se mulţumeşte cu reuşita parţială, ci doreşte să îl găsească pe hoţ, chiar dacă aşteptările tatălui fuseseră deja satisfăcute.

Ajuns la prăpastie, se dovedeşte a fi cel mai curajos, fiind singurul care coboară până în adâncul prăpastiei.

Dimensiunea supraumană a personajului se evidenţiază pe tărâmul zmeilor. Iniţial este caracterizat direct de către narator, care îi ilustrează dimensiunea umană, naturală: *deocamdată îi fu cam frică.* Se încurajează însă singur şi, ajuns la palatele zmeilor, face dovada calităţilor sale deosebite. Curajos şi puternic, îi învinge pe cei trei zmei în luptă dreaptă. Capacitatea de a vorbi cu corbul, caracteristică a dimensiunii sale supraumane, scoate în evidenţă, sub forma caracterizării indirecte prin limbaj, şi abilitatea sa de a convinge cu argumente hotărâtoare, în defavoarea argumentelor zmeului: — *Corbule, corbule,* [...] *dacă vei pune peste mine seu, eu îţi voi da trei stârvuri.*

Întors la prăpastie, Prâslea se dovedeşte a fi intuitiv şi inteligent: simte că fraţii săi ar putea fi invidioşi şi se salvează astfel de la moarte.

Milostenia eroului se evidenţiază prin fapte, el salvând de la moarte puii de zgripsor, lipsiţi de apărare. Ca urmare a acestui fapt, primeşte şi răsplata, fiind ajutat să iasă din prăpastie de mama puilor. Pe parcursul zborului reies din nou calităţile supraumane ale lui Prâslea, care îşi taie o bucata de carne, pentru a hrăni zgripsorul.

În relaţiile cu alte personaje, Prâslea este nepărtinitor, onest şi iertător. Credincios, îşi dovedeşte superioritatea morală prin faptul că nu este de acord cu uciderea fraţilor mai mari de către împărat, ci consideră că dreptatea trebuie să o facă Dumnezeu: — *Tată, eu îi iert şi pedeapsa să o ia de la Dumnezeu.*

Răsplătit pe măsura faptelor sale, Prâslea se căsătoreşte cu fata cea mică de împărat, iar când vine momentul urcă pe tron în locul tatălui său, căci şi-a dovedit calităţile umane, precum şi capacitatea de a conduce cu dreptate.

Concluzie
Sinteza trăsăturilor ⇨

Basmul urmăreşte evoluţia personajului principal, confruntat cu încercări diverse şi dificile. Ilustrând o sumă de calităţi umane, Prâslea reprezintă binele, model ideal de comportament uman, atât în plan familial, cât şi în plan social.

d. Argumentarea apartenenței la gen

Precizarea caracteristicilor genului literar în care se încadrează textul ⇨

Aparţin **genului epic** operele literare în care apare **vocea naratorului**, care relatează fapte şi întâmplări la persoana a III-a sau la persoana I (în această ultimă situaţie, există un narator-personaj), principalul mod de expunere fiind **naraţiunea**. Celelalte moduri de expunere (**descrierea şi dialogul**) dobândesc diferite funcţii. Astfel, prin descriere se fixează cadrul întâmplărilor, se redă atmosfera acţiunii, se încetineşte ritmul acesteia şi se caracterizează în mod direct personajele. Dialogul dinamizează acţiunea, conferă caracter de autenticitate şi pune în lumină relaţiile dintre personaje.

Faptele şi întâmplările (formând subiectul unei opere epice) sunt plasate într-un **cadru spaţio-temporal** şi sunt săvârşite de către **personaje**.

Exemplificarea caracteristicilor pe baza textului ⇨

Basmul ***Prâslea cel voinic şi merele de aur*** este o operă epică, deoarece în text pot fi identificate trăsăturile acesteia: prezenţa **naratorului** este demonstrată de verbele la persoana a III-a (*avea*, *nu putea*, *le fura* etc.), iar modul predominant de expunere este naraţiunea, îmbinată cu descrierea şi cu dialogul.

Încă de la început, **se fixează cadrul spaţio-temporal al întâmplărilor**, dovedindu-se şi prin aceasta caracterul epic al fragmentului. Astfel, respectându-se tiparul specific basmului, formula iniţială indică intrarea în timpul imaginar în care este plasată acţiunea, un timp nedeterminat: *a fost odată ca niciodată*. Spaţiul este şi el marcat de nedeterminare, o împărăţie şi o *grădină frumoasă, bogată de flori şi meşteşugită nevoie mare*. Grădina este prezentată printr-o descriere sumară, fiind pusă sub semnul excepţionalului: *aşa grădină nu se mai văzuse până atunci, pe-acolo.*

Din punct de vedere spaţial, se disting cele două tărâmuri specifice basmului, împărăţia cu grădina aparţinând tărâmului de aici, iar palatele zmeilor fiind plasate în tărâmul de dincolo. Între acestea, ca o graniţă greu de trecut, se află o prăpastie.

O altă caracteristică a genului epic o reprezintă prezenţa acţiunii. Aceasta este organizată conform succesiunii momentelor subiectului.

În **expoziţiune** este prezentat timpul nedeterminat, prin formula specifică basmului, *A fost odată ca niciodată*. Spaţiul este şi el vag conturat, o împărăţie în a cărei grădină se află un măr cu mere de aur. Singurul personaj prezentat este împăratul.

Intriga o constituie furtul periodic al merelor de aur, atunci când sunt coapte. Încercările tuturor voinicilor de a prinde hoţul eşuează, după cum eşuează şi încercările celor doi fii mai mari ai împăratului. Aceştia adorm noaptea, iar hoţul fură merele în timpul somnului acestora. Ca atare, împăratul decide să taie mărul.

Fiul cel mic al împăratului, Prâslea, decide să încerce şi el, fapt care constituie debutul **desfăşurării acţiunii**. Prâslea nu se angajează

să prindă hoţul, dar spune că *o încercare de voi face şi eu nu poate să-ţi aducă niciun rău*. El rămâne treaz cu ajutorul unor ţepuşe care îl împiedică să adoarmă, răneşte hoţul, care scapă, dar salvează merele. Însoţit de fraţii săi, Prâslea porneşte în căutarea hoţului, urmărind dâra de sânge lăsată de acesta. Ajunşi la o prăpastie, fraţii rămân la suprafaţă, unde se înţeleg să îl ucidă pe Prâslea când se va întoarce. Prâslea descoperă o împărăţie neobişnuită, *unde toate lucrurile erau schimbate: pământul, florile, copacii, lighioni altfel făpturi erau p-acolo*. Găseşte palatele celor trei zmei, pe care îi ucide pe rând, ajutat şi de un corb care îi aduce apă în timpul luptei cu zmeul cel mare, eliberează fetele de împărat ţinute captive şi transformă palatele zmeilor în trei mere, de aramă, de argint şi de aur. Le trece pe cele trei fete pe tărâmul de aici, dar el se fereşte de planul ucigaş al fraţilor săi şi rămâne în prăpastie. Salvează puii de zgripţuroaică din ghearele unui balaur şi, drept răsplată, aceasta îl scoate din prăpastie. Se angajează ucenic la un argintar şi trece probele solicitate de fata cea mică de împărat pentru a se căsători, scoţând din mărul de aur furca de aur care toarce singură şi cloşca cu puii de aur.

Chemat la palat, Prâslea este recunoscut de fată drept salvatorul ei şi, de asemenea, este recunoscut de împărat, moment care constituie **punctul culminant** al acţiunii.

Deznodământul surprinde pedeapsa primită de cei doi fraţi mai mari, ucişi de propriile săgeţi, nunta lui Prâslea cu fata cea mică de împărat şi urcarea sa pe tron după moartea împăratului.

Prezentarea personajelor şi a statutului acestora ⇨

Existenţa **personajelor** reprezintă, de asemenea, un alt argument pentru încadrarea basmului într-o operă epică.

Personajul principal al basmului este Prâslea, numele indicând faptul că este fiul cel mai mic al împăratului. Iniţial este caracterizat de către tată în termeni negativi, care dovedesc neîncredere în capacitatea sa: — *Fugi d-aci, nesocotitule* [...] *Fraţii tăi cei mai mari, atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească?*

Prin cuvintele sale Prâslea îşi arată modestia, iar prin modul în care acţionează se dovedeşte înţelept, precaut şi calculat. Curajul său este ilustrat în episoadele care se petrec pe tărâmul zmeilor, el fiind singurul care îndrăzneşte să coboare prăpastia care separă cele două lumi. Înzestrat cu puteri supranaturale, Prâslea reuşeşte să se metamorfozeze în flacără şi înţelege glasul unui corb, care îl va ajuta în luptă.

În relaţiile cu alte personaje, Prâslea este nepărtinitor, onest şi iertător. Credincios, îşi dovedeşte superioritatea morală prin faptul că nu este de acord cu uciderea fraţilor mai mari de către împărat, ci consideră că dreptatea trebuie să o facă Dumnezeu: — *Tată, eu îi iert şi pedeapsa să o ia de la Dumnezeu.*

Drumul iniţierii, pe care îl parcurge personajul principal, are, aşadar, rolul de a scoate în evidenţă calităţile acestuia: înţelepciunea, curajul, altruismul, încrederea în sine, perspicacitatea, cumpătarea

şi bunătatea. Trăsăturile se desprind atât prin caracterizarea directă pe care o face autorul sau alte personaje, cât şi din fapte, atitudini, relaţia cu celelalte personaje, deci prin procedeul caracterizării indirecte.

Alături de personajul principal, la acţiune participă şi personaje secundare, fraţii lui Prâslea, zmeii, fetele de împărat şi zgripsorul, unele reprezentând binele, iar altele fiind de partea răului. De asemenea, sunt prezente şi personaje episodice, împăratul şi argintarul.

Concluzia ⇨

În concluzie, basmul ***Prâslea cel voinic şi merele de aur*** este o **operă epică**, deoarece există un narator care relatează, la persoana a III-a, întâmplări, plasate în timp şi spaţiu şi săvârşite de personaje, iar modul de expunere predominant este naraţiunea.

e. Argumentarea apartenenţei la specie

Precizarea caracteristicilor basmului popular, ca specie literară ⇨
- întâmplări reale, obişnuite, împletite cu cele fantastice
- lupta dintre bine şi rău/ triumful binelui
- schema epică specifică basmului
- formule tipice
- cifre magice
- prezenţa „ajutoarelor" care intervin în lupta cu răul
- eroul parcurge un drum iniţiatic

Basmul este o specie a genului epic, în care întâmplări reale, obişnuite, se împletesc cu cele neobişnuite, fabuloase. Personajele basmului au puteri supranaturale, reprezentând binele şi răul (frumuseţea, inteligenţa, bunătatea, respectiv forţa brută, răutatea, egoismul). Din confruntarea celor două forţe, binele iese întotdeauna învingător.

Basmul respectă o formulă epică standardizată, reprezentată de existenţa unor formule tipice, iniţiale, mediane şi finale. Formula iniţială indică intrarea în timpul imaginar în care este plasată acţiunea, un timp nedeterminat: *a fost odată ca niciodată.* Spaţiul este şi el marcat de nedeterminare, o împărăţie şi o *grădină frumoasă, bogată de flori şi meşteşugită nevoie mare.*

Formule mediane de tipul: *şi-nainte cu poveste că de-aicea mult mai este* au rolul de a menţine atenţia cititorului, iar ieşirea din timpul şi din spaţiul imaginar este marcată de formula finală: *şi încălecai pe-o şa şi vă spusei povestea aşa.*

Prezenţa cifrelor magice este şi ea o caracteristică a basmului, cea mai frecventă dintre ele fiind cifra *trei* (trei zmei, trei fii/ fiice de împărat, trei palate etc.).

Exemplificarea acestor caracteristici pe baza textului ⇨
- structura specifică basmului
- cifre magice
- drum iniţiatic
- cele două tărâmuri
- caracter anonim, oral, colectiv şi tradiţional

Drumul personajului are caracter iniţiatic, de-a lungul acestuia eroul trebuie să facă dovada calităţilor sale deosebite, fiind supus la diferite probe. În urma parcurgerii acestora, el îşi confirmă maturitatea.

Călătoria sa se desfăşoară pe două tărâmuri, separate de o prăpastie, existenţa acestora fiind şi ea o caracteristică a basmului.

În lupta împotriva răului este sprijinit de diferite obiecte magice sau de fiinţe necuvântătoare, al căror glas îl înţelege (corb, zgripsor). Având puteri supranaturale, eroul basmului are **capacitatea de a se metamorfoza** şi de a călători pe tărâmul celălalt. Astfel, Prâslea ajunge în împărăţia zmeilor, pe care îi învinge, salvează prinţesele

răpite, scapă cu viață, intuind invidia fraților săi, și revine în împărăția tatălui său, unde primește răsplata promisă: mâna fetei de împărat și jumătate din împărăție.

La fel ca orice creație populară basmul ***Prâslea cel voinic și merele de aur*** are caracter **anonim, oral** și **colectiv**.

Fiind un text epic, gândurile și sentimentele autorului se transmit indirect, prin intermediul acțiunii și al personajelor.

Prezentarea subiectului prin referire la secvențele reprezentative ⇨
• momentele subiectului

În **expozițiune** este prezentat timpul nedeterminat, prin formula specifică basmului, *A fost odată ca niciodată*. Spațiul este și el vag conturat, o împărăție în a cărei grădină se află un măr cu mere de aur. Singurul personaj prezentat este împăratul.

Intriga o constituie furtul periodic al merelor de aur, atunci când sunt coapte. Încercările tuturor voinicilor de a prinde hoțul eșuează, după cum eșuează și încercările celor doi fii mai mari ai împăratului. Aceștia adorm noaptea, iar hoțul fură merele în timpul somnului acestora. Ca atare, împăratul decide să taie mărul.

Fiul cel mic al împăratului, Prâslea, decide să încerce și el, fapt care constituie debutul **desfășurării acțiunii**. Prâslea nu se angajează să prindă hoțul, dar spune că *o încercare de voi face și eu nu poate să-ți aducă niciun rău*. El rămâne treaz cu ajutorul unor țepușe care îl împiedică să adoarmă, rănește hoțul, care scapă, dar salvează merele. Însoțit de frații săi, Prâslea pornește în căutarea hoțului, urmărind dâra de sânge lăsată de acesta. Ajunși la o prăpastie, frații rămân la suprafață, unde se înțeleg să îl ucidă pe Prâslea când se va întoarce. Prâslea descoperă o împărăție neobișnuită, *unde toate lucrurile erau schimbate: pământul, florile, copacii, lighioni altfel făpturi erau p-acolo*. Găsește palatele celor trei zmei, pe care îi ucide pe rând, ajutat și de un corb care îi aduce apă în timpul luptei cu zmeul cel mare, eliberează fetele de împărat ținute captive și transformă palatele zmeilor în trei mere, de aramă, de argint și de aur. Le trece pe cele trei fete pe tărâmul de aici, dar el se ferește de planul ucigaș al fraților săi și rămâne în prăpastie. Salvează puii de zgripțuroaică din ghearele unui balaur și, drept răsplată, aceasta îl scoate din prăpastie. Se angajează ucenic la un argintar și trece probele solicitate de fata cea mică de împărat pentru a se căsători, scoțând din mărul de aur furca de aur care toarce singură și cloșca cu puii de aur.

Chemat la palat, Prâslea este recunoscut de fată drept salvatorul ei și, de asemenea, este recunoscut de împărat, moment care constituie **punctul culminant** al acțiunii.

Deznodământul surprinde pedeapsa primită de cei doi frați mai mari, uciși de propriile săgeți, nunta lui Prâslea cu fata cea mică de împărat și urcarea sa pe tron după moartea împăratului.

Prezentarea unui personaj, punând în evidență semnificația comportamentului acestuia ⇨
• modestie

Personajul principal al basmului este Prâslea, numele indicând faptul că este fiul cel mai mic al împăratului. Inițial este caracterizat de către tată în termeni negativi, care dovedesc neîncredere în capacitatea sa: *Fugi d-aci, nesocotitule* [...] *Frații tăi cei mai mari,*

• înțelepciune
• bunătate
• curaj

atâți și atâți oameni voinici și deprinși cu nevoile n-au putut face nimic, și tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească?

Prin cuvintele sale, Prâslea își arată modestia, iar prin modul în care acționează se dovedește înțelept, precaut și calculat. Curajul său este ilustrat în episoadele care se petrec pe tărâmul zmeilor, el fiind singurul care îndrăznește să coboare prăpastia care separă cele două lumi. Înzestrat cu puteri supranaturale, Prâslea reușește să se metamorfozeze în flacără și înțelege glasul unui corb, care îl va ajuta în luptă.

În relațiile cu alte personaje, Prâslea este nepărtinitor, onest și iertător. Credincios, își dovedește superioritatea morală prin faptul că nu este de acord cu uciderea fraților mai mari de către împărat, ci consideră că dreptatea trebuie să o facă Dumnezeu: — *Tată, eu îi iert și pedeapsa să o ia de la Dumnezeu.*

Drumul inițierii, pe care îl parcurge personajul principal, are, așadar, rolul de a scoate în evidență calitățile acestuia: înțelepciunea, curajul, altruismul, încrederea în sine, perspicacitatea, cumpătarea și bunătatea. Trăsăturile se desprind atât prin caracterizarea directă pe care o face autorul sau alte personaje, cât și din fapte, atitudini, relația cu celelalte personaje, deci prin procedeul caracterizării indirecte.

Concluzia ⇨

Prâslea cel voinic și merele de aur are, așadar, toate trăsăturile definitorii ale speciei: existența formulelor tipice, acțiunea plasată într-un timp și într-un spațiu imaginare, spațiul delimitat în două tărâmuri, personajele care se împart în categorii opuse, reprezentând binele și răul, ființele fantastice cu rol ajutător (corbul, zgripsorul), trăsăturile reale ale personajului care se îmbină cu cele supranaturale, respectiv victoria binelui în lupta cu răul.

SCHIȚA

Schița este un text care aparține genului epic, de dimensiuni reduse, care relatează un singur episod din viața unui număr mic de personaje.

1
EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT
Text suport: *Vizită...* de I.L. Caragiale

M-am dus la Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s-o felicit pentru onomastica[1] unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori[2] în uniformă de mare ținută. După formalitățile[3] de rigoare[4], am început să convorbim despre vreme, despre sorții agriculturii – d.[5] Popescu tatăl este mare agricultor – despre criză ș.cl.[6]

Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăște chiar unei femei cu petrecerile, mai ales când are copii.

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dv. bărbații cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!

Pe când doamna Popescu-mi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână:

— Uite, coniță, Ionel nu s-astâmpără!

— Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi, către mine încet:

— Nu știi ce ștrengar se face... și deștept...

Dar vocea de dincolo adaogă:

— Coniță! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina[7]!... Astâmpără-te, că te arzi!

— Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

— Sări, coniță! varsă spirtul! s-aprinde!

---

[1] *onomastica*, s. f. – ziua numelui.
[2] *roșiori*, s. m. – soldat călăreț, îmbrăcat în haină roșie.
[3] *formalitate*, s. f. – (în text) cerință impusă de regulile de politețe.
[4] *de rigoare* – care este cerut de o anumită împrejurare, potrivit împrejurării.
[5] *d.* – prescurtare pentru „domnul".
[6] *ș.cl.* – prescurtare pentru „și celelalte".
[7] *mașina*, s. f. – instrument folosit pentru pregătirea cafelei; spirtieră.
[8] *marțial*, *-ă*, adj. – cu aer războinic.

— Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușe, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială[8]. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

— Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină când face cafea, că daca te-aprinzi, moare mama? Vrei să moară mama?

— Dar – întrerup eu – pentru cine ați poruncit cafea, madam. Popescu?

— Pentru dumneata.

— Da de ce vă mai supărați?

— Da ce supărare!

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maiorașul, îl scuipă, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într-un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Atârnă toba de gât, suie pe un superb cal vânăt rotat[9], pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuși că nu cred să mai ție mult gerul așa de aspru; ea n-aude nimica.

— Ionel! Ionel!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:

— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

— Maior! strigă mândrul militar.

— Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e tobă; și maiorul nu cântă cu trâmbița; cu trâmbița cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă și merge-n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trântește cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:

— Înainte! marș!

Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce-ntâlnește-n cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu tava aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un țipăt de desperare.

— Ține-l, coniță, că mă dă jos cu tava!

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate[10] și să intervie în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

— Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul... Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te iert!

Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să sorb din cafea...

— Nu vă supără fumul de tutun? întreb eu pe madam Popescu.

— Vai de mine! la noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Și zicând „dumnealui", mama mi-arată râzând pe domnul maior.

---

[9] *rotat*, adj. – (despre cai) cu pete de altă culoare decât restul părului.

[10] *neutralitate*, s. f. – atitudine pasivă; (în text) neamestecul unei persoane într-un conflict.

— A! zic eu, şi dumnealui?

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu ţigara-n gură, să te prăpădeşti de râs... ca un om mare...

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otravă...

— Da tu de ce tragi? mă-ntrerupe maiorul lucrând cu lingura în cheseaua[11] de dulceaţă...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceaţă, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru linguriţe; apoi iese cu cheseaua în vestibul[12].

— Unde te duci? întreabă mama.

— Vîu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu ţigarete regale, scoate una, o pune în gură şi mă salută milităreşte, ca orice soldat care cere unui ţivil să-i împrumute foc. Eu nu ştiu ce trebuie să fac. Mama, râzând, îmi face cu ochiul şi mă-ndeamnă să servesc pe domnul maior. Întind ţigareta mea, militarul o aprinde pe a lui şi, fumând, ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipă, să nu-l deoache, şi îmi zice:

— Scuipă-l, să nu mi-l deochi!

Maiorul şi-a fumat ţigareta până la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu şi-ncepe s-o trântească. Mingea sare până la policandrul[13] din tavanul salonului, unde turbură grozav liniştea ciucurilor de cristal.

— Ionel! astâmpără-te, mamă! Ai să spargi ceva... Vrei să mă superi? vrei să moară mama?

Dar maiorul s-a-ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână: o trânteşte cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceaşca, dar, vorba francezului, entre la coupe et les lèvres[14]... mingea îmi zboară din mână ceaşca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, coloarea oului de raţă.

— Ai văzut ce-ai făcut?... Nu ţi-am spus să te-astâmperi... Vezi? ai supărat pe domnul!... aldată n-o să-ţi mai aducă nicio jucărie! Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate:

— Nu e nimic! iese... Cafeaua nu pătează! iese cu niţică apă caldă!... Dar n-apucă să termine, şi deodată o văd schimbându-se la faţă ca de o adâncă groază. Apoi dă un ţipăt şi, ridicându-se de pe scaun:

— Ionel! mamă! ce ai?

Mă-ntorc şi văz pe maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduţi şi cu drăgălaşa lui figură strâmbată. Mama se repede spre el, dar până să facă un pas, maiorul cade lat.

— Vai de mine! ţipă mama. E rău copilului!... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi deschei repede mondirul[15] la gât şi la piept.

— Nu-i nimica! zic eu. Apă rece!

Îl stropesc bine, pe când mama pierdută îşi smulge părul.

— Vezi, domnule maior? îl întreb eu după ce-şi mai vine în fire; vezi? Nu ţi-am spus eu că tutunul nu e lucru bun? Aldată să nu mai fumezi!

Am lăsat pe madam Popescu liniştită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, şi am ieşit. Mi-am pus şoşonii şi paltonul şi am plecat. Când am ajuns acasă, am înţeles de ce maiorul ieşise un moment cu cheseaua în vestibul – ca să-mi toarne dulceaţă în şoşoni.

---

[11] *chesea* (forma literară *chisea*), s. f. – vas mic din sticlă, din cristal sau din porţelan în care se păstrează dulceaţa.

[12] *vestibul*, s. n. – prima încăpere a unei locuinţe, în care se intră venind de afară.

[13] *policandru*, s. n. – candelabru cu mai multe braţe.

[14] *entre la coupe et les lèvres* (fr.) – în traducere, „între pahar şi gură"; (în text) corespunde zicalei „socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din târg".

[15] *mondir* (forma literară *mundir*), s. n. – haina de la uniforma militară.

a. Idei principale. Idei secundare. Planul simplu și planul dezvoltat

1. Formulează ideea principală pentru fragmentul din chenar.

....
....
....

2. Scrie două idei secundare corespunzătoare ideii principale formulate anterior.

....
....
....
....

3. Delimitează textul în fragmente corespunzătoare succesiunii întâmplărilor.

4. Ordonează, prin numerotare, următoarele evenimente, respectând succesiunea acestora din text.

❐ Ionel o atacă pe servitoare.
❐ Copilul fumează.
❐ Vizitatorul discută cu vechea lui prietenă.
❐ Ionel iese în hol cu farfuria cu dulceață.
❐ Musafirul este servit cu dulceață și cafea.
❐ Copilul face gălăgie cu jucăriile.
❐ Mingea lovește ceașca de cafea a vizitatorului.

5. Alcătuiește planul dezvoltat de idei al textului ***Vizită...***, după modelul dat:

Idei principale	Idei secundare
• Copilul face gălăgie cu jucăriile.	• Ionel alege o trâmbiță și o tobă. • Copilul bate toba și suflă în trâmbiță. • Musafirul și doamna Popescu nu se pot auzi din cauza zgomotului.

b. Rezumatul

6. Numește timpul verbal predominant în fragmentul din chenar. Selectează verbele, trecându-le la modul indicativ, timpul prezent/ perfectul compus.

....
....

....

....

7. Reciteşte pasajul care începe cu *Nu vă supără fumul de tutun?* şi se încheie cu *răspunde Ionel*, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă.

....

....

....

....

....

8. Completează spaţiile libere, din enunţul de mai jos, pentru a obţine rezumatul ultimului paragraf al fragmentului.

Vizitatorul pleacă ...., unde constată că Ionel ieşise în hol pentru .... dulceaţa din .... în şoşoni.

9. Scrie, în 20-25 de rânduri, rezumatul textului ***Vizită...***.

c. Indici de timp şi de spaţiu

10. Selectează cuvinte care arată momentul de desfăşurare a întâmplării povestite în textul ***Vizită...*** de I.L. Caragiale.

....

....

11. Delimitează în text primele două momente ale vizitei, marcate de sintagmele *După formalităţile de rigoare...* şi *Pe când doamna Popescu...*

12. Precizează durata desfăşurării întâmplării povestite.

....

....

13. Selectează cuvinte care arată locul de desfăşurare a întâmplării povestite.

....

....

14. Selectează cuvinte/ sintagme care descriu detalii ale unor obiecte din salonul doamnei Popescu:

pe două mese, pe canapea, pe foteluri şi pe jos ....

policandrul ....

d. Subiectul operei literare

15. Delimitează fragmentele de text care corespund momentelor subiectului.

16. Distribuie ideile principale formulate la exercițiul 4, corespunzătoare momentelor subiectului.

....

....

....

....

....

....

....

....

17. Povestește, în 6-8 rânduri, scena preferată din desfășurarea acțiunii.

e. Personajele

18. Numește personajele prezente în textul *Vizită...*

....

....

19. Precizează relațiile dintre personaje printr-o schemă sugestivă.

20. Numește personajele care apar pe tot parcursul narațiunii.

....

....

21. Numeşte personajul care apare cel mai des în text, putând fi considerat „centrul" tuturor întâmplărilor.

....

....

22. Numeşte personajul care apare cel mai rar în text şi indică secvenţele în care este prezent.

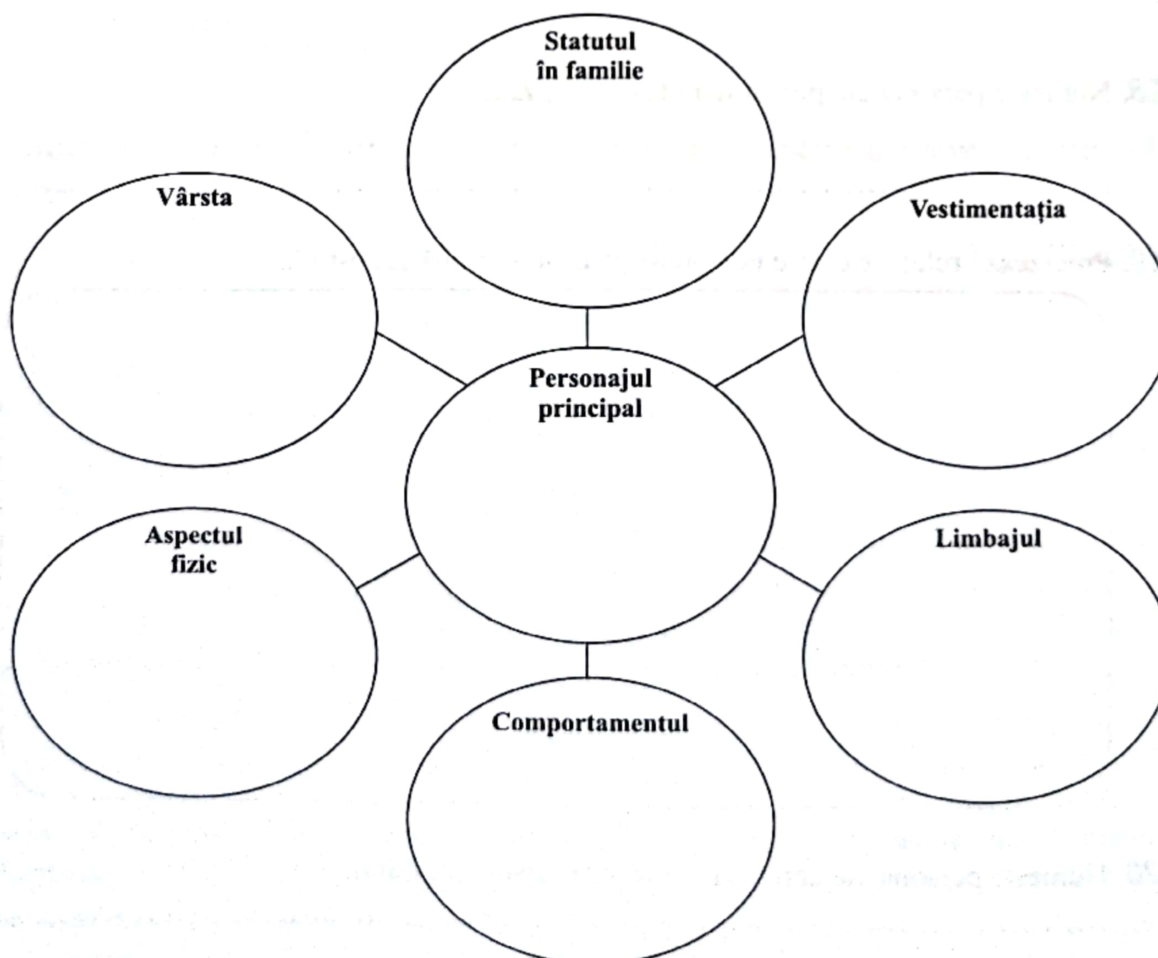
....

....

23. Distribuie, în tabelul de mai jos, personajele textului, după categoria în care se încadrează:

Personaje principale	Personaje secundare	Personaje episodice	Figuranți

24. Selectează informații referitoare la personajul principal pentru a ilustra caracteristicile din diagrama de mai jos:

25. Transcrie câte un citat în care personajul principal este portretizat prin:
a. cuvintele naratorului:
....
....
....
....
b. cuvintele altor personaje:
....
....
....
....
c. faptele şi atitudinile proprii:
....
....
....
....

26. Transcrie câte un fragment în care personajul principal este prezentat prin procedeul caracterizării:
a. directe
....
....
....
....
b. indirecte
....
....
....
....

27. Caracterizează unul dintre personaje, folosind reperele următoare:
- statutul personajului în funcţie de:
  - gradul de participare la acţiune (principal, secundar, episodic);
  - gradul în care ilustrează un comportament uman (exponenţial/ reprezentativ);
- trăsăturile personajului pentru care ai optat;
- relaţia dintre personajul ales şi alte personaje ale operei;
- mijloacele/ procedeele de caracterizare identificate;
- citate semnificative pentru a ilustra trăsăturile fizice şi morale, precum şi modalităţile de caracterizare;
- modurile de expunere şi mijloacele de expresivitate artistică prin care se realizează portretul personajului.

f. Naratorul

28. Precizează persoana la care se face relatarea (verbele şi pronumele din text).

....

....

29. Alege, dintre variantele de mai jos, ipostaza/ ipostazele în care apare naratorul în acest text:
- musafir;
- poştaş;
- prieten al doamnei Popescu;
- vânzător ambulant;
- prieten al domnului Popescu;
- servitor.

30. Numeşte două argumente prin care să ilustrezi statutul de narator-personaj.

....

....

31. Rescrie primul enunţ al textului, trecând verbele şi pronumele la persoana a III-a. Notează modificările produse şi explică cum se schimbă statutul naratorului.

....

....

g. Moduri de expunere

32. Completează tabelul de mai jos cu replici selectate din text care să ilustreze dialogul dintre personaje.

Doamna Popescu – musafir	
Musafir – Ionel	
Doamna Popescu – Ionel	

33. Explică rolul verbelor subliniate:

a. *— Uite, coniţă, Ionel nu s-astâmpără!*
— Ionel! ***strigă*** *madam Popescu; Ionel! vin' la mama!*
Apoi, către mine încet:

— Nu ştii ce ştrengar se face... şi deştept...
Dar vocea de dincolo ***adaogă:***
— Coniţă ! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne maşina!...

b. *— Dar –* ***întrerup*** *eu – pentru cine aţi poruncit cafea, madam Popescu?*
— Pentru dumneata.

34. Identifică pronume şi substantive care arată cine rosteşte replicile în exemplele de la exerciţiul anterior.

35. Precizează modul de expunere din textul reprodus la exerciţiul 33.

....
....

36. Transformă în vorbire indirectă replicile reproduse la exerciţiul 33.

....
....
....
....
....

37. Transcrie două replici consecutive ale dialogului dintre Ionel şi vizitator.

....
....

38. Selectează două replici ale lui Ionel prin care se evidenţiază atitudinea lipsită de respect faţă de musafir.

....
....

39. Alege varianta/ variantele care exprimă rolul dialogului în text:

- dinamizarea acţiunii;
- caracterizarea personajelor;
- reproducerea vorbirii personajelor;
- crearea impresiei de autenticitate;
- familiarizarea cititorului cu vorbirea specifică epocii/ perioadei istorice în care e plasată acţiunea.

40. Transcrie un fragment de text în care apare descrierea.

....
....

41. Transcrie un fragment de text în care naratorul povesteşte una dintre întâmplările care constituie acţiunea textului.

....
....

h. Trăsăturile schiţei

42. Precizează două caracteristici ale textului prin care să ilustrezi apartenenţa acestuia la genul epic.

....

....

43. Prezintă, în 10 rânduri, acţiunea din text.

44. Numeşte episodul din viaţa personajelor prezentat în text.

....

....

45. Precizează numărul personajelor prezente în text.

....

....

46. Precizează rolul descrierii.

....

....

47. Numeşte modurile de expunere predominante.

....

....

48. Scrie un text, de 20-30 de rânduri, în care să argumentezi încadrarea operei literare ***Vizită...*** în specia literară *schiţă*.

i. Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

49. Comentează, apelând la exemple din text, modul în care purtarea şi reacţiile lui Ionel sunt influenţate de atitudinea persoanelor mature care îl înconjoară.

50. Exprimă-ţi opinia despre semnificaţia titlului ***Vizită...***, urmărind:
- sensul şi forma substantivului cu rol de titlu;
- rolul punctelor de suspensie;
- relaţia cu conţinutul textului.

51. Propune alt titlu potrivit textului şi motivează alegerea.

....

....

52. Alege, din lista de mai jos, cuvântul potrivit pentru a caracteriza atitudinea personajului-narator față de Ionel: *simpatie*, *detaşare ironică*, *indiferență*, *antipatie*, *reținere* şi argumentează alegerea făcută, folosind două argumente.

....
....
....
....

53. Explică în ce constă umorul în fragmentul următor:

[Ionel] pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuşi că nu cred să mai ție mult gerul aşa de aspru; ea n-aude nimica.

....
....
....
....

54. Selectează, din text, două situații în care apare contrastul între faptele lui Ionel şi atitudinea mamei lui.

Explică în ce constă contrastul.

....
....
....
....

55. Scrie un text, de 5-7 rânduri, în care să argumentezi *pro* sau *contra* dacă importanța pe care doamna Popescu o acordă educației este susținută de comportamentul lui Ionel.

....
....
....
....
....
....
....

56. Imaginează, într-o compunere de 8-10 rânduri, alt final al schiței ***Vizită...***

57. Scrie un text în care să prezinți câte 3 argumente prin care să susții atitudinea diferită a naratorului și a doamnei Popescu, pornind de la următorul citat: *Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipă, să nu-l deoache.*

....
....
....

58. Alcătuieşte un set de 5-6 reguli care consideri că ar asigura succesul în educaţia unui copil. Explică, prin exemple selectate din text, care dintre aceste reguli sunt încălcate de către doamna Popescu.

....

....

....

....

....

....

59. Selectează diminutivele din text şi exprimă-ţi opinia despre rolul lor în transmiterea intenţiei ironice a naratorului.

....

....

....

....

60. Scrie o pagină de jurnal în care să argumentezi părerile proprii în urma lecturii textului.

2
EXEMPLE DE COMPUNERI
Text suport: *D-l Goe...* de I.L. Caragiale

a. Rezumatul

Goe, însoţit de mama, de bunica şi de tanti Miţa, pleacă la Bucureşti pentru a participa la sărbătoarea naţională din 10 Mai. Această călătorie este o promisiune făcută lui Goe pentru a nu mai ramâne repetent şi în acel an.

Pe peronul gării, în timp ce aşteaptă trenul, Goe discută cu bunica şi cu mama lui despre forma corectă a cuvântului „marinar".

După ce urcă în tren, Goe doreşte să stea pe coridor. Un călător îi atrage atenţia să nu scoată capul pe fereastră, dar Goe nu ascultă. Astfel, îşi pierde pălăria şi începe să strige să oprească trenul.

Când vine controlorul, doamnele îi explică acestuia că Goe şi-a pierdut biletul cu pălărie cu tot. Controlorul le cere doamnelor să plătească preţul biletului şi încă o mică sumă de lei pe deasupra. Mama lui Goe îl atenţionează pe băiat pentru fapta sa, bunica îl trage către ea, iar Goe îşi pierde echilibrul şi se loveşte la nas în clanţa uşii de la compartiment.

Bunica îi pune băiatului o beretă, afirmând că îi stă mai bine decât cu pălăria. Pentru a se împăca cu Goe, mama sa se preface că plânge, apoi îi dă o bucată de ciocolată şi îl sărută.

Goe iese pe coridor, iar doamnele încep să discute. Când bunica iese pe coridor să vadă ce face băiatul, constată că acesta nu e nicăieri. După puţin timp, se aud zgomote în uşa toaletei, unde Goe se blocase. Conductorul îl eliberează din toaletă.

Bunica hotărăşte să rămână pe coridor pentru a-l supraveghea pe băiat. Goe observă manivela de la semnalul de alarmă din colţul coridorului. Urcându-se pe un geamantan, trage semnalul de alarmă şi trenul se opreşte, în plină viteză, între Periş şi Buftea. Timp de zece minute, personalul trenului examinează roţile trenului tamponate din cauza presiunii, iar conductorul şi şeful de tren constată că semnalul de alarmă fusese tras din acelaşi vagon din care zburase şi pălăria cu puţin timp în urmă. În tot acest timp, Goe stă în braţele bunicii sale, care doarme în compartiment.

Trenul porneşte şi ajunge la Bucureşti cu o întârziere de câteva minute. Cele trei doamne şi Goe coboară din tren, iau o trăsură şi pornesc spre bulevard.

b. Momentele subiectului

În expoziţiune este prezentată hotărârea de a pleca la Bucureşti şi aşteptarea, în gară, pe peron, a trenului accelerat cu care urmează să călătorească Goe, însoţit de bunica sa, de mama sa şi de tanti Miţa. Călătoria la Bucureşti, cu ocazia sărbătorii naţionale de 10 Mai, este o promisiune făcută de cele trei doamne lui Goe pentru a nu mai rămâne repetent. Goe este îmbrăcat în costum de marinar, este nerăbdător să vină trenul şi discută cu cele trei doamne despre forma corectă a cuvântului „marinar".

Intriga o constituie urcarea în tren şi refuzul lui Goe de a sta în compartiment. El preferă să stea pe coridor şi să scoată capul pe fereastră.

Întâmplările din timpul călătoriei cu trenul alcătuiesc **desfăşurarea acţiunii**. Goe îşi pierde pălăria, la panglica căreia avea biletul de călătorie. Se loveşte la nas, în clanţa uşii, datorită faptului că îşi pierde echilibrul când este tras de către bunica lui. Doamnele trebuie să plătească preţul biletului şi încă o mică sumă de bani, în plus. Lăsat pe coridor de unul singur, în timp ce doamnele discută în compartiment, Goe se blochează în toaletă. Căutându-l, bunica aude zgomote în uşa toaletei şi intră în panică deoarece uşa este încuiată. Conductorul deblochează uşa de la toaletă şi îl eliberează pe Goe.

Punctul culminant îl reprezintă momentul în care Goe trage manivela semnalului de alarmă. Trenul se opreşte brusc, iar personalul trenului reuşeşte să repornească trenul abia după zece minute. Conductorul şi şeful trenului constată că semnalul de alarmă fusese tras tocmai din vagonul în care călătoreau cele trei doamne şi Goe. Bunica îşi ia nepotul în braţe şi doarme în timp ce personalul trenului era ocupat cu pornirea trenului şi cu identificarea cauzei din care a fost tras semnalul de alarmă.

Deznodământul prezintă sosirea trenului la Bucureşti, cu o întârziere de câteva minute. Goe, împreună cu cele trei doamne, urcă într-o trăsură şi pornesc spre bulevard.

c. Caracterizarea personajului principal

Statutul personajului
- **personaj principal**
- **personaj reprezentativ**

⇨ Goe este personajul principal al schiţei ***D-l Goe...***, de I.L. Caragiale. Prin comportamentul său, el poate fi considerat un personaj reprezentativ pentru categoria copiilor răsfăţaţi, cu deficienţe în educaţie şi rezultate slabe la şcoală.

Tema
- **călătoria cu trenul**
- **detalierea temei**

⇨ Schiţa surprinde aspecte semnificative din timpul unei călătorii cu trenul.

Goe călătoreşte împreună cu bunica, cu mama şi cu tanti Miţa la Bucureşti, pentru a participa la sărbătoarea naţională de 10 Mai (ziua regelui). Această călătorie este o promisiune făcută lui Goe de către cele trei doamne pentru a-i stimula rezultatele la învăţătură şi a nu mai rămâne repetent şi în acel an.

Modalităţi de caracterizare a personajului
- **caracterizarea directă**
  - de către narator: *răsfăţat, mincinos, ipocrit*
  - de către bunică: *sensibil, deştept*
  - de către tanti Miţa: *simpatic, inteligent*
  - de către mamă: *prea e nu ştiu cum*
  - de către pasager: *mititel*

⇨ Imaginea lui Goe se realizează atât prin modalităţi specifice caracterizării directe, cât şi celei indirecte.

Din perspectiva naratorului, Goe este un băiat răsfăţat, căruia i se face „hatârul" de a călători la Bucureşti, chiar dacă rezultatele sale la învăţătură sunt foarte slabe. Obişnuit să i se facă totul după plac, Goe este „foarte impacient" şi „încruntat", vorbind pe un ton de comandă chiar şi referitor la venirea trenului: — *Mam'mare! De ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!*

Succesiunea de interogaţii ale naratorului referitoare la detaliile despre tragerea semnalului de alarmă: *Cine poate ghici, în ce vagon era ruptă aţa plumbuită şi răsturnată manivela? Ciudat! Tocmai în vagonul de unde zburase mai adineaori pălăria marinerului! Cine?*

Cine a tras manivela? sugerează vinovăția și ipocrizia băiatului, care nu își recunoaște fapta. Mai mult chiar, bunica lui este cea care îl încurajează pe băiat să fie mincinos, pretinzând că doarme și nu știe ce s-a întâmplat.

Pentru cele trei doamne, Goe este centrul atenției, răsfățându-l și tolerându-i impolitețea și greșelile de comportament.

Bunica îl numește „puișorul mamii", considerându-l „simțitor", adică foarte sensibil, și îi ia apărarea în fața mustrărilor mamei când îl ceartă pentru că a scos capul pe geam și a pierdut pălăria cu biletul de călătorie. Excesiv de grijulie, bunica îi înlocuiește pălăria cu o beretă. Refuzul lui Goe de a o pupa pe mama lui pentru că i-a făcut morală este un prilej pentru bunică să exclame: *E lucru mare, cât e de deștept!*.

În ciuda limbajului nepoliticos din timpul discuției despre forma corectă a cuvântului „marinar", tanti Mița îl numește „procopsit" și îl privește cu simpatie.

Mama lui Goe este singura care încearcă să sancționeze comportamentul lui Goe printr-o „zguduitură": — *Vezi, dacă nu te astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână*. Gestul ei este criticat de către bunică: — *Ce faci, soro? ești nebună?*, iar mama nu-și poate menține supărarea (— *Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!...*) și cedează șantajului băiatului, oferindu-i ciocolată în schimbului unui sărut.

Pentru pasagerul din tren, Goe este un „mititel", care trebuie supravegheat.

- **caracterizarea indirectă** ⇨
  - fapte: *încrezut, nu respectă regulile, agresiv, neastâmpărat*
  - limbaj: *obraznic, lipsă de respect*
  - relația cu alte personaje: *obraznic, nepoliticos*

Faptele, limbajul și atitudinea față de alte personaje sunt relevante pentru a contura un comportament lipsit de cele mai elementare reguli de politețe.

Dorința lui de a sta pe coridor cu bărbații exprimă faptul că este încrezut, nu este obișnuit să respecte regulile. Mai mult chiar, la sfatul binevoitor al pasagerului, Goe răspunde obraznic: — *Ce treabă ai tu, urâtule?*.

În conversația cu cele trei doamne despre forma corectă a cuvântului „marinar", Goe își dovedește atât lipsa de cunoștințe, incultura, cât și lipsa de respect: — *Vezi că sunteți proaste amândouă?*.

Șirul de peripeții din timpul călătoriei cu trenul completează portretul unui copil agresiv și neastâmpărat, care scoate capul pe geam, își pierde pălăria, se blochează în toaleta vagonului, trage semnalul de alarmă și provoacă întârzierea trenului.

Ceea ce este mai grav este faptul că persoanele adulte din familia sa, în special bunica, constituie un exemplu negativ, încurajând obrăznicia, lipsa de respect, minciuna și prefăcătoria.

Vestimentația băiatului arată grija excesivă a mamei și a bunicii pentru aspectul exterior. Băiatul este îmbrăcat într-un *frumos costum de marinar* și atrage laudele celor trei doamne. Parcă inscripția „le Formidable" de pe costumul său contrastează cu atitudinea, comportamentul și felul de a vorbi, ilustrând diferența între ceea ce vrea să pară Goe și ceea ce este cu adevărat, adică diferența dintre aparență și esență.

Concluzie
Semnificaţia titlului
• atitudinea ironică şi critică
Sinteza trăsăturilor

⇨ Cuvântul „d-l" din titlu exprimă atitudinea ironică şi critică a naratorului faţă de modul în care Goe este educat şi mai ales faţă de comportamentul său cu membrii familiei şi în societate.

Răsfăţat, agresiv, nepoliticos, neastâmpărat, cu rezultate slabe la şcoală, încrezut, obraznic, Goe este un personaj reprezentativ pentru modul în care educaţia greşită din familie creează un comportament negativ unui copil.

d. Argumentarea apartenenţei la genul epic

INTRODUCERE
• carateristici ale genului epic:
 – narator
 – acţiune centrată pe o temă
 – personaje
 – îmbinarea naraţiunii cu dialogul şi descrierea

⇨ Opera literară ***D-l Goe...***, scrisă de I.L. Caragiale, aparţine genului epic deoarece întâmplările sunt povestite din perspectiva unui narator prin îmbinarea naraţiunii cu dialogul şi cu descrierea. Autorul îşi exprimă în mod indirect părerea asupra efectului negativ al lipsei de educaţie asupra comportamentului unui copil. Acţiunea este plasată în timp şi în spaţiu şi este pusă pe seama unor personaje.

CUPRINS
Exemplificarea caracteristicilor genului epic:
• naratorul implicat prin comentarii
• dilog predominant
• naraţiune succintă
• descriere redusă
• repere spaţiale şi temporale vagi
• ritmul rapid al succesiunii întâmplărilor

⇨ O caracteristică specifică genului epic este prezenţa naratorului. Ca în orice text epic, naratorul este vocea care povesteşte întâmplările constituite în firul epic.

Dialogul este modul de expunere predominant. Verbele la persoana a III-a sunt folosite pentru redarea dialogului dintre personaje: *zice mam'mare, întrerupe tânărul, întreabă tanti Miţa, zice mititelul, răspunde Goe, zice mamiţa.* Naraţiunea este succintă şi presărată de comentariile naratorului: *Păcat însă de pălărie! Ce-o să facă d. Goe la Bucureşti cu capul gol?*

Descrierea, redusă ca frecvenţă, este folosită pentru prezentarea portretului personajului principal: *Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripţia pe pamblică: „le Formidable", şi sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Miţa, că „aşa ţin bărbaţii biletul".*

Acţiunea este dinamică şi prezintă faptele copilului Goe, în timpul călătoriei cu trenul la Bucureşti, însoţit de trei doamne din familia sa: bunica, mama şi tanti Miţa. Locul de origine al personajelor nu este precizat, ele pleacă din „urbea X" la Bucureşti pentru a participa la sărbătoarea naţională de 10 Mai. Călătoria este un dar pentru copil ca să nu mai rămână repetent încă un an.

După ce urcă în tren, Goe doreşte să stea pe coridor. Un călător îi atrage atenţia să nu scoată capul pe fereastră, dar Goe nu ascultă. Astfel, îşi pierde pălăria şi începe să strige să oprească trenul.

Când vine controlorul, doamnele îi explică acestuia că Goe şi-a pierdut biletul cu pălărie cu tot. Controlorul le cere doamnelor să plătească preţul biletului şi încă o mică sumă de lei pe deasupra. Mama

lui Goe îl atenționează pe băiat pentru fapta sa, bunica îl trage către ea, iar Goe își pierde echilibrul și se lovește la nas în clanța ușii de la compartiment.

Bunica îi pune băiatului o beretă, afirmând că îi stă mai bine decât cu pălăria. Pentru a se împăca cu Goe, mama sa se preface că plânge, apoi îi dă o bucată de ciocolată și îl sărută.

Goe iese pe coridor, iar doamnele încep să discute. Când bunica iese pe coridor să vadă ce face băiatul, constată că acesta nu e nicăieri. După puțin timp, se aud zgomote în ușa toaletei, unde Goe se blocase. Conductorul îl eliberează din toaletă.

Bunica hotărăște să rămână pe coridor pentru a-l supraveghea pe băiat. Goe observă manivela de la semnalul de alarmă din colțul coridorului. Urcându-se pe un geamantan, trage semnalul de alarmă și trenul se oprește, în plină viteză, între Periș și Buftea. Timp de zece minute, personalul trenului examinează roțile tamponate din cauza presiunii, iar conductorul și șeful de tren constată că semnalul de alarmă fusese tras din același vagon din care zburase și pălăria cu puțin timp în urmă. În tot acest timp, Goe stă în brațele bunicii sale, care doarme în compartiment.

Trenul pornește și ajunge la București cu o întârziere de câteva minute. Cele trei doamne și Goe coboară din tren, iau o trăsură și pornesc spre bulevard.

• prezența personajelor ⇨

Un alt element care justifică încadrarea acestui text în genul epic este prezența personajelor pe seama cărora sunt puse fapte și întâmplări. Identitatea personajelor este marcată prin substantive proprii: Goe, tanti Mița, și substantive comune: mamița, mam'mare, indicând gradul de rudenie dintre cele patru personaje care călătoresc. Personajele episodice: tânărul de pe coridorul vagonului și controlorul sunt slab individualizate, dar replicile lor sunt relevante pentru a sugera atitudinea acestora față de comportamentul lui Goe.

Goe este personajul principal, reprezentativ pentru categoria copiilor răsfățați, cu deficiențe în educație și rezultate slabe la școală.

ÎNCHEIERE ⇨
• sinteza trăsăturilor
• semnificațiile textului
• mesajul transmis

Opera literară ***D-l Goe...*** aparține genului epic prin acțiunea prezentată de către narator, prin îmbinarea narațiunii cu dialogul și cu descrierea, prin prezența personajelor.

Cuvântul „d-l" din titlu exprimă atitudinea ironică și critică a naratorului față de modul în care Goe este educat și, mai ales, față de modul în care cele trei doamne sunt preocupate de educația copilului.

Lectura fragmentului m-a impresionat prin farmecul dialogului și al limbajului, comentariile pline de umor ale naratorului și ale celorlalte personaje.

Povestirea unui episod din viața unui copil devine, prin apel la umor și ironie, un prilej de reflecție cu privire la rostul educației și la rolul familiei în destinul copiilor.

e. Argumentarea apartenenței la specia literară schiță

INTRODUCERE ⇨
- carateristici ale schiței
- tema

Schița este un text de dimensiuni reduse care prezintă un singur episod din viața unui număr mic de personaje. Această specie literară aparține genului epic.

Opera literară ***D-l Goe...***, scrisă de I.L. Caragiale, este o schiță care surprinde aspecte semnificative din timpul unei călătorii cu trenul pentru a prezenta efectul educației greșite asupra comportamentului unui copil.

CUPRINS ⇨
- subiectul schiței

În **expozițiune** este prezentată hotărârea de a pleca la București și așteptarea, în gară, pe peron, a trenului accelerat cu care urmează să călătorească Goe, însoțit de bunica sa, de mama sa și de tanti Mița. Călătoria la București, cu ocazia sărbătorii naționale de 10 Mai, este o promisiune făcută de cele trei doamne lui Goe pentru a nu mai rămâne repetent.

Intriga o constituie urcarea în tren și refuzul lui Goe de a sta în compartiment. El preferă să stea pe coridor și să scoată capul pe fereastră.

Întâmplările din timpul călătoriei cu trenul alcătuiesc desfășurarea acțiunii. Goe își pierde pălăria, la panglica căreia avea biletul de călătorie. Se lovește la nas, în clanța ușii, datorită faptului că își pierde echilibrul când este tras de către bunica lui. Doamnele trebuie să plătească prețul biletului și încă o mică sumă de bani, în plus. Lăsat pe coridor de unul singur, în timp ce doamnele discută în compartiment, Goe se blochează în toaletă. Căutându-l, bunica aude zgomote în ușa toaletei și intră în panică deoarece ușa este încuiată. Conductorul deblochează ușa de la toaletă și îl eliberează pe Goe.

Punctul culminant îl reprezintă momentul în care Goe trage manivela semnalului de alarmă. Trenul se oprește brusc, iar personalul trenului reușește să îl reporneasă abia după zece minute. Conductorul și șeful trenului constată că semnalul de alarmă fusese tras tocmai din vagonul în care călătoreau cele trei doamne și Goe. Bunica își ia nepotul în brațe și doarme în timp ce personalul trenului era ocupat cu pornirea trenului și cu identificarea cauzei din care a fost tras semnalul de alarmă.

Deznodământul prezintă sosirea trenului la București, cu o întârziere de câteva minute. Goe, împreună cu cele trei doamne, urcă într-o trăsură și pornesc spre bulevard.

Schița ***D-l Goe...*** cuprinde un număr redus de personaje: Goe, mamița, mam'mare, tanti Mița. Personajele episodice: tânărul de pe coridorul vagonului și controlorul sunt slab individualizate.

- număr redus de personaje ⇨
- prezentarea personajelor
- caracterizarea personajului principal

Așteptarea trenului pe peronul gării constituie un moment în care personajele își dezvăluie caracterul și tipul de relații familiale. Goe este îmbrăcat cu un costum de marinar, poartă o pălărie cu inscripția „le Formidable", atrăgând admirația celor trei doamne. Inscripția de pe pălărie contrastează cu atitudinea, comportamentul și felul de a vorbi, ilustrând diferența între ceea ce vrea să pară Goe și ceea ce

este cu adevărat, adică diferența dintre aparență și esență. Discuția despre forma corectă a cuvântului „marinar" pune în evidență lipsa de respect și obrăznicia băiatului care este nepoliticos și le jignește pe mama și pe bunica lui, numindu-le „proaste".

Ceea ce spune băiatul este acceptat necondiționat, devine motiv de uimire și admirație, chiar dacă acesta spune că „mariner" este forma corectă a cuvântului. E evident că și cele trei doamne „frumos gătite" sunt lipsite de cultură, dar sunt extrem de preocupate atât de aspectul lor vestimentar, cât și de al băiatului.

Pentru cele trei doamne, Goe este centrul atenției, răsfățându-l și tolerându-i impolitețea și greșelile de comportament.

Bunica îl numește „puișorul mamii", considerându-l „simțitor", adică foarte sensibil, și îi ia apărarea în fața mustrărilor mamei când îl ceartă pentru că a scos capul pe geam și a pierdut pălăria cu biletul de călătorie. Excesiv de grijulie, bunica îi înlocuiește pălăria cu o beretă. Refuzul lui Goe de a o pupa pe mama lui pentru că i-a făcut morală este un prilej pentru bunică să exclame: *E lucru mare, cât e de deștept!*.

Mama lui Goe este singura care încearcă să sancționeze comportamentul lui Goe. Gestul ei este criticat de către bunică, iar mama nu-și poate menține supărarea și cedează șantajului băiatului, oferindu-i ciocolată în schimbului unui sărut.

Dorința lui de a sta pe coridor cu bărbații exprimă faptul că este încrezut, nu este obișnuit să respecte regulile. Mai mult chiar, la sfatul binevoitor al pasagerului, Goe răspunde obraznic: — *Ce treabă ai tu, urâtule?*.

Șirul de peripeții din timpul călătoriei cu trenul completează portretul unui copil agresiv și neastâmpărat, care scoate capul pe geam, își pierde pălăria, se blochează în toaleta vagonului, trage semnalul de alarmă și provoacă întârzierea trenului.

Ceea ce este mai grav este faptul că persoanele adulte din familia sa, în special bunica, constituie un exemplu negativ, încurajând obrăznicia, lipsa de respect, minciuna și prefăcătoria.

Călătoria cu trenul cuprinde un șir de fapte ale lui Goe, care arată lipsa de educație din familie. Năzbâtiile copilului sunt acompaniate de reacțiile nepotrivite ale celor trei doamne, incapabile să îl supravegheze și să îi corecteze comportamentul necivilizat.

Goe este personajul principal, reprezentativ pentru categoria copiilor răsfățați, cu deficiențe în educație și rezultate slabe la școală.

ÎNCHEIERE
- sinteza trăsăturilor
- mesajul

⇨ Prin dimensiunea redusă a textului, prin acțiunea care surprinde un episod semnificativ din viața unui număr redus de personaje, opera literară ***D-l Goe...*** este o schiță.

Consider că atitudinea critică și ironică a autorului față de modul defectuos de a educa un copil este exprimată prin surpinderea unor întâmplări relevante din timpul unei călătorii cu trenul. Într-un interval redus de timp, copilul dovedește cu prisosință efectele lipsei de educație.

NUVELA

Nuvela este o *specie a genului epic în proză*, de *dimensiuni medii* (ca întindere se situează între *schiță* și *roman*), cu *un fir narativ central* și o *construcție riguroasă a subiectului*, cu un *conflict concentrat*, care implică un *număr relativ redus de personaje.*

Trăsături:

- specie a genului epic în proză;
- acțiunea are un singur fir narativ, structurându-se într-o succesiune de episoade;
- naratorul intervine relativ puțin prin considerații personale, nu se implică în subiect și se detașează de personaje;
- timpul și spațiul sunt clar delimitate;
- în comparație cu schița, timpul și spațiul au limite mai extinse (construcția epică are amploare în timp și în spațiu);
- acțiunea este organizată în momentele subiectului;
- există un conflict principal care declanșează mai multe conflicte secundare;
- personajele sunt mai complexe decât ale schiței și evoluează pe parcursul acțiunii;
- accentul nu cade, în primul rând pe acțiune, ci asupra trăirilor și evoluției personajelor;
- modul principal de expunere este narațiunea, prin care se prezintă întâmplările în ordinea desfășurării lor;
- prin descriere se prezintă spațiul și timpul întâmplărilor și sunt caracterizate în mod direct personajele;
- dialogul dinamizează ritmul acțiunii și creează impresia de autenticitate.

⇒ *Fii atent/ atentă la conflictele de natură exterioară și la cele de natură interioară!*

⇒ *Observă indicii spațio-temporali, făcând o comparație cu alte specii epice!*

⇒ *Urmărește evoluția personajului principal pentru a scoate în evidență complexitatea acestuia!*

⇒ *Fii atent la rolul pe care îl au modurile de expunere!*

1

EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT

Text suport: *Popa Tanda* de Ioan Slavici

I

Ierte-l Dumnezeu pe dascălul Pintilie! Era cântăreț vestit. Și murăturile foarte îi plăceau. [...] Era dascăl în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și socoteală, pomeni și ospețe de bogat. Iară copii n-avea dascălul Pintilie decât doi: o fată, pe care a măritat-o după Petrea Țapului, și pe Trandafir, părintele Trandafir, popa din Sărăceni.

Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu! Este om bun; a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar și răposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte! și totdeauna vorbește drept și cumpănit, ca și când ar citi din carte. Și harnic și grijitor om este părintele Trandafir. Adună din multe și face din nimica ceva. Strânge, drege și culege, ca să aibă pentru sine și pentru alții.

Mult s-a ostenit părintele Trandafir în tinerețea lui. [...] Dar toate s-au făcut și nici n-au rămas lucru zadarnic. Trandafirică a ajuns popă în satul tătâne-său, în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și cu socoteală, dar la pomeni și la ospețe părintele Trandafir nu mergea bucuros.

Minunat om ar fi părintele Trandafir dacă nu l-ar strica un lucru. Este cam greu la vorbă, cam aspru la judecată: prea de-a dreptul, prea verde-fățiș. El nu mai sucește vorba, ci spune drept în față, dacă i s-a pus ceva pe inimă. Nu e bine să fie omul așa. Oamenii se prea supără când le luăm căciula din cap. Și e bine să trăim bine cu lumea. Aceasta s-a văzut și cu alde părintele Trandafir. Un om ca el nici doi ani n-a putut să stea în Butucani. Când una, când alta: odată da cu vorba-n săteni, altă dată-n protopop. [...] Cu mult, cu puțin, părintele Trandafir fu trimis de la Butucani la Sărăceni – pentru buna înțelegere între credincioși.

Popă-n Sărăceni? Cine știe ce vrea să zică popă-n Sărăceni! Dar așa-i trebuie părintelui Trandafir! Cine vrea să sară peste groapă, arunce-și mai-nainte desagii peste ea. Părintele Trandafir n-avea însă decât nevastă și doi copii: desagii îi erau deșerți. Pentru aceea îi era atât de greu să sară din Butucani la Sărăceni.

*

Pe Valea-Seacă este un sat pe care oamenii îl numesc Sărăceni. Un sat „Sărăceni" pe o vale „seacă": mai rău nu poate să sune însemnarea unui loc.

Valea-Seacă!

„Vale", pentru că este un loc închis între munți; „seacă", pentru că pârâul ce și-a făcut cale pe mijlocul văii este sec aproape întregul an. [...]

Sărăcenii? Un sat cum Sărăcenii trebuie să fie. Ici o casă, colo o casă... tot una câte una... Gardurile sunt de prisos, fiindcă n-au ce îngrădi; uliță este satul întreg. Ar fi prost lucru un horn la casă: fumul află cale și prin acoperiș. Nici muruiala pe pereții de lemn n-are înțeles, fiindcă tot cade cu vremea de pe dânșii. Câteva lemne clădite laolaltă, un acoperiș din paie amestecate cu fân, un cuptor de imală cu prispa bătrânească, un pat alcătuit din patru țapi bătuți în pământ, o ușă făcută din trei scânduri înțepenite c-un par cruciș și cu altul curmeziș... lucru scurt, lucru bun. Cui nu-i place să-și facă altul mai pe plac.

În vârful satului, adică la cel mai înălțat loc, este o alcătuială pe care sărăcenenii o numesc „biserică". Ce să fie asta? Este o grămadă de groși bătrâni, puși unii peste alții în

chip de pereți. În vremile bătrâne, cândva, nu se știe când, acest fel de pereți se aflau cu partea de din sus privind tocmai spre cer; acum însă, nici asta nu se știe de când, ei se află în supusă plecare spre acea parte, care avea să țină locul unui turn. Asta pentru că stâlpii din față, fiind putreziți de când a bătut vântul cel mare, s-au plecat spre răbdătorul pământ, trăgând cu sine întreaga alcătuială. Așa a și rămas apoi, fiind biserica, cel puțin în Sărăceni, un lucru de prisos.

Popă? Se zice că nu e sat fără de popă. Pesemne cine-a făcut zicala asta n-a știut de Sărăceni. Sărăcenii erau un sat fără popă. Adică era sat cu popă, numai că popa lor totdeauna era popă fără sat. Un lucru singur în felul lui cu Sărăcenii ăștia. Mai că n-a fost încă popă care să fi stat mai mult decât trei zile în Sărăceni; și care a stat mai multă vreme aici s-a curățit de păcate.

Iar acum părintele Trandafir ajunsese la acest canon de pocăință. El nu mai putea să aștepte că va face ca alții, să vină o zi, să stea alta și să se ducă în a treia. Știa că s-a pus prea rău la protopop pentru ca să poată crede că-l va trimite în alt sat. Iară făr' de sat nu putea să rămână. Popă făr' de sat; roată făr' de car, jug făr' de boi, căciulă pusă într-un vârf de par. Își puse dar de gând ca s-o ieie precum i se face, să facă din nevoie drag și să stea bucuros în Sărăceni. [...]

Chiar de la început, părintele Trandafir a înțeles un lucru: cum că în Butucani era mai bine decât în Sărăceni. Oamenii aveau câte ceva; iară de unde este poți lua. În Sărăceni însă toate încuietorile erau de lemn. Și apoi părintele judeca: popa face treaba satului, iar satul să îngrijească de traista popii. [...]

„Câtă vreme vor fi sărăcenii leneși, ei vor rămânea săraci și eu flămând!" Își puse dar de gând ca să facă din poporenii săi oameni harnici. [...]

*

În cea dintâi duminică, părintele Trandafir ține o predică înaintea oamenilor ce s-au adunat în număr mare ca să vadă pe popa cel nou. Nu este mai mare mulțumire pentru omul ce dorește binele altora decât aceea când vede că este ascultat de către alții și că vorbele lui prind rădăcini. Gândul bun se-nmulțește, cuprinzând loc în mai multe suflete, și cine îl are și poartă, mai ales atunci dacă îl prețuiește, se bucură când vede că-și face cale-n lume. Părintele Trandafir se simțea norocit într-acea zi. Niciodată el n-a fost ascultat cu atâta luare-aminte ca astă dată. Părea că oamenii aceia ascultă ceea ce știu, dar nu știu bine, și-i sorbeau vorbele cu atâta sete, încât părea că ar voi să-i scoată sufletul, ca mai ușor să culeagă din el învățătura.

S-a citit în ziua aceea evanghelia asupra fiului rătăcit. Părintele Trandafir a arătat cum Dumnezeu, în nesfârșita lui iubire de oameni, l-a făcut pe om spre fericire. Fiind omul în lume, Dumnezeu voiește ca el să simtă toate plăcerile curate ale vieții, pentru că numai așa poate să o iubească și să facă bine într-însa. Omul care din vina sa ori în urma altor întâmplări simte numai amar și necazuri într-astă lume nu poate iubi viața și, neiubind-o, disprețuiește în chip păcătos acest înalt dar dumnezeiesc.

Ce fac însă oamenii leneși, oamenii care nu-și dau nicio silință, care nici mâna nu și-o întind ca să ia darul? Sunt păcătoși! căci nu numai dorințe avem, ci și pofte trupești. Poftele cele curate sunt date omului ca să le astâmpere prin rodul muncii; dorințe îi sunt date în suflet ca să cuprindă lume și Dumnezeu în sine și, fericit, să le privească. Lucrarea este dar legea firii omenești, și cine nu lucrează greu păcătuiește.

După aceste, părintele a arătat cu vorbe care dau gândurilor chip viețuitor cât este de ticăloasă viața unui pieritor de foame, și a dat credincioșilor săi sfaturi, zămislite în mintea lui înțeleaptă, cum ei ar trebui să lucreze în primăvară, în vară, în toamnă și în iarnă.

Oamenii au ascultat; în fețele lor era scrisă vorba părintelui, iară mergând spre casă, ei vorbeau numai despre ceea ce auziseră în biserică și fiecare se simțea cu un om mai mult decât până acuma. Erau poate mulți și de aceea așteptau numai să treacă sfânta duminică pentru ca în cea dintâi zi de lucru să înceapă.

— Așa popă n-a mai fost în Săraceni! grăi Marcu Florii Cucului, despărțindu-se de vecinul său Mitru. [...]

Au venit apoi alte duminici. Părintele Trandafir a mai dat însă îndărăt cu predicile. Chiar în a doua duminică n-avea cui să vorbească. Era vremea cam ploioasă și oamenii au rămas pe acasă. Alte duminici însă era vreme frumoasă: pesemne atunci nu se îndurau oamenii de vreme; le venea greu a se despărți de cerul lui Dumnezeu. Așa câte o babă bătrână, câte un moșneag slab la auz mai avea părintele prin biserică. Adeseori rămânea numai cu Cozonac, clopotarul. Așa nu se face treabă.

Dacă ar fi fost altfel de om, s-ar fi oprit aci. Părintele Trandafir e însă ca și capra în grădina cu curechi. Când îl scoți pe ușă, îți intră prin gard; când astupi gardul, dai că sare peste gard și îți face mai multă pagubă, stricând și streașina gardului. Dar țină-l Dumnezeu! -e numai vorbă! – tot bun om rămâne părintele Trandafir.

— Așteptați! grăi el. Dacă nu veniți voi la mine, mă duc eu la voi! Și apoi porni popa la colindă. Cât e ziua de mare, gura lui nu se mai oprea. Unde prindea oamenii, acolo îi ținea la sfaturi. La câmp dai de popă; la deal dă popa de tine; mergi la vale, te întâlnești cu popa; intri-n pădure, tot pe popa îl afli. Popa la biserică, popa la mort, popa la nuntă, popa la vecin: trebuie să fugi din sat dacă voiești să scapi de popa. Și unde te prinde te omoară cu sfatul.

Vrun an de zile a dus-o părintele Trandafir cu sfatul. Oamenii ascultau bucuros; le plăcea să stea de vorbă cu popa și chiar se prindeau de sfaturi. Atâta însă, și mai departe tot povestea cea veche: știau oamenii cum să facă, dar nu făceau. Părintele se cam necăjea. De la o vreme a fost sfârșit cu sfaturile. Nu era om în sat asupra căruia să nu fi descărcat întreaga sa învățătură: nu mai avea ce să spună.

„Ei! că nu e bine așa! grăi iarăși preotul. Nu merge cu sfatul. Să-ncep cu ceva mai aspru."

Se începu batjocura. Unde afla un om, părintele Trandafir începea a-l face de râs și a-și bate joc de el în tot chipul. Trece pe lâng-o casă, care nu e tocmai de ieri acoperită: „Măi! dar isteț om mai ești tu! grăiește către stăpân, și prin vârful casei ai ferestre. Tare iubești lumina și sfântul soare!" [...]

Așa începe și o duce mai departe tot așa. A ajuns treaba într-atât, încât oamenii cale de-o poștă se feresc din drumul popii. A ajuns ca și ciuma. Dar mai rău decât toate este una: după atâta tândălitură, oamenii i-au pus numele „Popa Tanda". Apoi Popa Tanda a și rămas. [...]

Doi ani de zile au trecut fără ca părintele Trandafir să fi mișcat satul înainte, măcar numai atâta cât e de la vorbă până la supărare. Oamenii ajunseseră atâta de sfătoși și atâta de batjocoritori, încât ziua întreagă stau grămezi, câteodată la sfat, câteodată la batjocură. Era lucru minunat: oamenii cunoșteau binele, râdeau de rău, dar nu se urneau din loc.

Ei! spună om cu suflet: să nu se supere părintele Trandafir? Ba să se mânie, greu să se mânie!

El s-a și mâniat. A început să ocărască oamenii. Cum a purces la sfaturi, la batjocuri, așa acum la ocări. Unde prindea omul, acolo-l ocăra.

Dar acum n-a dus-o departe. La început oamenii se lăsau ocărâți. Mai târziu, mai răspundeau și ei câte ceva, așa, pe sub căciulă. În sfârșit, însă, văzând că merge prea gros, începură și ei să ocărască pe popa.

[Nemultumiți, sărăcenii îi cer episcopului să-l mute în alt sat, dar acesta îi dă dreptate părintelui Trandafir]

*

Îndeobşte, nenorocirile se grămădesc asupra omului. Una naşte pe cealaltă; sau că ele sunt surori de cruce. Destul că le aflăm totdeauna ca umbra şi lumina, una lângă alta.

Părintele Trandafir avea acum trei copii. Când sosi acasă de la episcopie, găsi pe preoteasa în pat. Era a patra bucurie la casă.

O soție bolnavă, trei copii mici, al patrulea de lapte, o casă numai hârb: prin pereți se furişa neaua, cuptorul afuma şi acoperişul era tovarăş cu vânturile, iar hambarele goale, punga deşartă şi sufletul necăjit.

Părintele Trandafir nu era omul care să fi putut afla calea pe care să iasă din această încurcătură. De ar fi fost alții în starea lui, el le putea da ajutor; pe sine însuşi nu se putea mângâia. El stete multă vreme gânditor la opaițul ce arunca lumină somnoroasă; împrejurul lui dormeau toți. [...] Copiii lui! soția lui! ce va fi de dânşii!? Inima îi era grea, dar nu afla un singur gând mântuitor, un singur chip de scăpare; în lume nu afla nimic de unde ar fi putut prinde speranță.

A doua zi de dimineață era duminică; [...] Părintele Trandafir intră în biserică. Dar totdeauna precum intră făurarul în făurărie. Acuma însă îl prinse o frică neînțeleasă, merse câtiva paşi înainte, se opri, îşi ascunse fața în amândouă mâinile şi începu să plângă greu şi cu suspin înăbuşit şi fioros. De ce plângea el? Înaintea cui plângea? Din gura lui numai trei cuvinte au ieşit: „Puternice Doamne! Ajută-mă!..." Şi oare credea el că acest gând, cuprins cu atâta înfocare în disperarea lui, îi va putea da ajutor? El nu credea nimic, nu gândea nimic: era purtat.

II

[...] În apropierea bisericii se află o casă pustie, numai după nume casă. Stăpânul casei ar fi ținut vitele într-însa, dar n-avea vite. Lângă casă era un loc de grădină, grădina însă nu era, fiindcă zis a fost cum că garduri în Sărăceni nu sunt. Părintele Trandafir cumpărase casa cu loc cu tot şi locuia în ea. De când casa era a popii, prea multe îndreptări nu i se făcuseră, şi acum era tot hârb, pereții ciur şi acoperişul mreją. Părintele numai de ale altor case purta grijă.

Masa popii nu era mai bună decât casa. Vorba cu lumea gheboşilor: omul se îndreaptă după oameni, chiar şi când ar voi să-ndrepteze oamenii după sine; popa trăia în felul satului. Noroc avea numai cu zestrea preotesei; dar de unde numai se ia, multă vreme nu se ia; şi asta se apropia de postul cel mare.

*

„Nu merge! grăi părintele Trandafir. Aşa nu merge!" Începu a se face şi el om ca lumea, a se îngriji mai-nainte de toate de binele casei sale.

Numaidecât în primăvară luă un țigan, îl puse să frământe imală şi-şi lipi casa. În câteva zile toți patru pereții erau lipiți şi muruiți. Acum părintele şedea mai bucuros afară decât în casă, fiindcă din casă nu se vedea atât de bine muruiala casei; şi era frumos lucru o casă muruită în Sărăceni, mai ales când omul îşi putea zice: „Asta e a mea!" Era însă un lucru care defel nu se potrivea. De câte ori ochii părintelui scăpătau peste pereți şi acoperiş, el intra în casă; îi părea c-a văzut acuma destul. Nu privea bucuros la acoperişul stricat şi, totuşi, de câte ori voia să vadă pereții, vedea tot acoperişul. Afurisitul de acoperiş! Nu mai era chip să-l lase precum era. [...] Luă un om, îl puse la şovar, la pipirig, la papură şi trestie. Sâmbătă era plin împrejurul casei, tot snopi legați cu nuiele de răchită; iară în cealaltă sâmbătă acoperişul

era cârpit și tivit pe vârf cu snopi de trestie, peste care erau întinse două prăjini legate cu furci. Acuma lucrul era chiar bun, și nu scump. Oamenii treceau pe lângă casa popii, clătinau din cap și ziceau câteodată: „Popa e omul dracului!" Iară popa petrecea bucuros pe afară.

Dar nici astă bucurie n-a ținut multă vreme. [...] Un gard trebuia încă și o portiță, pe care să intre oamenii când vin la popa; să fie gard numai de nume, să fie portița numai pârleaz, dar să se știe că, mai-nainte de a intra în casa popii, trebuie să intri în curtea lui.

Popa iarăși luă om, îl trimise să taie spini și pari, bătu parii în pământ, puse spinii printre pari și gardul fu gata. Înaintea casei, înspre biserică, loc de vreo 400 de stânjeni, locul fu îngrădit: iară portița se făcu din patru pari înțepeniți cu alți doi, care erau puși cruciș.

Mai ales preoteasa se bucura foarte când se văzu așa îngrădită; mai ales popa se bucura când vedea că se bucură preoteasa. Nu era zi în care popa ori preoteasa să nu le zică copiilor de vreo zece ori: „Auziți? să nu ieșiți afară din curte! Jucați-vă frumos aici, acasă!"

Când omul a făcut începutul, el nu mai ajunge la capăt. O dorință naște pe cealaltă. Acuma preotesei i-a intrat un lucru în cap.

— Știi tu ce, popă? zise ea într-o dimineață. Eu aș gândi că ar fi bine să fac câteva straturi colo de-a lungul gardului.

— Straturi?

— Da! să semănăm ceapă, morcovi, fasole, barabule și curechi. Părintele rămase uimit. Îi părea că asta ar fi peste putință. Straturi în Sărăceni!... Dar câteva zile capul îi era plin de straturi, de barabule, de curechi și fasole; așa, peste iar câteva zile locul era săpat, — Știi tu ce, popă? Nu era ziuă în care atât popa, cât și preoteasa să nu fi mers măcar de zece ori la straturi, pentru ca să vadă dacă nu erau răsărite semințele. Mare a fost bucuria într-o zi. Popa s-a sculat mai de dimineață.

— Muiere, scoală!

— Ce-i?

— Au răsărit! Toată ziua aceea popa și preoteasa cu copii cu tot au petrecut vremea șezând pup între straturi. Care vedea mai multe semințe încolțite, acela era mai norocos.

Iară sătenii treceau pe lângă casa popii, priveau printre spini la straturile popii și-și ziceau și astă dată: „Popa e omul dracului!"[...]

[Ajutat de câțiva săteni, părintele Trandafir plantează porumb pe terenul de lângă casă, apoi cumpără o căruță și doi cai și își lucrează și terenurile de la marginea satului. Începe apoi să facă împletituri de nuiele pe care le vinde la târg, reușind astfel să aibă bani pentru a cumpăra cele necesare familiei]

Ziua sfintelor Rusalii astă dată a fost zi bună. Preoteasa avea rochie nouă, cei trei mai mărișori aveau papucași din oraș, Măriuca cea mai micuță avea o pălărie de paie cu două flori roșii, iară pereții erau albi chiar și pe dinafară, ferestrele erau întregi, casa era luminoasă și icoana Sfintei Mariei Maicii Preacurate se vedea bine cum era pusă sus, între ferestre, și împodobită și florile crescute pe marginea straturilor. Făină albă, carne, unt, ba chiar și zahăr a adus popa de la oraș. Părintele o iubea pe preoteasa; ei însă niciodată nu s-au sărutat. Preoteasa a început să plângă – nu știe de ce –, iară părintele Trandafir era să plângă când a sosit în biserică; a văzut însă oamenii pe la icoane și a intrat în altar cu lacrimile în ochi. Zic oamenii că el niciodată n-a cântat mai frumos decât într-astă zi. A rămas vorba: „Cântă ca popa la Rusalii!"

*

Vremurile vin; vremile se duc: lumea merge înainte, iară omul, când cu lumea, când împotriva

III

Drumul de țară vine din oraș, trece pe lângă Valea-Seacă și merge mai departe pe la Valea-Răpiții. Unde se întâlnesc drumurile, la împreunarea celor două văi, pe Răpița, este o moară, lângă Răpița este o rugă, lângă rugă este o fântână, iar lângă fântână sunt opt paltini frumoși. Locul acesta se zice: „La rugă la Sărăceni!" De aici până la Sărăceni nu este decât cale de un ceas. Cu toate aceste, de câte ori vine din oraș, sărăceneanul se oprește aici, adapă caii și mai stă puțină vreme, așteptând ca să vie vreun drumeț care să întrebe: „Ce sat e acela unde se vede biserica cea frumoasă cu pereți albi și cu turn sclipitor?" Fiind întrebat astfel, el își netezește mustățile și răspunde privind fălos spre acel loc: „Acolo sus pe Gropnița? Acela e satul nostru, Sărăcenii. Dar clopotele să le auzi; ce clopote sunt în turnul acela!... S-aude cale de trei ceasuri!"

Unde se despart drumurile este un stâlp cu două brațe: pe un braț stă scris: „Spre Valea-Răpiții", pe celălalt: „Spre Valea-Seacă". Drum ca acela care trece prin Valea-Seacă înspre Sărăceni jur-împrejur nu este. Neted ca masa și vârtos ca sâmburele de cireașă. Se vede că sărăcenenii l-au făcut de dragul lor. În dreapta și în stânga, tot zece-cincisprezece pași unul de altul, sunt niște nuci stufoși, la care omul privește cu drag. Albia pârâului rămâne la dreapta: drumul trece pe coaste, mai pe sus, ca să nu-l atingă năpădirea apei. Sărăcenenii au trebuit să sfarme stânci în calea lor; dar au făcut-o bucuros, fiindcă din stânci și-au făcut drumul.

Pe aicea sărăceneanul se simte acasă, pentru aceea mână numai în pași. De altminterea, nici nu i se urăște. Aproape la tot pasul întâlnește câte un cunoscut, cu care mai schimbă vorba „de unde și până unde". Ăsta duce un car de var, celălalt un car de poame; mai apoi vine unul cu împletituri, altul cu un car de roate, doage, ori alt lemn lucrat. Iară pe marginea drumului, din când în când, dă de pietrarii care ciocănesc din zori de zi până la apusul soarelui. Astă cale nu e pustie!

Unde cotește valea și drumul, acolo sunt vărăriile. Aici apoi e târg întreg. Unii încarcă var, alții descarcă piatră și lemne; pietrarii fac tocot; vărarii aruncă lemne în foc; stăpânii fac larmă unul pentru cinci.

De la acest loc și satul se vede mai bine. Grădinile sunt însă prea îndesate cu pomi; numai printre crengi ori peste pomi vedem pe ici, pe colea, câte o bucată din pereții și acoperămintele caselor. Casa popii este tocmai lângă biserică: nici din asta nu vedem însă decât cinci ferestre și un acoperământ roșu cu două hornuri. În față cu biserica e școala. Casa, din care nu vedem decât o bucată de perete cu două ferestre mari și acoperământul, este a lui Marcu Florii Cucului. Iară zidirea cea mare, care se vede mai în vale, este primăria. Dacă satul nu ar fi atât de îndesat, ar trebui să ni se înfățișeze foarte frumos. Așa însă rămâne învelișul, din care trebuiește să urmăm la cele ce nu vedem.

Toate s-au schimbat; numai părintele Trandafir a rămas precum a fost: verde, vesel și harnic. Dacă părul cărunt și barba căruntă nu ar vesti vremea lui, am crede că copilașii cu care se joacă înspre seară la laița cea de dinaintea casei sunt copilașii lui. Unul dintre copilași, pe care l-a ridicat ca să-l sărute, îi fură pălăria din cap și fuge cu ea năstașnic. Măriuca deschide fereastra și strigă: „Trandafirică al mamei, nu lăsa pe moș-tătuca cu capul gol". Apoi fuge de la fereastră, pentru ca să prindă pe Ileana, care a furat ceapța bunichii, s-a împodobit cu ea și vine să se fălească la moș-tătuca. Moș-tătuca râde din toată inima; îi place gluma. Tocmai vine de la vecernie și părintele Coste, și prinde atât pe Ileana cât și pe Mariuca, le sărută și apoi se pune pe laiță lângă socrul său. Marcu, vecinul, vechiul prieten, socrul Măriucăi, om de casă, vede alaiul și vine și el să stea de vorbă. „Bătrânule! na-ți căciula, nu sta cu capul gol!" grăiește bunica, întinzând căciula pe fereastră.

Un om din sat trece, le poftește „bună odihnă" și-și zice: „Ține-l, Doamne, la mulți ani, că este omul lui Dumnezeu!"

a. Planul simplu/ Planul dezvoltat de idei

1. Formulează ideea principală pentru fragmentul marcat în chenar.

....

....

2. Scrie două idei secundare corespunzătoare ideii principale formulate anterior.

....

....

....

....

3. Ordonează următoarele idei principale, respectând succesiunea întâmplărilor din text.

- ❐ Preotul cultivă pământul de lângă casă şi pe cel de la marginea satului.
- ❐ Din cauza firii lui, părintele Trandafir este mutat din Butucani în Sărăceni, sat aşezat pe Valea Seacă.
- ❐ Văzând că oamenii îi ascultă sfaturile, dar nu le urmează, preotul îi dojeneşte.
- ❐ Sătenii merg la episcopie şi cer să fie mutat din sat, dar nu reuşesc.
- ❐ Din pricina sărăciei, în Sărăceni nu stă niciun preot.
- ❐ Sătenii îl ocolesc şi îl poreclesc Popa Tanda.
- ❐ Sătenii sunt mulţumiţi de prima predică a părintelui Trandafir, dar în scurt timp nu mai merg la biserică.
- ❐ Părintele Trandafir, fiul dascălului din Butucani, ajunge preot în satul natal.
- ❐ Supărat că nu vin credincioşii la biserică, preotul le dă sfaturi pe unde îi găseşte.
- ❐ Casa preotului este la fel de săracă şi de neîngrijită ca a celorlalţi săteni.
- ❐ Părintele Trandafir îşi repară şi îşi îngrijeşte propria casă.

4. Alcătuieşte planul dezvoltat de idei al textului ***Popa Tanda***, continuând modelul dat:

Idei principale	Idei secundare
1. Părintele Trandafir, fiul dascălului din Butucani, ajunge preot în satul natal.	• Dascălul Pintilie din Butucani, sat mare şi cu oameni gospodari, are doi copii. • Părintele Trandafir, fiul lui, ajunge preot în satul tatălui său.
2. Din cauza firii lui, părintele Trandafir este mutat din Butucani în Sărăceni.	• Din cauză că spune prea direct ceea ce gândeşte, intră în conflict cu sătenii şi cu protopopul. • Nemulţumiţi, aceştia cer şi obţin mutarea lui în Sărăceni, sat aşezat pe Valea Seacă. • În Sărăceni casele sunt neîngrijite şi biserica la fel, fiindcă oamenilor nu le place să muncească.

b. Rezumatul

5. Numește timpul verbal predominant în fragmentul din chenar. Selectează verbele, trecându-le la modul indicativ, timpul prezent/ perfectul compus.

....
....
....
....
....
....
....
....

6. Rescrie pasajul care începe cu „— *Muiere, scoală!*"și se încheie cu „*acela era mai norocos.*", transformând vorbirea directă în vorbire indirectă.

....
....
....
....
....

7. Completează spațiile libere din textul de mai jos pentru a obține rezumatul ultimului paragraf al fragmentului.

Devenit bunic, părintele Trandafir trăiește alături de .... *și se bucură de prețuirea* ....

8. Scrie, în 20-25 de rânduri, rezumatul textului ***Popa Tanda***.

b. Indici de timp și indici de spațiu

9. Transcrie câte doi termeni care constituie:
a. indici de spațiu;
b. indici de timp.

....
....

10. Selectează cuvinte care descriu spațiul/ timpul.

....
....

11. Transcrie câte doi termeni care se referă la satul Sărăceni aşa cum este prezentat:

a. la începutul textului ....

b. la finalul textului ....

c. Subiectul operei literare, momentele subiectului

12. Delimitează fragmentele de text care corespund momentelor subiectului.

13. Distribuie ideile principale formulate la exercițiul 4, corespunzătoare momentelor subiectului.

....
....
....
....
....
....
....
....

14. Povesteşte, în 6-8 rânduri, episodul preferat din desfăşurarea acțiunii.

....
....
....
....
....
....
....
....

d. Personajele

15. Completează tabelul de mai jos:

Personaje principale	Personaje secundare	Personaje episodice	Figuranți

16. Transcrie câte un citat în care personajul este portretizat prin:

a. Cuvintele naratorului:

....

....

....

....

b. Cuvintele altor personaje:

....

....

....

....

c. Ceea ce le spune sătenilor:

....

....

....

....

d. Faptele şi atitudinile proprii:

....

....

....

....

17. Formulează o observaţie asupra relaţiei părintelui Trandafir cu familia sa.

....

....

....

....

18. Exprimă-ţi, în două-trei rânduri, opinia asupra numelui şi asupra poreclei personajului principal.

....

....

....

19. Transcrie câte un fragment în care personajul este prezentat prin procedeul caracterizării:

a. directe; ....

....

....

....

b. indirecte. ....

....

....

....

e. Naratorul

20. Precizează persoana la care se face cel mai frecvent relatarea (verbele şi pronumele din text).

....

....

21. Precizează statutul naratorului în nuvela citată.

....

....

f. Modurile de expunere

22. Numeşte modul de expunere care predomină în text.

....

....

23. Transcrie trei rânduri dintr-o secvenţă descriptivă.

....

....

....

....

24. Precizează părţile de vorbire care predomină în secvenţele descriptive.

....

....

25. Transcrie două replici dintr-o secvenţă dialogată.

....

....

26. Precizează rolul fiecărui mod de expunere în textul epic, completând spaţiile punctate:

Prin *naraţiune* se prezintă o succesiune de .... petrecute într-o .... temporală.

Secvenţele *descriptive* intercalate în naraţiune .... ritmul epic şi portretizează sugestiv ....

Dialogul are rolul de a .... acţiunea, şi de a caracteriza în mod indirect .... Prin dialog se creează impresia de ....

g. Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

27. Formulează un punct de vedere asupra rolului pe care exemplul personal al preotului îl are în schimbarea conduitei sătenilor.

....

....

....

....

....

28. Argumentează opinia formulată bazându-te pe exemple din text.

....

....

....

....

....

....

....

29. Transcrie două citate care ilustrează opinia formulată.

....

....

....

....

....

....

....

30. Formulează o concluzie asupra importanței pe care o are exemplul personal în relația cu cei din jurul nostru.

....

....

....

....

31. Explică motivul pentru care părintele Trandafir este poreclit *Popa Tanda.*

....

....

....

32. Formulează mesajul care se desprinde din text.

2

EXEMPLE DE COMPUNERI

Text suport: *Două loturi* de I.L. Caragiale

a. Rezumat

Convins că norocul îl ocolește, Lefter Popescu, funcționar la un minister din Bucureștiul începutului de secol, cumpără două bilete la loterii diferite, cu bani împrumutați de la căpitanul Pandele.

După câtva timp, căpitanul Pandele îl anunță că ambele bilete au câștigat premiile cele mari. Solicită trei zile de concediu medical, caută biletele, dar nu le găsește. Își amintește apoi că, atunci când a cumpărat biletele, era îmbrăcat cu o jachetă cenușie și crede că biletele sunt în buzunarul acesteia. Întrebându-și soția unde este jacheta, află că aceasta i-a dat-o unei țigănci, în schimbul a zece farfurii. Se înfurie, sparge farfuriile, apoi, însoțit de căpitanul Pandele, de comisarul Turtureanu și de un sergent, merge la locuința chivuțelor. Acestea sunt arestate, dar nu știu nimic despre bilete și sunt eliberate în aceeași seară. Lefter Popescu merge în dimineața următoare singur la chivuțe pentru a le ruga să-i înapoieze biletele, dar este la rândul lui agresat.

Atenționat să se întoarcă la serviciu, găsește biletele în sertarul biroului său și, crezându-se bogat, își scrie demisia pe care o semnează cu numele său adevărat: Eleutheriu Popescu. Merge la bancă pentru a-și încasa câștigul, dar află că fiecare număr era câștigător la cealaltă loterie. Face scandal și e nevoie de intervenția forțelor de ordine pentru a fi dat afară din bancă.

b. Momentele subiectului

Într-o manieră specifică lui Caragiale, nuvela debutează cu **intriga**, modalitate prin care autorul sporește suspansul. Domnul Lefter și consoarta sa caută cu disperare două bilete de loterie. **Expozițiunea** clarifică împrejurările în care au fost cumpărate cele două bilete: cu bani împrumutați de la căpitanul Pandele (pentru a anula ghinionul, a cărui victimă se crede Lefter Popescu), care și aduce vestea surprinzătoare că, la extragerea din ziua precedentă, cele două loturi au ieșit câștigătoare. **Desfășurarea acțiunii** cuprinde episoadele căutării biletelor. Solicitând de la „turbatul" un concediu medical de trei zile, Lefter pleacă în căutarea biletelor, pe care își amintește că le-ar fi pus în jacheta pe care doamna Popescu a dat-o unor țigănci, în schimbul a zece farfurii. Lefter, alături de căpitanul Pandele, de comisarul Turtureanu și de un sergent, „descind" în mahala, unde le arestează abuziv pe chivuțe, care nu știu nimic, și le duc la secția de poliție. Interogatoriul eșuează și, culmea ghinionului, seara, la berărie, Lefter se întâlnește cu șeful lui, care îi cere imperativ să se prezinte la serviciu. Întorși la secție pentru a relua cercetările, descoperă că țigăncile au fost eliberate, așa că Lefter revine în mahala, în zori de zi, dar este atacat și bătut de chivuțe. Epuizat și distrus sufletește, Lefter se duce la minister și, spre fericirea lui, găsește biletele în sertarul biroului său. În consecință, își dă demisia. **Punctul culminant** îl surprinde pe Lefter la bancă, de unde ar trebui să încaseze

fabulosul câştig. Însă lucrurile nu se petrec conform aşteptărilor, pentru că biletele sunt „viceversa”. **Deznodământul** prezintă detaliat criza de nervi a personajului în incinta băncii, astfel încât este nevoie de intervenţia forţelor de ordine pentru a-l da afară.

Nuvela se încheie cu un **epilog**, în care autorul oferă două variante de final. Finalul închis propune cititorului următorul destin al personajelor: doamna Popescu, devenită maica Elefteria la mănăstirea Ţigăneşti, umbla toată ziua adunând cioburi de străchini, iar Lefter, acum un moş-neag scofâlcit, bătea bulevardele Bucureştiului, şoptind la nesfârşit „viceversa”. Finalul deschis cuprinde o mărturisire ironică a autorului, care nu ştie ce s-a mai întâmplat cu personajele sale.

c. Caracterizarea personajului principal

Stabilirea tipului de personaj şi a mijloacelor/ procedeelor de portretizare: ⇨

Nuvela ***Două loturi***, scrisă de I.L. Caragiale, prezintă drama unui funcţionar la minister care trăieşte iluzia că îşi poate schimba destinul.

Acesta cumpărase, cu bani împrumutaţi, două bilete la loterie, despre care află la un moment dat că ar fi câştigătoare. Trăieşte apoi disperarea că nu le găseşte, iar după ce le recuperează, mergând la bancă să-şi ridice câştigul, i se spune că se produsese, de fapt, o încurcătură şi că nu a câştigat nimic.

În firul epic al textului, apar puţine personaje. Protagonistul este Lefter Popescu, personajele secundare sunt soţia sa şi căpitanul Pandele; comisarul Turtureanu, şeful său, chivuţele şi bancherul sunt personaje episodice.

Lefter Popescu este **personajul principal** al operei, idee susţinută prin implicarea lui în toate etapele acţiunii şi prin faptul că intră în relaţie cu toate celelalte personaje.

Portretul fizic este descris în mod sumar, se înţelege la început că are o înfăţişare modestă, iar către sfârşitul textului, naratorul notează despre personaj că *suie treptele ministerului spălat şi primenit.*

• directe – de către naratorul-personaj, de către alt personaj ⇨

Accentul cade pe **portretul moral** al acestuia, desprins atât prin mijloace directe, cât şi prin mijloace indirecte. În primul rând, **în mod direct**, în expoziţiune, eroul se autocaracterizează ca fiind pesimist: *Ţi-ai găsit! eu şi noroc!* Aceeaşi trăsătură este evidenţiată şi de către narator: *a râs pesimist*, apoi de către căpitanul Pandele: *se poate să fii aşa indiferent?* Ulterior, Ţaca îl ia drept un om smintit (*iar ai venit, nebunule?*), iar şeful său îl numeşte *prăpădit*, epitet care cuprinde la un loc şi ironie, dar şi compătimire.

• indirecte – caracterizare desprinsă din gânduri, fapte, atitudini, comportament, din relaţiile cu celelalte personaje, din limbaj, din nume etc. ⇨

Cele mai multe trăsături morale se desprind prin **caracterizare indirectă**, din fapte, vorbe, gesturi, relaţia cu celelalte personaje şi nume. În primul rând, **faptele** demonstrează că domnul Lefter devine agitat şi nestăpânit, la gândul că şi-ar putea schimba destinul. Acesta este uşor de scos din fire, trăsătură relevată prin numeroasele sale ieşiri (de faţă cu soţia, în casă la ţigănci, la bancă). El răstoarnă totul

prin casă, se duce în cartierul Farfurigiilor, apoi la berărie, la poliție, iar la țigănci, este într-o alergătură continuă.

Limbajul, însoțit de gesturi, dezvăluie agresivitatea personajului. În accesele sale de furie, exagerează foarte mult lucrurile: *sparg farfurii de câte zece mii de franci una!; te omor cu mâna mea!; destul, nenorocito!*.

Comportamentul său evidențiază **conflictul interior**, pe care îl trăiește din teama de a nu rata câștigul cel mare. Dintr-un om liniștit, modest și supus, se transformă într-unul impulsiv și violent. Trece de la deznădejde la speranță și de la furie la bucurie nelimitată, când găsește biletele în sertar: *Toți zeii! Toți zeii au murit! Toți mor! numai Norocul trăiește și va trăi alături cu Vremea, nemuritoare ca și el!*

Precizarea, în textul selectat, a patru trăsături ale personajului și a semnificației acestora ⇨

Relația cu celelalte personaje accentuează evoluția sa. Nemulțumirea de sine se răsfrânge asupra personajelor pe care le simte mai slabe. Cu soția sa, devine agresiv, dezlănțuit în vorbe și în gesturi, când află că aceasta a dat jacheta unor țigănci. Furios din cale-afară, dar și hotărât să recupereze biletele, pleacă la țigănci, împreună cu Pandele, prietenul său, și alături de comisarul Turtureanu. Față de Țâca manifestă și mai multă agresivitate. Lovind-o cu brutalitate, insistă ca țigăncile să fie duse la secție. Când vede că acestea nu recunosc nimic, trăiește o adevărată tortură și își propune să-și schimbe tactica, să le ia mai blând. Numai că revenind la țigănci, nu se alege decât cu o bătaie bună.

Ilustrarea trăsăturilor, prin raportarea la text ⇨

Aceeași trecere de la o stare la alta se manifestă și în relația cu șeful său. Seara, la berărie, este umil și supus. Apostrofat de acesta și somat să se întoarcă la serviciu, îi răspunde umil: *Am fost bolnav, domnule șef!... Parol, domnule șef; mâine viu negreșit.*

Precizarea relațiilor dintre personajul indicat prin cerință și alte personaje din text ⇨
- **relația cu personajul colectiv**
- **influența mediului de viață**

Revenit la minister, găsește biletele într-un sertar. După o perioadă de chin, trăiește câteva clipe de bucurie. Mai mult, la gândul că va fi bogat, își depune demisia, pe un ton ironic și disprețuitor. Consideră că este momentul să rupă definitiv legătura cu viața lui de până atunci, de modest funcționar, numai că destinul îi este potrivnic. Mergând la bancă să-și ridice câștigul, află că, în realitate, numerele erau necâștigătoare, fiind *viceversa*. El își pierde rațiunea și este scos afară cu forța. **Comportamentul** lui este al unui om lipsit de judecată: *a-nceput să se jelească, să se bată cu palmele peste ochi și cu pumnii în cap și să tropăie din picioare, făcând așa un tărăboi, încât a trebuit bancherul să ceară ajutorul forței publice...*

Semnificativ pentru destinul eroului este și **numele**: Lefter Popescu. Cuvântul *lefter* sugerează lipsa banilor, iar Popescu este un nume comun, banal.

Formularea unei concluzii despre personaj ⇨

În opinia mea, acesta are o soartă tristă, iar atitudinea lui este explicabilă. La început, avea o viață modestă, de care părea, totuși, mulțumit, căci în expozițiune apare într-o atitudine liniștită alături de consoarta sa: *omul ședea la masă cu consoarta sa în sălița de intrare, vorbind în ticnă despre cum se scumpește viața din zi în zi.*

Numai vestea câştigului la loterie face să încolţească în sufletul lui gândul îmbogăţirii. Ghinionul de a nu găsi biletele imediat după aflarea veştii îl duce la disperare şi la agresivitate. În final, după o îndelungă alergătură, visul său este năruit. Şocul fiind prea mare, se prăbuşeşte în plan emoţional, nefiind decât o victimă a hazardului, de aceea stârneşte compasiunea cititorului. De altfel, personajul este privit cu înţelegere şi de către narator, care nu-i condamnă reacţiile, chiar dacă le accentuează pentru a demonstra cât de mult poate afecta ghinionul viaţa cuiva.

d. Argumentarea apartenenţei la gen

INTRODUCERE ⇨
- **autorul şi titlul operei alese**
- **încadrarea operei în genul literar**

Clasic al literaturii române, I.L. Caragiale este creatorul unei opere vaste, în care se reunesc comedii, momente şi schiţe, povestiri şi nuvele.

Textul intitulat ***Două loturi*** **aparţine genului epic**, deoarece acţiunea este plasată în timp şi spaţiu, este ordonată pe momentele subiectului şi este pusă pe seama unor personaje. Întâmplările sunt povestite din perspectiva unui **narator** prin îmbinarea naraţiunii cu dialogul şi cu descrierea.

- **tema textului** ⇨

Formulată succint, **tema** textului este norocul schimbător. Aceasta se relaţionează cu tema banului, a mirajului pe care îl creează ipoteza unui câştig miraculos.

CUPRINS ⇨
Argumentarea. Exemplificarea caracteristicilor genului epic pe baza textului:
- **naratorul**

Acţiunea nuvelei ***Două loturi*** se ordonează pe un singur fir narativ, care prezintă o întâmplare din viaţa unui funcţionar mărunt din Bucureştiul sfârşitului de secol al XIX-lea.

Naratorul prezintă faptele la persoana a III-a, fiind un observator lucid şi ironic.

a. Acţiunea; ⇨
- **momentele subiectului**

Într-o manieră specifică lui Caragiale, nuvela debutează cu **intriga**, modalitate prin care autorul sporeşte suspansul. Domnul Lefter şi consoarta sa caută cu disperare două bilete de loterie. **Expoziţiunea** clarifică împrejurările în care au fost cumpărate cele două bilete: cu bani împrumutaţi de la căpitanul Pandele (pentru a anula ghinionul, a cărui victimă se crede Lefter Popescu), care şi aduce vestea surprinzătoare că, la extragerea din ziua precedentă, cele două loturi au ieşit câştigătoare. **Desfăşurarea acţiunii** cuprinde episoadele căutării biletelor. Solicitând de la „turbatul" un concediu medical de trei zile, Lefter pleacă în căutarea biletelor, pe care îşi aminteşte să le fi pus în jacheta pe care doamna Popescu a dat-o unor ţigănci, în schimbul a zece farfurii. Lefter, alături de căpitanul Pandele, de comisarul Turtureanu şi de un sergent, „descind" în mahala, unde le arestează abuziv pe chivuţe, care nu ştiu nimic, şi le duc la secţia de poliţie. Interogatoriul eşuează şi, culmea ghinionului, seara, la berărie, Lefter se întâlneşte cu

şeful lui, care îi cere imperativ să se prezinte la serviciu. Întorşi la secţie pentru a relua cercetările, descoperă că ţigăncile au fost eliberate, aşa că Lefter revine în mahala, în zori de zi, dar este atacat şi bătut de chivuţe. Epuizat şi distrus sufleteşte, Lefter se duce la minister şi, spre fericirea lui, găseşte biletele într-un sertar. Crezându-se bogat, îşi dă demisia. **Punctul culminant** îl surprinde pe Lefter la bancă, de unde ar trebui să încaseze fabulosul câştig. Însă lucrurile nu se petrec conform aşteptărilor, pentru că biletele sunt „viceversa". **Deznodământul** prezintă detaliat criza de nervi a personajului în incinta băncii, astfel încât este nevoie de intervenţia forţelor de ordine pentru a-l da afară din bancă.

Nuvela se încheie cu un **epilog**, în care autorul oferă două variante de final. Finalul închis propune cititorului următorul destin al personajelor: doamna Popescu, devenită maica Elefteria la mănăstirea Ţigăneşti, umbla toată ziua adunând cioburi de străchini, iar Lefter, acum un moşneag scofâlcit, bătea bulevardele Bucureştiului, şoptind la nesfârşit „viceversa". Finalul deschis cuprinde o mărturisire ironică a autorului, care nu ştie ce s-a mai întâmplat cu personajele sale.

• indici spaţio-temporali ⇨ Acţiunea propriu-zisă se întinde **pe durata a două zile**, în care sunt urmărite aventurile lui Lefter în căutarea biletelor. Localizată în Bucureşti, acţiunea este **fixată spaţial** în repere simbolice, cu nuanţe ironice: mahalaua Farfurigiilor, strada Pacienţii nr. 13, berăria, mănăstirea Ţigăneşti.

b. Personajele
• rolul lor în acţiune ⇨ În nuvelă, numărul personajelor este relativ redus. Alături de Lefter Popescu, **protagonistul**, apare un **personaj secundar**, consoarta lui, prezentă de-a lungul acţiunii în mai multe momente. Căpitanul Pandele, comisarul Turtureanu, domnul Georgescu (numit „turbatul", şeful), Ţâca şi chivuţa bătrână sunt **personaje episodice**. Sergentul, aprodul, muşteriii de la berărie au rol de **figuranţi**.

• personajul principal ⇨ Lefter Popescu este un personaj memorabil, amplu caracterizat, având în vedere că toate faptele prezentate converg spre conturarea destinului său. Autorul construieşte, prin acest personaj, tipul individului mărunt, predestinat unui destin lipsit de noroc. Există elemente de caracterizare directă (sumar portret fizic, autocaracterizare) şi numeroase mijloace de caracterizare indirectă: fapte, gesturi, limbaj, mediu, relaţia cu alte personaje, nume. [Vezi ***Caracterizarea personajului***]

c. Modurile de expunere ⇨ **Naraţiunea** ocupă, ca în toate speciile epice, rolul cel mai important. Ritmul narării este alert, urmărind succesiunea rapidă a întâmplărilor. **Dialogul** are un rol fundamental în caracterizarea personajelor prin limbaj. Descrierea este slab reprezentată, reţinând numai detalii semnificative.

ÎNCHEIERE
Concluzia ⇨ Acţiunea plasată în timp şi spaţiu, ordonată pe momentele subiectului, prezenţa personajelor şi a naratorului, precum şi folosirea naraţiunii ca mod principal de expunere, sunt argumente pentru încadrarea textului în **genul epic**.

e. Argumentarea apartenenței la specie

INTRODUCERE
Ipoteza
a. Integrarea operei în ansamblul creației scriitorului ⇨

Mare clasic al literaturii române, I.L. Caragiale este creatorul unei opere vaste, în care se reunesc comedii, momente și schițe, povestiri și nuvele. Considerat „cel mai mare creator de viață în întreaga noastră literatură" (G. Ibrăileanu), Caragiale surprinde în operele sale, cu precădere, aspecte caracteristice ale societății românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea, conturând personaje cu destine memorabile.

• tema textului ⇨

Formulată succint, tema textului este norocul schimbător. Aceasta se relaționează cu tema banului, a mirajului pe care îl creează ipoteza unui câștig miraculos.

b. Definirea speciei ⇨

Specie epică de întindere medie, **nuvela** prezintă o acțiune desfășurată pe un singur fir narativ, cu un plan epic unic, în care se evidențiază un personaj foarte amplu și atent caracterizat.

CUPRINS
Argumentarea ⇨

Acțiunea nuvelei ***Două loturi*** se ordonează pe un singur fir narativ, care prezintă o întâmplare tragicomică din viața unui funcționar mărunt din Bucureștiul sfârșitului de secol al XIX-lea.

a. Acțiunea
• momentele subiectului ⇨

Într-o manieră specifică lui Caragiale, nuvela debutează cu **intriga**, modalitate prin care autorul sporește suspansul. Domnul Lefter și consoarta sa caută cu disperare două bilete de loterie. **Expozițiunea** clarifică împrejurările în care au fost cumpărate cele două bilete de loterie: cu bani împrumutați de la căpitanul Pandele (pentru a anula ghinionul, a cărui victimă se crede Lefter Popescu), care și aduce vestea surprinzătoare că, la extragerea din ziua precedentă, cele două loturi au ieșit câștigătoare. **Desfășurarea acțiunii** cuprinde episoadele căutării biletelor. Solicitând de la „turbatul" un concediu medical de trei zile, Lefter pleacă în căutarea biletelor, pe care își amintește să le fi pus în jacheta pe care doamna Popescu a dat-o unor țigănci, în schimbul a zece farfurii. Lefter, alături de căpitanul Pandele, de comisarul Turtureanu și de un sergent, „descind" în mahala, unde le arestează abuziv pe chivuțe, care nu știu nimic, și le duc la secția de poliție. Interogatoriul eșuează și, culmea ghinionului, seara, la berărie, Lefter se întâlnește cu șeful lui, care îi cere imperativ să se prezinte la serviciu. Întorși la secție pentru a relua cercetările, descoperă că țigăncile au fost eliberate, așa că Lefter revine în mahala, în zori de zi, dar este atacat și bătut de chivuțe. Epuizat și distrus sufletește, Lefter se duce la minister și, spre fericirea lui, găsește biletele într-un vraf de acte. În consecință, își dă demisia. **Punctul culminant** îl surprinde pe Lefter la bancă, de unde ar trebui să încaseze fabulosul câștig. Însă lucrurile nu se petrec conform așteptărilor, pentru că biletele sunt „viceversa". **Deznodământul** prezintă detaliat criza de nervi a personajului în incinta băncii, astfel încât este nevoie de intervenția forțelor de ordine pentru a-l da afară.

Nuvela se încheie cu un **epilog**, în care autorul oferă două variante de final. Finalul închis propune cititorului următorul destin al personajelor: doamna Popescu, devenită maica Elefteria la mănăstirea

Ţigăneşti, umbla toată ziua adunând cioburi de străchini, iar Lefter, acum un moşneag scofâlcit, bătea bulevardele Bucureştiului, şoptind la nesfârşit „viceversa". Finalul deschis cuprinde o mărturisire ironică a autorului, care nu ştie ce s-a mai întâmplat cu personajele sale.

• indici spaţio-temporali ⇨ Acţiunea propriu-zisă se întinde pe durata a **două zile**, în care sunt urmărite aventurile lui Lefter în căutarea biletelor. Localizată în Bucureşti, acţiunea este **fixată spaţial** în repere simbolice, cu nuanţe ironice: mahalaua Farfurigiilor, strada Pacienţii nr. 13, berăria, mănăstirea Ţigăneşti.

b. Personajele
• rolul lor în acţiune ⇨ În nuvelă, numărul personajelor este relativ redus. Alături de Lefter Popescu, **protagonistul**, apare un **personaj secundar**, consoarta lui, prezentă de-a lungul acţiunii în mai multe momente. Căpitanul Pandele, comisarul Turtureanu, domnul Georgescu (alias „turbatul", şeful), Ţâca şi chivuţa bătrână sunt personaje **episodice**. Sergentul, aprodul, muşteriii de la berărie au rol de **figuranţi**.

• personajul principal ⇨ Lefter Popescu este un personaj memorabil, amplu caracterizat, având în vedere că toate faptele prezentate converg spre conturarea destinului său. Autorul construieşte, prin acest personaj, tipul individului mărunt, predestinat unui destin lipsit de noroc. Există elemente de caracterizare directă (sumar portret fizic, autocaracterizare) şi numeroase mijloace de caracterizare indirectă: fapte, gesturi, limbaj, mediu, relaţia cu alte personaje, nume. [Vezi ***Caracterizarea personajului***]

c. Naratorul ⇨ **Naratorul** prezintă faptele la persoana a III-a, fiind un observator lucid şi ironic.

e. Modurile de expunere ⇨ **Naraţiunea** ocupă, ca în toate speciile epice, rolul cel mai important. Ritmul narării este alert, urmărind succesiunea rapidă a întâmplărilor. **Dialogul** are un rol fundamental în caracterizarea personajelor prin limbaj. **Descrierea** este slab reprezentată, reţinând numai detalii semnificative.

ÎNCHEIERE
Concluzia ⇨ Acţiunea, ordonată pe momente ale subiectului şi urmărind un singur fir narativ, personajul complex, situat în miezul tuturor întâmplărilor, dimensiunea medie a textului, sunt argumente în sprijinul demonstraţiei că ***Două loturi*** de I.L. Caragiale este o **nuvelă.**

B.
SPECII ALE GENULUI EPIC ÎN VERSURI

FABULA

Fabula este o specie a genului epic, în versuri sau în proză, în care sunt satirizate defecte umane, prin intermediul unor personaje din lumea animalelor, a plantelor sau a lucrurilor, cărora li se atribuie, prin personificare, însuşiri omeneşti.

Trăsături:
- textul fabulei este alcătuit, de regulă, din două secvenţe, de dimensiuni inegale: prima conţine întâmplarea propriu-zisă, prezentată prin alegorie, iar cea de-a doua concentrează în ultimele versuri morala;
- personajele sunt simbolice, întruchipând diferite tipuri umane;
- figura de stil predominantă este personificarea;
- dialogul este modul de expunere predominant, ceea ce impune un ritm alert al întâmplărilor, textul având caracter de scenetă;
- limbajul folosit este comun, prozaic, deoarece pune accent pe defectele oamenilor;
- satirizând defecte general-umane sau moravuri, cu scopul de a le corecta, fabula are rol moralizator.

⇒ *Nu uita că fabula este un text epic, chiar dacă este scris în versuri!*

⇒ *Să fii atent la faptul că nu întotdeauna morala este formulată explicit, dar poate fi dedusă cu uşurinţă din acţiune!*

⇒ *De multe ori, locul şi timpul sunt vagi, accentuând ideea că asemenea fapte se pot petrece oriunde şi oricând.*

⇒ *Ţine cont de faptul că animalele, plantele şi obiectele sunt alese în aşa fel, încât să redea cât mai bine trăsăturile personajelor;*
ex.: vulpea – omul viclean;
lupul – omul lacom.

⇒ *De câte ori citeşti o fabulă, trebuie să fii atent la învăţătura transmisă!*

1

EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT

Text suport: *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu

„Cât îmi sunt de urâte unele dobitoace,
Cum lupii, urșii, leii și alte câteva,
Care cred despre sine că prețuiesc ceva!
De se trag din neam mare,
Asta e o-ntâmplare:
Și eu poate sunt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.
Oamenii spun adesea că-n țări civilizate
Este egalitate.
Toate iau o schimbare și lumea se cioplește,
Numai pe noi mândria nu ne mai părăsește.
Cât pentru mine unul, fieștecine știe
C-o am de bucurie
Când toată lighioana, măcar și cea mai proastă,
Câine sadea îmi zice, iar nu Domnia Voastră.

Așa vorbea deunăzi cu un bou oarecare
Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare.
Cățelul Samurache, ce ședea la o parte
Ca simplu privitor,
Auzind vorba lor,
Și că nu au mândrie, nici caprițîi deșarte,
S-apropie îndată
Să-și arate iubirea ce are pentru ei:
„Gândirea voastră – zise – îmi pare minunată.
Și simtimentul vostru îl cinstesc, frații mei."
— „Noi, frații tăi? răspunse Samson, plin de mânie.
Noi, frații tăi, potaie!
O să-ți dăm o bătaie
Care s-o pomenești.
Cunoști tu cine suntem, și ți se cade ție,
Lichea nerușinată, astfel să ne vorbești?"
— „Dar ziceați..." — Și ce-ți pasă ție? Te-ntreb eu ce ziceam?
Adevărat vorbeam,
Că nu iubesc mândria și că urăsc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru cățel."

Acestea între noi adesea o vedem,
Și numai cu cei mari egalitate vrem.

a. Idei principale/ idei secundare

1. Formulează ideea principală pentru fragmentul marcat în chenar.

....

....

2. Numerotează următoarele idei principale, respectând succesiunea întâmplărilor din text.

❒ *Dulăul dă exemplu țările civilizate.*
❒ *Samson îl amenință pe Samurache cu bătaia.*
❒ *Dulăul îi spune care este, în viziunea sa, sensul egalității.*
❒ *Samson se consideră un exemplu pentru egalitarism.*
❒ *Vorbind despre egalitate, dulăul Samson critică mândria celor mai puternici.*
❒ *Ascultându-l pe Samurache, dulăul se simte jignit.*
❒ *Cățelul Samurache se apropie pentru a-și exprima admirația față de vorbitori.*

b. Rezumatul

3. Numește timpul verbal predominant în fragmentul din chenar. Precizează rolul acestuia în text.

....

....

....

4. Recitește prima replică a lui Samurache, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă.

....

....

....

5. Scrie, în 8-10 rânduri, rezumatul fabulei ***Câinele și cățelul.***

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

c. Indici de timp și spațiu

6. Selectează, din versul *Așa vorbea deunăzi cu un bou oarecare*, cuvântul care indică timpul.

....

7. Motivează rolul cuvântului selectat în fixarea timpului întâmplărilor.

....

....

8. Explică, în două rânduri, de ce nu este precizat locul întâmplărilor.

....

....

9. Scrie două posibile spații în care ai plasa întâmplarea relatată în fabula de mai sus.

....

....

d. Momentele subiectului

10. În ***Câinele și cățelul*** nu se respectă ordinea momentelor subiectului. Textul începe cu vorbele dulăului, care fac parte din desfășurarea acțiunii, după care urmează expozițiunea. Transcrie cele două versuri incluse în acest moment al subiectului.

....

....

11. Intriga este reprezentată de intervenția lui Samurache. Formulează intriga într-o idee principală.

....

....

12. Selectează, de la exercițiile **2** și **3**, ideile principale care intră în desfășurarea acțiunii.

....

....

....

....

13. Considerăm că punctul culminant este cuprins în versurile: *Noi, frații tăi? răspunse Samson, plin de mânie./ Noi, frații tăi, potaie!/ O să-ți dăm o bătaie/ Care s-o pomenești.* Sintetizează-l într-o idee principală.

....

....

14. Deznodământul constă în ultima replică a lui Samson. Selectează de la exercițiul 2 ideea principală corespunzătoare acestuia.

....

....

15. În funcție de cele descoperite la exercițiile anterioare, povestește textul, în 10-15 rânduri, evidențiind momentele subiectului.

e. Personajele

16. În text apar doar trei personaje. Precizează-le.

....

....

17. Grupează personajele în tabelul următor:

Personaje principale	Personaje secundare	Personaje episodice	Figuranți

18. Dulăul Samson este prezentat de către narator prin trei sintagme. Explică rolul fiecăreia în caracterizarea câinelui.

dulău de curte

....

lătra foarte tare

....

plin de mânie

....

19. Numește mijloacele indirecte de caracterizare a lui Samson.

....

20. Precizează trei trăsături ale dulăului, desprinse din limbaj.

....

....

....

21. Comentează rolul pe care îl are numele dulăului în caracterizarea personajului.

....

....

22. Naratorul spune despre căţel că *şedea la o parte/ Ca simplu privitor.* Explică rolul locuţiunii adverbiale *la o parte* şi al inversiunii *simplu privitor* în caracterizarea acestui personaj.

....

....

....

....

23. Selectează cele două apelative ale dulăului la adresa căţelului. Motivează rolul lor în caracterizarea celor două personaje.

....

....

....

....

24. Precizează trei trăsături ale căţelului, desprinse din limbaj şi din comportament.

....

....

....

....

25. Exprimă-ţi opinia despre semnificaţia numelui Samurache.

....

....

26. Selectează secvenţa prin care se face referire la bou, al treilea personaj, explicând rolul determinantului adjectival în caracterizarea acestuia.

....

....

....

f. Naratorul

27. Subliniază secvenţele în care naratorul este prezent explicit în text.

28. Numeşte persoana la care se povesteşte.

....

29. Recitește prima parte a textului. Precizează atitudinea naratorului față de fiecare dintre cele trei personaje.

....

....

....

....

....

....

30. Comentează rolul naratorului, așa cum reiese din versurile:

Acestea între noi adesea o vedem,
Și numai cu cei mari egalitate vrem.

....

....

31. Interpretează rolul persoanei I, plural, a verbelor și a pronumelui.

....

....

....

....

g. Modurile de expunere

32. Delimitează pe text secvența în care apare narațiunea.

33. Selectează verbele din cadrul acesteia.

....

....

34. Observând succesiunea verbelor, sintetizează într-un enunț conținutul acestei părți.

....

....

35. Precizează rolul ghilimelelor în textul dat.

....

....

36. Alege varianta/ variantele care exprimă rolul dialogului în text:

- dinamizarea acțiunii;
- caracterizarea indirectă a personajelor;
- reproducerea vorbirii personajelor;

• crearea impresiei de autenticitate;
• familiarizarea cititorului cu vorbirea specifică epocii/ perioadei istorice în care e plasată acțiunea.

37. Descrierea apare foarte puțin în text. Subliniază secvențele descriptive, alegând varianta/ variantele care exprimă rolul descrierii în text:
a. dinamizarea acțiunii;
b. caracterizarea directă a personajelor;
c. fixarea cadrului întâmplărilor;
d. crearea impresiei de autenticitate;
e. familiarizarea cititorului cu vorbirea specifică epocii/ perioadei istorice în care e plasată acțiunea.

h. Trăsăturile fabulei

38. După cum se poate observa, textul este scris în versuri. Prezintă caracteristicile prozodice ale acestuia.

....
....
....
....

39. Chiar dacă este scris în versuri, textul aparține genului epic. Precizează două argumente aduse în sprijinul acestei idei.

....
....

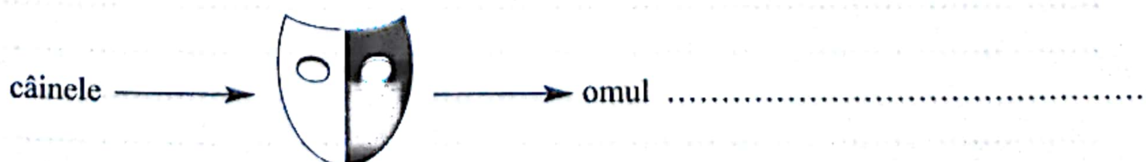
40. Scrie cărei lumi aparțin personajele din text.

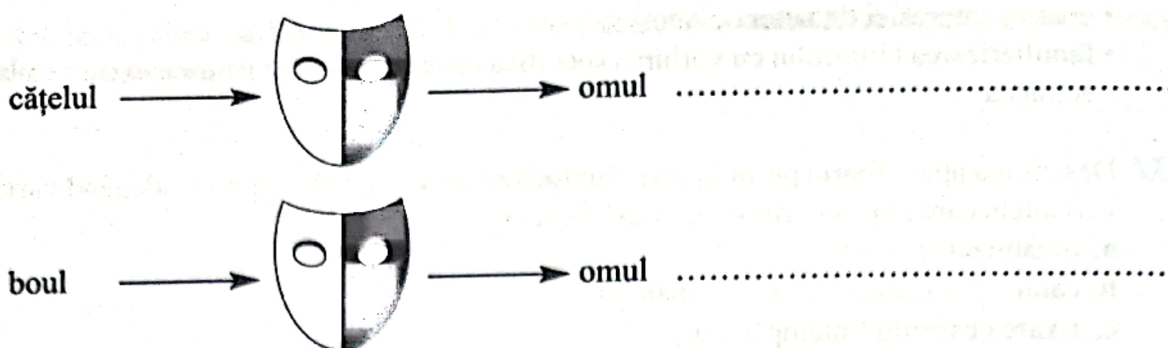
....
....

41. Numește figura de stil prin care sunt create personajele.

....
....

42. În text, sunt satirizate defecte ale oamenilor, punând întâmplările pe seama unor animale. Scrie un adjectiv sugestiv pentru tipul uman care se ascunde în spatele măștilor de animale:

43. Numește procedeul artistic pe baza căruia este construită fabula.

....

....

44. Transcrie versurile care conțin morala.

....

....

45. Explică, în 3-5 rânduri, înțelesul acesteia.

....

....

....

....

....

46. Completează spațiile libere cu afirmația corectă:

a. ***Câinele și cățelul*** este un text care aparține genului ....

b. Fabula are două părți: .... și ....

c. Figura de stil prin care sunt create personajele este ....

d. Procedeul artistic care stă la baza fabulei este ....

e. La sfârșit, fabula are ....

f. În fabulă, se satirizează .... prin intermediul plantelor, animalelor, obiectelor ....

47. Scrie un text de 7-8 rânduri, având aceeași morală cu a fabulei ***Câinele și cățelul***.

....

....

....

....

....

....

....

....

I. Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

48. Exprimă-ți punctul de vedere privind reacția lui Samson la intervenția lui Samurache.

....

....

....

....

....

....

....

....

49. Crezi că întâmplarea povestită și morala fabulei se potrivesc și astăzi? Argumentează.

....

....

....

....

....

....

....

....

2
EXEMPLE DE COMPUNERI
Text suport: *Bivolul și coțofana* de George Topîrceanu

a. Rezumatul

O coțofană, care se plimbă pe spinarea unui bivol, este văzută, din întâmplare, de un cățel. Considerându-l pe bivol prost, se gândește că ar putea face și el o plimbare pe spatele acestuia.

În urma săriturii cățelului, bivolul tresare, se scutură, îl răstoarnă și îl ia în coarne, aruncându-l în trifoi. După aceasta, îi dezvăluie motivul pentru care o suportă pe coțofană.

b. Momentele subiectului

În ***Bivolul și coțofana***, de George Topîrceanu, este satirizată dorința unora de a profita de munca altora, de a obține anumite avantaje fără niciun efort.

Expozițiunea corespunde primelor trei versuri, introducând două dintre personaje (coțofana și bivolul) și prezentând starea inițială a lucrurilor: coțofana se plimbă pe spinarea bivolului. **Intriga** este dată de faptul că un cățel, care trece prin zonă, își propune să profite și el de pe urma prostiei bivolului: *Ia stai, frate, că e rost/ Să mă plimbe și pe mine!*

Desfășurarea acțiunii este redusă la o singură secvență. Astfel, în urma săriturii câinelui, bivolul tresare, se scutură imediat și îl răstoarnă: *Dar i-a fost destul o clipă să se scuture și-apoi/ Să-l răstoarne.* Acțiunea atinge **punctul culminant** în momentul în care bivolul îl ia în coarne și îl aruncă *ca pe-o zdreanță, în trifoi.*

Deznodământul cuprinde ultima replică a bivolului, în care aflăm motivele pentru care o suportă pe coțofană: *apără de muște, de țânțari și de tăuni/ Și de alte spurcăciuni.* Îi dă de înțeles că el nu-i face nicio slujbă (*Pe când tu, potaie proastă/ cam ce slujbă poți să-mi faci?*), apoi, cu mândrie, îi dezvăluie faptul că i-ar fi rușine de cei de același rang cu el dacă l-ar purta *degeaba-n spate.*

c. Caracterizarea unui personaj

Tema textului ⇨ În ***Bivolul și coțofana*** de George Topîrceanu, se satirizează, pe de o parte, dorința unora de a obține anumite avantaje fără niciun

efort, iar, pe de altă parte, orgoliul celor puternici, care îi tolerează pe cei mai slabi, numai pentru că le fac servicii.

Statutul personajului ⇨
- **personaj principal**
- **personaj alegoric**

Construite prin personificare, personajele textului reprezintă diferite **tipuri umane.** Cățelul întruchipează viclenia unor oameni și spiritul lor de profitori, iar bivolul este tipul de om înstărit, puternic și realist, care știe să obțină profit din orice împrejurare.

Fiind unul dintre personajele principale ale textului, cel din urmă întruchipează pragmatismul unor oameni, stilul lor de a-i accepta doar pe cei care le fac anumite servicii.

Modalități de caracterizare a personajului ⇨
- **caracterizarea directă**
  - de către narator: *mândru, neînduplecat, dominator*
  - autocaracterizare: *gospodar cu greutate*

Trăsăturile bivolului sunt puse în evidență atât prin mijloace de caracterizare directă, cât și prin mijloace de caracterizare indirectă.

Din vocea naratorului reies câteva trăsături fizice: este *mare, negru, fioros*, care sugerează însă și trăsături morale: mândru, neînduplecat, dominator. Autocaracterizarea nu numai că accentuează aceste caracteristici, ci adaugă una foarte importantă, bivolul se consideră *gospodar cu greutate...*, locuțiunea adjectivală *cu greutate* dezvăluind rangul personajului.

- **caracterizarea indirectă** ⇨
  - comportament: *încrezut, violent,*
  - limbaj: *pragmatic*
  - relația cu alte personaje: *arogant, disprețuitor*

Din comportamentul lui se desprinde ideea că acesta a dobândit statutul pe care îl are, obținând avantaje din fiecare împrejurare a vieții sale. Îi acceptă pe cei care îi fac anumite servicii, îl apără de insecte (*muște și tăuni/ Și de alte spurcăciuni.*), dar este neîndurător cu cei care nu-i aduc niciun avantaj. Pe aceștia îi disprețuiește, limbajul dezvăluind nemulțumirea profundă față de îndrăzneala lor. Astfel, i se adresează cu vorbe jignitoare (*javră* și *potaie proastă*). Argumentele ulterioare (că i-ar fi rușine de cei de o seamă cu el, de *viței și de malaci*, dacă l-ar purta *degeaba-n spate)* pun în valoare pragmatismul acestuia și orgoliul său nemăsurat.

În relația cu martorul evenimentelor – coțofana – este profitor și indiferent, idee evidențiată de vorbele lui: *Coțofana – <u>treacă-meargă</u>, pe spinare o suport*. Simbolizând tipul de om simplu, muncitor, cu simțul realității, pasărea este tolerată de bivol, pentru că îi este de folos.

Semnificația moralei implicite ⇨
- atitudinea ironică și critică

Lectura fabulei ***Bivolul și coțofana*** invită cititorul să mediteze asupra comportamentului uman. Nimeni nu trebuie să încerce a profita de pe urma celorlalți, iar în relațiile cu ceilalți nu ar trebui să ne gândim doar la avantaje.

d. Argumentarea apartenenței la gen

Precizarea caracteristicilor genului literar în care se încadrează textul ⇨

Aparțin **genului epic** operele literare în care apare **vocea naratorului**, care relatează fapte și întâmplări la persoana a III-a sau la

persoana I (în această ultimă situaţie, există un narator-personaj), principalul mod de expunere fiind **naraţiunea**. Celelalte moduri de expunere (**descrierea şi dialogul**) dobândesc diferite funcţii. Astfel, prin descriere se fixează cadrul întâmplărilor, se redă atmosfera acţiunii, se încetineşte ritmul acesteia şi se caracterizează în mod direct personajele. Dialogul dinamizează acţiunea, conferă caracter de autenticitate şi pune în lumină relaţiile dintre personaje.

Faptele şi întâmplările (formând subiectul unei opere epice) sunt plasate într-un **cadru spaţio-temporal** şi sunt săvârşite de către **personaje**.

Exemplificarea caracteristicilor pe baza textului ⇨

Fabula ***Bivolul şi coţofana*** este o operă epică, deoarece în text pot fi identificate trăsăturile acesteia: prezenţa **naratorului** este demonstrată de verbele la persoana a III-a (*se plimba*, *s-a oprit*, *se trage* etc.), iar modul predominant de expunere este dialogul, îmbinat cu naraţiunea şi cu descrierea.

Existenţa unui **cadru spaţio-temporal** dovedeşte caracterul epic al fragmentului. Fiind vorba despre o fabulă, indicii spaţio-temporali sunt vagi, ceea ce evidenţiază caracterul de generalitate al ideilor transmise.

O altă caracteristică a genului epic este dată de **prezenţa acţiunii**. Aceasta este organizată conform succesiunii momentelor subiectului.

Expoziţiunea corespunde primelor trei versuri, introducând două dintre personaje (coţofana şi bivolul) şi prezentând starea iniţială a lucrurilor: coţofana se plimbă pe spinarea bivolului. **Intriga** este dată de faptul că un căţel, care trece prin zonă, îşi propune să profite şi el de pe urma prostiei bivolului: *Ia stai, frate, că e rost/ Să mă plimbe şi pe mine!*

Desfăşurarea acţiunii este redusă la o singură secvenţă. Astfel, în urma săriturii câinelui, bivolul tresare, se scutură imediat şi îl răstoarnă: *Dar i-a fost destul o clipă să se scuture şi-apoi/ Să-l răstoarne.* Acţiunea atinge **punctul culminant** în momentul în care bivolul îl ia în coarne şi îl aruncă *ca pe-o zdreanţă, în trifoi.*

Deznodământul cuprinde ultima replică a bivolului, în care aflăm motivele pentru care o suportă pe coţofană: *apără de muşte, de ţânţari şi de tăuni/ Şi de alte spurcăciuni.* Îi dă de înţeles că el nu-i face nicio slujbă (*Pe când tu, potaie proastă/ cam ce slujbă poţi să-mi faci?*), apoi, cu mândrie, îi dezvăluie faptul că i-ar fi ruşine de cei de acelaşi rang cu el dacă l-ar purta *degeaba-n spate*.

Prezentarea personajelor şi a statutului acestora ⇨

Existenţa **personajelor** reprezintă, de asemenea, un alt argument pentru încadrarea fabulei între operele epice.

Construite prin personificare, **personajele** textului reprezintă diferite **tipuri umane**. Astfel, boul este **tipul de om înstărit, puternic** şi **gospodar priceput**. Aceste trăsături se desprind atât din vocea naratorului, care arată că este *mare, negru, fioros*, cât şi din

autocaracterizare, el considerându-se *mare şi puternic, gospodar cu greutate*... Din comportamentul lui, se desprinde ideea că acesta a dobândit statutul pe care îl are, obţinând avantaje din fiecare împrejurare a vieţii sale. Îi acceptă pe cei care îi aduc anumite profituri, îl apără de insecte (*muşte şi tăuni/ Şi de alte spurcăciuni.*), dar este neîndurător cu cei care nu-i aduc niciun avantaj. Pe aceştia îi dispreţuieşte, limbajul dezvăluind nemulţumirea lui profundă faţă de îndrăzneala lor. Astfel, i se adresează câinelui cu vorbe jignitoare (*javră* şi *potaie proastă*). Argumentele ulterioare (că i-ar fi ruşine de cei de o seamă cu el, de *viţei şi de malaci*) pun în valoare pragmatismul acestuia şi orgoliul său nemăsurat.

Căţelul reprezintă nu numai **tipul de om viclean, îndrăzneţ** şi **profitor**, ci şi **tipul de om naiv**. El nu apreciază îndeajuns puterea bivolului şi nu cunoaşte gândirea pragmatică a acestuia, crezând că ar putea profita de pe urma lui. Plăteşte însă lipsa sa de realism printr-o *trântă în noroi*.

Deşi numele **coţofenei** apare în titlu, aceasta este un personaj secundar. Este un martor al întâmplărilor. Prin ceea ce face reprezintă **tipul de om simplu, muncitor**, cu simţul realităţii, care-şi face liniştit datoria.

Elementele de prozodie ⇨
Expresivitatea limbajului

Muzicalitatea, caracteristică operelor în versuri, este prezentă şi în această fabulă.

Strofele sunt organizate în funcţie de secvenţele acţiunii, având număr inegal de versuri, rima este, în general, împerecheată, iar măsura este variabilă. Acţiunea este dinamică, naraţiunea alternând cu dialogul.

Replicile sunt vii, timpul prezent şi elementele specifice limbajului oral conferă textului un pronunţat caracter scenic, expresivitatea fiind sporită de construcţiile interogative: *Ce credeai tu oare, javră? Au, crezut-ai că sunt mort?*... Forma de prezent a indicativului accentuează caracterul general valabil al moralei desprinse din interogaţiile finale.

Concluzia ⇨

În concluzie, fabula ***Bivolul şi coţofana*** de George Topîrceanu este o **operă epică în versuri**, deoarece există un narator care relatează, la persoana a III-a, întâmplări, plasate în timp, spaţiu şi săvârşite de personaje, modurile de expunere predominante fiind naraţiunea şi dialogul. În plus, este scrisă în versuri, care îi conferă o muzicalitate aparte.

e. Argumentarea apartenenței la specie

Precizarea a trei caracteristici ale fabulei ⇨
- specie a genului epic
- personaje din lumea animalelor, a plantelor, sau a lucrurilor
- structura specifică: întâmplarea propriu-zisă/ morala

Fabula este o specie a genului epic în versuri sau în proză în care sunt satirizate defecte umane prin intermediul unor personaje din lumea animalelor, a plantelor sau a lucrurilor, cărora li se atribuie, prin personificare, însuşiri omeneşti.

Textul fabulei este alcătuit, de regulă, din două secvențe, de dimensiuni inegale: prima conține întâmplarea propriu-zisă, prezentată prin alegorie, iar cea de-a doua, concentrează în ultimele două versuri (rânduri) morala. Uneori morala nu este formulată explicit, dar poate fi dedusă cu uşurință din acțiune.

Satirizând defecte general-umane sau moravuri, cu scopul de a le corecta, fabula are rol moralizator.

Explicarea acestor caracteristici pe baza textului indicat ⇨
- tema textului
- titlul
- existența unor animale personificate
- tipuri umane
- alegoria
- morala

În ***Bivolul şi coțofana*** de George Topîrceanu, este satirizată **dorința unora de a profita** de munca altora, de a obține anumite avantaje fără niciun efort.

Acesta se încadrează în specia epică numită *fabulă*, deoarece prezintă trăsăturile acesteia. În primul rând, personajele sunt ființe necuvântătoare: un bivol, o coțofană şi un câine. Prin personificare, acestea dobândesc trăsături omeneşti. Atenția cititorului este orientată spre lumea animalelor încă din **titlu**, deoarece apar numele a două dintre ele: bivolul, coțofana.

Faptul că acestea întruchipează defecte umane susține caracterul de fabulă al textului, povestea lor fiind bazată pe **alegorie**. Astfel, acțiunile concrete ale cățelului întruchipează **viclenia** unor oameni şi **spiritul lor de profitori. Spiritul pragmatic, realismul unor oameni**, dar şi stilul lor de a-i accepta doar pe cei care le aduc avantaje sunt trăsături întruchipate de bivol.

Morala, revelatorie pentru caracterul de fabulă al unui text, nu este scrisă separat, dar poate fi dedusă din final. Astfel, din vorbele revoltate ale bivolului (*Ce credeai tu oare, javră? Au, crezut-ai că sunt mort?... Pe când tu, potaie proastă,/ Cam ce slujbă poți să-mi faci?*) reiese ideea că aceia care nu muncesc pot fi acceptați atâta vreme cât nu deranjează. Când devin însă profitori, sunt respinşi cu vehemență. Nici bivolul nu ilustrează în totalitate doar trăsături pozitive, deoarece, fiind tipul omului realist, îi acceptă în apropierea sa doar pe cei de pe urma cărora poate avea unele avantaje.

Prezentarea subiectului prin evidențierea situației în care se află personajele ⇨

Strofele sunt organizate în funcție de secvențele acțiunii, având număr inegal de versuri, rima este, în general, împerecheată, iar măsura este variabilă. Acțiunea este dinamică, narațiunea alternând cu dialogul.

Replicile sunt vii, timpul prezent şi elementele specifice limbajului oral conferă textului un pronunțat caracter scenic, expresivitatea fiind sporită de construcțiile interogative: *Ce credeai tu oare,*

Prezentarea personajelor și a semnificației comportamentului acestora ⇨
• trăsăturile umane satirizate
• mesajul textului (învățătura)

javră? Au, crezut-ai că sunt mort?... Forma de prezent a indicativului accentuează caracterul general valabil al moralei desprinse din interogațiile finale.

Bazată pe alegorie, acțiunea textului este simplă. Întâmplător, un cățel trece pe lângă *un bivol negru, mare, fioros*. El observă pe spinarea acestuia o coțofană. Mirându-se, îl privește pe acesta cu dispreț, deoarece îl crede în stare să ducă în spate orice ființă neînsemnată. Se gândește că este momentul să profite și el de pe urma acestei situații: *Ia stai, frate, că e rost? Să mă plimbe și pe mine!* Așadar, își face vânt și se aruncă în spatele boului. Acesta tresare, se scutură repede, îl ia apoi în coarne și îl azvârle *ca pe-o zdreanță în trifoi*.

Extrem de revoltat de gestul câinelui, bivolul i se adresează mustrător: *Ce-ai gândit tu oare, javră?/ au crezut-ai că sunt mort?*. El îi dezvăluie motivul pentru care o suportă pe coțofană – aceasta îl apără de insecte: *Coțofana, treacă-meargă, pe spinare o suport? Că mă apăr de muște, de țânțari și de tăuni/ Și de alte spurcăciuni...* Îi spune că o acceptă, fiindcă poate profita de pe urma ei, apoi îl întreabă dacă el îi poate face vreun serviciu: *Pe când tu, potaie proastă/ cam ce slujbă poți să-mi faci?* Cu mândrie, îi dezvăluie faptul că i-ar fi rușine de cei de același rang cu el dacă l-ar purta *degeaba-n spate*.

Construite prin personificare, **personajele** textului reprezintă diferite **tipuri umane.** Astfel, boul, **tipul de om înstărit, puternic și gospodar priceput**. Aceste trăsături se desprind atât din vocea naratorului care arată că este *mare, negru, fioros*, cât și din autocaracterizare, el considerându-se *mare și puternic, gospodar cu greutate...* Din comportamentul lui se desprinde ideea că acesta a dobândit statutul pe care îl are, obținând avantaje din fiecare împrejurare a vieții sale. Îi acceptă pe cei care îi aduc anumite profituri, îl apără de insecte (*muște și tăuni/ Și de alte spurcăciuni.*), dar este neîndurător cu cei care nu-i aduc niciun avantaj. Pe aceștia îi disprețuiește, limbajul dezvăluind nemulțumirea lui profundă față de îndrăzneala lor. Astfel, i se adresează cu vorbe jignitoare (*javră* și *potaie proastă*). Argumentele ulterioare (că i-ar fi rușine de cei de o seamă cu el, de *viței și de malaci*) pun în valoare pragmatismul acestuia și orgoliul său nemăsurat.

Cățelul reprezintă nu numai **tipul de om viclean, îndrăzneț** și **profitor**, ci și **tipul de om naiv**. El nu apreciază îndeajuns puterea bivolului și nu cunoaște gândirea pragmatică a acestuia, crezând că ar putea profita de pe urma lui. Plătește însă lipsa sa de realism printr-o *trântă în noroi*.

Deși numele **coțofenei** apare în titlu, aceasta este un personaj secundar. Este un martor al întâmplărilor. Prin ceea ce face reprezintă **tipul de om simplu, muncitor**, cu simțul realității, care-și face liniștit treaba.

Lectura fabulei ***Bivolul şi coţofana*** invită cititorul să mediteze asupra relaţiilor dintre oameni. Nimeni nu trebuie să încerce să profite de pe urma celorlalţi şi în relaţiila cu ceilalţi nu ar trebui să ne gândim doar la avantaje.

Concluzia ⇨ Aşadar, ***Bivolul şi coţofana*** este ca specie literară o fabulă, fiindcă prin intermediul unei naraţiuni alegorice satirizează defecte general umane, din întâmplarea relatată desprinzându-se o morală.

BALADA POPULARĂ

Balada este o operă populară sau cultă, scrisă în versuri, cu o acțiune simplă, în care se narează fapte vitejești sau cu caracter exemplar, inspirate din trecut.
În **balada populară** se regăsesc toate caracterele literaturii folclorice: anonim, colectiv, oral, sincretic, tradițional.

1 EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT

Text suport: *Monastirea Argeșului*

I

Pe Argeș în jos,
Pe un mal frumos,
Negru-Vodă trece
Cu tovarăși zece,
Nouă meșteri mari,
Calfe și zidari,
Și Manole, zece,
Care-i și întrece.
Merg cu toți pe cale
Să aleagă-n vale
Loc de mănăstire
Și de pomenire.
Iată, cum mergeau
Că-n drum ajungeau
Pe-un biet ciobănaș
Din fluier doinaș,
Și cum îl vedea
Domnul îi zicea:
„Mândre ciobănaș,
Din fluier doinaș!
Pe Argeș în sus
Cu turma te-ai dus,
Pe Argeș în jos
Cu turma ai fost.
Nu cumva-ai văzut
Pe unde-ai trecut
Un zid părăsit
Și neisprăvit
La loc de grindiș,
La verde-aluniș?"
„Ba, doamne,-am văzut
Pe unde-am trecut
Un zid părăsit
Și neisprăvit.
Câinii cum îl văd,
La el se repăd
Și latră-a pustiu
Și urlă-a morțiu."
Cât îl auzea,
Domnu-nveselea
Și curând pleca,
Spre zid apuca
Cu nouă zidari,
Nouă meșteri mari
Și Manole zece
Care-i și întrece.
„Iată zidul meu!
Aici aleg eu
Loc de mănăstire
Și de pomenire.
Deci voi, meșteri mari,
Calfe și zidari,
Curând vă siliți
Lucrul de-l porniți,
Ca să-mi ridicați,
Aici să-mi durați
Mănăstire naltă
Cum n-a mai fost altă,
Că v-oi da averi,
V-oi face boieri,
Iar de nu, apoi
V-oi zidi pe voi,
V-oi zidi de vii
Chiar în temelii!"

II

Meşterii grăbeau,
Sferile-ntindeau,
Locul măsurau,
Şanţuri largi săpau,
Şi mereu lucrau,
Zidul ridicau,
Dar orice lucra
Noaptea se surpa!
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar
Lucrau în zadar!
Domnul se mira
Ş-apoi îi mustra,
Ş-apoi se-ncrunta
Şi-i ameninţa
Să-i puie de vii
Chiar în temelii!

Meşterii cei mari,
Calfe şi zidari,
Tremurau lucrând,
Lucrau tremurând,
Zi lungă de vară
Ziua pân-în seară,
Iar Manole sta,
Nici că mai lucra,
Ci mi se culca
Şi un vis visa,
Apoi se scula
Ş-astfel cuvânta:
„Nouă meşteri mari,
Calfe şi zidari!
Ştiţi ce am visat
De când m-am culcat?
O şoaptă de sus
Aievea mi-a spus
Că orice-am lucra
Noaptea s-a surpa
Pân-om hotărî
În zid de-a zidi
Cea-ntâi soţioară,
Cea-ntâi surioară
Care s-a ivi
Mâini în zori de zi
Aducând bucate
La soţ ori la frate.
Deci dacă vroiţi
Ca să isprăviţi
Sfânta mănăstire
Pentru pomenire,
Noi să ne-apucăm
Cu toţi să jurăm
Şi să ne legăm
Taina s-o păstrăm:
Ş-orice soţioară,
Orice surioară
Mâini în zori de zi
Întâi s-a ivi,
Pe ea s-o jertfim
În zid s-o zidim!”

III

Iată-n zori de zi
Manea se trezi,
Ş-apoi se sui
Pe grad de nuiele
Şi mai sus, pe schele,
Şi-n câmp se uita,
Drumul cerceta.
Când, vai! Ce zărea?
Cine că venea?
Soţioara lui,
Floarea câmpului!
Ea s-apropia
Şi îi aducea
Prânz de mâncătură,
Vin de băutură.
Cât el o zărea,
Inima-i sărea,
În genunchi cădea
Şi plângând zicea:
„Dă, Doamne, pe lume
O ploaie cu spume,
Să facă păraie,
Să curgă şiroaie,
Apele să crească,
Mândra să-mi oprească,
S-o oprească-n vale
S-o-ntoarcă din cale!
Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta,
Norii aduna,
Ceru-ntuneca
Şi curgea deodată

Ploaie spumegată
Ce face pâraie
Şi umflă şiroaie.
Dar oricât cădea
Mândra n-o oprea,
Ci ea tot venea,
Şi s-apropia.
Manea mi-o vedea,
Inima-i plângea,
Şi iar se-nchina,
Şi iar se ruga:
„Suflă, Doamne,-un vânt
Suflă-l pe pământ,
Brazii să-i despoaie,
Paltini să îndoaie,
Munţii să răstoarne,
Mândra să-mi întoarne,
Să mi-o-ntoarne-n cale,
S-o ducă de vale!"
Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta
Şi sufla un vânt
Un vânt pe pământ
Paltini că-ndoia,
Brazi că despoia,
Munţii răsturna,
Iară pe Ana
Nici c-o înturna!
Ea mereu venea,
Pe drum şovăia
Şi s-apropia
Şi amar de ea,
Iată c-ajungea!

IV

Meşterii cei mari
Calfe şi zidari,
Mult înveselea
Dacă o vedea,
Iar Manea turba,
Mândra-şi săruta,
În braţe-o lua,
Pe schele-o urca,
Pe zid o punea
Şi, glumind, zicea:
„Stai, mândruţa mea,
Nu te speria,
Că vrem să glumim
Şi să te zidim!"

Ana se-ncredea
Şi vesel râdea.
Iar Manea ofta
Şi se apuca
Zidul de zidit,
Visul de-mplinit.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân' la gleznişoare,
Pân' la pulpişoare.
Iar ea, vai de ea!
Nici că mai râdea,
Ci mereu zicea:
„Manole, Manole,
Meştere Manole!
Ajungă-ţi de şagă,
Că nu-i bună, dragă.
Manole, Manole,
Meştere Manole!
Zidul rău mă strânge,
Trupuşoru-mi frânge!"
Iar Manea tăcea
Şi mereu zidea.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân' la gleznişoare,
Pân' la pulpişoare,
Pân' la costişoare,
Pân' la ţâţişoare.
Dar ea, vai de ea,
Tot mereu plângea
Şi mereu zicea:
„Manole, Manole
Meştere Manole!
Zidul rău mă strânge,
Ţâţişoara-mi plânge,
Copilaşu-mi frânge!"
Manole turba
Şi mereu lucra.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân' la costişoare,
Pân' la ţâţişoare,
Pân' la buzişoare,
Pân' la ochişori,
Încât, vai de ea,
Nu se mai vedea,
Ci se auzea
Din zid că zicea:

„Manole, Manole
Meştere Manole!
Zidul rău mă strânge,
Viața mi se stinge!"

V

Pe Argeş în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-Vodă vine
Ca să se închine
La cea mănăstire,
Falnică zidire,
Mănăstire naltă
Cum n-a mai fost altă.
Domnul o privea
Şi se-nveselea
Şi astfel grăia:
„Voi, meşteri zidari,
Zece meşteri mari!
Spuneți-mi cu drept,
Cu mâna la piept,
De-aveți meşterie
Ca să-mi faceți mie
Altă mănăstire
Pentru pomenire
Mult mai luminoasă
Şi mult mai frumoasă!
Iar cei meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Cum sta pe grindiş,
Sus pe coperiş,
Vesel se mândreau
Ş-apoi răspundeau:
„Ca noi, meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Alții nici că sunt
Pe acest pământ!
Află că noi ştim
Oricând să zidim
Altă mănăstire
Pentru pomenire,
Mult mai luminoasă
Şi mult mai frumoasă.
Domnu-i asculta
Şi pe gânduri sta,
Apoi poruncea
Schelele să strice,
Scări să le ridice.
Iar pe cei zidari,
Zece meşteri mari,
Să mi-i părăsească
Ca să putrezească
Colo pe grindiş,
Sus pe coperiş.
Meşterii gândeau
Şi ei îşi făceau
Aripi zburătoare
De şindrili uşoare,
Apoi le-ntindeau
Şi-n văzduh săreau
Dar pe loc cădeau,
Şi unde picau
Trupu-şi despicau.
Iar bietul Manole,
Meşterul Manole,
Când se încerca
De-a se arunca,
Iată c-auzea
Din zid că ieşea
Un glas năduşit,
Un glas mult iubit,
Care greu gemea
Şi mereu zicea:
„Manole, Manole,
Meştere Manole!
Zidul rău mă strânge,
Țâțişoara-mi plânge,
Copilaşu-mi frânge,
Viața mi se stânge!"
Cum o auzea,
Manea se pierdea,
Ochii-i se-nvelea,
Lumea se-ntorcea,
Norii se-nvârtea,
Şi de pe grindiş,
De pe coperiş,
Mort bietul cădea!
Iar unde cădea,
Ce se mai făcea?
O fântână lină,
Cu apa puțină,
Cu apă sărată
Cu lacrimi udată!

a. Idei principale. Idei secundare. Planul simplu și planul dezvoltat

1. Formulează ideea principală pentru fragmentul marcat în chenar.

....

2. Scrie două idei secundare corespunzătoare ideii principale formulate anterior.

1. ....
2. ....

3. Găseşte câte un titlu sugestiv fragmentelor delimitate prin numerotare de la I la V.

I. ....   IV. ....
II. ....   V. ....
III. ....

4. Ordonează, prin numerotare, următoarele evenimente, respectând succesiunea acestora în text.

❒ Negru-Vodă găseşte locul potrivit pentru ridicarea mănăstirii.
❒ Meşterul Manole le povesteşte tovarăşilor săi visul ciudat.
❒ Manole se roagă lui Dumnezeu să o oprească pe Ana din drum.
❒ Domnitorul întreabă un ciobănaş dacă nu a văzut un zid neisprăvit, la care latră câinii noaptea.
❒ Rămaşi suspendaţi pe acoperiş, meşterii îşi confecţionează aripi de şindrilă.
❒ Manole o zăreşte pe Ana aducând merinde.
❒ Ana se plânge de durerile pe care i le provoacă „jocul".
❒ Cei nouă meşteri se bucură la vederea Anei.
❒ Însuşi Manole pune cărămizile în zid, peste trupul Anei.
❒ Pe locul prăbuşirii lui Manole a apărut o fântână.

5. Alcătuieşte planul dezvoltat de idei al baladei populare ***Monăstirea Argeşului***, după modelul de mai jos:

Idei principale	Idei secundare
• Se alege locul de construcţie.	• Domnitorul, însoţit de meşteri, caută un zid părăsit. • Delegaţia domnească este ajutată de un ciobănaş. • Negru-Vodă stabileşte obligaţiile meşterilor.

b. Rezumatul

6. Numeşte timpul verbal predominant în fragmentul din chenar. Selectează verbele, trecându-le la modul indicativ, timpul prezent.

....
....

7. Reciteşte, din prima parte a baladei, dialogul domnitorului cu ciobănaşul. Transformă vorbirea directă în vorbire indirectă.

....

....

....

....

8. Completează spaţiile libere din enunţul de mai jos, pentru a obţine rezumatul ultimei părţi a baladei.

Încântat de realizarea meşterilor, domnitorul vrea să ştie dacă aceştia pot .... altă mănăstire, la fel de .... Auzind răspunsul afirmativ, Vodă porunceşte ...., iar meşterii caută o soluţie de salvare: .... Tentativa lor eşuează, aşa că .... Pe locul prăbuşirii lui Manole, se iveşte ....

9. Scrie, în 15-20 de rânduri, rezumatul baladei populare ***Monastirea Argeşului***.

c. Indici de spaţiu şi de timp

10. Transcrie, din prima parte a textului, cuvintele care denumesc regiunea în care se petrec evenimentele povestite în baladă.

....

11. Transcrie două versuri care indică locul special căutat de domnitor.

....

....

12. Numeşte caracteristicile zidului ruinat, de la locul ridicării viitoarei construcţii.

....

13. Formulează o opinie personală în ceea ce priveşte absenţa unor date precise (an, secol) pentru plasarea acţiunii în timp.

....

....

14. Transcrie versul în care este numit anotimpul întâmplării.

....

15. Selectează cuvinte/ sintagme care sugerează repetabilitatea acţiunii zadarnice a meşterilor.

....

....

d. Subiectul operei literare

16. Delimitează fragmentele de text care corespund momentelor subiectului.

17. Orientându-te după ideile principale formulate la exercițiul 5, distribuie-le în funcție de apartenența la momentele subiectului. Completează schema de mai jos:

Expozițiunea → Alegerea locului pentru construcție
Intriga → ....
Desfășurarea acțiunii → ....
....
....
Punctul culminant → ....
Deznodământul → ....
....

18. Povestește, în 6-8 rânduri, scena preferată din desfășurarea acțiunii.

....
....
....
....
....
....
....
....

e. Personajele

19. Numește personajele baladei ***Monastirea Argeșului***.

....

20. Alcătuiește o schemă sugestivă pentru prezentarea relațiilor dintre personaje. Acordă atenție sporită schimbării relației dintre personaje, pe măsură ce acțiunea avansează spre punctul culminant.

21. Numeşte personajul colectiv identificat în baladă.

....

22. Indică personajul principal al baladei, formulând două argumente pentru susținerea acestui statut.

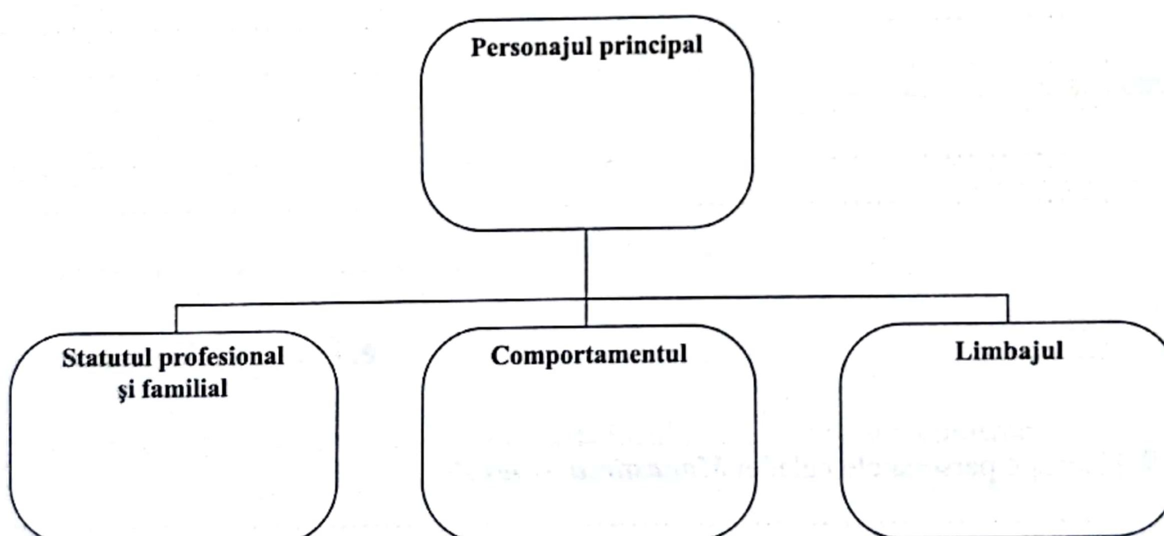
....

....

23. Distribuie, în tabelul de mai jos, personajele textului, după categoria în care se încadrează:

Personaje principale	Personaje secundare	Personaje episodice	Figuranți

24. Selectează informații referitoare la personajul principal, pentru a ilustra caracteristicile din diagrama de mai jos:

25. Transcrie câte un scurt fragment în care personajul principal este portretizat prin:

a. cuvintele naratorului

....

....

....

b. cuvintele altor personaje

....

....

....

c. faptele şi atitudinile proprii

....

....

....

26. Transcrie câte un fragment în care personajul principal este prezentat prin procedeul caracterizării:

a. directe ....

....

....

....

b. indirecte ....

....

....

....

27. Schiţează, în 3-4 rânduri, un portret moral al Anei, ţinând cont de comportamentul şi de reacţiile ei în faţa actului zidirii.

....

....

....

....

28. Scrie o caracterizare, de 20-25 de rânduri, a meşterului Manole, ţinând cont de reperele date:

- statutul personajului în funcţie de:
  - gradul de participare la acţiune (principal, secundar, episodic);
  - gradul în care ilustrează un comportament uman (exponenţial/ reprezentativ);
- trăsăturile personajului pentru care ai optat;
- relaţia dintre personajul ales şi alte personaje ale operei;
- mijloacele/ procedeele de caracterizare identificate;
- citate semnificative pentru a ilustra trăsăturile fizice şi morale, precum şi modalităţile de caracterizare;
- modurile de expunere şi mijloacele de expresivitate artistică prin care se realizează portretul personajului.

f. Naratorul

28. Precizează persoana la care se face relatarea, selectând din text verbe şi pronume care îţi susţin afirmaţia.

....

....

29. Alege, dintre variantele de mai jos, ipostaza/ ipostazele în care apare naratorul în acest text:
- participant direct la acțiune;
- martor la evenimente;
- transmițător al unui eveniment răsunător.

30. Optează pentru una dintre afirmațiile de mai jos și susține-o cu două argumente bazate pe text.
a. Naratorul este obiectiv, impersonal și nu trădează nicio implicare afectivă față de personaje.
b. Naratorul nu își poate masca total emoțiile, trăirile și sentimentele față de personajele sale.
....
....
....
....

g. Moduri de expunere

31. Completează tabelul de mai jos cu replici selectate din text care să ilustreze dialogul dintre personaje.

Negru-Vodă – ciobănaș	
Domnitor – meșteri	
Manole – Ana	

32. Selectează, din text, un fragment de maximum șase versuri în care este prezent monologul.

33. Alege varianta/ variantele care exprimă rolul dialogului în text:
- dinamizarea acțiunii;
- caracterizarea personajelor;
- reproducerea vorbirii personajelor;
- crearea impresiei de autenticitate;
- familiarizarea cititorului cu vorbirea specifică epocii/ perioadei istorice în care e plasată acțiunea.

34. Subliniază verbele din fragmentul citat, explicând rolul frecvenței lor în prezentarea acțiunii: *Iată-n zori de zi/ Manea se trezi,/ Ș-apoi se sui/ Pe grad de nuiele/ Și mai sus, pe schele,/ Și-n câmp se uita,/ Drumul cerceta.*
....
....
....

35. Precizează modul de expunere din fragmentul citat la exercițiul anterior.
....

36. Precizează modul de expunere din versurile citate: *O fântână lină,/ Cu apa puţină,/ Cu apă sărată/ Cu lacrimi udată!.*

....

37. Comentează rolul comparaţiei cu valoare metaforică (*Soţioara lui,/ Floarea câmpului*) în realizarea portretului Anei.

....
....
....

38. Identifică un fragment de text cu puternice note de lirism, argumentându-ţi alegerea.

....
....
....

39. Argumentează, într-un text de 4-6 rânduri, că în baladă se împletesc elemente epice, lirice şi dramatice.

....
....
....
....
....
....

h. Trăsăturile baladei

40. Numeşte două caracteristici ale textului, prin care să ilustrezi apartenenţa acestuia la genul epic.

....
....

41. Prezintă, în 10 rânduri, acţiunea din text, arătând că ea se structurează pe un singur fir narativ, în succesiunea firească a momentelor subiectului.

....
....
....
....
....
....
....

....
....
....

42. Precizează personajele baladei, indicând sumar rolul lor în acţiune.
....
....

43. Explică statutul personajului principal, arătând motivele pentru care el poate fi considerat un erou exemplar, care întruchipează tipul creatorului.
....
....
....
....

44. Indică prezenţa unei antiteze în text.
....
....

45. Numeşte ipostaza în care apare naratorul, precizând la ce persoană se realizează nararea.
....
....
....
....

46. Numeşte modurile de expunere dominante.
....
....

47. Referă-te succint la titlul baladei.
....
....

48. Argumentează, pe scurt, caracterul legendar al istorisirii.
....
....
....
....
....
....

49. Scrie un text, de 20-30 de rânduri, în care să argumentezi apartenenţa operei literare ***Monastirea Argeşului*** la specia baladă populară.

I. Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

50. Explică în ce constă semnificaţia simbolică a numelui Negru-Vodă, arătând dacă se poate stabili o relaţie cu atitudinea şi cu rolul personajului în acţiune.

....
....

51. Exprimă-ţi opinia despre ambiţia domnitorului de a ridica o mănăstire tocmai într-un loc în care se manifestă atâtea semne potrivnice.

....
....
....
....

52. Exprimă-ţi opinia despre reacţia meşterilor la întrebarea adresată de domnitor cu privire la capacitatea lor de a construi altă mănăstire, *mult mai luminoasă* şi *mult mai frumoasă*. Alege dintre variantele următoare sau propune altele:
• orgoliu; • mândrie; • încredere în forţa lor creatoare; • inconştienţă; • curaj; • demnitate.

53. Formulează, în 4-5 rânduri, o opinie personală în privinţa faptului că nici forţele dezlănţuite ale naturii nu o pot opri pe Ana din drumul ei spre Manole.

....
....
....
....
....

54. Exprimă-ţi opinia despre semnificaţia titlului ***Monastirea Argeşului***, urmărind:
• sensul şi forma substantivelor din titlu;
• relaţia cu conţinutul textului;
• raportul indicelui spaţial din titlu cu realitatea.

....
....
....
....

55. Propune alt titlu potrivit textului şi motivează alegerea. ....
....
....

56. Motivează comportamentul lui Manole faţă de soţia lui, alegând dintre variantele următoare:
• nu o iubeşte suficient;
• o sacrifică din orgoliul de a împlini promisiunea făcută domnitorului;
• consideră că un jurământ trebuie respectat, indiferent de consecinţe;

- nu poate proceda altfel, deoarece misiunea creatorului de artă presupune spirit de sacrificiu dus până la ultima limită;
- necesitatea de a realiza o operă de artă eternă este mai puternică decât iubirea pentru Ana şi chiar decât iubirea de sine.

57. Exprimă-ţi opinia despre faptul că meşterul nu poate fi oprit din elanul său creator nici măcar de argumentul suprem al Anei, exprimat în versurile: *Zidul rău mă strânge,/ Copilaşu-mi frânge!*

....

....

....

....

58. Ţinând cont de raportul realitate – ficţiune, exprimă-ţi opinia despre apariţia fântânii pe locul prăbuşirii lui Manole.

....

....

59. Explică în ce constă dramatismul trăirilor în fragmentul citat: *Nu se mai vedea,/ Ci se auzea/ Din zid că zicea:/ „Manole, Manole/ Meştere Manole!/ Zidul rău mă strânge,/ Viaţa mi se stinge!"*

....

....

....

....

60. Imaginează, într-o compunere de 8-10 rânduri, alt final al baladei ***Monastirea Argeşului***.

61. Ţinând cont de credinţa populară că nimic durabil nu se poate înfăptui fără sacrificiu şi că nicio construcţie durabilă nu se poate ridica fără o viaţă „îngropată" la temelia ei, comentează mesajul baladei.

....

....

....

....

62. Alege, din lista de mai jos, cuvântul potrivit pentru a caracteriza atitudinea ta faţă de eroul baladei: *admiraţie*, *simpatie*, *revoltă*, *compasiune* şi susţine alegerea făcută, prin două argumente.

....

....

....

....

63. Scrie o pagină de jurnal în care exprimi impresiile şi părerile personale, în urma lecturii textului.

2
EXEMPLE DE COMPUNERI
Text suport: *Toma Alimoş*

a. Rezumatul

Toma Alimoş, un vestit haiduc din Muntenia, poposeşte la marginea codrului, cu speranţa că poate întâlni vreun tovarăş cu care să închine şi să îşi alunge singurătatea, dar numai natura însufleţită reacţionează la dorinţele tânărului.

În curând, din depărtare apare gonind boierul Manea, care îi reproşează haiducului că i-a încălcat teritoriile. Toma îşi exprimă disponibilitatea de a discuta pe această temă, după ce se cinstesc cum se cuvine din plosca haiducului. Când îi întinde băutura, Toma este înjunghiat mişeleşte de boier, care încalecă şi pleacă în goană.

Rănit, cu puterile diminuate, haiducul porneşte în urmărirea agresorului, proferând ameninţări. La îndemnul haiducului, murgul credincios îşi mobilizează toate puterile pentru a dovedi de ce este capabil. Ajuns din urmă, Manea este decapitat cu paloşul necruţător al haiducului, iar calul boierului fuge în lume, purtând în şa doar trupul duşmanului.

La scurt timp, Toma simte apropierea morţii, aşa că îşi face testamentul. Murgului îi revine misiunea de a-l îngropa în mijlocul naturii şi de a merge apoi la un tovarăş de haiducie, pentru a-l sluji cu devotament.

Când tânărul îşi dă ultima suflare, natura îl jeleşte, calul îi sapă groapa şi apoi pleacă în codru, să-şi întâlnească viitorul stăpân.

b. Momentele subiectului

În expoziţiune se prezintă locul desfăşurării acţiunii, câmpia întinsă la poalele Muntelui Pleşuvului, unde este situat personajul principal, Toma Alimoş, un haiduc din Ţara de Jos, poposit la Puţul Porumbului. Toma suportă greu singurătatea şi îşi doreşte un tovarăş cu care să închine şi să schimbe o vorbă, dar numai natura şi murgul său reacţionează la dorinţele tânărului.

Intriga sau cauza care declanşează acţiunea o constituie apariţia neaşteptată a boierului Manea, care vine în galop spre a îl acuza pe Toma că i-a încălcat teritoriile.

Desfăşurarea acţiunii, momentul cel mai amplu al subiectului operei literare, cuprinde o succesiune de întâmplări. Astfel, invitat la dialog şi la o gură de băutură care să pecetluiască pacea, Manea reacţionează mişeleşte şi îl înjunghie pe haiduc, fără a îl provoca la luptă. Laşitatea boierului culminează cu o fugă ruşinoasă din faţa celui pe care l-a rănit. Deşi cu puterile diminuate, Toma nu renunţă la luptă şi la răzbunare, ci porneşte în urmărirea agresorului. La îndemnul haiducului, murgul credincios îşi mobilizează toate puterile pentru a dovedi de ce este capabil.

Punctul culminant, momentul cel mai tensionat al acţiunii, prezintă confruntarea celor doi, în urma căreia Manea este decapitat, cu paloşul necruţător al haiducului, iar calul boierului fuge în lume, purtând în şa doar trupul duşmanului.

Deznodământul are puternice accente lirice şi mare încărcătură dramatică. La scurt timp, Toma simte apropierea morţii, aşa că îşi face testamentul. Murgului îi revine misiunea de a-l îngropa în mijlocul naturii şi de a merge apoi la un tovarăş de haiducie, pentru a-l sluji cu devotament.

Când tânărul îşi dă ultima suflare, natura îl jeleşte, calul îi sapă groapa şi apoi pleacă în codru, să-şi întâlnească viitorul stăpân.

c. Caracterizarea personajului principal

Între creaţiile literaturii populare, un rol important îl are balada. Numită şi *cântec bătrânesc*, relatează întâmplări neobişnuite din trecutul îndepărtat, scoţând în lumină caracterele excepţionale ale unor eroi neînfricaţi în lupta cu răul.

Stabilirea tipului de personaj şi a mijloacelor/ procedeelor de portretizare: ⇨

Curajoşi, îndârjiţi împotriva stăpânirilor, apărători ai săracilor, haiducii au fost iubiţi de popor, devenind protagonişti ai întâmplărilor excepţionale din creaţiile folclorice. Toma Alimoş, personajul care dă titlul baladei, este un astfel de erou, surprins în lupta împotriva nedreptăţii şi necinstei.

În acţiunea baladei sunt implicate **puţine personaje**. Toma Alimoş – un haiduc – şi Manea – un boier – sunt prezentaţi în antiteză. La fel ca în basme, primul este un personaj pozitiv, iar al doilea, negativ. Apare, de asemenea, calul, personaj fabulos, care îl ajută pe erou în toate situaţiile dificile.

După cum se reflectă şi în **titlu**, haiducul este **personajul principal**, idee susţinută ulterior prin implicarea lui în toate etapele acţiunii şi prin relaţia cu celelalte personaje.

Portretul acestuia se conturează încă din expoziţiune printr-o prezentare făcută de vocea naratorului, care dezvăluie statutul său social de haiduc şi originea: *haiduc din Ţara de Jos.*

• directe – de către narator, de către alt personaj ⇨

Sub aspect exterior, este descris în mod direct de către narator, care reliefează ţinuta impunătoare a personajului: *nalt la stat.* Accentul cade pe **portretul moral**, desprins atât prin mijloace directe, cât şi prin mijloace indirecte. În primul rând, **în mod direct**, în expoziţiune, naratorul evidenţiază, cu admiraţie, două dintre calităţile personajului – **vitejia şi înţelepciunea**: *mare la sfat/ şi viteaz cum n-a mai stat.* Hiperbola din cele două versuri pune în valoare caracterul excepţional al eroului, accentuat pe parcurs prin repetiţia acestei figuri de stil. Cu atât mai mult sunt de apreciat calităţile eroului, cu cât chiar duşmanul său le scoate în evidenţă: *D'alei Tomo Alimoş,/ haiduc din Ţara de Jos/ Nalt la stat,/ Mare la sfat.*

• indirecte – caracterizare desprinsă din gânduri, fapte, atitudini, comportament, din relaţiile cu ⇨

Cele mai multe trăsături morale se desprind prin **caracterizare indirectă**, din fapte, vorbe, gesturi, relaţia cu celelalte personaje.

Firea sociabilă, comunicativă se manifestă, în primul rând, în relaţie cu natura, care îi alungă singurătatea. Armele, calul, codrul

celelalte personaje, din limbaj, din nume

sunt „tovarăşii" lui la bine şi la rău. Personificată, natura îi este devotată, îl înţelege şi îl ajută; pentru haiduc, aceasta este mai mult decât un prieten, reprezintă, de fapt, familia sa: *Închinar-oi codrilor,/ ulmilor/ Şi fragilor,/ brazilor,/ paltinilor,/ Că-mi sunt mie frăţiori,/ De poteri ascunzitori.*

Transpare însă din unele versuri ale baladei nevoia haiducului de a fi aproape de oameni, tristeţea că *n-are cui închina*, şi, mai ales, că n-are cine-i răspunde, fiindcă *murgu/ e vită mută*, armele-s *fiare reci/ puse-n teci de lemne seci.*

Precizarea, în textul selectat, a patru trăsături ale personajului şi a semnificaţiei acestora ⇨

Comportamentul şi dialogul cu Manea conturează alte trăsături ale haiducului: este un om **echilibrat** şi **cumpătat**. La solicitarea lui Manea de a plăti, pentru că i-a încălcat moşia, acesta îi cere să fie răbdător: *ce-ai văzut/ om mai vedea,/ ce-am făcut/ om judeca.* Gestul de a-i oferi vin din plosca sa (*dă-ţi mânia la o parte/ şi bea ici pe jumătate/ ca să ne facem dreptate*) relevă aceeaşi fire calmă, paşnică a protagonistului.

Vitejia şi voinţa sa puternică sunt aduse în prim-plan în momentul critic în care este înjunghiat de Manea. Rana gravă nu-l opreşte pe Toma, dimpotrivă, acesta îl ameninţă cu răzbunarea: *nu fugi, că n-am dat vamă,/ nu fugi, c-o să-mi dai seamă.* Rapiditatea acţiunilor sale este surprinsă prin enumerarea unor verbe la imperfect care, prin sensul lor durativ, surprind vitalitatea şi energia tânărului, transformându-l într-o figură monumentală şi dezvăluind încă o dată caracterul său excepţional. Bazându-se pe ajutorul calului, porneşte în urmărirea lui Manea. Vorbele sale extrem de hotărâte, precum şi comparaţia (*D-alelei, fecior de lele/ şi viteaz ca o muiere*) demonstrează **ironia** şi **dispreţul faţă de cei laşi**, deopotrivă cu **ambiţia lui de a face dreptate**.

Ilustrarea trăsăturilor, prin raportarea la text ⇨

Caracterul excepţional al acestuia este intensificat de faptul că, deşi rănit de moarte, reuşeşte să pornească în urmărirea lui Manea. Vocativele, diminutivele şi verbele cu formă inversată reliefează încă o dată legătura strânsă dintre haiduc şi calul său, motiv prezent în baladele haiduceşti, în special, şi în literatura populară, în general. Sprijinul acordat de cal face ca întâmplările să intre în sfera fabulosului caracteristic basmului. Astfel, Toma Alimoş, personaj pozitiv, reprezentantul binelui, este văzut în lupta cu răul, întruchipat de boierul Manea.

Precizarea relaţiilor dintre personajul principal şi alte personaje din text ⇨

• relaţia cu personajul negativ

Relaţia cu Manea, *fiară rea*, personaj aflat la polul opus, accentuează trăsăturile morale excepţionale ale eroului. Spre deosebire de boier, care este un laş, Toma dovedeşte o voinţă de neînfrânt, caracteristică eroilor populari: *Ia mai stai ca să-ţi vorbesc/ pagubele să-ţi plătesc/ pagubele/ cu tăişul,/ faptele/ cu ascuţişul!* Momentul uciderii lui Manea este extrem de rapid: *Bine vorba nu sfârşea/ murguleţu-şi repezea/ şi cu sete mi-l lovea.* Energia fără margini a eroului şi satisfacţia împlinirii dreptăţii sunt redate prin verbe la imperfect şi prin locuţiunea adverbială *cu sete.*

După uciderea lui Manea, atitudinea personajului se schimbă, puterile îi slăbesc, fiind ajuns şi el de moarte. În asemenea momente, manifestă calm şi echilibru. Împăcat sufleteşte că a săvârşit actul de dreptate, i se adresează calului cu vorbe liniştite: *ce-am gândit am*

izbândit,/ dar şi ceasul mi-a sosit. Se insistă, spre final, **pe relaţia dintre haiduc şi calul său**. Personaj fabulos, ajutor de nădejde al eroului, acesta primeşte misiunea de a-i duce la îndeplinire ultimele dorinţe: *Sapă-mi groapa din picior/ şi-mi aşterne fânişor;/ iar la cap şi la picioare/ pune-mi, pune-mi câte-o floare. Apoi, măre, să te duci,/ drumu-n codri să apuci...*

• influenţa mediului de viaţă

Dragostea pentru haiducie transpare şi din testamentul eroului. Dorinţa ca murgul să-i continue misiunea, luând drumul codrului, este exprimată printr-o altă serie de enumeraţii: *drumu-n codri să apuci.../ Nimeni frâul să nu-ţi puie,/ nici pe tine să nu suie,/ făr' d-un tânăr sprâncenat.../ cu păr lung şi gălbior,/ care-mi este frăţior,/ frăţior de vitejie,/ tovarăş de haiducie.*

Săvârşirea ritualului înmormântării de către codrul personificat, accentuează legătura, specific populară, dintre om şi natură: *Bine vorba nu sfârşea,/ sufleţelul că-şi dădea;/ codrul se cutremura,/ ulmi şi brazi/ se cletina,/ fagi şi paltini/ se pleca/ fruntea/ de i-o săruta/ şi cu freamăt îl plângea.* Suferinţa primeşte parcă proporţii cosmice, numărul mare de verbe la imperfect (*se cutremura, se cletina, plângea*) şi inversiunile (*cu freamăt îl plângea, murgul jalnic râncheza*) creează imagini auditive şi dinamice care accentuează durerea despărţirii de cei dragi.

Formularea unei concluzii despre personaj ⇨

Personaj dinamic, cu un caracter excepţional, Toma Alimoş este tipul haiducului neînfricat, care, trăind în armonie cu natura, luptă împotriva răului.

d. Argumentarea apartenenţei la genul epic

Precizarea caracteristicilor genului literar în care se încadrează textul ⇨

Genul epic reuneşte operele scrise în proză sau în versuri, în care există **acţiune** (desfăşurată pe unul sau mai multe fire narative), la care participă un număr variabil de **personaje** şi o **voce narativă**, care poate prezenta acţiunea la persoana a treia sau la persoana întâi. Împletirea celor trei **moduri de expunere** este caracteristică genului epic, unde naraţiunea prezintă faptele, descrierea conturează tablouri şi portrete, iar dialogul dinamizează acţiunea şi caracterizează personaje.

Exemplificarea caracteristicilor pe baza textului ⇨
Acţiunea
• indici spaţiali
• indici temporali
• momentele subiectului

Cunoscuta operă a literaturii populare, balada ***Toma Alimoş***, reuneşte toate caracteristicile genului epic.

Acţiunea baladei ***Toma Alimoş*** are un ritm alert, surprinzând doar un episod relevant din destinul unui cunoscut haiduc muntean. **Localizarea** acţiunii se realizează prin două toponime: la poalele Muntelui Pleşuvului, la Puţul Porumbului. **Indicii temporali** lipsesc, dar prezenţa haiducului şi a boierului, reprezentanţi ai unor clase sociale antagonice, permite contextualizarea istorică în secolul al XVIII-lea – al XIX-lea.

Acţiunea baladei este organizată în conformitate cu **succesiunea momentelor subiectului**. Astfel, **expoziţiunea** fixează cadrul spaţio-temporal şi introduce în scenă personajul principal, Toma Alimoş.

Intriga este reprezentată de apariția lui Manea, adversarul haiducului. Acuzele și comportamentul mișelesc al lui Manea, care îl înjunghie pe tânăr, formează cauza declanșatoare a acțiunii. În **desfășurarea acțiunii** se succed mai multe episoade: fuga lașă a lui Manea, mobilizarea forțelor celui rănit, urmărirea boierului de către Toma și cu ajutorul neprecupețit al calului. Răzbunarea cruntă a haiducului prin decapitarea dușmanului său constituie **punctul culminant**. Dorințele testamentare ale haiducului, moartea acestuia, ritualul funerar îndeplinit de murgul credincios și plecarea lui spre noul stăpân alcătuiesc **deznodământul**.

Personajele ⇨
- **protagonist și antagonist**
- **conflictul**
- **mijloacele de caracterizare**
- **personajul fabulos**

Un rol foarte important în orice operă epică au **personajele**. După un tipar asemănător cu cel al basmului, ele ilustrează categorii antitetice: **protagonistul și antagonistul**. **Conflictul** dintre personajul principal, Toma Alimoș, și personajul secundar, Manea, are atât natură socială (aparțin unor clase sociale antagonice: țărănimea și boierimea), cât și natură morală (unul este curajos și cinstit, iar celălalt este laș și mârșav). Prin **caracterizare directă**, personajelor li se creionează portret fizic antitetic: Toma este *nalt la stat*, în timp ce Manea este calificat ca *slutul și urâtul.* Portretul moral se construiește după același tipar: haiducul este *mare la sfat și viteaz cum n-a mai stat*, dar adversarul său este *grosul și arțăgosul*, ironizat ulterior prin comparația *și viteaz ca o muiere.* Caracterizarea personajelor se detaliază prin **mijloace indirecte**, în care faptele și limbajul au un rol deosebit.

Un rol important îi revine și calului, **personaj fabulos**, care are capacitatea de a înțelege limbajul oamenilor, de a comunica nemijlocit cu stăpânul său și de a-i duce la îndeplinire dorințele testamentare.

Naratorul ⇨

Prezența naratorului este încă un argument pentru apartenența textului la genul epic. Relatarea la persoana a treia are, de obicei, un caracter obiectiv, naratorul nefiind implicat în acțiune nici ca personaj, nici ca martor, ci păstrând doar rolul unui transmițător al unei istorisiri cu caracter exemplar. Totuși, putem observa că vocea narativă din baladă are evidente accente de simpatie și de compasiune față de personajul principal, pozitiv.

Modurile de expunere ⇨
- **narațiunea**
- **dialogul/ monologul**
- **descrierea**

În orice operă epică, **modurile de expunere** se împletesc, dar rolul dominant îl are **narațiunea**, prin intermediul căreia se prezintă faptele și se stabilește ritmul acțiunii. Una dintre secvențele baladei în care narațiunea are funcție esențială este urmărirea boierului de către Toma și pedepsirea lui. **Dialogul** dinamizează acțiunea și oferă importante repere de caracterizare a personajelor, care își mărturisesc ideile și concepțiile prin rostire. **Monologul** este și el reprezentat în text, în secvențele în care Toma se adresează codrului și armelor, dar și în finalul baladei, când își rostește testamentul. **Descrierea** este mai puțin reprezentată, dar are rol extrem de important în construirea portretelor protagonistului și antagonistului, precum și în evidențierea unor caracteristici ale spațiului.

Concluzia ⇨

În concluzie, acțiunea la care participă personaje și prezența unui narator care utilizează toate modurile de expunere demonstrează că opera literară populară ***Toma Alimoș*** aparține genului epic.

e. Argumentarea apartenenței la specia literară

Precizarea caracteristicilor baladei populare ⇨
- acțiunea simplă, lineară
- fapte eroice, exemplare
- personaje antitetice
- caracterele literaturii populare: anonim, oral, colectiv, sincretic

Balada este o specie a genului epic, scrisă în versuri, cu o acțiune simplă, în care se narează fapte vitejești sau cu caracter exemplar, inspirate din trecut. Personajele baladei sunt prezentate cel mai adesea în antiteză, ele reprezentând categorii umane opuse.

Ca **specie a literaturii populare**, balada prezintă o serie de particularități. Are **caracter anonim** (deoarece autorul ei nu este cunoscut) și **caracter oral**, datorită transmiterii ei prin viu grai, de la o genarație la alta. Pentru că la realizarea ei au contribuit mai mulți indivizi talentați, balada are **caracter colectiv**. Faptul că adeseori versurile ei sunt cântate îi asigură **caracterul sincretic**, precum și denumirea de *cântec bătrânesc*.

Exemplificarea acestor caracteristici pe baza textului ⇨
- acțiunea, indici spațiali și temporali

Opera literară ***Toma Alimoș*** este o baladă populară, în care se regăsesc toate trăsăturile reprezentative ale acestei specii.

Faptele relatate în baladă au un caracter eroic și exemplar, înfățișând cititorului modele de comportament, consemnate de istoria scrisă sau de memoria populară. Astfel, **acțiunea** baladei ***Toma Alimoș*** are un ritm alert, surprinzând doar un episod relevant din destinul unui cunoscut haiduc muntean. **Localizarea** acțiunii se realizează prin două toponime: la poalele Muntelui Pleșuvului, la Puțul Porumbului. **Indicii temporali** lipsesc, dar prezența haiducului și a boierului, reprezentanți ai unor clase sociale antagonice, permite contextualizarea istorică în secolul al XVIII-lea – al XIX-lea.

- momentele subiectului ⇨

Acțiunea baladei este organizată în conformitate cu **succesiunea momentelor subiectului**. Astfel, **expozițiunea** fixează cadrul spațio-temporal și introduce în scenă personajul principal, Toma Alimoș. **Intriga** este reprezentată de apariția lui Manea, adversarul haiducului. Acuzele și comportamentul mișelesc al lui Manea, care îl înjunghie pe tânăr, formează cauza declanșatoare a acțiunii. În **desfășurarea acțiunii** se succed mai multe episoade: fuga lașă a lui Manea, mobilizarea forțelor celui rănit, urmărirea boierului de către Toma și cu ajutorul neprecupețit al calului. Răzbunarea cruntă a haiducului prin decapitarea dușmanului său constituie **punctul culminant**. Dorințele testamentare ale haiducului, moartea acestuia, ritualul funerar îndeplinit de murgul credincios și plecarea lui spre noul stăpân alcătuiesc **deznodământul**.

Prezentarea personajelor ⇨
- protagonist și antagonist
- caracterizarea sumară a personajului principal
- relația cu personajul secundar
- personajul fabulos

Personajele baladei sunt caracterizate în antiteză, ceea ce le conferă adesea un caracter schematic și nenuanțat. După un tipar asemănător cu cel al basmului, ele ilustrează categorii opuse: **protagonistul** și **antagonistul**. După cum se reflectă și în **titlu**, haiducul este **personajul principal**, idee susținută ulterior prin implicarea lui în toate etapele acțiunii și prin relația cu celelalte personaje. Portretul acestuia se conturează încă din expozițiune printr-o prezentare făcută de vocea naratorului, care dezvăluie statutul său social de haiduc și originea: *haiduc din Țara de Jos.*

Sub aspect exterior, este descris în mod direct de către narator, care reliefează ținuta impunătoare a personajului: *nalt la stat.* Accentul cade pe **portretul moral**, desprins atât prin mijloace directe, cât şi prin mijloace indirecte. În primul rând, **în mod direct**, în expoziţiune, naratorul evidenţiază, cu admiraţie, două dintre calităţile personajului – vitejia şi înţelepciunea: *mare la sfat/ şi viteaz cum n-a mai stat.* Cele mai multe trăsături morale se desprind prin **caracterizare indirectă**, din fapte, vorbe, gesturi, relaţia cu celelalte personaje. Firea sociabilă, comunicativă se manifestă, în primul rând, în relaţie cu natura, care îi alungă singurătatea. Comportamentul şi dialogul cu Manea conturează alte trăsături ale haiducului: este un om echilibrat şi cumpătat. Vitejia şi voinţa sa puternică sunt aduse în prim-plan în momentul critic în care este înjunghiat de Manea.

Relaţia cu Manea, *fiară rea*, personaj aflat la polul opus, accentuează trăsăturile morale excepţionale ale eroului. Spre deosebire de boier, care este un laş, Toma dovedeşte o voinţă de neînfrânt, caracteristică eroilor populari: *Ia mai stai ca să-ţi vorbesc/ pagubele să-ţi plătesc/ pagubele/ cu tăişul,/ faptele/ cu ascuţişul!* Momentul uciderii lui Manea este extrem de rapid: *Bine vorba nu sfârşea/ murguleţu-şi repezea/ şi cu sete mi-l lovea.* Energia fără margini a eroului şi satisfacţia împlinirii dreptăţii sunt redate prin verbe la imperfect şi prin locuţiunea adverbială *cu sete.*

Prezentarea particularităţilor conflictului ⇨

Conflictul dintre personajul principal, Toma Alimoş, şi personajul secundar, Manea, are atât natură socială (aparţin unor clase sociale antagonice: ţărănimea şi boierimea), cât şi natură morală (unul este curajos şi cinstit, iar celălalt este laş şi mârşav).

Un rol important îi revine şi calului, **personaj fabulos**, care are capacitatea de a înţelege limbajul oamenilor, de a comunica nemijlocit cu stăpânul său şi de a-i duce la îndeplinire dorinţele testamentare.

Caracteristicile naratorului ⇨

Naratorul, prin limbajul folosit în relatare, se identifică cel mai frecvent cu un membru al comunităţii din care provine protagonistul. Relatarea la persoana a treia are, de obicei, un caracter obiectiv, naratorul nefiind implicat în acţiune nici ca personaj, nici ca martor, ci păstrând doar rolul unui transmiţător al unei istorisiri cu caracter exemplar. Totuşi, putem observa că vocea narativă din baladă are evidente accente de simpatie şi de compasiune faţă de personajul principal, pozitiv.

Particularităţi de versificaţie ⇨

O particularitate a baladei este **tonul ei cantabil**, melodios, asigurat de versurile scurte, de rima împerecheată (uneori monorimă) şi de ritmul trohaic. La curgerea armonioasă a versurilor contribuie şi modalitatea de legare a secvenţelor epice, prin conectori specifici literaturii populare. Numeroasele diminutive conferă un ton afectiv profund limbajului poetic.

Concluzia ⇨

Toma Alimoş are, aşadar, toate trăsăturile definitorii ale speciei: prezintă un episod eroic din trecut, la care participă personaje caracterizate în antiteză, iar din desfăşurarea epică nu lipseşte elementul fabulos, toate prezentate cu mijloace expresive impresionante.

II.
GENUL LIRIC

A.
TEXTUL LIRIC. PARTICULARITĂȚI ȘI APLICAȚII

1
EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT LIRIC/ DE EXPLICARE A PROCEDEELOR DE EXPRESIVITATE ARTISTICĂ

a. Trăsături ale genului liric în texte la prima vedere

Genul liric:

- reuneşte, prin excelență, operele în care se dezvăluie **complexitatea lumii interioare şi viziunea unică despre lume**, filtrată prin prisma subiectivității poetului;
- transmite în mod **direct** trăiri, sentimente, idei, exprimate în discurs de **eul liric** (voce a poetului, care recurge la diverse ipostaze: îndrăgostit, contemplator, confesor etc.);
- permite identificarea eului liric prin **mărci lexico-gramaticale** specifice (pronume, verbe etc.);
- favorizează **sensurile figurate** ale cuvintelor;
- recurge la imagini artistice, la procedee de expresivitate şi la figuri de stil;
- realizează **muzicalitatea** prin ritm şi rimă, dar şi prin curgerea melodioasă a silabelor.

⇒ *citeşte textul dat, pentru a-l înțelege;*
⇒ *caută în dicționar cuvintele necunoscute;*
⇒ *acordă atenție sensurilor figurate dobândite de cuvinte în context; gândeşte-te mai întâi la sensul propriu al cuvintelor, urmărind apoi semnificațiile dobândite de acestea în contextul dat;*
⇒ *subliniază structurile/ sintagmele în care există mărcile eului liric;*
⇒ *urmăreşte organizarea grafică şi fonetică a textului;*
⇒ *identifică modul de expunere prezent în text;*
⇒ *explică imaginile artistice create prin intermediul diferitelor figuri de stil.*

1. Citește cu atenție textul de mai jos:

Când, primăvara, vine-n cârduri
Poporul blând de rândunele,
Eu parcă-aştept să se re-ntoarcă
Şi visurile mele

Când viața pare mai frumoasă
Şi mai lipsită de suspine,
Eu tot aştept să se re-ntoarcă
Şi visele-mi senine...

Se duce vara... şi se duce
Poporul blând de rândunele, –
Iar eu mă simt tot mai departe
De visurile mele...

(Traian Demetrescu, ***Melancolie***)

1. Scrie, în spațiul punctat, sensul din text al cuvintelor:

popor ....

suspine ....

2. Selectează două cuvinte din text, explicând sensul figurat al acestora dobândit în context.

....

....

....

3. Transcrie două versuri în care există mărcile eului liric.

....

....

4. Numește o figură de stil din versul *Poporul blând de rândunele.*

....

5. Prezintă sentimentele predominante desprinse din text şi mijloacele artistice din care acestea se exprimă.

....

....

....

....

....

6. Precizează două argumente pentru încadrarea textului în genul liric.

....

....

....

....

....

b. Eul liric

Eul liric/ eul poetic este o voce care comunică – prin textul poetic – idei, gânduri, sentimente; este un alt chip al poetului (transpus într-o anumită ipostază: contemplativul, meditativul, nostalgicul, observatorul, îndrăgostitul etc.)
Mărcile lexico-gramaticale ale prezenței eului liric într-un text poetic pot fi următoarele:
- *verbe, pronume şi adjective pronominale de persoana I singular; verbe, pronume şi adjective pronominale de persoana a II-a singular, verbe la imperativ, substantive în vocativ, interjecţii exclamative.*

⇒ *citeşte textul dat pentru a-l înţelegere;*
⇒ *caută în dicţionar cuvintele necunoscute;*
⇒ *subliniază structurile/ sintagmele în care există mărcile eului liric;*
⇒ *identifică persoana pronumelor şi a verbelor;*
⇒ *aminteşte-ţi că persoana I a pronumelor şi a verbelor arată că textul este o confesiune lirică;*
⇒ *nu uita că persoana a II-a îi dă textului un caracter de monolog adresat şi are rolul de a implica cititorul;*
⇒ *aminteşte-ţi că atunci când verbele şi pronumele sunt la persoana a III-a, perspectiva subiectivă este disimulată, mascată.*

2. Identifică, în textele date, mărcile eului liric şi precizează ipostaza acestuia în fiecare dintre ele:

a. *Cât de frumoasă te-ai gătit*
Naturo, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit!
Aş vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Ca să pot să văd ce-ai plăsmuit!

(George Coşbuc, ***Vara***)

....
....
....
....
....

b. *La noi sunt codri verzi de brad*
Şi câmpuri de mătasă;
La noi atâţia fluturi sunt,
Şi-atâta jale-n casă.
Privighetori din alte ţări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece şi flori
Şi lacrimi multe, multe... [...]

(Octavian Goga, ***Noi***)

....
....

....
....
....

c. *Cu penetul ca sideful*
Străluceşte-o porumbiță
Cu căpşorul sub aripă
Adormită sub o viță.

Şi tăcerea e afară.
Luminează aer, stele.
Mută-i noaptea – numai râul
Se frământă-n pietricele.

(Mihai Eminescu, ***Cu penetul ca sideful***)

....
....
....
....
....

c. Structuri în textele lirice

Concordanța dintre forma grafică a poeziei şi ideea transmisă de aceasta

⇒ *citeşte cu atenție textul;*
⇒ *observă textul pentru a stabili dacă:*
- *versurile sunt organizate în strofe sau se succed liber;*
- *strofele au un număr egal de versuri;*
- *respectă elementele prozodice (ritm, rimă, măsură) sau textul este scris în versuri libere.*

⇒ *desprinde ideile transmise şi prin forma grafică, apoi fonetică a textului;*
⇒ *ține minte că, în general, versificația modernă dezvăluie o mai mare libertate/ rapiditate în exprimarea sentimentelor sau oscilația trăirilor ființei poetice.*

3. Citeşte cu atenție textul de mai jos:

a. *...Gerul vine de la munte, la fereastră se opreşte,*
Şi, privind la focul vesel care-n sobe străluceşte,
El depune flori de iarnă pe cristalul înghețat,
Crini şi roze de zăpadă ce cu drag le-a sărutat.

Gerul face cu-o suflare pod de gheață între maluri.
Pune streşinilor casei o ghirlandă de cristaluri,
Iar pe fețe de copile înfloreşte trandafiri
Să ne-aducă viu aminte de-ale verii înfloriri.

Gerul dă aripi de vultur cailor în spumegare
Ce se-ntrec pe câmpul luciu, scoțând aburi lungi pe nare.
O! Tu, gerule năprasnic, vin', îndeamnă calul meu
Să mă poarte ca săgeata unde el știe și eu!

(Vasile Alecsandri, ***Gerul***)

b. *Nori deși și zi apusă...*
Alai
De cai
Tăcuți
Dar iuți –
Cazaci
Dibaci,
Pe căi,
În văi
Adânci
Dispar
Și iar
Apar
Pe stânci.

Cetatea doarme dusă...

Șireți
Băieți
La porți
Ca morți
Sosesc...
S-opresc
Coprind
Dormind
Pe turci.
Supun,
Foc pun
Răpun
Prin turci.

Tot cerul vâlvorează
Crini blânzi,
Plăpânzi
Și prăzi –
De lăzi;
Apoi
Convoi
De feți
Isteți
Dau zor... –
În zări,
Strigări,
Oftări,

Scad, – mor, –

Iar noaptea nainteează.

(Alexandru Macedonski, ***Năluca unei nopți***)

1. Stabilește, comparativ, modul de organizare a versurilor în poeziile de mai sus.

....

....

2. Numește ritmul și rima poeziei lui Vasile Alecsandri.

....

....

3. Explică rolul sugestiv al aliterațiilor identificate în fiecare dintre textele de mai sus.

....

....

4. Precizează care este rolul nivelului grafic în poezia ***Năluca unei nopți*** în redarea sentimentelor eului poetic.

....

....

....
....
....
....
....
....

4. Citeşte cu atenţie textele de mai jos:

a. *Se duce noru-n al său zbor*
Ca gândul meu rătăcitor,
Aci de lună poleit,
Aci de noapte înnegrit.
(Alexandru Macedonski, ***Se duce***)

b. *Saltă gureşe şuvoaie*
Spumegate şi zglobii,
Cântă cinteze-n zăvoaie
Şi-n văzduhuri ciocârlii!
(St.O. Iosif, ***Cântec de primăvară***)

c. *Peste vârfuri trece lună,*
Codru-şi bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.
(Mihai Eminescu, ***Peste vârfuri***)

1. Stabileşte tipurile de rimă şi de ritm existente în fiecare dintre cele trei poezii.
....
....
....
....

2. Precizează măsura versurilor selectate din poezia ***Cântec de primăvară*** de St.O. Iosif.
....
....

3. Indică rolul cratimei în fiecare dintre cele trei poezii.
....
....
....
....
....
....
....
....

d. Procedee de expresivitate

(ATENŢIE! Figurile de stil şi procedeele artistice apar şi în texte epice!)

Personificarea – figura de stil prin care se atribuie obiectelor, fiinţelor necuvântătoare sau unor abstracţiuni, însuşiri şi manifestări specifice omului.

⇒ *ţine minte că personificarea este întâlnită, pe scară largă, în basm, în baladă, în fabulă;*
⇒ *nu uita că personificarea se realizează mai ales prin verbe: ex.:* Soarele zâmbeşte.

5. Citeşte cu atenţie următoarele versuri:

Cu grele răsuflete apele dorm,
Pe lanuri dorm spicele grele,
Asupra pădurii veghează de sus
Cetatea eternelor stele.
Luceafărul bolnav în lumea de-ngheţ

Clipeşte din gene molatic,
Când dorul pribeag, de pe-o creastă de ulm,
Şi-l geme porumbul sălbatic...

(Octavian Goga, ***Dimineaţa***)

1. Identifică două personificări.

....

....

2. Numeşte tipul de imagini artistice create prin intermediul personificărilor identificate la exerciţiul anterior.

....

3. Atribuie o însuşire umană *pădurii.*

....

4. a. După modelul *apa cântă*, scrie un enunţ care să conţină o personificare.

....

b. Completează enunţurile următoare, astfel încât să conţină o personificare:

Munţii îşi ridică .... *spre cer.*

.... *dansează.*

Florile .... *pe întinsa câmpie.*

Creionul .... *pe masă.*

Comparaţia este o construcţie inedită, plastică şi sugestivă, care pune faţă în faţă două elemente: termenul comparat **(A)** sau *obiectul* şi termenul comparant **(B)** sau *imaginea*.

• Între cei doi termeni relația se stabilește prin elemente comparative: *ca, precum, ca și, asemeni cu, întocmai ca, tot astfel* etc.

⇒ *nu uita să selectezi ambii termeni ai unei comparații;*
⇒ *să fii atent/ atentă atunci când apare și inversiunea:*
Ca un palat pustiu cu geamuri sparte
Pădurea noastră tace părăsită.
(St. O. Iosif)

6. Citește cu atenție următoarele versuri:

Te simți mai singur astă-sară,
Mai mohorâtă-i azi odaia...
Auzi cum șiruie afară,
De-a lungul streșinilor, ploaia!

Trist, ca o plângere-necată,
Răsună-n noaptea cea pustie,
În noaptea asta-ntunecată
Ce-ți pare-un veac de insomnie...

(St.O. Iosif, ***Singur***)

1. Transcrie comparația din textul dat.
....
2. Numește două tipuri de imagini artistice create prin intermediul comparației.
....
3. Completează spațiile punctate pentru a obține comparații:
Brazii sunt înalți ca ....
Rândunica este .... *precum copilașii.*

Enumerația presupune înșiruirea unor termeni (cu sau fără determinări); prin enumerație, se obține prezentarea nuanțată a aspectelor vizate: *Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; și dacă-i popă, să citească...* (Ion Creangă).
Repetiția este un procedeu stilistic bazat pe reluare, pentru a întări o idee sau o impresie:

⇒ *nu uita că, enumerația dă ritmul necesar textului, mai ales în descriere, prin lungimea frazei și prin accentul pus pe detaliu:* Țapăn, drept, cu schiptru-n mână, șade-n perine de puf. *(Mihai Eminescu).*
⇒ *ține minte că rolul repetiției este și de a realiza muzicalitatea versurilor și de a obține simetrie, prin reluarea aceluiași grup sonor:*
Codrul cântăreții-și culcă,
Doarme trestia bolnavă,
Dorm doi pui de nevăstuică
Sub o brazdă de otavă.
*(Octavian Goga, **Sara**)*

7. Citeşte cu atenţie următorul text:

În arcane de pădure întuneric ce spăimântă.
Frunza tace lângă frunză şi copac lângă copac;
Noapte tristă, noapte mută, noapte moartă, cer opac –
Dar privighetoarea cântă, dar privighetoarea cântă.

În arcane de pădure vijelie ce spăimântă,
Trăsnet roşu ce-nfăşoară şi surpare de potop;
Pentru ce e armonia o mânie fără scop,
Dar privighetoarea cântă, dar privighetoarea cântă.

(Alexandru Macedonski, ***În arcane de pădure***)

1. Selectează o repetiţie din text. ....

2. Transcrie o enumeraţie. ....

3. Prezintă, în 2-3 rânduri, sentimentele exprimate în textul dat prin intermediul enumeraţiilor şi al repetiţiilor.

....

....

....

Epitetul este figura de stil prin care se indică expresiv însuşirea sau caracteristica unui obiect.
Condiţiile minime de existenţă a unui **epitet** sunt:
- să aducă termenului determinat un element de noutate;
- să aibă *sens figurat.*

⇛ *aminteşte-ţi că epitetul se poate combina cu alte figuri de stil; de aceea există:*
- *epitet personificator:* soare zâmbitor;
- *epitet hiperbolic:* copac gigantic;
- *epitet metaforic:* pădure de foc.

8. Citeşte cu atenţie următoarele versuri:

Cât de-ntuneric este în serile de toamnă
Şi străzile sunt triste, tăcute şi pustii,
Iar fiecare clipă în suflet îşi însemnă
Cărarea unei grele şi vagi melancolii...

Un vis ţesut în vară se stinge-n toamna tristă
Şi inima-i bolnavă şi sufletul e gol...
Departe, zdrenţuită, se flutură-o batistă,
Cum trece singuratec, neliniştit, un stol...

(Mihail Săulescu, ***Întuneric***)

1. Transcrie din versurile date două epitete.

....

2. Numeşte două tipuri de imagini artistice create prin intermediul epitetelor.
....
....

3. Completează şirul cu încă patru epitete adecvate:
toamna tristă, melancolică
....
iarna coboară uşor, grabnic
....

Hiperbola este figura de stil prin care se exagerează (prin mărire sau micşorare) proporţiile sau calităţile unui fapt, fenomen, personaj, tablou...
- Imaginea obiectului vizat apare peste sau sub limitele sale fireşti, astfel acesta apărând mai expresiv decât în realitate.

⇒ *gândeşte-te că hiperbola este generată de sentimente puternice, de aceea se sprijină pe alte figuri de stil: enumeraţii, repetiţii, metafore etc.*
⇒ *ţine minte că uneori poate fi un mijloc pentru crearea umorului, a comicului, a ironicului:*
Mic, cu solzi ca de balaur,
Trupu-i fin se clatină,
Juvaier de smalţ şi aur
Cu sclipiri de platină.
*(George Topîrceanu, **Rapsodii de toamnă**)*

9. Citeşte cu atenţie următorul text:

Fugiţi cu turma repede spre văi!
Pe culme-aleargă duhul răzbunării
Grozavul vânt se zbate-n largul zării
Şi norii-mbracă haină de văpăi. [...]

Se rupe cerul, cade-acum! S-a rupt.
Sporite neguri hrană dau pieririi,
De-a valma geme-ntreg cuprinsul firii,
Şi nu mai ştii ce-i sus şi dedesubt...
(George Coşbuc, ***Pe munte***)

1. Transcrie două versuri care conţin o hiperbolă.
....

2. Explică, în cel mult trei rânduri, versul *Se rupe cerul, cade-acum! S-a rupt.*
....
....
....

3. Completează spaţiile punctate pentru a obţine hiperbole:
Ciripitul păsărelelor răsuna în marele ....
Copacul îşi întindea ramurile până ....

4. Prezintă, în cel mult trei rânduri, starea sufletească pe care ți-o provoacă lectura textului.

....

....

....

Antiteza este procedeul prin care se alătură tablouri, personaje, acțiuni, idei abstracte cu sensuri contrarii, pentru a se sublinia opoziția dintre ele. Opoziția se face între două însușiri, două fenomene, situații, imagini, noțiuni, idei etc.; prin aceasta, un termen îl pune mai bine în lumină pe celălalt: *Toate-s vechi și nouă-s toate...* (Mihai Eminescu); *Stăpânul vitreg vă lovește,/ dar cerul bine-vă-cuvântă* (Octavian Goga).

⇛ *ține minte că antiteza apare ca procedeu stilistic, dar și ca procedeu compozițional; se poate realiza, dimensional vorbind, de la un cuvânt până la o întreagă operă. (exemplu, în* ***Scrisoarea III****, de Mihai Eminescu, apare antiteza între personaje – Mircea și Baiazid);*

⇛ *nu uita că la nivelul unor termeni, un indiciu al antitezei poate fi atât conjuncția adversativă (dar, iar, însă, ci...), cât și conjuncția coordonatoare și (cu valoare apropiată de cea adversativă);*

10. Citește următoarele versuri:

Blânda toamnă dunăreană, dezmierdându-ne, s-a dus,
Totu-i alb și rece-i totul: jos, omătul, bruma, sus.
Moartă-i lumea sărbezită, peste care, fără față
Fără nori și fără soare, greu atârnă alba ceață.
Șerpuiește-n aer fumul și se-ntinde alburiu
Din colibe, troienite,ca sicriu lângă sicriu.
În zădar privirea cată negre benghiuri în albeață;*
Pân' și umbrele sunt albe pe cea marmură de gheață

(Bogdan Petriceicu Hasdeu, ***Alb și negru***)

**benghiuri* – (pop.) semn

1. Transcrie versul care conține o antiteză.

....

2. Selectează două versuri care conțin o enumerație.

....

....

3. Explică, în cel mult patru rânduri, imaginile vizuale din ultimele două versuri.

....

....

....

....

4. Exprimă-ţi punctul de vedere privind semnificaţiile titlului.

....

....

Inversiunea este un procedeu stilistic ce constă în schimbarea ordinii normale, progresive, a cuvintelor în propoziţie şi a propoziţiilor în frază.

⇛ *nu uita că rolul inversiunii este de a accentua sentimentele şi trăirile exprimate;*

⇛ *aminteşte-ţi că inversiunea poate apărea ca mijloc de conservare a metricii versurilor (ritm, măsură, rimă...):* La voi aleargă totdeauna/ Truditu-mi suflet să se-nchine. *(Octavian Goga)*

11. Citeşte următoarele versuri:

Poiana pare-o uriaşă floare,
Ce schimbă curcubeie de culori,
Dar nu-i o floare, ci sunt mii de flori,
Din care ies scântei rătăcitoare
Ce se aprind în aer şi dispar.

Ca nişte temple în miniatură
Ce ar serba un cult misterios,
În raiu-acesta-atâta de frumos
Lăsat anume parcă de natură,
Stau albii stupi subt streşinele lor.

Neobosite-aleargă în lumină
Albinele zburând din loc în loc,
Acum se-nclină-un fir de siminoc,
Acum se-nalţă galbenă-o sulcină,
Şi mursa-n aur se preschimbă-ncet.

(Dimitrie Anghel, ***Alesul***)

1. Transcrie o inversiune realizată prin schimbarea ordinii a doar două cuvinte.

....

2. Selectează, din a doua strofă, inversiunea realizată prin schimbarea ordinii unor segmente dintr-o propoziţie.

....

3. Explică, în cel mult trei rânduri, rolul unei inversiuni din text, la alegere.

....

....

....

4. Transcrie alte două figuri de stil, care ţi-au plăcut mai mult, numindu-le.

....

....

5. Exprimă-ţi punctul de vedere privind afirmaţia: *Poezia exprimă sentimente de admiraţie faţă de natură.*

....

....

Aliterația – (din fr. *alliteration* – „repetarea aceleiaşi litere") este o figură de stil din categoria celor de repetiție care constă în repetarea unor consoane (a unor silabe), de obicei din rădăcina cuvintelor, cu efect onomatopeic, imitativ, expresiv (eufonic).

⇒ *nu neglija rolul acestei figuri de stil, întrucât este foarte importantă în realizarea muzicalității.*

12. Citeşte cu atenție următoarele versuri:

Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură
Înfunda mişcarea-i creață între stuf la iezătură;

Iar pădurea lin suspină şi prin frunzele uscate
Rânduri, rânduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate.
De când codrul, dragul codru, troienindu-şi frunza toată,
Îşi deschide-a lui adâncuri, fața lunei să le bată,
Tristă-i firea, iară vântul sperios v-o creangă farmă –
Singuratece izvoare fac cu valurile larmă.

(Mihai Eminescu, ***Călin – file din poveste***)

1. Transcrie câte două versuri care conțin o aliterație.

....

....

2. Explică rolul aliterațiilor în redarea sentimentelor eului liric.

....

....

....

Metafora este figura de stil bazată pe transferul de expresivitate dintre termenul-obiect şi termenul-imagine al unei comparații subînțelese.

- Metafora are la bază o comparație (**A** este *cal precum* **B**) al cărei termen comparativ (*ca*, *precum*, *ca şi*, *asemeni cu*, *întocmai ca*, *tot astfel* etc.) lipseşte (deci: **A** este **B**).

⇒ *nu uita că metafora se identifică uşor dacă te gândeşti la relația de asemănare dintre obiecte;*

⇒ *aminteşte-ți că metafora este cu atât mai spectaculoasă, cu cât relația de asemănare este mai îndepărtată.*

13. Citeşte cu atenție următoarele versuri:

Frigul, scriitor pe geamuri
Cu zăpezile se joacă
Şi le schimbă-n promoroacă
Atârnând ciucuri pe ramuri.

Din fereastra-mi înghețată
Stau uitându-mă la cer:
Norii, plumbuiți de ger,
S-au strâns pată lângă pată.

Trist şi singur ca un greier
Vălul timpului rupându-l,
Eu aştept să-mi toarcă gândul
Într-un colţ mai cald de creier.

Iar afară numai fumul
Subţiratec îşi ia zborul;
Eu îmi leg de dânsul dorul
Şi-n văzduhuri îi dau drumul.

(Duiliu Zamfirescu, ***Ianuarie***)

1. Transcrie două metafore.

....

....

3. Explică, în cel mult patru rânduri, metafora care ţi-a plăcut mai mult.

....

....

....

....

4. Prezintă, în 5-6 rânduri, semnificaţia ultimei strofe.

....

....

....

....

....

....

Alegoria este un procedeu artistic prin care – pe baza unei suite de alte procedee şi figuri de stil – se obţine trecerea de la individual şi concret, la general şi abstract.

- Ca *mod de compoziţie artistică*, apare într-o gamă variată de specii literare (fabula, romanul alegoric, ghicitoarea, cimilitura etc.), de exemplu, ***Fabulele*** lui Esop; ***Luceafărul*** de Mihai Eminescu.

⇒ *pentru a înţelege alegoria, aminteşte-ţi că aceasta se poate desfăşura pe spaţii relativ mari, aşa cum este în cazul reprezentării alegorice a morţii ca nuntă (**Mioriţa**) sau a morţii ca joc (**De-a v-aţi ascuns** de Tudor Arghezi).*

14. Citeşte cu atenţie textele de mai jos:

a. *Să-i spui c-am plecat*
Departe-n iernat,
Pe-o gură de rai,
Cam de peste plai...

(***Cântecul mioarei***)

b. *Să nu-i spui că sunt*
Culcat sub pământ,
Ci că m-am tot dus,
Dus pe munte-n sus,

Prin vârfuri cărunte
Dincolo de munte,
Căvălaş (fluier) *să-mi dreg,*
Flori ca să-i culeg
Pentru nunta mea...
(***Oaia năzdrăvană***)

1. Numeşte figura de stil prezentă în ambele texte.
....
....

2. Explică, în 4-6 rânduri, rolul alegoriei, în cele două texte.
....
....
....
....
....
....

e. Elemente de versificaţie

Versul este un rând dintr-o poezie.
Strofa reprezintă o grupare de versuri.
Un picior metric este format dintr-un număr de silabe grupate, cu o silabă accentuată.
Ritmul rezultă din succesiunea silabelor accentuate şi neaccentuate, într-o anumită ordine.
Tipuri de ritm:
- trohaic: _/_ ___ _/_ ___
- iambic: ___ _/_ ___ _/_
- amfibrahic: ___ _/_ ___ ___ _/_ ___

Rima constă în potrivirea sunetelor de la sfârşitul a două sau mai multe versuri, începând cu ultima silabă accentuată.
Tipuri de rimă:
- împerecheată: **aabb**
- încrucişată: **abab**
- îmbrăţişată: **abba**
- monorimă: **aaaa**

Măsura reprezintă numărul de silabe dintr-un vers.

⇛ *aminteşte-ţi că strofa din patru versuri se numeşte catren;*
⇛ *observă textul pentru a stabili dacă versurile sunt organizate în strofe sau se succed liber;*
⇛ *citeşte textul de mai multe ori pentru a identifica modul în care se succed silabele accentuate;*

⇒ *când stabileşti măsura versurilor, nu uita de rolul cratimei de a reduce o silabă;*
⇒ *ţine minte că, în general, versificaţia modernă dezvăluie o mai mare libertate/ rapiditate în exprimarea sentimentelor sau oscilaţia trăirilor fiinţei poetice.*

15. Citeşte cu atenţie următoarele texte:

Foicica macului,
jelui-m-aş şi n-am cui.
Să mă jelui vântului,
vântului, crivăţului?

(***, ***Jelui-m-aş***)

Se duce noru-n al său zbor
Ca gândul meu rătăcitor,
Aci de lună poleit,
Aci de noapte înnegrit...

(Alexandru Macedonski, ***Se duce***)

Saltă gureşe şuvoaie
Spumegate şi zglobii,
Cântă cinteze-n zăvoaie
Şi-n văzduhuri ciocârlii!

(St.O. Iosif, ***Cântec de primăvară***)

Peste vârfuri trece lună,
Codru-şi bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună...

(Mihai Eminescu, ***Peste vârfuri***)

Încercuieşte litera corespunzătoare fiecărui răspuns corect:

1. Poezia cu titlul ***Jelui-m-aş*** are:
- **a.** rimă încrucişată, ritm trohaic;
- **b.** monorimă, ritm trohaic;
- **c.** rimă împerecheată, ritm iambic.

2. Versul *jelui-m-aş şi n-am cui* are măsura de:
- **a.** 5 silabe;
- **b.** 7 silabe;
- **c.** 9 silabe.

3. Poezia ***Se duce*** de Alexandru Macedonski are:
- **a.** rimă împerecheată, ritm trohaic, măsura de 8 silabe;
- **b.** rimă îmbrăţişată, ritm iambic, măsura de 9 silabe;
- **c.** rimă încrucişată, ritm iambic, măsura de 8 silabe.

4. Versurile citate din poezia ***Cântec de primăvară*** de St.O. Iosif au:
- **a.** rimă împerecheată, măsura de 8 silabe;
- **b.** rimă încrucişată, măsura de 8-7 silabe;
- **c.** rimă încrucişată, măsura de 8 silabe.

5. Strofa citată din poezia ***Peste vârfuri*** de Mihai Eminescu are:
   a. rimă îmbrățișată, măsura de 8-7 silabe;
   b. rimă încrucișată, măsura de 8-7 silabe;
   c. rimă împerecheată, măsura de 8 silabe.

16. Citește versurile următoare:

Un vis țesut în vară se stinge-'n toamna tristă
Și inima-i bolnavă și sufletul e gol...
Departe, zdrențuită, se flutură-o batistă,
Cum trece singuratec, neliniștit, un stol...

(Mihai Săulescu, ***Întuneric***)

Două fete-mi poartă salbă:
Una-i neagră, alta-i albă
Neîncetat se tot alungă
Și nu pot să se ajungă.

(*, *Ziua și noaptea*)**

Cât de sfioasă crește noaptea, pălind încet din scară-n scară
Și câtă liniște se lasă; pe cer grămezile de stele
Răsar ca niciodată parcă, iar luna plină printre ele,
S-alege albă și scânteie ca un ban nou într-o comoară.

(Dimitrie Anghel, ***Măgheranii***)

Vioarele tăcură. O, nota cea din urmă
Ce plânge răslețită pe strunele-nvechite,
Și-n noaptea solitară, o, cântul ce se curmă
Pe visurile stinse din suflete-ostenite.

(Ștefan Petică, ***Când vioarele tăcură***)

1. Completează spațiile libere:

Titlul poeziei	**Rima**	**Ritmul**	**Măsura**
....	....	....	....
....	....	....	....
....	....	....	....
....	....	....	....

2. Precizează rolul elementelor de prozodie într-un text liric.

....
....
....

3. Selectează poezia care îți place mai mult din punct de vedere muzical, motivând alegerea făcută.

....
....
....

B.
PASTELUL

TRĂSĂTURI

- evocă un peisaj surprins într-un anumit anotimp sau într-un moment anume al zilei;
- transmite sentimentele, trăirile şi emoțiile eului contemplator, în mod direct;
- privilegiază descrierea, recurgând la numeroase imagini artistice (vizuale, auditive, olfactive, statice/ dinamice etc.);
- se structurează – de obicei – pe secvențe poetice, care corespund unor tablouri cu anumite dominante cromatice;
- favorizează sensurile figurate ale cuvintelor, pentru a exprima realitatea filtrată prin prisma subiectivității eului;
- cultivă muzicalitatea (prin versificație, prin curgerea melodioasă a silabelor în vers sau/ şi prin aliterații, asonanțe, reverberații sonore etc.);
- stabileşte analogii cu pictura, de unde se preia denumirea speciei.

⇒ *Citeşte textul cu atenţie;*
⇒ *Încearcă să îţi imaginezi peisajul cu „ochii minţii";*
⇒ *Imaginează-ţi pictura pe care ai realiza-o, având ca sursă de inspiraţie poezia;*
⇒ *Stabileşte tema pastelului, indicând locul, anotimpul/ momentul zilei surprins şi starea de spirit a eului liric;*
⇒ *Indică mărcile lexico-gramaticale ale eului liric, acordând atenţie şi perspectivei acestuia asupra peisajului;*
⇒ *Pornind de la organizarea strofică, delimitează secvenţele lirice şi identifică tablourile poetice;*
⇒ *Găseşte câte un titlu potrivit fiecărui tablou, astfel încât să îi surprinzi esenţa;*
⇒ *Selectează cele mai reprezentative imagini artistice şi figuri de stil, apoi comentează rolul lor în descrierea peisajului şi în transmiterea emoţiei;*
⇒ *Prezintă particularităţile de versificaţie;*
⇒ *Nu uita să interpretezi titlul!*

1
EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT
Text suport: *Sfârşit de toamnă* de Vasile Alecsandri

Oaspeții caselor noastre, cocostârci şi rândunele,
Părăsit-au a lor cuiburi ş-au fugit de zile rele;
Cârdurile de cocoare, înşirându-se-n lung zbor,
Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor.

Vesela verde câmpie acu-i tristă, vestezită,
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;
Frunzele-i cad, zbor în aer, şi de crengi se deslipesc,
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc.

Din tuspatru părți a lumei se ridică-nalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri.
Soarele iubit s-ascunde, iar pe sub grozavii nori
Trece-un cârd de corbi iernatici prin văzduh croncănitori.

Ziua scade; iarna vine, vine pe crivăț călare!
Vântul şuieră prin hornuri, răspândind înfiorare.
Boii rag, caii rânchează, cânii latră la un loc,
Omul, trist, cade pe gânduri şi s-apropie de foc.

a. Concordanța între forma grafică a textului și ideea transmisă

1. Formulează, într-un enunț, tema poeziei.

....

2. Indică numărul de strofe din poezie.

....

3. Desenează, în chenarul corespunzător fiecărei strofe, o imagine sugestivă pentru ideea transmisă.

I.	II.
III.	IV.

4. Considerând că fiecare strofă poate fi reprezentată în culori, pe pânză, găseşte un titlu potrivit fiecărui „tablou”.

I. ....

II. ....

III. ....

IV. ....

5. Distribuie tablourile identificate la exercițiul anterior în funcție de atenția acordată planului cosmic, respectiv planului terestru.

Planul cosmic:

....

Planul terestru:

....

6. Formulează o observație referitoare la imaginea de ansamblu a peisajului descris, completând fiecare spaţiu punctat cu un cuvânt potrivit, dintre cele date în paranteză.

Privirea .... oscilează între .... şi pământ, surprinzând efectele .... ale diverselor fenomene ale .... asupra peisajului şi asupra comportamentului ....

(cer, observatorului, naturii, uman, dezastruoase)

b. Elemente de versificație

7. Numeşte tipul de strofă care se regăseşte în poezia ***Sfârşit de toamnă*** de Vasile Alecsandri.

....

8. Precizează măsura versurilor din poezia citată. ....

9. După modelul dat, marchează silabele accentuate, pentru a sesiza tiparul ritmic al versurilor.

Oas – pe – ţii ca – se – lor noas – tre, co –co – stârci şi rân – du – ne – le,

__ˉ __ˉ__ __ˉ__ˉ__ ___ˉ___, __ˉ__ˉ_____ __ __ˉ__ˉ__ˉ__

Părăsit-au a lor cuiburi ş-au fugit de zile rele;

__ˉ__ˉ__ˉ___ __ __ __ˉ__ __ __ˉ__ __ __ˉ__ __ˉ__

10. Citeşte fiecare dintre următoarele afirmaţii şi încercuieşte litera **A**, dacă o consideri adevărată, iar dacă o consideri greşită, litera **G** şi scrie, în spaţiul rezervat, afirmaţia corectă:

1. A G În versurile poeziei apar numai picioare metrice trisilabice.

....

2. A G Piciorul metric trisilabic se regăseşte alături de piciorul metric bisilabic.

....

3. A G Nu se poate stabili exact tipul de ritm, deoarece este variabil.

....

11. Desparte în silabe cuvintele, marcând silaba accentuată:

rândunele ....

rele ....

cuiburi ....

cocoare ....

12. Reconstituie definiția rimei, prin eliminarea (tăierea/ hașurarea) alternativei incorecte:

Rima numește potrivirea/ nepotrivirea sunetelor de la începutul/ sfârșitul versurilor, începând cu ultima/ prima silabă accentuată.

13. Precizează tipul de rimă identificat în poezia ***Sfârșit de toamnă.***

....

c. Eul liric

14. Transcrie, din prima strofă, mărcile lexico-gramaticale ale eului liric.

....

15. Precizează partea de vorbire prin care este identificat eul liric în strofa analizată.

....

16. Comentează rolul stilistic al folosirii numărului plural al persoanei întâi în structurile: *oaspeții caselor noastre, al nostru jalnic dor.*

....

....

d. Procedee de expresivitate artistică

Sens propriu. Sens figurat

17. Scrie câte un enunț pentru a ilustra sensul propriu, respectiv sensul figurat al următoarelor cuvinte:

oaspete: ....

....

ruginit: ....

....

bătut: ....

....

18. Comentează rolul expresiv al folosirii formei neobişnuite de plural *geruri*, în locul formei de singular *ger*.

....

....

Câmp semantic

19. Scrie, în spaţiile punctate, câte două cuvinte aparţinând fiecărui câmp semantic indicat:

a. forme de relief: ....

b. noţiuni de timp: ....

c. fenomene ale naturii: ....

20. Selectează, din textul poeziei, minimum cinci cuvinte care se înscriu în câmpul semantic al deprimării.

....

....

Imagini artistice

21. Selectează din textul poeziei:

a. o imagine dinamică: ....

b. o imagine statică: ....

22. Transcrie, din strofa a treia:

a. o imagine vizuală: ....

b. o imagine auditivă: ....

Figuri de stil şi procedee artistice

23. Subliniază epitetul din structura *vesela verde câmpie*, arătând ce însuşire deosebită atribuie formei de relief numite. Precizează tipul de epitet creat.

....

....

24. Transcrie o personificare, explicând rolul ei în trezirea emoţiei cititorului.

....

....

....

25. Explică ideea poetică din strofa a doua, exprimată prin comparaţia dintre frunzele ofilite care se desprind de pe crengi şi iluziile omeneşti.

....

....

....

26. Transcrie comparaţia din strofa a treia, arătând de ce conferă peisajului o nuanţă fabuloasă.

....

....

27. Formulează un argument în sprijinul afirmaţiei că imaginea din versurile citate mai jos este construită pe baza unei hiperbole: *Din tuspatru părţi a lumei se ridică-nalt pe ceruri,/ Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri.*

....

....

....

28. Numeşte două figuri de stil identificate în versul: *Ziua scade; iarna vine, vine pe crivăţ călare!*

....

....

29. Comentează rolul repetiţiei din versul citat la exerciţiul precedent.

....

....

30. Rescrie versul *Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor*, aşezând cuvintele în topica obişnuită.

....

....

31. Comentează efectele stilistice obţinute prin folosirea inversiunii în versul citat anterior.

....

....

....

32. Explică efectul sugestiv al enumeraţiei din versul: *Boii rag, caii rânchează, cânii latră la un loc.*

....

....

33. Transcrie două versuri care conţin o antiteză.

....

....

Rolul expresiv al punctuaţiei

34. Explică rolul semnului exclamării din ultima strofă.

....

....

35. Comentează rolul virgulelor din versul final, arătând în ce fel s-ar fi modificat înțelesul prin absența lor.

....
....
....

e. Trăsături ale genului liric

36. Demonstrează, prin selectarea câte unui vers reprezentativ sau a unei sintagme ilustrative, că poezia ***Sfârşit de toamnă*** exprimă o gamă largă de sentimente:

tristețe: ....
nostalgie: ....
compasiune: ....
îngrijorare: ....
teamă: ....
disconfort: ....

37. Scrie, în 6-8 rânduri, un text ştiinţific destinat unui Atlas de meteorologie, în care să prezinți caracteristicile sfârşitului de toamnă în zona temperat-continentală.

....
....
....
....
....
....
....
....

38. Compară textul de mai sus cu poezia lui Vasile Alecsandri, precizând trei deosebiri sesizabile la nivelul:

a. viziunii construite:

....
....

b. sentimentelor exprimate:

....
....

c. limbajului folosit:

....
....

39. Creează câte o metaforă pentru fiecare dintre noțiunile indicate, în continuarea modelului:

toamna – *doamna cu mantie de frunze arămii*

norii – ....

soarele – ....

vântul – ....

40. Explică ce efecte produce asupra cititorului folosirea limbajului figurat, metaforic, comparativ cu utilizarea sensurilor proprii ale cuvintelor.

....

....

....

41. Rezolvă cerințele de mai jos, pe baza fragmentului citat:

Soarele iubit s-ascunde, iar pe sub grozavii nori
Trece-un cârd de corbi [...]

a. Rescrie fragmentul, înlocuind cuvintele subliniate cu antonimele lor:

....

....

b. Arată ce modificări s-au produs la nivelul mesajului poetic, în exprimarea sentimentelor eului liric:

....

....

c. Explică, prin raportare la observațiile de mai sus, ce înțelegi prin afirmația: *În opera lirică, poetul își exprimă* ***în mod direct*** *sentimentele.*

....

....

42. Explică rolul pe care îl au, în poezia ***Sfârșit de toamnă***, măsura, ritmul și rima.

....

....

f. Trăsături ale pastelului

43. Precizează care simț este „activat” în mod special la lectura poeziei, alegând dintre următoarele:
tactil; vizual; auditiv; olfactiv; gustativ.

44. Indică o asemănare și o deosebire între modul în care procedează un pictor și un poet, în „zugrăvirea” unui peisaj.

Asemănare: ....

....

Deosebire: ....
....

45. Citeşte definiţia reprodusă mai jos, din ***Dicţionarul limbii române moderne***. Formulează o opinie în legătură cu denumirea identică dată speciei picturale şi celei literare.

Pastel, *pasteluri*, s.n. **1.** creion colorat, moale, pentru pictură, făcut din culori pulverizate, amestecate cu talc şi cu gumă arabică. • Desen executat cu acest fel de creioane. **2.** Poezie descriptivă cu fond liric, în care se evocă un peisaj.

....
....

46. Numeşte modul de expunere exploatat în textul pastelului. ....

47. Precizează tipul dominant de imagini artistice în pastelul citat.
....

48. Selectează două versuri în care se găsesc indicaţii referitoare la cromatica tabloului.
....
....

49 Indică sintagme care „trădează” reacţia şi sentimentele eului poetic faţă de peisajul descris.
....
....

g. Exprimarea argumentată a unui punct de vedere

50. Comentează, în 6-8 rânduri, importanţa structurării textului pe tablouri poetice, corespunzătoare celor patru strofe.
....
....
....
....
....
....
....
....

51. Exprimă-ţi opinia despre impresia pe care o creează cititorului interferenţa planului cosmic cu cel terestru, în descrierea peisajului autumnal.
....
....

....

....

52. Prezintă semnificația titlului ***Sfârşit de toamnă***, prin raportare la conținutul poeziei.

....

....

....

....

....

53. Propune alt titlu pentru pastelul lui Vasile Alecsandri, motivându-ți sugestia.

....

....

....

....

54. Exprimă-ți opinia despre mesajul poeziei, în relație cu mijloacele artistice folosite pentru evidențierea acestuia.

....

....

....

....

....

....

55. Selectează două procedee de expresivitate artistică pe care le consideri foarte sugestive pentru mesajul textului, argumentându-ți alegerea.

....

....

....

....

....

56. Scrie un fragment, de 6-8 rânduri, dintr-o pagină de jurnal, în care să-ți exprimi impresiile, gândurile şi sentimetele, în urma lecturii textului.

....

....

....

....

....

....

....

....

2
EXEMPLE DE COMPUNERI
Text suport: *Iarna* de Vasile Alecsandri

a. Argumentarea apartenenței la genul liric

Precizarea caracteristicilor genului liric ⇨
- Idei și sentimente transmise direct
- Limbaj artistic, sensuri figurate
- Viziune subiectivă
- Eul liric; mărci lexico-gramaticale
- Descrierea

Genul liric reunește operele scrise de obicei în versuri, în care sunt transmise în mod direct **idei, trăiri și sentimente**, într-un **limbaj artistic** care favorizează **sensurile figurate** ale cuvintelor. Poetul prezintă lumea (exterioară și interioară) într-o **viziune unică**, personală, subiectivă, filtrată prin prisma personalității sale originale. **Eul liric** se identifică în text prin **mărci** specifice, cum ar fi persoana întâi sau a doua a pronumelor, a verbelor și a adjectivelor, precum și prin invocații, interogații și exclamații retorice. Modul de expunere privilegiat în operele lirice este **descrierea**, fără însă a lipsi dialogul sau monologul.

Vasile Alecsandri abordează adesea în creația sa tema naturii, pe care o privește deseori în ipostaza ei luminoasă, dar o surprinde și în momente de tulburare, sub forța fenomenelor stihiale. În deplină corespondență cu tablourile descrise, poetul își înfățișează propriile sentimente, trăiri și impresii.

Într-unul dintre cele mai cunoscute pasteluri ale lui Vasile Alecsandri, ***Iarna***, se regăsesc toate particularitățile genului liric.

Exemplificarea caracteristicilor pe baza textului ⇨
- Impresii, trăiri sentimente, reacții

Prin descriere artistică, se prezintă **impresiile și trăirile** poetului, în ipostaza unui **eu contemplator** al peisajului hibernal, care îi provoacă o **varietate de reacții**, de la teamă la admirație și de la nostalgie la veselie.

- Structura textului; secvențele poetice/ tablourile descriptive ⇨

Structura poeziei este dată de cele patru tablouri, prin excelență descriptive, care surprind deopotrivă natura cosmică și cea terestră, într-o deplină comuniune. Primul tablou, al unui amenințător cer acoperit de nori de zăpadă, este urmat de altul, care prezintă spațiul teluric și spațiul ceresc sub semnul unui timp glaciar și al unui soare neputincios. Al treilea tablou prezintă panorama câmpiei albe, fantasmatice, spațiu în care viața pare să se fi refugiat în zarea îndepărtată. Tabloul final aduce cu sine elementele dinamice, care scot peisajul de sub incidența înghețului și celebrează triumful vieții.

- Mărcile lexico-gramaticale ale eului liric ⇨

Mărcile lexico-gramaticale ale eului liric nu se evidențiază explicit, dar subiectivitatea discursului este conținută în imaginile artistice originale, în figurile de stil, precum și în interjecția predicativă *Iată*, din ultima strofă, care mărturisește prezența eului poetic în peisaj și invită, totodată, cititorul să fie martor la apariția saniei cu zurgălăi.

• Viziunea subiectivă; imaginile artistice; figurile de stil ⇨

Viziunea personală, subiectivă asupra lumii se conturează printr-un limbaj bogat în **imagini artistice** și în **figuri de stil**. Astfel, iarna este personificată în ipostaza unei gospodine hiperbolizate, care *cerne norii de zăpadă*. O construcție metaforică explicativă definește norii ca *lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă*. Personificată, țara poartă pe ai săi *umeri dalbi* o impresionată mantie de zăpadă. Deosebit rol expresiv au metaforele *fiori de gheață* și *zale argintie*, care se concretizează în imagine tactilă, respectiv vizuală. Comparațiile redau fie nota de dinamism (*fulgii... ca un roi de fluturi albi*), fie concretizează o abstracțiune (*soarele... ca un vis de tinerețe*), fie sugerează nota ireală a peisajului (*ca fantasme albe plopii...*). Epitetul personificator în inversiune (*doritul soare*) exprimă în mod direct, nemijlocit, sentimentele eului liric față de astrul vieții. Imaginea auditivă din finalul poeziei (*voios răsună clinchete de zurgălăi*) lasă cititorului impresia optimistă a victoriei omului în fața imensității pustiului, denumit metaforic *ocean de ninsoare*, pe care îl folosește ca arenă a bucuriei sale față de sublimul tablou hibernal.

• Modul de expunere ⇨

Întregul registru de senzații și de sentimente este transmis exclusiv prin **descrierea artistică**, a cărei capacitate de evocare face ca cititorul să se simtă efectiv transportat în peisaj.

Concluzia ⇨

Prin exprimarea directă a sentimentelor, prin realizarea unui impresionant tablou hibernal în care imaginile artistice și figurile de stil creează stări afective puternice, prin caracterul descriptiv specific pastelului, poezia ***Iarna*** este o operă lirică reprezentativă pentru creația lui Vasile Alecsandri.

b. Argumentarea apartenenței la specia pastelului

Precizarea caracteristicilor ca specie lirică ⇨
• Idei și sentimente transmise direct
• Limbaj artistic
• Viziunea subiectivă
• Eul liric
• Descrierea

Vasile Alecsandri este recunoscut în literatura română ca părinte al celei mai cunoscute specii a liricii descriptive: pastelul. Ca specie lirică, transmite în mod direct **idei, trăiri și sentimente**, într-un **limbaj artistic** care favorizează **sensurile figurate** ale cuvintelor. Poetul prezintă lumea (exterioară și interioară) într-o **viziune unică**, personală, subiectivă, filtrată prin prisma personalității sale originale. **Eul liric** se identifică în text prin **mărci** specifice, cum ar fi persoana întâi sau a doua a pronumelor, a verbelor și a adjectivelor, precum și prin invocații, interogații și exclamații retorice. Modul de expunere privilegiat în operele lirice este **descrierea**, fără însă a lipsi dialogul sau monologul.

Precizarea caracteristicilor pastelului ⇨
• Definiția
• Proveniența termenului

Pastelul este specia genului liric în care se prezintă sentimentele și trăirile eului poetic, în legătură cu un colț din natură, surprins într-un anumit anotimp sau moment al zilei.

Termenul *pastel* a fost preluat de literatură din **artele plastice**, unde numește o compoziție realizată cu creioane colorate, în tonuri

• Descrierea
• Imaginile artistice
• Versificația

pastelate. Asemănarea se extinde la mai multe niveluri: **descrierea** provoacă simțul vizual, cititorul fiind chemat să contemple cu ochii minții tabloul de cuvinte. Din punct de vedere artistic, limbajul abundă în **imagini vizuale,** însoțite adesea de cele auditive, olfactive și tactile, pentru „a activa” toate simțurile cititorului. Poetul ne propune adesea un joc savant al alternanței **static-dinamic**, construind un ritm aparte al textului, susținut și de **versificație**.

Exemplificarea caracteristicilor pe baza textului ⇨
• Impresii, trăiri, sentimente, reacții

Într-unul dintre cele mai cunoscute pasteluri ale lui Vasile Alecsandri, ***Iarna***, se regăsesc toate particularitățile acestei specii lirice.

Prin descriere artistică, se prezintă **impresiile și trăirile** poetului, în ipostaza unui **eu contemplator** al peisajului hibernal, care îi provoacă o **varietate de reacții**, de la teamă la admirație și de la nostalgie la veselie.

• Structura textului; secvențele poetice/ tablourile descriptive ⇨

Cele patru catrene corespund unor tablouri poetice, care surprind deopotrivă natura cosmică și cea terestră, într-o deplină comuniune. Primul tablou creează o imagine panoramică, a unui cer devenit stranie oglindă a spațiului terestru, prin reflectarea norilor ca *lungi troiene călătoare.* În tabloul al doilea, accentul cade asupra componentei temporale, redată prin enumerație și repetiție: *Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!* Chiar și soarele, *rotund și palid*, trezește nostalgia unei vârste dispărute, a *visului de tinerețe.*

În tabloul al treilea, privirea se așterne pe *întinderea pustie* a unui peisaj himeric, în care plopii par fantasme străjuind drumurile acoperite de nea, spre o umanitate despre care mărturisesc doar casele *perdute sub clăbuci albii de nea.* Ultimul tablou aduce cu sine o serie de elemente dinamice, care scot peisajul de sub incidența înghețului și celebrează triumful vieții.

• Mărcile lexico-gramaticale ale eului liric ⇨

Mărcile lexico-gramaticale ale eului liric nu se evidențiază explicit, dar subiectivitatea discursului este conținută în imaginile artistice originale și în figurile de stil. De exemplu, epitetul personificator în inversiune *cumplita iarnă* trădează percepția terifiantă a eului poetic în fața acestui anotimp al înghețului. Un rol important în marcarea prezenței eului liric are și interjecția predicativă *Iată*, din ultima strofă, care mărturisește surpriza contemplatorului și invită totodată cititorul să fie martor la apariția saniei cu zurgălăi.

• Imaginile artistice; figurile de stil ⇨

O caracteristică importantă a pastelului este **abundența imaginilor artistice și a figurilor de stil**. Astfel, spațiul contemplat se extinde la dimensiunile întregii țări, personificată în două ipostaze: a unei femei frumoase cu *umeri dalbi* și a unei amazoane apărate de o *zale argintie.* Comparațiile redau fie nota de dinamism (*fulgii... ca un roi de fluturi albi*), fie concretizează o abstracțiune (*soarele... ca un vis de tinerețe*), fie sugerează nota ireală a peisajului (*ca fantasme albe plopii...*). Epitetul personificator în inversiune (*doritul soare*) are menirea de a exprima în mod direct, nemijlocit, sentimentele eului liric față de astrul vieții. Imaginea auditivă din finalul poeziei (*voios răsună clinchete de zurgălăi*) lasă cititorului impresia optimistă a victoriei omului în fața

imensităţii pustiului, denumit metaforic *ocean de ninsoare*, pe care îl foloseşte ca arenă a bucuriei sale faţă de sublimul tablou hibernal.

• Modul de expunere ⇨ Întregul registru de senzaţii şi de sentimente este transmis exclusiv prin **descrierea artistică**, a cărei capacitate de evocare face ca cititorul să se simtă efectiv transportat în peisaj. Paleta cromatică se reduce la alb şi nuanţele lui irizate, strălucitoare, oferind o notă puternică de luminozitate naturii hibernale.

Concluzia ⇨ Construcţia poetică alcătuită din secvenţe care compun un tablou de natură într-un ansamblu foarte coerent, figurile de stil şi imaginile artistice cu mare forţă sugestivă, precum şi implicarea afectivă a eului liric în receptarea peisajului sunt argumente convingătoare că poezia ***Iarna*** este un pastel.

TEXTUL NONLITERAR

Textul nonliterar transmite o informaţie cu caracter obiectiv şi se raportează la aspecte concrete ale realităţii. Dimensiunea emoţională este absentă din textul funcţional, limbajul este denotativ. Unele texte nonliterare, cum sunt cele administrativ-funcţionale, sunt formalizate sub aspectul formulei de redactare.

ARTICOLUL DE ZIAR/ DE REVISTĂ

Text de dimensiuni mai reduse, cu caracter publicistic, cu subiect bine documentat, pe teme diverse, politice, sociale, ştiinţifice, economice etc.

EXERCIŢII DE ÎNŢELEGERE A UNUI TEXT NONLITERAR – ARTICOL DE ZIAR/ DE REVISTĂ

1. Citiţi cu atenţie următorul articol de ziar:

Nobel fără favoriţi
Irina Cristea, în „Jurnalul Naţional"

Un număr-record de candidaţi la Premiul pentru Pace, niciun favorit clar, speculaţii şi teorii ale conspiraţiei şi alegerea unui poet la categoria „Literatură" sunt doar câteva dintre elementele care vor asigura suspansul săptămânii 5-12 octombrie, când îi vom cunoaşte pe laureaţii Premiilor Nobel.

Medicina, fizica şi chimia deschid, săptămâna aceasta, „sezonul" premiilor Nobel. Numele câştigătorilor la aceste categorii vor fi cunoscute azi, mâine şi poimâine, în cadrul ceremoniei care se desfăşoară la Stockholm. Statisticile arată că cercetătorii din SUA au dominat aceste discipline în perioada postbelică.

La data de 8 octombrie îşi va primi premiul cel mai apreciat scriitor. Bursa zvonurilor acordă cele mai mari şanse sirianului Adonis, sud-coreeanului Ko Un şi, nu în ultimul rând, autorului israelian Amos Oz. O idee vehiculată în cercurile literare, este, potrivit AFP, că un poet ar putea primi prestigioasa distincţie, pentru prima oară din 1996. Numele avansat de aceste surse este al suedezului Tomas Transtroemer.

De departe, premiul cu cea mai mare vizibilitate şi notorietate este Nobelul pentru Pace, acordat la 12 octombrie. Anul acesta, 205 candidaţi se înfruntă pentru această distincţie, un număr record. Nu există un mare favorit, fapt ce complică misiunea amatorilor de pronosticuri. Specialiştii în domeniu consideră, totuşi, că în 2009 comitetul

Nobel va alege un candidat „tradițional" după ce, în ultimii ani, a lărgit aria de acțiune a candidaților, atribuind acest premiu unora provenind din domenii mai puțin clasice, precum protejarea mediului înconjurător sau lupta împotriva încălzirii globale.

CUM AU AFLAT CĂ AU CÂȘTIGAT

Pentru că jocurile sunt mai greu de anticipat decât în trecut, AFP a realizat o listă cu cele mai inedite situații în care câștigătorii premiilor au aflat despre succesul lor. Americanul Louis Ignarro a aflat în avion că a obținut Nobelul pentru Medicină, în 1998, dar legătura telefonică s-a întrerupt imediat. Până la aterizare, Ignarro a fost convins că ai lui colegi s-au ținut de farse. Tot în aer a primit vestea și elvețianul Richard Ernst (premiul pentru Chimie, 1991), prin vocea comandantului aeronavei. Laureatul la categoria Literatură din 1999, Günther Grass, urma să se așeze pe scaunul dentistului când a aflat că a fost „înnobelat". Nu și-a anulat programarea.

Mulți laureați au fost sunați noaptea pentru a primi vestea și felicitările. Indianul Amartya Sen (Economie, 1998) s-a speriat, convins că s-a întâmplat ceva cumplit. În schimb, americanul Martin Chalfie (Chimie, 2008) nu s-a lăsat trezit de soneria telefonului. A crezut că cineva sună la apartamentul vecinilor. „M-am trezit abia la 6 dimineața, mi-am amintit că la ora asta s-o fi acordat deja premiul pentru Chimie și mi-am spus: «Ia să vedem ce papagal a câștigat anul ăsta!». M-am așezat la calculator și, surpriză: papagalul eram eu", își amintește Chalfie.

1. Precizează care este tema textului citat mai sus.

....

2. Formulează ideea principală pentru fragmentul marcat în chenar.

....

....

3. Scrie două idei secundare corespunzătoare ideii principale formulate anterior.

....

....

....

....

4. Scrie, într-un text de 10-15 rânduri, rezumatul textului citat.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

5. Transcrie, din textul citat, termeni care indică repere temporale. Formulează un argument prin care să precizezi caracterul real sau imaginar al acestora.

....

....

....

6. Transcrie, din textul citat, termeni care indică repere spaţiale. Formulează un argument prin care să precizezi caracterul real sau imaginar al acestora.

....

....

....

7. Reciteşte cu atenţie paragraful din chenar. Exprimă-ţi apoi opinia cu privire la predominanţa termenilor cu caracter propriu sau cu caracter figurat utilizaţi.

....

....

....

8. Exprimă-ţi, în 5-10 rânduri, opinia cu privire la statutul de persoane sau de personaje a celor care au câştigat premiul Nobel, amintiţi în textul citat.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

9. Compară textul de mai sus cu un text literar în versuri sau în proză. Stabileşte deosebirile dintre acestea.

....

....

....

10. Imaginează-ţi următoarea situaţie: În şcoala ta se desfăşoară un concurs semestrial, cu tema *Cel mai politicos elev*. Scrie, pentru revista şcolii, un articol de 20-30 de rânduri, în care să prezinţi, înaintea anunţării câştigătorului, principalii candidaţi. Nu uita să îi dai articolului tău un titlu potrivit!

....

....

....

ANUNȚUL

Text de dimensiuni foarte reduse, cu caracter strict informativ, prin care se fac cunoscute informații cu caracter general.

EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT NONLITERAR – ANUNȚUL

Citește cu atenție textul de mai jos:

Jolie Maison vinde 600 mp teren foarte aproape de vila Tușa, utilități la front, acces foarte bun, teren plan, preț 65 euro/mp, neg. Relații la tel./ fax: 534509, 0740-2928XX, 0726-1194XX, ofice@jolie-maison.ro, www.jolie-maison.ro și la sediul firmei str. Andrei Șaguna, nr. 22.

1. Compară textul de mai sus cu un text literar în versuri sau în proză. Stabilește deosebirile dintre acestea.

....

....

....

2. Imaginează-ți următoarea situație: Ești colecționarul unei reviste cu benzi desenate, însă îți lipsesc câteva numere mai vechi, care nu se mai află decât în bibliotecile publice. Scrie un anunț prin care să încerci să obții aceste numere, pentru a-l publica într-un ziar local.

....

....

....

....

....

....

ȘTIREA

Text de dimensiuni reduse, cu caracter strict informativ, prin care se fac cunoscute informații de natură publică, fără a fi comentate, prin mijloace mass-media.

EXERCIȚII DE ÎNȚELEGERE A UNUI TEXT NONLITERAR – ȘTIREA

Citește cu atenție următorul text:

Campioana României, Unirea Urziceni, și-a asigurat prezența în șaisprezecimile Europa League după ce s-a impus, 1-0 pe teren propriu, cu FC Sevilla, printr-un autogol marcat de Dragutinovic, în minutul 45. Pentru a deveni prima echipă din România care ajunge în optimile Champions League, trupa lui Dan Petrescu are nevoie în ultima etapă de cel puțin un egal pe terenul lui VfB Stuttgart. Echipa lui Marica se menține la două lungimi în urma Unirii, după ce a câștigat, 2-0 în deplasare, cu Glasgow Rangers.

1. Precizează care este tema textului citat mai sus.

....

2. Formulează ideea principală a textului citat.

....

3. Compară textul de mai sus cu un text literar în versuri sau în proză. Stabilește deosebirile dintre acestea.

....

....

....

4. Imaginează-ți următoarea situație: Un coleg de-al tău a câștigat concursul semestrial *Cel mai politicos elev*. În calitate de redactor al revistei școlii, redactează o știre de 5-10 rânduri, în care să prezinți performanța colegului tău.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Textul de tip: REFLEXIV IMAGINATIV ARGUMENTATIV

EXPRIMAREA PROPRIILOR SENTIMENTE CU OCAZIA UNUI EVENIMENT PERSONAL, SOCIAL SAU CULTURAL

Textul reflexiv este inspirat din experienţa personală şi exprimă propriile trăiri, idei şi convingeri. Pentru redactarea unui text reflexiv:

⇒ *însoţeşte descrierea propriu-zisă de explicaţii, de argumente, de comentarii personale şi de concluzie;*
⇒ *exprimă-ţi impresiile şi trăirile într-un limbaj plastic/ expresiv, natural;*
⇒ *integrează scurte citate;*
⇒ *foloseşte numai persoana I singular.*

1 EXERCIŢII

1. Citeşte cu atenţie următorul text:

Ieri la prânz, în faţa casei memoriale din Humuleşti, a fost dezvelit bustul marelui povestitor Ion Creangă. Au participat elevi şi profesori ai şcolii locale, numeroşi invitaţi. S-au rostit discursuri, iar doi actori de la Teatrul Naţional din Iaşi au citit fragmente din opera scriitorului. A urmat o sesiune de comunicări şi un concurs cu premii având ca temă viaţa şi opera lui Ion Creangă.

(„Gazeta de Iaşi")

Imaginează-ţi că eşti unul dintre concurenţi. Descrie, sub forma unei pagini de jurnal, în 8-10 rânduri, propriile tale impresii de participant la acest concurs.

....
....
....
....
....
....
....

....

....

....

....

2. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Ieri după-amiază ai asistat, împreună cu mai mulţi prieteni, la o paradă a motocicletelor organizată de un club din localitate. Descrie, sub forma unei pagini de jurnal, într-un text de 10-15 rânduri, evenimentul la care ai participat.
Atenţie! – vei avea în vedere:
- precizarea contextului spaţio-temporal;
- descrierea evenimentului;
- sublinierea acelor aspecte care te-au impresionat (în bine sau în rău!) în mod deosebit;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Redactează o pagină de jurnal (15-20 de rânduri) în care să schiţezi, aşa cum ţi l-ai dori, traseul evoluţiei tale din prezent până la maturitate. Mărturiseşte-ţi idealurile, aspiraţiile, valorile în care crezi, precum şi modalităţile prin care consideri că îţi poţi împlini visul.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2
EXEMPLE

a. Exprimarea unor impresii cu ocazia unui eveniment personal

(*Pagină de jurnal*)

Titlu

Convențiile specifice unei pagini de jurnal:
• localitatea, data, ora.

Simfonia ploii

Pârâul Rece, 5 august, 2008
dimineața, ora 8:30.

Conținutul adecvat tipului de text și cerinței formulate:
• contextul;
• scrierea la persoana I, singular;

E o dimineață limpede care învăluie cu lumina ei strălucitoare crestele munților.

E a treia zi de când mă aflu în tabără la Pârâul Rece. Timpul se scurge repede ca nisipul într-o clepsidră. Mă pregătesc, împreună cu alți zece colegi să urcăm muntele în această frumoasă dimineață de august.

Nu mai am timp să scriu, așa că pun jurnalul meu în rucsacul ticsit cu tot felul de lucruri și cobor în fața casei. Voi scrie din nou la primul popas, deoarece nu vreau să pierd nimic din ceea ce văd și simt.

• Înlănțuirea secvențelor;
• Notarea emoțiilor, gândurilor;
• Dialogul imaginar cu jurnalul;
• Justificarea titlului;
• Descrierea subiectivă.

Ora 12

E primul popas. Am urcat ca niște temerari pe poteci umbrite de copaci. Ici și colo razele soarelui pătrundeau printre ramuri.

Stăm lungiți într-o poiană. Oboseala urcușului a mai domolit larma glasurilor de dimineață.

Sunt copleșit de măreția munților care își înalță crestele în zare. Privesc oceanul unduitor de lumină cernut prin sita subțire de nori care a acoperit cerul. Sunt obosit, așa că, dragul meu jurnal, te închid! Merităm amândoi o scurtă pauză. Voi reveni la următorul popas...

Ora 14

Am luat muntele în piept. Fiecare moment e o secundă câștigată în confruntarea cu muntele. Sunt un hoinar în libertate! Îmi vine să îmbrățișez depărtările. Să cuprind în brațele mele nemărginirea.

Ora 16

Sunt mai aproape de cer, dar cerul se întunecă.

Norii se adună grăbiţi ca nişte armate de luptători. Feţele lor sunt gigantice şi încruntate. Au gurile întredeschise şi trimit spre pământ şuierul vântului rece. Tunete şi fulgere se succed într-o simfonie a furiei.

O simfonie de culori îmbracă zarea. Printre norii negri se deschide un hău de lumină roşie care brăzdează cerul şi aruncă spre pământ limbi de foc. Aerul e de metal. Parcă e un spectacol de muzică rock; cerul este scena imensă, cu instrumente ciudate.

Spectatorii sunt încremeniţi. Aşteaptă.

Deodată un ropot de aplauze umple văzduhul. E mult aşteptatul solist: Ploaia.

Câte un tunet răzleţ acompaniază cu o voce puternică şi adâncă de tenor glasul ei suav.

Impresiile finale ⇨ Pământul şi cerul ascultă simfonia ploii.

Încheiere

Dragul meu jurnal, diseară, vom tăifăsui pe îndelete. Acum, te închid şi las potopul de sunete să danseze în voie pe pelerina mea, pe ramurile copacilor, pe iarba verde înviorată de acest duş cosmic.

b. Exprimarea propriilor impresii cu ocazia unui eveniment social sau cultural

Formularea opiniei ⇨ După părerea mea, teatrul este o formă de artă uşor de receptat, datorită jocului actorilor. Recent, am vizionat o piesă de teatru, la care sala a fost arhiplină.

Spectacolul de teatru ***O scrisoare pierdută*** de I.L. Caragiale m-a atras atât prin afişul inedit, cât şi prin jocul şi vestimentaţia actorilor.

Dezvoltarea argumentelor:
- ineditul afişului; ⇨ Un afiş viu colorat, cu imaginea lui Zoe şi a lui Tipătescu îmbrăţişaţi pe fundalul unui decor de secol al XIX-lea m-a atras prin sugestiva îmbinare între povestea de amor şi conflictele din viaţa politică şi socială din acea vreme. Spectacolul promitea o călătorie în timp, prin vestimentaţia de epocă a celor doi protagonişti.
- decorul; ⇨ Decorul i-a invitat pe spectatori să exploreze misterul vremurilor trecute. La începutul reprezentaţiei, luminile s-au stins treptat. Trecerea din spaţiul contemporan în lumea de altădată s-a realizat subtil prin lumina difuză.

Cu doar câteva obiecte – un scaun, o măsuţă, o canapea – scenograful spectacolului a realizat trecerea din prezent în trecut, în lumea spectacolului.

Costumele s-au armonizat cu decorul şi cu trăsăturile personajelor. Zoe, întruchipată de o actriţă cunoscută prin capacitatea de a interpreta roluri complexe, avea o superbă costumaţie de epocă, oscilând între orgoliu feminin şi stări de tandreţe.

• jocul actorilor. Povestea de dragoste cu scrisoarea pierdută s-a îmbinat cu intrigile politice într-un ritm alert, aşa cum se petrece şi acţiunea piesei, de altfel.

Fiecare moment a fost gândit, astfel încât să includă în ţesătura gesturilor, a mişcărilor, o aluzie. Gesturile, mimica, subtilităţile din vocea personajelor au făcut aluzii la personalităţi din lumea contemporană, provocând râsete printre spectatori. S-a creat un fel de comunicare între public şi actori, bazată pe subtilitatea aluziilor la realitatea contemporană.

Concluzia

Spectacolul cu piesa ***O scrisoare pierdută*** de I.L. Caragiale este, pentru fiecare generaţie de actori şi de spectatori, o întâlnire cu geniul comic al lui Caragiale.

DIVERSE COMPUNERI DESCRIPTIVE

1 Descrierea unui tablou/ a unui peisaj/ a unui interior

Descrierea (artistică) – este, în primul rând, un *mod principal de expunere* (de organizare) într-un text literar, o *tehnică artistică* ce constă în zugrăvirea trăsăturilor generale/ particulare/ specifice ale unui personaj sau ale unei situații/ ale unui lucru, fenomen etc., dar și *opera literară*, în proză sau în versuri, care se bazează pe acest mod de expunere/ pe această tehnică artistică. În raport cu subiectul pe care îl abordează, descrierea poate fi *de tip tablou* (tabloul unei lupte, tabloul desfășurării unei furtuni, tabloul iernii etc.) sau *de tip portret* (axat pe o prezentare sumară sau amănunțită a trăsăturilor fizice și/ sau morale ale unui personaj sau ale unei persoane).

⇒ *Când citești o descriere, ai în vedere următoarele aspecte: cine efectuează descrierea, din ce perspectivă și ce percepe acesta, care sunt aspectele descrise și contextul lor spațio-temporal, cum se oglindesc în text cele percepute, ce sugerează imaginile artistice, ce este particular/ specific în descrierea respectivă etc.*

⇒ *Când realizezi o descriere:*
- *fixează, în introducere, cadrul spațio-temporal;*
- *alege perspectiva descriptivă: plan apropiat, îndepărtat sau invers; panoramă/ detaliu;*
- *exprimă-ți impresiile și trăirile într-un limbaj plastic/ expresiv, natural;*
- *creează imagini artistice variate, nu doar vizuale;*
- *scrie, în încheiere, o impresie generală degajată de tablou.*

1
EXERCIȚII

1. Citește cu atenție următorul text:

Pe lacul luciu din grădina cu florile neclintite de nicio adiere, cu crengile nestrăbătute de niciun foșnet, pe lacul adormit că pare o uriașă lespede de cristal ce acoperă o altă grădină fermecată, lebăda – bărbatul rămas singur – trece ca o închipuire, alb ca zăpada, cu aripele ca două scoici de argint [...].

Sus, pe bolta adâncă, stelele au pălit; în haosul albastru, luceafărul sclipește tainic, strălucitor, purtând parcă în văpaia lui viața tuturor lumilor cerești, a luminilor veșnic călătoare în necuprinsul firii.

Și cum, jos, lebăda sfidează fața apei, sus, luceafărul luminează întinsul tăriei. Numai ei doi sunt pâlpâirile nopții acesteia, în care lumea pare adâncită într-un somn de moarte...

(Emil Gârleanu, ***Singuratecii***)

Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care, folosind ca model tabloul descris de Emil Gârleanu, să realizezi o descriere a unui peisaj nocturn imaginar.

Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:

• precizarea cadrului spațio-temporal;
• alegerea perspectivei descriptive și ordonarea detaliilor;
• descrierea peisajului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. Răsfoiește albumul/ fișierul cu poze făcute de tine, în vacanță, la munte/ la mare sau la bunici. Descrie, într-o compunere de 10-15 rânduri, peisajul din fotografia care îți place mai mult.

Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:

• precizarea cadrului spațio-temporal;
• alegerea perspectivei descriptive și ordonarea detaliilor;
• descrierea nuanțată a peisajului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....
....
....
....

3. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Nu de mult, părinţii tăi au renovat casa. Scrie o compunere, de 10-15 rânduri, în care să descrii camera ta, care a fost mobilată după cum ţi-ai dorit.

Atenţie! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- precizarea cadrului spaţio-temporal;
- ordonarea şi precizarea unor detalii privind poziţia, forma, culoarea, dimensiunile unor obiecte din cameră;
- descrierea nuanţată a obiectelor, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

4. Imaginează-ţi următoarea situaţie: În apropierea satului unde ţi-ai petrecut vacanţa de vară, se aflau câteva muzee (o casă memorială, o expoziţie de sculptură în aer liber etc.) pe care le-ai vizitat. Unele exponate (obiecte care au aparţinut unor personalităţi, opere de artă etc.) ţi-au plăcut în mod deosebit. Scrie o compunere, de 15-20 de rânduri, în care să descrii unul dintre exponate.

....
....
....
....
....
....
....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

5. Citeşte cu atenţie următorul text:

Dimineaţa era măreaţă şi ne vestea o adevărată zi de iulie. Niciun nor nu plutea sub albastrul cerului adânc şi limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiseră şi cel mult dacă îndrăzneaţa Stea a Ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Niciun vânt nu mişca aerul, şi grâul, în lanurile de aur, stătea tot atât de neclintit ca şi firul de iarbă din fâneţele înflorite. Roua avea înfăţişarea unor mărgăritare ce nu aşteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante. Umezeala şi răcoarea dimineţii dădeau întregii firi o nespusă frăgezime. Totul începuse a se deştepta sub întâile raze ale zilei, dar totul era cuprins de o linişte, de o tăcere, de un fel de înmărmurire solemnă: şi firea întreagă părea că se află în o religioasă aşteptare. La răsărit se ivea geana de aur şi de purpură a unui soare tânăr, care într-o clipă şterse într-o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munţilor neguroşi.

(Calistrat Hogaş, ***Amintiri dintr-o călătorie***)

Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care, folosind ca model tabloul descris de Calistrat Hogaş, să realizezi o descriere a unui peisaj imaginar de câmpie în miez de vară.
Atenţie! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- precizarea cadrului spaţio-temporal;
- descrierea peisajului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

....

....

....

....

....

....

....

....

2
EXEMPLE DE DESCRIERI

Exemplul 1 **Descrierea unui peisaj admirat într-o zi de vară**	⇦ Elemente de conținut ⇨	Exemplul 2 **Descrierea unei furtuni**
Strălucirea verii	⇦ **Tema** ⇨	Furtuna
Într-o zi de la mijlocul lui iunie, înainte de amiază, eram în livada de pe coasta din spatele casei bunicilor… Deși soarele își trimitea mănunchiul de raze, cu blândețe, spre pământ, mă așezasem la umbră…	⇦ **Repere spațio-temporale** ⇨	Priveam orașul de la fereastra camerei mele așezate la al șaptelea etaj al unui bloc cenușiu dintr-un cartier construit la marginea orașului. Eram fascinată de jarul asfințitului ce învăluia tot văzduhul într-o lumină roșiatică.
O boare ușoară trecea printre crengi dându-mi un sentiment de confort. De sub coroana ocrotitoare a unui măr bătrân, urmăream, în lumina soarelui, jocul minunat al fluturilor cu aripi catifelate și multicolore. Era atât de plăcut să șezi pe iarba proaspătă și să asculți țârâitul greierilor sau freamătul altor gâze mărunte! În jurul meu, merii, perii și prunii se bucurau de mângâierea soarelui; pe crengi, începuseră a prinde contur bobițele verzi. Mă gândeam câte minuni sunt în jurul nostru! Ce miracol face ca din niște fragile și trecătoare flori	⇦ **Imaginea de ansamblu/ Detaliile** **Perspectiva descriptivă** **Îmbinare de imagini artistice**: vizuale, auditive, dinamice, olfactive, tactile **Sentimente și trăiri complexe** ⇨	Așteptam ca și puținii trecători ce se mișcau obosiți înspre casă să-și ridice măcar o clipă privirea, să vadă și altceva decât cenușiul trotuarelor dintr-un oraș ce părea pustiu într-un moment în care concediul și interminabila vacanță de vară îi alungase pe cei mai mulți spre locuri mult mai atrăgătoare… În timp ce prin mintea mea treceau aceste gânduri, am observat cum cartierul meu gri devine deodată parcă și mai întunecat, iar când mi-am înălțat privirea am înțeles: văpaia asfințitului era amenințată parcă de o întreagă oștire de balauri furioși,

să se ivească fructele binefăcătoare?

M-am întins în iarbă printre florile multicolore și parfumate. Printre ramuri, privirile mele atingeau cerul. Cât era de limpede și de albastru! Niciun nor nu tulbura oglinda lui lucioasă... Îmi simțeam sufletul înălțându-se spre infinit.

Pe o ramură apăru o pasăre, cu pene frumos colorate. Începu a ciripi zglobie... Probabil, se bucura și ea de strălucirea zilei de vară. În aceleași acorduri veneau dinspre alți pomi alte cântece... Ciripitul lor întretăiat părea un cântec de slavă înălțat verii.

care îmi aminteau de poveștile citite la grădiniță...

Vrând parcă să-mi îndreptățească temerile, norii-balauri și-au chemat în ajutor vântul puternic; tot e bună la ceva și ploaia ce se apropie – mi-am zis – uite, măcar oamenii au mai prins puțină viață, se uită spre cer, se îndreaptă mai grăbiți spre casă, iar eu mă bucur că se mai risipește parcă monotonia zilei de vară.

Norii se apropie, devenind tot mai mari și mai negri, iar soarele e tot mai mic și mai palid. Gata, l-au acoperit! Fulgerele, urmate de tunete, se rostogolesc amenințător spre pământ, despicând văzduhul în fragmente ca piesele unui puzzle. Vântul își adunase parcă toate puterile spre a învinge încremenirea cerului și a pământului: norii se îngrămădesc spre orășelul meu, vântul spulberă praful adunat pe străzi, înalță și răsucește în văzduh hârtii aruncate la întâmplare, puținii pomi sădiți cândva în spațiul pe care orășenii îl numesc „verde" își frâng neputincioși crengile. Nu, nu e o ploaie liniștită, e o furtună înspăimântătoare, nimic nu se mai vede prin șuvoaiele de apă ce curg din cerul furios. Și uite, bătrânul nostru mesteacăn sădit cu mulți ani în urmă se clatină speriat sub rafalele de vânt și de ploaie, iar în locul străzii a apărut un râu murdar! Mi-e teamă...

M-am ridicat din iarbă... ⇦ **Impresii finale** ⇨ Dar teama mea se risipește curând.

M-am ridicat din iarbă... Mi-am purtat din nou privirile spre zare... În depărtare se zăreau munții ca o mare de verdeață. Totul era strălucitor și armonios... Timpul își pierduse dimensiunile. Nici nu mi-am dat seama cum zburaseră clipele și se

Dar teama mea se risipește curând. Fulgerele se văd undeva departe, tunetele se aud tot mai slab, iar soarele îmi trimite un zâmbet din lumina asfințitului. A dispărut și râul murdar, iar cartierul meu nu mai pare la fel de trist ca înaintea furtunii.

făcuse târziu. „Cât este de minunat să fii printre iarbă, printre flori și printre fluturi!" mă gândeam în timp ce mă îndreptam spre casă.

Într-adevăr, strălucirea verii ne umple sufletul de bucurie...

Probabil că nu voi uita niciodată această furtună...

2 Realizarea unui portret

Portretul reprezintă totalitatea trăsăturilor fizice şi morale ale unei persoane reale sau ale unui personaj literar.
Modul de expunere predominant este descrierea.
Dintre părțile de vorbire, predomină substantivele şi adjectivele, pentru a evidenția trăsăturile ființei descrise.
În general, se evidențiază trăsăturile fizice, apoi cele morale.

Când realizezi un portret:

- ⇒ *alege persoana pe care doreşti să o portretizezi, asigurându-te că aceasta corespunde cerinței compunerii tale;*
- ⇒ *alcătuieşte o rubrică pentru trăsăturile fizice şi una pentru trăsăturile morale ale modelului tău;*
- ⇒ *găseşte câteva exemple concrete, care pot ilustra caracteristicile morale ale persoanei respective;*
- ⇒ *concepe o motivație convingătoare pentru a susține alegerea făcută;*
- ⇒ *concepe coordonatele întâmplării pe care urmează să o povesteşti, având grijă să găseşti fapte spectaculoase, inedite, atractive pentru cititor;*
- ⇒ *caută o modalitate originală, inedită, prin care să introduci personajul în „scenă";*
- ⇒ *găseşte un titlu potrivit compunerii create de tine;*
- ⇒ *după ce ai notat pe o ciornă, schematic, coordonatele esențiale ale compunerii tale, poți începe redactarea ei.*

1
EXERCIȚII

1. Citeşte cu atenție următorul text:

A venit în localitatea Metopolis, într-o zi de iulie pe la amiază, un om uscat şi înalt, în pantaloni roşcați şi cămaşă în romburi cenuşii fără guler, avea gâtul lung, capul mic cu păr blond încâlcit, acoperit cu o şapcă decolorată cu cozorocul tras peste ochi.

(Ştefan Bănulescu, ***Cartea Milionarului***)

Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care, folosind ca punct de plecare informațiile oferite de fragmentul reprodus, să imaginezi portretul moral al personajului amintit în text.

Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
• precizarea cadrului spațio-temporal;
• descrierea propriu-zisă, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
• precizarea și ordonarea detaliilor;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Citește cu atenție următorul text:

Intru în compartiment, o salut cu o ușoară înclinare a capului pe necunoscuta tovarășă de drum cu care aveam să călătoresc și mă așez comod pe canapeaua opusă. Îmi răspunde tot așa, din cap, puțin contrariată de prezența mea, probabil, neconvenabilă. Apoi, își reia lectura întreruptă o clipă.

Aștern asupra ei priviri iscoditoare... E o brunetă înaltă, subțire, aproape diafană. Poartă o fustă simplă, neagră, și o bluză albă, modestă, ca o școlăriță. Hm, frumoasă, chiar prea frumoasă? glăsuiește examenul sumar al ochilor mei. O frumusețe atât de perfectă, încât te stinghereşte oarecum... Dar ceea ce îmi atrage atenția e surprinzătoarea lipsă a fardului. Obrajii acestei ființe angelice nu cunosc pudra, buzele ei ignoră rujul.

(Mihail Drumeș, ***Scrisoare de dragoste***)

Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care, folosind ca punct de plecare informațiile oferite de fragmentul reprodus, să imaginezi portretul moral al fetei amintite în text.
Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
• precizarea cadrului spațio-temporal;
• descrierea propriu-zisă, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
• precizarea și ordonarea detaliilor;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

....
....
....
....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Citeşte cu atenţie următorul text:

A fost odată un moş şi o babă. Ei erau săraci şi aveau trei copii trenţăroşi şi nespălaţi, ca vai de ei. Cel mic se vedea a fi mai isteţ decât cei doi mai mari, dară era olog de amândouă picioarele. El se numea Ţugulea.

Ei se învecinau cu Zmeoaica Pământului. Această zmeoaică era aşa de rea, încât nimeni din vecinii ei n-avea pace de dânsa. Ea le călca moşiile şi le făcea fel de fel de neajunsuri.

La naşterea lui Ţugulea, când au venit ursitoarele, s-a întâmplat să fie p-acolo şi Zmeoaica Pământului. Ea auzise cum îi ursise şi de pizmă mai în urmă îi luă vinele, şi d-aia era el olog. Din această pricină şi fiind săraci, unchiaşul cu mătuşa şi cu copiii lor ajunseseră de râsul tuturor megieşilor din sat. De bietul Ţugulea însă râdeau chiar fraţii lui. [...]

Odată, Ţugulea zise că ar vrea să meargă cu fraţii la vânătoare. Râseră fraţii de el. Apoi, dacă se rugă şi mă-sa de ei, îl luară şi pe dânsul. Se gătiră şi plecară. În pădure, se mirau fraţii cum face Ţugulea, de nimereşte aşa de bine vânatul, pe care punea el ochii. Nicio săgeată nu se ducea în vânt degeaba.

(Petre Ispirescu, ***Ţugulea, fiul unchiaşului şi al mătuşii***)

Redactează o compunere, de 8-10 rânduri, în care, folosind ca punct de plecare informaţiile oferite de fragmentul reprodus mai sus, să imaginezi portretul lui Ţugulea.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4. Reaminteşte-ţi clipele petrecute în satul bunicilor, în vacanţe. Gândeşte-te la cel mai bun prieten pe care ţi l-ai făcut acolo. Scrie o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi portretul acestuia.

Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- precizarea cadrului spațio-temporal;
- descrierea nuanțată a prietenului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
- precizarea și ordonarea detaliilor;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

5. Scrie o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți portretul colegului/ colegei de bancă.
Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- precizarea cadrului spațio-temporal;
- descrierea nuanțată a prietenului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
- precizarea și ordonarea detaliilor;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2
EXEMPLE DE PORTRET

Exemplul 1	⇦ Elemente de conținut ⇨	Exemplul 2
Variante de titlu: ***Modelul meu/ Un suflet luminos/ Trup și suflet***		Variante de titlu: ***Colega mea/ O ființă minunată/ Trup și suflet***
Se apropie ora 5. Am terminat o parte din lecții, dar acum ar fi momentul să întrerup învățatul și să trec la alte treburi. Mi-am cam împrăștiat hainele prin cameră... Să dau și o fugă la bucătărie, să pun masa! Urmează să apară EA.	⇦ **Introducerea personajului în „scenă"** ⇨	Sunt în clasă... Stau liniștit și o privesc pe Maria, colega mea, iar gândul se întoarce cu ani în urmă, când am venit în clasa I. Din prima zi de școală, doamna învățătoare ne-a pus în aceeași bancă.
De fiecare dată când intră pe ușă, mi se pare că se schimbă totul în casă. Silueta ei înăltuță, pasul ferm, dar elegant, felul în care zâmbește parcă luminează încăperea. Îmi place foarte mult cum își poartă părul ei castaniu, în ultima vreme: strâns la spate într-o agrafă de jad. Așa, ridicat de pe frunte, o luminează și o face să pară o adolescentă.	⇦ **Elemente de portret fizic** ⇨	Era atâta de sfioasă! Cu ochi mari, albaștri, cu părul lung și blond, părea o mică prințesă... Acum, la 14 ani, aproape nimic nu s-a schimbat în înfățișarea ei. Ochii i-au rămas la fel de albaștri și de frumoși... În clipele ei de visare, devin atât de adânci! Părul blond, mereu lung, îi încadrează fața ovală, cu buze roșii, cu un contur deosebit. E frumoasă și deșteaptă!...
Nu îi ies totdeauna în întâmpinare. O fac intenționat, ca să îi aud vocea veselă strigându-mă pe nume sau „cadorisindu-mă" cu tot felul de alinturi drăgălașe, pentru care are o imaginație inepuizabilă... Când ne așezăm la masă, mă uit întotdeauna cu admirație la mâinile ei frumoase, care se mișcă repede, îndemânatic, mângâind parcă tot ce atinge. Mă întreabă întotdeauna cum a fost la școală, ce am făcut, ce mai fac prietenii mei. Nu am niciodată sentimentul că sunt supusă unui interogatoriu. Și eu vreau să știu dacă a avut o zi bună, dacă	⇦ **Elemente de portret moral/ Exemple ilustrative** ⇨	Chiar dacă privirile ei sunt uneori nostalgice, este plină de viață. În momentele critice, ea este cea care ne încurajează pe toți. Găsește mereu soluții la orice problemă. Este alături de noi atunci când luăm o notă proastă sau când trecem printr-o criză sentimentală. Este un bun și tainic sfătuitor. Fire energică, îndrăgește mai mult ținuta sport. Este foarte pretențioasă în privința hainelor. Poartă, de obicei, pantofi sport, blugi și bluze lejere. Nu agreează ținuta festivă. Se îmbracă în fustă, cămașă sau sacou doar la ocazii. Nici accesoriile nu o

a rezolvat problemele care o frământau. Știu că ziua nu s-a terminat încă. Va coborî la etajul întâi, la tanti Maia, care e bătrână, bolnavă și nu are pe nimeni. Dă sfaturi la telefon lui Mimi, colega ei de birou, care are un bebeluș plângăcios. O liniștește... nu, nu e bolnav, are doar colici, e normal să fie așa. Își notează în agendă că ar trebui să se intereseze de prețul biletelor pe litoral, de noul roman al laureatului Nobel, de perechea de pantofi duși la reparat. Și, desigur, joi va merge la ședința cu părinții.		preocupă în mod deosebit. Are o frumusețe naturală care îi conferă distincție... Printre hobby-urile ei se numără înotul, atletismul și excursiile.
E întotdeauna caldă, nu am auzit-o niciodată spunând vreo vorbă grea cuiva, înțelege dintr-o privire bucuriile și tristețile tuturor. Știe să ierte și să scoată la lumină ce e mai bun în fiecare om.	⇦ **Motivația** ⇨	Mă mir de unde are atâta energie... Nimic nu-i scapă.
Așa este mama mea și așa mi-aș dori să fiu și eu când voi fi mare: frumoasă și la trup, și la suflet.	⇦ **Încheiere** ⇨	Este o fată extraordinară care stârnește admirația tuturor. Sper să rămână prietena mea pentru totdeauna...

DIVERSE COMPUNERI NARATIVE

Naraţiunea este un *mod principal de expunere*, dar şi *opera epică* realizată pe baza acestuia (basmul, balada, fabula, schiţa, nuvela, romanul etc.). Naraţiunea/ opera epică se defineşte prin:
• acţiune plasată în timp şi spaţiu, ordonată pe momentele subiectului;
• personaje;
• narator.

Când trebuie să realizezi o naraţiune:

⇒ *urmăreşte să asiguri discursului epic o structură armonioasă;*
⇒ *stabileşte modul de organizare a subiectului şi gradarea acţiunii;*
⇒ *pune accent pe acţiune, pe semnificaţia evenimentelor povestite, evocate, reflectate;*
⇒ *foloseşte, în funcţie de scopul, intenţiile şi specificul comunicării, persoana a III-a sau persoana întâi în povestire;*
⇒ *adoptă o atitudine neutră (obiectivă) sau implicată (subiectivă), adecvată intenţiilor povestirii;*
⇒ *integrează dialogul, pentru a asigura dinamismul acţiunii şi pentru a spori impresia de autenticitate;*
⇒ *conturează personajul, astfel încât cititorul să şi-l poată reprezenta, surprinzându-i transformările evolutive;*
⇒ *creează dialoguri prin care să se evidenţieze evoluţia conflictului/ conflictelor, având totodată naturaleţe şi rol în caracterizarea personajelor;*
⇒ *acordă atenţie expresivităţii limbajului, atât în textele narative, cât şi în textele dialogate pe care le redactezi;*
⇒ *găseşte un titlu potrivit naraţiunii create de tine;*
⇒ *după ce ai notat pe o ciornă, schematic, coordonatele esenţiale ale naraţiunii tale, poţi începe redactarea ei.*

1
EXERCIŢII

1. Redactează un text narativ, de 10-15 rânduri, în care să povesteşti o întâmplare hazlie a cărei concluzie să fie proverbul *Când pisica nu-i acasă, şoarecii joacă pe masă.*
Vei folosi, în naraţiunea creată, persoana I, marcând astfel faptul că este vorba despre o experienţă personală.

....
....
....
....

2. Povesteşte un film vizionat recent, urmărind gradarea acţiunii pe momente ale subiectului.

3. Scrie o compunere, de 10-15 rânduri, al cărei titlu să fie *Lada cu lacătul ruginit*.

4. Povestește, într-o scurtă narațiune SF, o întâlnire a unui grup de elevi, excursioniști pe cărări de munte, cu un extraterestru, care își repară nava spațială avariată ușor la aterizare. În compunerea ta vei integra și patru-șase replici dialogate, pentru a reda discuția dintre un elev care își oferă sprijinul și extraterestrul aflat în dificultate.

5. Scrie un text, de 10-15 rânduri, îmbinând narațiunea cu dialogul, în care să respecți finalul dat:

În clipa aceea, ușa s-a deschis încetișor și, cu pași ezitanți, fetița cu rochie albastră a pătruns în camera luminată doar de razele soarelui la asfințit. Rotindu-și privirea prin încăpere, dădu de doamna cu păr castaniu și pe chip i se întipări un zâmbet larg, fericit. Alergă spre ea și o îmbrățișă.

6. Imaginează-ți că ai făcut o excursie la munte, cu colegii tăi de clasă. Te-ai oprit, la un moment dat, să admiri o veveriță care își ducea proviziile de alune în scorbură. În atmosfera calmă care te împresura se mai auzeau, depărtat, glasurile celorlalți și vuietul surd al râului din apropiere. Dintr-odată, un strigăt de ajutor spintecă aerul. Înțelegând că primejdia vine dinspre râu, nu ai ezitat și ai pornit în goană, să vezi cu ce poți fi de ajutor. Scrie, în 6-8 rânduri, deznodământul acestei povești, al cărei punct culminant este dat în continuare: *Un băiat de vreo 13-14 ani se ținea cu toate puterile de o frânghie suspendată*

la doi-trei metri deasupra albiei, încercând să traverseze astfel râul. Apropiindu-mă puțin, mi-am dat seama că rucsacul i se agățase de o creangă aplecată peste mal și că era complet blocat. Trebuia să chem ajutoare! Dar, oare, cât îl vor mai ține puterile?

....

....

....

....

....

....

....

....

2
EXEMPLU DE NARAȚIUNE

Variante de titlu: ***La baba Ilisafta/ Ochi de copil***

Stabilirea cadrului prin raportare la fragmentul citat (***La conac*** de I.L. Caragiale)

Indici spațio-temporali ⇨ Valea care se întindea liniștită la picioarele lui, pâlcul de sălcii de pe marginea pârâului abia întrezărit, asupra cărora nu se așternuse încă lumina soarelui, îi dădeau tânărului călăreț impresia că această pace deplină trebuie să înstăpânească și Raiul.

Introducerea personajelor

Perturbarea situației inițiale (Intriga) ⇨ Un fornăit scurt al nărilor buiestrașului și nechezatul nervos îl treziră brusc din visare. Din vale, dintre sălcii, se zărea ieșind în pas obosit, greoi, un cal sur, în șaua căruia se deslușea trupul unui bărbat bine făcut, dar ai cărui umeri adunați îi dădeau un aer ciudat. Nu părea vreun răufăcător, dintre aceia care mai ațineau uneori drumul călăreților singuratici, dar cine putea ști!?

Tinerețea și îndrăzneala nu-l ținură prea mult în loc, așa că își îndemnă calul în vale, curios să vadă cine bate aceleași căi cu el și – de ce nu? – să-și găsească poate un tovarăș de călătorie. Pe măsură ce se apropia, începea să deslușească mai bine portul străin al călărețului, dar și povara ciudată din dosul șeii acestuia. Nu mică îi fu mirarea să descopere acolo trupul unui copil de vreo zece anișori, firav și palid, cu căpșorul răzimat de spatele celui care, fără îndoială, trebuia să fie tatăl lui.

Prezentarea faptelor

Desfășurarea acțiunii ⇨ — Ziua bună, drumețule! zise tânărul, înclinând politicos fruntea spre cel cu care vorbea și care trebuie să fi fost cu vreo cincisprezece ani mai în etate decât el.

— Bună să-ți fie inima. Și să dea Dumnezeu să-mi fi ieșit în cale întru ajutor, rosti stins călărețul, întorcând ușor capul spre copilul din spatele său.

— Dar ce necaz s-a abătut asupra dumitale și asupra copilandrului? Să fie vreo boală, ori ce?

— Ai privirea ageră și mintea trează. Așa este. Iaca, am pornit cu băiatul ăsta al meu spre oraș, să-l las acolo o vreme, la o soră de-a mea, să-l poarte la școală, să învețe și el o brumă de carte. Dacă i-o plăcea, om vinde ceva pământ și l-om da mai departe, că omul cu învățătură are altă soartă în lumea asta. Acuma, vezi că ne-a cuprins necazul. Suntem pe drum de trei zile și n-am întâlnit așezare omenească în drumul nostru. De două zile, pruncul nu mai mănâncă și a pierdut din puteri. Mă tem să nu se sfârșească, adăugă șoptit bărbatul, cu o lacrimă în colțul ochiului.

Punctul culminant ⇨ Tânărul pricepu repede durerea tatălui. Se vedea că băiatul se lupta cu boala, dar puterile îl părăseau cu fiecare clipă care se scurgea. În Poenița, baba Ilisafta i-ar fi găsit repede leacul, doar pe câți nu-i ridicase ea din morți... Privi peste umăr, înapoi spre Poenița. Își roti ochii peste culmea dealului, spre Sălcuța și scrută zarea, în direcția în care bănuia forfota orașului. Dacă nu ajungea pe seară la boier, cu banii, dus era lotul lui de pământ... Se uită spre chipul pământiu al copilului, care tocmai atunci întredeschise ochii pentru o clipă, apoi lăsă genele negre peste ei, fără vlagă. În clipita aceea, știu ce are de făcut.

Depășirea situației dificile ⇨ Prinse frâiele buiestrului, îl întoarse spre culmea dealului, dincolo de care, la intrarea în Poenița, ședea baba plină de leacuri fermecate, cu puteri vindecătoare. Privi scurt la tovarășii săi de drum și rosti hotărât:

— Să nu mai zăbovim, dară! Baba Ilisafta e știutoare de taine neînchipuite, adăugă, zâmbind cu chip luminat.

În galopul celor doi cai, care o apucaseră pe scurtătură, prin iarba înaltă, cadența toată speranța de viață.

CONTINUAREA UNUI DIALOG

Dialogul este *modul principal de expunere* care, formal, constă în succesiunea/ totalitatea replicilor din convorbirea a două *persoane* (în viața reală) sau a două *personaje* (în opera literară epică sau dramatică).
Prin dialog, se comunică, în modul cel mai direct cu putință, idei, informații, opinii, explicații etc., iar acest fapt se face prin cuvinte (*componenta verbală*), însoțite de elemente care exprimă atitudinea (*componenta nonverbală și paraverbală*: gesturi, mimică, poziții corporale, intonația/ accentuarea unor cuvinte, ritmul și intensitatea vorbirii etc., în opera literară redate prin notații ale naratorului.
Dialogul este astfel *o modalitate de caracterizare*, fie că pune în lumină relațiile dintre două personaje, fie prin conținutul său, fie prin ceea ce sugerează (detalii de comportament, de atmosferă, intenții etc.).

Când ai de realizat un dialog:

⇒ *ține cont de regulile comunicării eficiente: încurajează vorbitorul, fii tolerant, contrazice fără a jigni (ex.: Și tu ai dreptate, dar eu cred că...).*

⇒ *alege registrul stilistic potrivit relației dintre vorbitori. Cu ajutorul semnelor ortografice și de punctuație poți sugera mimica, gestica și tonalitatea.*

1 EXERCIȚII

1. Completează spațiile punctate cu o continuare de patru replici a dialogului dintre profesor și elev, al cărui conținut să fie adecvat contextului. Vei folosi și următoarele semne ortografice și de punctuație: semnul exclamării, semnul întrebării, punctele de suspensie și apostroful.
Profesorul: *Săptămâna asta ai întârziat de fiecare dată la ora de română. Nu crezi c-ar fi cazul să-ți cumperi un ceas nou?*
Elevul: *Nu ceasul este vinovat, ci eu, pentru că...*
Profesorul: ....
Elevul: ....
Profesorul: ....
Elevul: ....

2. Scrie o continuare a dialogului dintre cele două persoane, al cărei conținut să fie adecvat contextului:
Clientul: *Fiți amabilă, aș dori o înghețată cu vanilie și frișcă.*
Vânzătoarea: *Nu avem niciun fel de înghețată.*

Clientul: ....
Vânzătoarea: ....
Clientul: ....
Vânzătoarea: ....
Clientul: ....
Vânzătoarea: ....

3. Scrie câte un enunț în care să-ți adaptezi exprimarea relației cu destinatarul, în fiecare dintre situațiile imaginate mai jos:

a. *Te afli pe stradă, în căutarea unei librării și te adresezi unei persoane necunoscute:*

....

b. *Ești la bibliotecă și dorești să împrumuți o carte:*

....

c. *Ești în curtea școlii împreună cu 2-3 colegi/ colege și discutați despre filmul vizionat cu o seară înainte. Tu ai altă părere decât ei și dorești să-ți exprimi dezacordul într-un mod politicos:*

....

4. Scrie o continuare, de patru replici, a dialogului dintre profesor și elev, al cărui conținut să fie adecvat contextului. Vei folosi și următoarele semne ortografice și de punctuație: semnul exclamării, semnul întrebării, punctele de suspensie și apostroful.

Profesorul: *Astăzi este a patra oră în care vii fără temă. Poți să-mi explici ce s-a întâmplat?*
Elevul: *Sigur, domnule profesor.*
Profesorul: ....
Elevul: ....
Profesorul: ....
Elevul: ....

5. Scrie un dialog, de cel puțin patru replici, între un tată și băiatul său, al cărui conținut să fie adecvat contextului. Respectă regulile așezării în pagină a unui text dialogat.

Ionel se întoarce de la școală. Tatăl său îl întreabă:
— Cum ți-a mers azi, fiule?
— ....
— ....
— ....
— ....
— ....

6. Transcrie 10-12 replici ale unui dialog purtat cu un prieten, căruia îi povesteşti cum s-a desfăşurat o competiţie sportivă la care ai asistat.

Alex: *Bună, Mihai! Ce mai faci?*
Costel: *Bine, dar tu?*
Alex: *Şi eu sunt bine.*
Costel: *De unde vii?*
Alex: *Tocmai mă întorc de la un concurs de atletism.*
Costel: *Şi cum a fost competiţia?*
Alex: *Foarte palpitantă! Mi-a plăcut mai ales proba de viteză, băieţi. Toţi erau foarte buni, aşa că proba s-a desfăşurat cu maximă încordare. Până în ultimul moment, în frunte se aflau trei băieţi, printre care şi verişorul meu George. Cred că îţi dai seama ce emoţii am avut...!*
Costel: *Şi până la urmă cine a învins?*
Alex: *Verişorul meu. Chiar dacă a trecut linia de sosire cu doar câteva zecimi de secunde înaintea celorlalţi, sunt mândru de el.*
Costel: *Îmi pare rău că nu mi-ai spus de concurs, fiindcă aş fi venit cu tine.*
Alex: *Şi eu regret că nu te-am luat cu mine, dar pe viitor te voi anunţa. Acum te las. Salut!*
Costel: *Salut! Pe mâine!*

EXPRIMAREA ARGUMENTATĂ A UNUI PUNCT DE VEDERE

Exprimarea unei opinii presupune construirea unui discurs argumentativ, deoarece orice opinie trebuie motivată, susținută.
Argumentarea are o structură-tip: ipoteză – argumente – concluzie.
Argumentele sunt introduse prin diferite structuri (conectori):
- de ierarhizare: *în primul rând, ...în al doilea rând, ...în al treilea rând*;
- de cauzalitate: *pentru că, deoarece* etc.;
- de exemplificare: *de exemplu*;
- de comparație: *în comparație cu, la fel ca...*;
- conclusivi: *așadar, în concluzie* etc.

⇒ *nu uita că, în exprimarea opiniei, trebuie să argumentezi punctul tău de vedere. Motivația trebuie să fie sinceră și convingătoare, să includă informații personalizate sau referitoare la un text;*
⇒ *respectă structura textului argumentativ;*
⇒ *formulează, în introducere, opinia;*
⇒ *oferă, în cuprins, argumente convingătoare;*
⇒ *scrie, în încheiere, concluzia: Așadar, ... ;*
⇒ *utilizează verbe precum – a crede, a considera etc.; adverbe de mod – posibil, probabil, desigur etc.; cuvinte cu rol argumentativ – pentru că, încât, așadar etc.*

1
EXERCIȚII

1. Citește cu atenție textul următor:

A fost odată un împărat mare și o împărăteasă, amândoi tineri și frumoși, și, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; a îmblat pe la vraci și filosofi, ca să caute la stele și să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfârșit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaș dibaci, a trimis să-l cheme; dar el răspunse trimișilor că: cine are trebuință, să vie la dânsul. S-au sculat deci împăratul și împărăteasa și, luând cu dânșii vro câțiva boieri mari, ostași și slujitori, s-au dus la unchiaș acasă. Unchiașul, cum i-a văzut de departe, a ieșit să-i întâmpine și totodată le-a zis:

— Bine ați venit sănătoși; dar ce îmbli, împărate, să afli? Dorința ce ai o să-ți aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta, zise împăratul, ci, daca ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiașul; dar numai un copil o să faceți. El o să fie Făt-Frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el. Luând împăratul și împărăteasa leacurile, s-au

întors veseli la palat și peste câteva zile împărăteasa s-a simțit însărcinată. Toată împărăția și toată curtea și toți slujitorii s-au veselit de această întâmplare.

(***, ***Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte***)

Comentează secvența de text subliniată, argumentând dacă informațiile date de vraci ar fi trebuit să bucure familia împărătească sau să o întristeze.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. Completează următoarele afirmații, aducând argumente în sprijinul punctului tău de vedere:

a. *Emisiunea mea preferată este ...., deoarece ....*

b. *Cea mai dificilă materie mi se pare ...., deoarece ....*

c. *Computerul este mult mai folositor decât cărțile ...., pentru că ....*

3. Explică eventualele greșeli de argumentare din următoarele enunțuri:

a. *Cine scrie urât scrie și greșit.*

b. *Dacă nu mi-a răspuns înseamnă că este supărat pe mine.*

c. *Fotbalul nu este un sport frumos, pentru că nu îmi place mie.*

d. *Andrei a luat nota 10 la română, iar Alex, 4; în concluzie, primul este foarte bun, iar al doilea nu știe nimic.*

Alege unul dintre enunțurile de mai sus. Prezintă 2-3 argumente adecvate ipotezei alese pentru ca textul rescris de tine să fie corect din punctul de vedere al argumentării.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4. Prezintă, într-un text de 10-15 rânduri, opinia ta despre lipsa bunei-cuviințe în limbajul unor persoane.

5. Gândește-te la o personalitate pe care o admiri. (Te poți orienta spre domeniul personalităților istorice, al savanților, al artiștilor, al vieții publice din zilele noastre etc.). Într-un text de 15-20 de rânduri, prezintă personalitatea aleasă și motivează admirația pe care i-o porți.

2
EXEMPLU DE RĂSPUNS

Citeşte cu atenţie textul următor:

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată. Şi, drept vorbind, acesta-i adevărul. Ce-i pasă copilului când mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţii, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire! Copilul, încălecat pe băţul său, gândeşte că se află călare pe un cal din cei mai straşnici, pe care aleargă, cu voie bună, şi-l bate cu biciul şi-l struneşte cu tot dinadinsul, şi răcneşte la el din toată inima, de-ţi ie auzul; şi de cade jos, crede că l-a trântit calul, şi pe băţ îşi descarcă mânia în toată puterea cuvântului...

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

Formulează un punct de vedere personal referitor la îndemnul cu care se deschide fragmentul citat.

Ipoteza ⇨ Din punctul meu de vedere, enunţul *Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată* exprimă un îndemn adresat fiinţei adulte de a retrăi, prin intermediul amintirii, frumuseţea şi farmecul copilăriei.

Argumente ⇨ În primul rând, afirmaţia că singura vârstă „veselă şi nevinovată" este copilăria surprinde, prin adjectivul „singura", unicitatea trăirilor acestei vârste: e vârsta „veselă", deoarece numai un copil are capacitatea de a găsi cu uşurinţă prilej de bucurie în cele mai simple lucruri, de a fi vesel în „lumea" pe care o creează prin joaca lui.

În al doilea rând, copilăria e vârsta *nevinovată*, întrucât inocenţa specifică vârstei îl ţine pe copil departe de problemele grele ale vieţii; e vârsta la care ocrotirea părinţilor şi a celorlalţi adulţi din preajmă îl ţin pe copil departe de griji.

Pe de altă parte, adjectivul *singura*, exprimă, din punctul meu de vedere, şi un fel de amărăciune a adultului care înţelege că nici veselia, nici nevinovăţia copilăriei, nu se regăsesc pe deplin în alte etape ale vieţii.

Concluzia ⇨ Afirmaţia naratorului *Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată* justifică, aşadar, îndemnul de „a povesti" despre copilărie şi de a alunga în acest mod tristeţea. Enunţul conţine atât un îndemn, cât şi un argument.

PARTEA A II-A
Limba română. Elemente de construcție a comunicării

FONETICA [183]

VOCABULARUL [186]

MORFOLOGIA [197]
- Verbul [197]
- Substantivul [209]
- Articolul [214]
- Pronumele [218]
- Numeralul [227]
- Adjectivul [233]
- Părți de vorbire flexibile. Părți de vorbire neflexibile [237]
- Adverbul. Locuțiunea adverbială [238]
- Prepoziția. Locuțiunea prepozițională [242]
- Conjuncția. Locuțiunea conjuncțională [244]
- Interjecția [246]

SINTAXA PROPOZIȚIEI. SINTAXA FRAZEI [248]
- Subiectul [248]
- Propoziția subordonată subiectivă [250]
- Predicatul [252]
- Propoziția subordonată predicativă [254]
- Atributul [256]
- Propoziția subordonată atributivă [259]
- Complementul direct [260]
- Propoziția subordonată completivă directă [262]
- Complementul indirect [264]
- Propoziția subordonată completivă indirectă [266]
- Complementul circumstanțial de loc [268]
- Propoziția subordonată circumstanțială de loc [270]
- Complementul circumstanțial de timp [272]
- Propoziția subordonată circumstanțială de timp [274]
- Complementul circumstanțial de mod [276]
- Propoziția subordonată circumstanțială de mod [278]
- Complementul circumstanțial de cauză [280]
- Propoziția subordonată circumstanțială de cauză [282]
- Complementul circumstanțial de scop [284]
- Propoziția subordonată circumstanțială de scop [286]
- Ortografie și punctuație [288]

FONETICA

Fonetica este ştiinţa care studiază sunetele vorbirii.
Sunetele se clasifică în:
• vocale; • consoane; • semivocale.
Diftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală şi o semivocală rostite în aceeaşi silabă.
Triftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală şi două semivocale rostite în aceeaşi silabă.
Hiatul este succesiunea a două vocale alăturate ale aceluiaşi cuvânt, rostite în silabe diferite.
Silaba este formată dintr-o vocală sau dintr-un grup de sunete care conţine obligatoriu o vocală.
Despărţirea în silabe se face respectând anumite reguli.

Nu uita!

⇛ *Silaba este sunetul sau grupul de sunete care se pronunţă cu un singur efort de respiraţie.*
• În fiecare silabă există o vocală şi numai una!

⇛ *Pentru a preciza numărul de litere şi de sunete dintr-un cuvânt, ţine cont de faptul că, în limba română, în majoritatea situaţiilor, o literă notează un sunet.*

⇛ *Acolo unde întâlneşti grupurile* ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi *este preferabil să desparţi întâi cuvintele în silabe. Astfel vei putea identifica vocala şi, în funcţie de ea, vei putea stabili exact câte sunete notează grupurile enumerate anterior.*
De exemplu: / a / - / tun / - / cea / *= 7 litere, 6 sunete;* / ră / - / ci /- / tă / *= 6 litere, 6 sunete;* / a /- / tragi / *= 6 litere, 5 sunete.*

⇛ *Observă că grupurile* ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi *notează un număr variabil de sunete, în funcţie de obligativitatea existenţei unei vocale în silabă.*

⇛ *Pentru a sublinia diftongii, triftongii şi vocalele în hiat desparte mai întâi cuvintele în silabe.*

⇛ *Pentru a despărţi corect cuvintele în silabe trebuie să aplici regulile cunoscute:*
- *o consoană intervocalică (sau între vocală + diftong/ triftong) trece la silaba următoare. De exemplu:* ce-rul.
- *două consoane intervocalice se despart, de obicei, în silabe diferite. De exemplu:* sal-va-se.
- *dacă cea de-a doua consoană este* ***r*** *sau* ***l****, iar prima este* b, c, d, f, g, h, p, t, v *– ambele consoane trec la silaba următoare. De exemplu:* co-ple-şi-tor.

1. Subliniază semivocalele din cuvintele: *copii*, *metrou*, *seară*, *soare*.

2. Scrie prenumele tău şi al părinţilor tăi, notând felul sunetelor din care este alcătuit fiecare cuvânt.
....

....

....

3. Precizează numărul de sunete şi numărul de litere din care sunt alcătuite fiecare dintre cuvintele:

ceai ....

floare ....

Gheorghe ....

geam ....

gem ....

girofar ....

meci ....

merge ....

4. Transcrie, din următoarea serie, cuvintele în care există diftongi: *alee, soare, miere, nai, leoaică, dulceaţă, circ, ciocolată, struguri, vie.*

....

....

5. Transcrie, din următoarea serie, cuvintele care conţin triftong: *niciodată, spuneai, zmeoaică, lalea, minunăţie, inimioară, deal.*

....

....

6. Scrie cinci cuvinte care conţin hiat.

....

7. Desparte în silabe cuvintele:

apă ....

munte ....

acru ....

soclu ....

monstru ....

sculptor ....

niciodată ....

8. Citeşte cu atenţie următorul text:

Am ascultat din umbră cântarea lor înaltă.
Buchetele de trestii dormeau cu foşnet lin.
Era o lună plină în fiecare baltă,
Şi-n fiecare undă o piatră de rubin.

Iar nuferii, pe care lianele-i dezgroapă
Când i-a-nchegat în tremur lumina unui val,

Păreau luceferi galbeni, căzuți adânc în apă
Să-nsemne calea lunei spre-ntunecatul mal.

(George Topîrceanu, ***Broaștele***)

1. Transcrie două cuvinte monosilabice și două cuvinte plurisilabice din textul citat.

....

2. Desparte în silabe cuvintele: *era*, *plină*, *umbră*, *dezgroapă*.

....

3. Precizează numărul de silabe din versul: *Și-n fiecare undă o piatră de rubin.*

....

4. Precizează felul sunetelor din cuvântul *cântarea*.

....

5. Scrie o consecință a folosirii cratimei în structura subliniată din versul: *Și-n fiecare undă o piatră de rubin.*

....

6. Transcrie două cuvinte diferite în care grupul de sunete *ii* formează un diftong.

....

7. Transcrie o structură în care să existe un diftong cu cratimă.

....

8. Transcrie două cuvinte în care există triftong.

....

9. Transcrie două cuvinte în care există vocale în hiat.

....

....

9. Scrie câte două enunțuri pentru fiecare dintre cuvintele: *acele*, *torturi*, *copii*, *haină*, ilustrând schimbarea sensului datorată accentuării diferite a cuvintelor.

....

....

....

....

....

....

....

....

VOCABULARUL

Vocabularul (lexicul) unei limbi este alcătuit din totalitatea cuvintelor din limba respectivă.

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului:
- derivarea (cu sufixe şi cu prefixe);
- compunerea (prin alăturare, contopire sau abreviere);
- schimbarea valorii gramaticale (conversiunea).

Familia lexicală cuprinde toate cuvintele formate de la un cuvânt de bază prin derivare, compunere şi schimbare a valorii gramaticale.

Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului: împrumuturile din alte limbi.

Categoriile semantice: sinonime, antonime, omonime, paronime

Cuvintele pot avea:
- un singur sens: **monosemantice**;
- mai multe sensuri care au un element comun: **polisemantice** (sens propriu de bază sau secundar şi sens figurat).

Sensul cuvintelor se realizează în context.

Pleonasmul este o greşeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau construcții cu acelaşi înțeles.

Nu uita!

⇒ *Cuvintele **derivate** au în structura lor, în mod obligatoriu, sufix sau/ şi prefix, care sunt adăugate cuvântului de bază. De exemplu:* (spaimă – a înspăimânta – înspăimântat – înspăimântător).

⇒ *Cuvintele obținute prin **compunere** se observă uşor deoarece sunt formate din două sau mai multe cuvinte. De exemplu:* numaidecât, după-masă, de la etc.

⇒ ***Conversiunea** (schimbarea valorii/ categoriei gramaticale) înseamnă trecerea, în anumite condiții, a unei părți de vorbire în altă parte de vorbire. De exemplu:* text scris *(participiul verbului* a scrie*) se subordonează substantivului* text, *cu care se acordă în gen, număr şi caz. Are astfel valoarea morfologică de adjectiv participial (adjectiv provenit din participiu).*

⇒ *În **familia lexicală** nu se includ variantele de feminin sau de plural ale aceluiaşi cuvânt şi nici întreaga conjugare a verbului.*

⇒ *Cuvântul de bază este cuvântul de la care se formează întreaga familie lexicală.*

⇒ *Radicalul sau rădăcina este grupul de sunete care rămâne neschimbat în toate cuvintele familiei lexicale.*

⇒ *Stabileşte cu atenție sensul din text al cuvântului.*

⇒ *Aminteşte-ți **relația formă – sens** pentru a stabili corect tipul de relație semantică.*

⇒ *Stabilirea sensurilor unui cuvânt polisemantic, omonim sau paronim se realizează numai într-un context dat.*

⇒ *Deşi un cuvânt are mai multe sensuri, în context el are un singur înțeles, evidențiat de relația cu celelalte cuvinte, care ajută la precizarea acestuia.*

a. Mijloace de îmbogățire a vocabularului

1. Citește cu atenție textul următor:

În vremea veche, [...] pe când Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pământului – în vremea veche trăia un împărat întunecat ca miazănoaptea și avea o împărăteasă tânără și zâmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de când împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul și lăsase de moștenire fiilor și nepoților ura și vrajba de sânge. Cincizeci de ani și numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrânit, slăbit de lupte și suferințe – împărat ce-n viața lui nu râsese niciodată, care nu zâmbea nici la cântecul nevinovat al copilului, nici la surâsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveștile bătrâne și glumețe ale ostașilor înălbiți în bătălie și nevoi.

(Mihai Eminescu, ***Făt-Frumos din lacrimă***)

1. Transcrie două cuvinte derivate cu sufix.

....

2. Transcrie două cuvinte formate prin compunere.

....

3. Precizează valoarea morfologică pe care o au cuvintele subliniate din textul citat.

....

4. Numește mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele subliniate.

....

5. Explică modul în care s-au format cuvintele *pietroasele* și *înălbiți* din textul citat.

....

6. Scrie un diminutiv format de la cuvântul de bază *copil*.

....

7. Scrie un augmentativ format de la cuvântul de bază *piatră*.

....

8. Alcătuiește un enunț în care cuvântul *lui* să aibă altă valoare morfologică decât în textul dat, precizând-o.

....

9. Scrie patru cuvinte aparținând familiei lexicale a cuvântului *sfânt*.

....

2. Precizează sensul afectiv sau ironic al diminutivelor din următoarele enunțuri:

A devenit și el un actoraș la Teatrul Național.
Frățiorul meu a recitat poezia la absolvirea grădiniței ca un actoraș.
Directorul și-a promovat frățiorul.
Și-au construit și ei o căsuță cu cinci dormitoare, trei băi, un living imens și două garaje.

....
....
....
....

3. Subliniază cuvintele formate prin conversiune din următoarele enunțuri, precizând atât valoarea morfologică pe care o au în contextul dat, cât și valoarea morfologică inițială:

1. Bogatul nu înțelege grijile celui sărac. ....
2. Prietenii mei au plecat la mare. ....
3. Ceilalți prieteni au rămas acasă. ....
4. În sinea lui recunoaște că a greșit. ....
5. Mă vei felicita pentru zecele luat la teză. ....
6. Mă gândesc deseori la binele pe care mi l-ai făcut. ....

4. Citește cu atenție următorul text:

Am fost într-o vreme, pe când viața începuse să mi se pară atât de cenușie, încât nu mai merita trăită, un maniac al jocurilor pe computer. Timp de vreun an de zile am avut nevoie de doza zilnică de virtualitate: îmi făceam toate treburile pe fugă, renunțasem la mâncare și la somn și îmi tremurau mâinile după claviatură și mouse. [...]

Pe lângă multe alte efecte de adâncă alienare, jocurile de acțiune și strategie mi-au schimbat, în acea vreme nu tocmai îndepărtată și nici tocmai cu desăvârșire încheiată, însăși ideea despre om, despre trup, despre felul cum arată și funcționează bucata asta complicată de materie care ascultă – parțial – de voința noastră.

(Mircea Cărtărescu, ***Pururi tânăr, înfășurat în pixeli***)

1. Transcrie cinci neologisme din textul citat.

....

2. Alcătuiește enunțuri în care să integrezi corect cele cinci neologisme identificate.

....

3. Descrie în zece rânduri un joc preferat (nu numai pe computer). Integrează în textul pe care îl redactezi 3-4 neologisme.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

5. Alcătuiește un text, de 5-6 rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre hrana sănătoasă; alege trei dintre următoarele neologisme pentru a le integra corect în text: *fast-food*, *hamburger*, *sandvici*, *chips*, *coca-cola*, *sprite*, *red bull*.

....
....
....

....
....
....

b. Sinonime, antonime, omonime, paronime

6. Scrie, în spațiul rezervat, sinonimul potrivit pentru următoarele cuvinte/ unități frazeologice:

tristețe .....supărare.....
a da năvală .....a da buzna.....
a da ortul popii .....a deceda.....
(om) cu scaun la cap .....om inteligent.....
prietenie .....amiciție.....
a pune paie pe foc .....a întreține, a întărâta.....
numai piele și os .....foarte slab.....
ciudat .....sinistru.....
tăcere .....liniște.....
drum .....potecă.....

7. Alcătuiește enunțuri în care să folosești, la alegere, una dintre următoarele serii de sinonime:
a. *bun, cumsecade, inimos, generos*;
b. *șiret, șmecher, viclean*;
c. *tristă, supărată, jalnică*.

.....Ea este foarte tristă datorită decesului său.....
.....El este smecher și câștigă mereu.....
.....Ea este cea mai vicleană fata.....

8. Alcătuiește enunțuri în care să folosești sinonimul neologic al următoarelor cuvinte/ structuri:

amănunt .....El este foarte atent la detalii.....
a bănui .....Ea îl suspecta pe el.....
cale .....Ei au luat-o pe acest drum.....
cinste ....
citeț ....
copilăresc ....
folositor ....
jertfă ....
împrejurare ....
nădejde ....
a oglindi ....
părere ....

a povesti ....
a şovăi ....
luat pe neaşteptate ....
lovitură de colţ ....
luare-aminte ....

9. Alcătuieşte câte un enunţ folosind sinonime ale următoarelor expresii:
a arde gazul de pomană ....
a face din ţânţar armăsar ....
a da din colţ în colţ ....

10. Scrie enunţuri în care să foloseşti sinonime frazeologice ale următoarelor cuvinte:
a aprinde ....
a ironiza ....
a observa ....
a permite ....

11. Explică, în două-trei rânduri, rolul sinonimelor în următoarele enunţuri:
Copiii ţipă şi zbiară atunci când imită personaje din desene animate. Ţipă şi răcnesc de se cutremură casa.
....
....
....

12. Scrie câte trei sinonime cu valoare de epitet care pot fi alăturate substantivelor:
ghiocel ....
floare ....
ploaie ....
primăvară ....

13. Organizează în serii de antonime cuvintele: *bucurie, curajos, cinstit, desfrunzit, a iubi, fricos, încredere, înfrunzit, tristeţe, neîncredere, leneş, harnic, necinstit, a urî.*
....
....
....

14. Scrie câte o propoziţie cu antonime obţinute prin derivare cu prefixe de la următoarele cuvinte de bază:
corect ....
politeţe ....
sensibil ....
stabil ....

15. Alcătuieşte o compunere, de aproximativ 8-10 rânduri, în care să descrii imaginea unei zile de vară. În compunere vei folosi cel puţin două dintre următoarele perechi de antonime:

aproape/ departe; *în fața/ în spatele*;
la stânga/ la dreapta; *trist/ vesel.*

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

16. Explică, în câte două-trei rânduri, rolul antonimelor în două dintre următoarele proverbe:

Unde-i vorbă multă, acolo-i spor puţin.
Nu te speria când auzi vorbe mari, că acolo-i inima mică.
Vai de cel ce nu ştie nici când să grăiască, nici când să tacă, dar cu mult mai vai de cel ce nu ştie nici ce să grăiască, nici ce să tacă.
Lesne vinzi, anevoie cumperi.

....
....
....
....
....
....

17. Alcătuieşte câte două enunţuri pentru a ilustra omonimia următoarelor cuvinte:

afecțiune (substantiv/ substantiv)

....
....

arie (substantiv/ substantiv)

....
....

bob (substantiv/ substantiv)

....
....

broască (substantiv/ substantiv)

....
....

cască (substantiv/ verb)

....

....

cer (substantiv/ verb)

....

....

lin (substantiv/ adverb)

....

....

milă (substantiv/ substantiv)

....

....

poartă (substantiv/ verb)

....

....

şiret (substantiv/ adjectiv)

....

....

18. Subliniază paronimul corect utilizat în următoarele enunţuri:
M-ai întâmpinat cu o privire *glaciară/ glacială*.
Ne simţim bine la orice întrunire *familiară/ familială*.
Ai *evaluat/ evoluat* corect dificultatea exerciţiului.
Şederea noastră la mare este *temporară/ temporală*.
Unchiul tău a lucrat în sectorul *miner/ minier*.
În apropierea satului meu s-a descoperit un zăcământ *petrolier/ petrolifer*.
Nu e greu să realizezi transcrierea *literară/ literală* a textului dat.
Mă nemulţumeşte hotărârea *arbitrară/ arbitrală* a juriului.

19. Selectează din următoarele exemple două perechi de paronime. Alcătuieşte enunţuri în care să apară corect utilizate:

a adapta/ a adopta;
aluzie/ iluzie;
a apropia/ a apropria;
calitate/ caritate;
chelie/ chilie;
contuzie/ confuzie;
delicatese/ delicateţe;
eufonie/ euforie;
funcţionar/ funcţional;
a însera/ a insera;
original/ originar;
prepoziţie/ propoziţie;
a preveni/ a proveni;
a emite/ a omite.

....

....

....

....

....

....

....
....
....
....
....
....
....
....
....

c. Sensul cuvintelor în context

20. Subliniază cuvintele monosemantice din seria: *azot, axiomă, benzină, catetă,* (*a*) *creşte, cântar, foc, gură, ieşire, lumină, lexic, pix, pânză, stomac, suflare, surâs, trei.*

21. Subliniază cu o linie cuvintele folosite cu sens propriu şi cu două linii pe cele folosite cu sens figurat, în următoarele enunţuri:
1. *Ploaia rece de toamnă cade cu picuri grei.*
2. *O ploaie de lacrimi i-a umplut obrazul.*
3. *Lemnele ard în cuptor.*
4. *Inima mea arde într-un vis de iubire.*
5. *Urc pe muntele speranţelor mele cu fiecare zi care trece.*

22. Citeşte cu atenţie textul următor:

— Haide, domnule, mă răstii eu către mine însumi. Şi desenai un cerc, şi-l împărţii în patru şi scrisei la fiece capăt al diametrelor câte c-o literă mare: A, B, C, D. Şi îmi închipuii că am un arc de treizeci şi cinci de grade şi unii extremitatea arcului cu centrul cercului. Dar observai că obţinusem un arc de patruzeci şi cinci de grade.

— Ăsta nu-i bun! rostii eu, bucuros că eram nevoit să construiesc un alt cerc. Asta-i a opta parte dintr-un cerc şi sinusul lui e $3\sqrt{-2}$*, iar cosinusul* $2\sqrt{3}$*.*

Ştersei cercul cu arcul de patruzeci şi cinci de grade şi făcui alături un altul, cu un arc numai de treizeci şi cinci de grade. Dar, când fu să-l crestez cu două diametre perpendiculare, luai în seamă că cercul şters cu creionul îmi atrage atenţia. Atunci mototolii hârtia şi-o aruncai pe fereastră.

(Mircea Eliade, ***Romanul adolescentului miop***)

1. Transcrie trei cuvinte monosemantice.

....

2. Alcătuieşte o propoziţie în care să apară omonimul cuvântului *sinus* din text.

....

3. Alcătuieşte enunţuri în care să ilustrezi polisemantismul unui cuvânt ales de tine din textul dat.

....

....

....

....

23. **a.** Alege două dintre următoarele cuvinte polisemantice: *ascuțit*, *braț*, *carte*, *cap*, *față*, *limbă*, *ochi*, *a răsări*; *(a) ridica*.

b. Scrie enunțuri în care cuvintele selectate să aibă:

- sens propriu de bază;
- sens propriu secundar;
- sens figurat.

....

....

....

....

....

....

24. Citește cu atenție următoarele texte:

a. *În turbarea ei caniculară, arșița miezului înflăcărat al zilelor de iulie mușca cu dinți de foc de pretutindeni și își ostoia setea sa covârșitoare cu cele de pe urmă picături de viață, umede și vii, sorbite din vinele adânci ale lucrurilor.*

(Calistrat Hogaș, ***Pe drumuri de munte***)

b. *Universitatea e iarăși înviorată de valul de studenți tineri, de studente timide. Coridoarele se luminează de ochi, de zâmbete, de obraji. Sălile sunt tulburate de neastâmpărul celor din anul I. În băncile din fund se așază aceiași studenți glumeți, în băncile din față aceleași studente cu mâinile albe.*

(Mircea Eliade, ***Romanul adolescentului miop***)

1. Subliniază patru cuvinte folosite cu sens figurat.

2. Scrie câte un enunț în care fiecare dintre cele patru cuvinte subliniate să aibă sens propriu.

....

....

....

....

25. Scrie un text, de 6-8 rânduri, în care să integrezi trei cuvinte/ expresii folosite cu sens figurat. Subliniază-le. Dă un titlu textului tău.

....

....

....

....

....

....

....

....

d. Pleonasmul

26. Rescrie următoarele enunţuri eliminând pleonasmele:

1. *Vom reinvesti în această afacere un procent de 50% din profitul obţinut.*

....

2. *Prefer mai bine să nu merg la această petrecere.*

....

3. *Bunica mea a fost diagnosticată cu hipertensiune mare.*

....

4. *Toate avioanele aterizează pe pământ.*

....

5. *Am recitit iarăşi indicaţiile de rezolvare.*

....

6. *Am convenit de comun acord să mergem la munte.*

....

7. *Toată lumea se gândeşte la alegerile electorale anticipate.*

....

8. *Eroul basmului a ajuns în locul în care drumul se bifurcă în două.*

....

9. *Drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal.*

....

10. *Mi se pare firesc şi natural ca tu să lucrezi corect.*

....

11. *Am rezumat pe scurt fragmentul indicat.*

....

12. *Colaborând împreună vom reuşi să facem lucruri importante.*

....

13. *Ne vom aduce aportul la îndeplinirea sarcinii încredinţate.*

....

14. *Îşi prezenta propria autobiografie ori de câte ori avea prilejul.*

....

15. *Fii atent la ortografia corectă!*

....

16. *Îmi place să discut despre perspectivele mele de viitor.*

....

17. *Vor urma în continuare cursurile de înot.*

....

27. Reformulează enunţurile de mai jos înlocuind cuvintele repetate în mod supărător cu sinonime potrivite:

1. *Mama nu mi-a dat voie să merg în excursie deoarece se teme că voi răci, deoarece stau prea mult în faţa computerului şi rezistenţa mea la boli este scăzută.*
2. *Prietenul meu se numeşte Ionel şi este un prieten adevărat.*

3. *În ziua aceea de iarnă a căzut multă zăpadă. Zăpada de pe dealuri îmi amintea de zăpada din poveştile bunicilor.*

....

....

....

....

....

....

28. Rescrie următoarele enunţuri, corectând erorile de natură lexicală:

FARFURIDI: *Trebuie să ai curaj ca mine! Trebuie s-o iscăleşti: o dăm anonimă!*

(I.L. Caragiale, ***O scrisoare pierdută***)

CAŢAVENCU: *După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat!*

(I.L. Caragiale, ***O scrisoare pierdută***)

....

....

....

....

....

MORFOLOGIA

VERBUL

Verbul este partea de vorbire flexibilă care exprimă acțiunea sau starea.
Clasificarea verbelor:

a. **predicative** (au înțeles de sine stătător şi la mod personal au funcția sintactică de predicat verbal);

b. **nepredicative**
   - ***copulative*** (nu au înțeles de sine stătător şi formează predicatul nominal împreună cu numele predicativ pe care îl leagă de subiect);
   - ***auxiliare*** (ajută la formarea timpurilor verbale compuse şi a diatezei pasive; acestea sunt *a fi*, *a vrea*, *a avea*);

c. **impersonale** – exprimă o acțiune care nu este făcută de o persoană.

Categoriile gramaticale specifice verbului sunt: *conjugarea*, *modul*, *timpul*, *numărul*, *persoana şi diateza.*

Locuțiunea verbală este un grup de cuvinte cu sens unitar care are valoarea unui verb.

Modul este forma pe care o ia verbul pentru a arăta cum consideră vorbitorul acțiunea.

Verbele care îşi modifică forma după persoană şi care au în propoziție funcția sintactică de predicat sunt la **moduri personale** sau **predicative (indicativ, imperativ, conjunctiv, condițional-optativ)**.

Verbele care nu îşi modifică forma după persoană şi nu pot îndeplini în propoziție funcția sintactică de predicat sunt la **moduri nepersonale (infinitiv, gerunziu, participiu, supin)**.

Diateza este o categorie gramaticală verbală care exprimă raportul dintre acțiune şi subiectul gramatical. Există trei diateze: **activă, reflexivă şi pasivă.**

Verbele impersonale exprimă o acțiune care nu este făcută de o persoană.

⇒ *amintește-ți că verbele* ***a fi, a ajunge, a ieşi, a se face, a rămâne, a însemna, a părea*** *sunt:*
- ***predicative****, când au înțeles de sine stătător;*
- ***copulative****, când nu au înțeles de sine stătător. Sensul lor permite combinarea cu următoarele cuvinte:* cumva, ceva, cineva.

⇒ *actualizează-ți valorile verbului* a fi:
- ***predicativ****: cu înțeles de sine stătător;*
- ***copulativ****: fără înțeles de sine stătător; face legătura între numele predicativ și subiect;*
- ***auxiliar****: intră în alcătuirea timpurilor verbale compuse.*

⇒ *nu uita că verbul la modul infinitiv apare fără* a, *după verbele* a şti, a putea.

⇒ *este important să ştii că modul participiu se recunoaşte după forma terminată în -s- sau -t-:* cântat, lucrat, văzut, ars, scris, iubit etc. *Când este folosit singur are valoare adjectivală:* textul citit, cartea citită. *În această situaţie se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat.*

⇒ *nu uita că verbele care exprimă fenomene ale naturii sunt impersonale; propoziţiile al căror predicat este exprimat prin astfel de verbe* **nu au subiect gramatical**. *(ex:* tună, fulgeră, ninge, viscoleşte, burează, se înserează etc.)

⇒ *ţine minte că atunci când sunt folosite cu* **sens figurat**, *aceste verbe nu mai sunt impersonale.*

a. Actualizarea cunoştinţelor. Modurile. Timpurile. Persoana. Numărul

1. Citeşte următoarele texte, completând apoi tabelul cu verbele:

a. *Paracliserul ştia de la nepoata Hagiului că Hagiul de zece ani taie din turul pantalonilor ca să-i cârpească pe unde se cosesc. Scurteica fusese încă p-atât de lungă, dar o scurtase mereu din poale, ca să încăputeze mânecile.* [...]

— Suflă mai cu inimă, Leano, strigă Hagiul, cocoloşit într-un colţ al patului.

— Suflu, nene Hagiule, suflu, dar mă taie frigul şi mi-a îngheţat răsuflarea, răspunse nepoată-sa, tremurând c-o cergă în spinare. Ar trebui să-mi dai de lemne, că înlemnim până mâne. [...]

— Aş vrea, răspunse trist Hagiul, aş vrea o ciorbă de găină... cu niţică lămâie... lămâia e scumpă... câteva boabe de sare de lămâie...[...]

Leana, râvnind la ciorbă şi înghiţind în sec, ieşi afară şi-i aduse una de lemn.

Hagiul începu iarăşi a sorbi zgomotos.

(Barbu Delavrancea, ***Hagi-Tudose***)

b. *De ce m-aţi dus de lângă voi,*
De ce m-aţi dus de-acasă?
Să fi rămas fecior la plug,
Să fi rămas la coasă.

(O. Goga, ***Bătrâni***)

Verbul	Modul	Timpul	Persoana	Numărul
ştia =	indicativ	imperfect	a - III - a	sg
taie	indicativ	prezent	a III a	sg
să cârpească	conjunctiv		a III a	sg
se cosesc	indicativ	prezent	a III a	pl
fusese - P.N	indicativ	mai mult ca perfect	a III a	sg
scurtase	—,,—	m.m.c.p	a III a	sg
să încăputeze	conjunctiv		a III a	sg
suflă	imperativ	——	a II a	sg
strigă	indicativ	prezent	a III a	sg

2. Încercuieşte în tabel formele compuse. Precizează elementele componente.
Ex.: *a îngheţat* – perfectul compus este alcătuit din verbul auxiliar *a avea* şi participiul invariabil al verbului conjugat.

....
a îngheţat
vb. aux. participiu
conj. II vb. de conj.
....

3. Alcătuieşte propoziţii în care să integrezi:
a. formele verbului *a şti,* la persoana II-a singular, pentru fiecare dintre timpurile modurilor personale;
....
b. formele verbului *a scrie* la toate modurile nepersonale.
....

4. Alcătuieşte propoziţii cu formele verbului *a fi*, conform cerinţelor de mai jos:
a. modul imperativ, numărul singular, afirmativ şi negativ;
....
b. modul conjunctiv, persoana a doua singular, afirmativ şi negativ.
....

5. Formulează o observaţie asupra ortografiei verbului *a fi*, la modurile imperativ şi conjunctiv.
....

6. Consultă ***Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*** pentru a alege formele corecte ale verbelor din seriile următoare:
a. *a decoji/ a descoji*; *a defrişa/ a desfrişa*; *a dezpăgubi/ a despăgubi*; *a dezăpezi/ a deszăpezi*;
b. *se desfiinţează/ se desfinţează*; *dăruie/ dăruieşte*; *precedă/ precede*; *aşază/ aşează*;
c. *va apare/ va apărea*; *voi pare/ voi părea*; *va dispărea/ va dispare*; *voi munci/ voi muncii*;
d. *să creem/ să creăm*; *să ştii/ să şti*; *să scrii/ să scri*; *să ţii/ să ţii*; *să vi/ să vii*;
e. *adă / adu!*; *nu aduce/ nu adu!*; *reface/ refă!*; *nu reface/ nu refă!*; *zii/ zi!*; *nu zi/ nu zice!*;
f. *mi-ar place/ mi-ar plăcea*;
g. *voiam/ vroiam*; *voisem/ vroisem*.

7. Subliniază forma corectă din următoarele enunţuri:
Tu văzusei/ văzuseşi spectacolul.
Noi începusem/ începuserăm să strângem lucrurile când ai venit tu.
Voi plecaseţi/ plecaserăţi de mult timp.

8. Subliniază forma corectă a verbului:
1. Eu nu vreau să *creez/ creiez/ crez* probleme celor din jurul meu.
2. Nu-i *agrez/ agreez/ agreiez* pe cei care sunt mereu nemulţumiţi.
3. Tu te *îmbraci/ înbraci* frumos.
4. Noi nu *închiriem/ închiriăm* acest spaţiu.
5. Nu te *duce/ du* acolo şi nu *face/ fă* lucrul acesta!
6. Am *înotat/ înnotat* până acolo, chiar dacă afară era *înorat/ innorat*.
7. Mama *aşază/ aşează* florile în vază.
8. El nu *înşală/ înşeală* pe nimeni.
9. Probleme pot *apare/ apărea* oricând.
10. *Mi-ar place/ mi-ar plăcea* să merg mai des în parc.

9. Alcătuieşte enunţuri în care să integrezi corect formele date ale următoarelor verbe:
A contracta: *se contarctă/ se contractează*; *A însemna*: *înseamnă/ însemnează*;
A manifesta: *manifestă/ manifestează*; *A reflecta*: *reflectă/ reflectează*.

....

....

....

....

10. Scrie o povestire cu titlul „Etapele vieţii mele", valorificând cele cinci momente ale acţiunii. Poţi considera naşterea ta ca fiind expoziţiunea. Continuă încercând să scrii şi povestea vieţii pe care n-ai trăit-o încă.

11. Precizează modul, timpul, numărul şi persoana verbelor din următorul text, explicând valoarea expresivă a alternării timpului prezent cu forme ale perfectului compus.

O, frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
Adusu-mi-a din vale, lung vaiet, triste şoapte!...
E sabie în ţară, au năvălit tătarii... [...]

(Vasile Alecsandri, ***Dan, căpitan de plai***)

....

....

....

....

b. Verbele copulative (*a fi, a deveni, a ajunge, a ieşi, a se face, a rămâne, a însemna, a părea*)

12. Precizează valorile verbului *a fi* (predicativ, auxiliar, copulativ) în textele următoare:

a. *Afară-i toamnă, frunză-mprăştiată,*
Iar vântul zvârle-n geamuri grele picuri;

(Mihai Eminescu, ***Sonet I***)

b. *Leana tace şi înghite în sec. E săracă. N-are pe nimeni.*

(Barbu Delavrancea, ***Hagi-Tudose***)

c. *Aş fi vrut să-l mângâi într-un fel, dar nu-mi venea în minte ce-aş putea spune unui copil.*

(Mihail Sadoveanu, ***Un om năcăjit***)

d. *Aşa eram eu la vârsta cea fericită, şi aşa cred că au fost toţi copiii, de când îi lumea asta şi pământul, măcar să zică cine ce-a zice....*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

....

....

....

....

....

....

....

13. Identifică numele predicativ care apare în textul următor lângă două verbe copulative diferite. Precizează verbele copulative şi partea de vorbire prin care este exprimat numele predicativ:

Urmând toate etapele arătate de mine aici, cineva poate să devină sau nu poet. Rămân deci la a doua întrebare, pe care mi-am pus-o singur şi care o să mă urmărească, bănuiesc, întotdeauna: sunt oare poet?

(Mircea Cărtărescu, ***Cum am devenit poet?***)

....

....

....

....

....

14. **1.** Precizează valoarea predicativă sau copulativă a verbelor din următoarele texte:

a. *Căci amândoi vom fi cuminţi,*
Vom fi voioşi şi teferi,
Vei pierde dorul de părinţi
Şi visul la luceferi.

(Mihai Eminescu, ***Luceafărul***)

b. *Dacă ajunse aici, Greuceanu se dădu de trei ori peste cap şi se făcu un porumbel.*

(***, ***Greuceanu***)

c. *Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt* [...]
Pare că şi trunchii vecinici poartă suflete sub coajă [...]

(Mihai Eminescu, ***Călin – File din poveste***)

d. *Dar sărac aşa ca anul ăsta, ca anul trecut şi ca de când mă ştiu, niciodată n-am fost.*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

e. *Nu te face, fata mea, pui de cuc în cuib de cioară – urmă el peste puţin – că nu-ţi este firea pentru aceasta.*

(Ion Slavici, ***Pădureanca***)

....

....

....
....
....
....
....
....
....
....

2. Transcrie predicatele nominale din textele citate.

....
....
....
....

3. Explică înțelesul expresiei (*a se face*) *pui de cuc în cuib de cioară.*

....
....

c. Diatezele. Diateza activă, pasivă, (complementul de agent), reflexivă (pronumele reflexiv – marcă a diatezei)

15. Găsește corespondențele dintre cele două coloane urmărind raportul dintre subiectul propozițiilor de mai jos și obiectul asupra căruia se răsfrânge acțiunea verbului:

1. Părinții îi laudă pe copiii harnici.
2. El se laudă mereu cu premiul obținut.
3. Copiii sunt lăudați de către părinți.

A. Acțiunea făcută de subiect se răsfrânge tot asupra subiectului.
B. Acțiunea făcută de altcineva (complementul de agent) se răsfrânge asupra subiectului.
C. Acțiunea făcută de subiect se răsfrânge asupra unui obiect.

16. 1. Precizează diateza verbelor din prima coloană. Completează a doua coloană modificând verbele după modelul dat:

Mi-ai adus o veste bună.	*Vestea bună a fost adusă de tine.*
Am cumpărat o carte.	....
Ei te-au invitat în excursie.	....
Părinții îi sprijină pe copii.	....

2. Explică diferențele dintre verbele din cele două coloane, având în vedere raportul dintre subiect și acțiunea exprimată de verb.

....

....
....
....
....

17. Precizează funcţia sintactică a substantivului subliniat din propoziţiile:

a. *Mama citeşte o carte.* ....
b. *Cartea este citită de mama.* ....

d. Verbele personale și verbele impersonale. Propoziția fără subiect.

18. Alcătuieşte un text, de 5-6 rânduri, în care să introduci verbele: *a ploua, a tuna, a fulgera.* Subliniază formele acestor verbe în textele alcătuite. Precizează dacă acţiunea exprimată de verbele indicate poate sau nu poate fi atribuită unei persoane.
....
....
....
....
....
....

19. **1.** Transcrie, din textul următor, verbele a căror acţiune nu poate fi atribuită unei persoane:
Ce pustia de vară, nene Tudose, nu vezi că plouă şi fulguieşte?!...
— Ei, fulguieşte, fulguieşte... tu nu vezi că nu ţine? Unde ţine?

(Barbu Delavrancea, ***Hagi-Tudose***)

....
....
....
....

2. Precizează dacă verbele subliniate din următoarele exemple sunt folosite cu sensul lor propriu sau figurat. Formulează apoi o observaţie asupra valorii lor personale/ impersonale, în funcţie de context:

a. *Colea pe la cină începu a ploua, de gândeai că o să piară lumea; fulgera şi bubuia de se clătinau oalele-n cui.*

(***, Vol. ***Din folclorul nostru***)

b. *Lasă-mi, toamna, cerul lin.*
Fulgeră-mi pe frunte mie. [...]

Lasă-mi, toamnă, ziua, nu mai
Plânge-n soare fum.

Însereazǎ-mǎ pe mine,
Mǎ-nserez oricum.

(Ana Blandiana, ***Lasǎ-mi toamnǎ***)

c. *L-a fulgerat cu privirea.*
d. *Tuna şi fulgera împotriva tuturor.*

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

20. Stabileşte diateza şi caracterul personal/ impersonal al verbelor din enunţurile:
Aud un zgomot/ Se aude un zgomot.
El pare obosit/ Se pare cǎ ai obosit/ Mi se pare cǎ ai obosit.
I-a fost dat sǎ aibǎ noroc.

....

....

....

....

....

....

....

e. Locuţiunea verbalǎ

21. Citeşte fragmentele de mai jos, înlocuind grupurile de cuvinte subliniate cu sinonimele lor:

a. *Şi-mi aduc aminte cǎ totdeuna trebuia sǎ spun câte-o ghiduşie ca sǎ izbucneascǎ în râs cineva* [...].
Tu bagi de samǎ cǎ nu-ţi vorbesc de gramaticǎ şi de aritmeticǎ [...].

(Mihail Sadoveanu, ***Domnu Trandafir***)

b. *Sosi zmeul şi se luarǎ la bǎtaie* [...].

(***, ***Greuceanu***)

c. *Mai ţin apoi minte cǎ i-am dat o bucatǎ de plǎcintǎ, cǎ l-am bǎtut, fiindcǎ nu voia sǎ-mi lase cimpoiul* [...].

(Ioan Slavici, ***Budulea Taichii***)

d. *Îmi pare rău, neică Zahario, noi nu...*
Să-mi dai voie să nu te crez. Un om endependent, care a făcut servicii [...].
(I.L. Caragiale, ***O scrisoare pierdută***)

....
....
....
....
....
....
....
....

22. Alcătuieşte un text narativ, de 8-10 rânduri, în care să introduci trei dintre următoarele locuţiuni verbale: *a avea loc, a sta de vorbă, a sta pe gânduri, a-şi da seama, a pune la cale, a o lua la sănătoasa.*

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

e. Funcţii sintactice ale verbului la moduri personale (predicat verbal, predicat nominal)

23. Transcrie, în coloane separate, predicatele verbale şi predicatele nominale ale propoziţiilor din textele următoare:

a. *Să ne imaginăm că asistăm la o gală de box în cadrul căreia nu se mai ţine seama de categoriile de greutate, în care sunt, de regulă, încadraţi boxerii. Că sunt puşi să boxeze, sub ochii noştri, matahale de supergrea cu prichindei rapizi ca ţânţarii.* [...] *Situaţia pare fantezistă* [...]. *Dar situaţia din poezia actuală e şi mai spectaculoasă.*
(Mircea Cărtărescu, ***Asta nu e poezie...***)

b. *O fâşie nesfârşită*
Dintr-o pânză pare calea,
Toată lunca-i adormită,
Toată valea.
(George Coşbuc, ***În miezul verii***)

Predicate verbale	Predicate nominale

24. Construieşte enunţuri în care verbul *a fi* să fie folosit, pe rând, cu valoare:
a. copulativă;
b. predicativă;
c. auxiliar al diatezei pasive.

25. 1. Alege, din următoarea serie, verbele care pot avea atât valoare predicativă, cât şi valoare copulativă: *a asculta, a ieşi, a însemna, a părea, a scrie, a citi, a merge, a învăţa, a putea, a rămâne.*

....

....

....

2. Alcătuieşte câte un enunţ prin care se ilustrează valoarea predicativă şi copulativă a verbelor selectate.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

26. Precizează modul, timpul, numărul, persoana şi diateza verbelor/ locuţiunilor verbale din următorul text:

Când mă deşteptai a doua zi, numai după o clipă, parcă, de somn, băgai de seamă că soarele fusese cu mult mai harnic decât mine, căci se părea că se înălţase pe ceruri în vârful degetelor şi, de peste întărituri, se uita furiş la mine, tocmai în fundul peşterii. Focul somnoros mistuia, fumegând, cel de pe urmă tăciune. Pisicuţa, cu câteva fire de iarbă afară din bot, dormita pe toate cele patru picioare ale sale... [...]

Linişte neturburată în cer şi pretutindeni! şi niciun vânt din cele patru nu-şi părăsise încă culcuşul spre a învia codrii adormiţi.

(Calistrat Hogaş, ***Singur***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

f. Funcțiile sintactice ale verbului la moduri nepersonale (subiect, nume predicativ, complement direct, complement indirect, complemente circumstanțiale, atribut verbal)

27. 1. Citește cu atenție textele de mai jos și rezolvă apoi cerințele:

a. *Boierul, văzând aceasta, pe de-o parte, l-a cuprins spaimă, iară, pe de altă parte, nu mai știa ce să facă de bucurie; căci multe sărindare mai dăduse el până atunci pe la popi, în toate părțile, ca să poată izgoni dracii din casă.*

(Ion Creangă, ***Ivan Turbinca***)

b. *El pare-o navă fermecată*
Ce-a ancorat aici, sub munte,
Minune îndelung visată
De valul Dunării cărunte! […]

(George Topîrceanu, ***Pastel***)

2. Identifică verbele la moduri nepersonale.

....

3. Completează rubricile următorului tabel cu verbele la moduri nepersonale din textele citate:

Verbul	Modul	Funcția sintactică

28. Scrie, în dreptul fiecărei cifre, litera care corespunde modului şi funcţiei sintactice a verbului subliniat:

1. E uşor de zis, mai greu e de făcut . …
2. Plăcerea de a citi este firească. …
3. Trece apa înotând. …
4. Cartea aceasta este de colorat. …
5. Aş putea explica orice. …
6. Am aruncat trandafirul ofilit. …
7. M-am săturat a-ţi asculta explicaţiile. …
8. Nu vorbim înainte de a gândi. …

A. infinitiv, complement indirect;
B. infinitiv, complement direct;
C. gerunziu, CCM;
D. supin, subiect;
E. infinitiv, CCT;
F. participiu adjectivizat, atribut adjectival;
G. supin, nume predicativ;
F. infinitiv, atribut verbal.

29. Alcătuieşte propoziţii în care verbele date să fie folosite conform indicaţiilor din paranteză:

a asculta (infinitiv, nume predicativ)

....

a citi (participiu cu valoare adjectivală, atribut adjectival)

....

a persevera (gerunziu, complement circumstanţial de mod)

....

a scrie (supin, atribut verbal)

....

SUBSTANTIVUL

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumeşte obiecte în sens foarte larg (adică fiinţe, lucruri, fenomene ale naturii, acţiuni, stări, însuşiri, relaţii). Grupul unitar de cuvinte echivalent cu un substantiv se numeşte **locuţiune substantivală**.

1. Substantivele **se clasifică**:
   a. după **structură**:
      - substantive ***simple***;
      - substantive ***compuse***.
   b. după **conţinut**:
      - substantive ***comune***;
      - substantive ***proprii***.
2. Categoriile gramaticale ale substantivului sunt: **genul, numărul** şi **cazul**.
   a. **Genul** include trei valori fundamentale: ***masculin***, ***feminin*** şi ***neutru***.
      La **substantivele animate**, genul gramatical şi genul natural au mijloace specifice de realizare (există substantive *mobile* şi substantive *epicene*).
   b. **Numărul** are două valori: ***singular*** şi ***plural***.
      Substantivele care la singular denumesc colectivităţi se numesc **colective**.
      Există substantive **defective de număr**, având fie numai formă de singular, fie numai formă de plural.
      Există substantive care au **forme duble sau multiple la plural**, fiecare formă având alt înţeles.
   c. **Cazurile** substantivului sunt: nominativ (N.), genitiv (G.), dativ (D.), acuzativ (Ac.) şi vocativ (V.).
      Din punct de vedere formal, în declinare, substantivele prezintă **forme identice** pentru nominativ-acuzativ, respectiv, pentru genitiv-dativ.
3. În actul vorbirii, substantivele pot apărea **articulate** sau **nearticulate**.
4. Frecvent, substantivele sunt însoţite de **prepoziţii**, care le conferă un anumit regim cazual.
5. **Locuţiunea substantivală** sporeşte expresivitatea exprimării şi se întâlneşte mai frecvent în limbajul oral.
6. Substantivul şi locuţiunea substantivală pot îndeplini numeroase **funcţii sintactice**: ***subiect, atribut, complement, nume predicativ***.

⇒ *Acordă atenţie ortografiei substantivelor proprii şi celor compuse (de exemplu, scrierea lor cu sau fără cratimă).*

⇒ *Pentru a comunica eficient, foloseşte corect substantivele cu forme duble de plural (de exemplu:* rapoarte/ raporturi; plane/ planuri *etc.).*

⇒ *Ţine minte că, din punct de vedere formal, în declinare, substantivele prezintă **forme identice** pentru nominativ-acuzativ, respectiv, pentru genitiv-dativ.*

⇒ *Este important să reţii că fiecare prepoziţie impune substantivului un anumit caz! (de exemplu:* pentru – *Ac.;* contra – *G.;* contrar – *D.)*

1. Citeşte cu atenţie fragmentul de text dat, apoi rezolvă cerinţele formulate pe baza lui:

Tot mai des în preajmă umbre vii răsar,
Ploaia peste case pică tot mai rar
Şi-n grămezi de neguri apele se strâng...
Lumea-ntreagă doarme, streşinile plâng.

(George Topîrceanu, ***Noapte de toamnă***)

1. Subliniază substantivele.
2. Precizează genul substantivului din primul vers.

....

3. Indică un sinonim de genul neutru pentru substantivul *case*.

....

4. Transcrie substantivul colectiv identificat în textul citat.

....

2. Citeşte cu atenţie textul dat, apoi rezolvă cerinţele formulate pe baza lui:
1. Subliniază substantivele din textul următor:

Alexandra şi Alexandru se cunosc din copilărie şi au fost colegi de liceu. Acum sunt studenţi: ea, la Facultatea de Litere, el, la Universitatea Tehnică. Amândoi sunt implicaţi în numeroase proiecte ale unor ONG-uri, de aceea călătoresc mult. Ultima dată au fost plecaţi în Ucraina şi în curând vor avea o acţiune în Benelux. Preocupată de mass-media, Alexandra a ajuns redactor-şef al unei reviste studenţeşti. Alexandru lucrează acum la o comunicare ştiinţifică despre scurtcircuite în reţelele de telecomunicaţie.

2. Grupează substantivele, completând tabelul:

Substantive proprii	Substantive comune

3. Grupează substantivele, completând tabelul:

Substantive simple	Substantive compuse

4. Precizează prin ce mijloace de îmbogăţire a vocabularului s-au format următoarele substantive:

copilărie ....

Benelux ....

mass-media ....

telecomunicaţie ....

3. Completează spațiile punctate, indicând „perechea" de sex opus a următoarelor substantive animate:

bărbat/	*fată/* ....
unchi/	*soră/* ....
cocoș/	*oaie/* ....
cal/	*capră/* ....

4. Scrie un text, de 4-6 rânduri, în care să folosești minimum patru substantive care nu marchează prin gen diferența de sex, continuând începutul dat:

Cămila și elefantul se apropiau încet de ....

....

....

....

....

....

5. Trece la numărul plural substantivele:

ușă	*păpușă* ....
mireasmă	*copertă* ....
codru	*monedă* ....
rang	*popă* ....

6. Completează tabelul, selectând din text substantivele corespunzătoare rubricilor indicate:

Bunicuța își așează pe nas ochelarii cu rame de aur și se apucă de citit cea mai ciudată rețetă din viața ei:

200 g făină de grâu descântat în nopțile cu lună se amestecă timp de 5 minute cu un vârf de cuțit de sare fină și cu 300 g făină de porumb alintat în zilele cu soare. Se adaugă 4 linguri de miere luată pe furiș din stup într-un miez de noapte ploioasă și se toarnă compoziția peste 250 g de tăiței fierți în lapte de căprioară. Se pune la cuptor și se lasă până când bucătăreasa numără boabele dintr-un kilogram de mazăre și dintr-unul de fasole. Se scoate și se presară imediat cu zahăr pudră. Se mănâncă în tăcere și în singurătate, exact când Steaua Nordului ajunge în dreptul ferestrei.

Rezultatul este garantat! A doua zi vă veți simți plină de energie și veți pregăti pentru nepoți o senzațională plăcintă cu mere!

Substantive defective de singular	Substantive defective de plural

7. Precizează cazul substantivelor subliniate în versurile citate mai jos:

*Fața-i roșie ca **mărul**, de noroc i-s umezi **ochii**;*
*La pământ mai că ajunge al ei **păr** de **aur** moale,*
*Care-i cade peste brațe, peste **umerele** goale.*

....
....
....
....
....
....

8. Construiește câte un enunț în care substantivul *copilărie* să apară în toate cele cinci cazuri.

....
....
....
....
....

9. Identifică locuțiunile substantivale din exemplele de mai jos și scrie sinonimul fiecăreia, găsind substantivul corespunzător:

În ultima vreme, avea probleme cu ținerea de minte, de aceea a recurs la un tratament cu vitamine.

....

Cel mai mult la joaca în iarbă îi plăcea datul de-a rostogolul.

....

O măcinau părerile de rău pentru ceea ce făcuse.

....

10. Precizează cazul și funcția sintactică a substantivelor subliniate în exemplele de mai jos:

Toți *colegii* mei sunt foarte simpatici.

....

Ana, *prietena* mea, a luat nota zece astăzi.

....

Eu sunt *elev* în clasa a opta.

....

Am citit *un roman* foarte captivant.

....

Am îndemnat-o și *pe Ana* să îl citească.

....

Astăzi discutăm *despre roman*.

....

Stăm de vorbă *în clasă*.

....

În pauză, continuăm dezbaterea.

....

Toţi participăm la discuţii *cu entuziasm*.

....

Din curiozitate, l-am rugat pe profesor să ne spună părerea dumnealui.

....

Am formulat întrebări, *pentru lămurirea* deciziilor personajului.

....

Romanele *de aventură* mă cuceresc.

....

Personajul principal *al romanului* este un om de ştiinţă.

....

Pe erou, adică *pe savant*, îl pasiona descoperirea unui medicament miraculos.

....

Caietul acesta este *de lecturi* facultative.

....

Meritul interpretării este *al* întregii *clase*.

....

Colegilor mei le-a plăcut mult această activitate.

....

Părerea mea este *asemenea opiniei* celorlalţi.

....

11. Construieşte enunţuri în care substantivul *stilou* să aibă funcţiile sintactice indicate mai jos:

Atribut substantival prepoziţional (Ac.)

....

Nume predicativ (N.)

....

Nume predicativ (Ac.)

....

Complement direct

....

Complement indirect (Ac.)

....

Complement indirect (D.)

....

Atribut substantival genitival

....

Atribut apoziţional (N.)

....

ARTICOLUL

Articolul este partea de vorbire flexibilă care însoţeşte substantivul, arătând gradul de individualizare a obiectului denumit de substantiv.

1. Articolul **se clasifică**:
   a. după **poziţia faţă de cuvântul articulat**:
      • articol **proclitic** (antepus);
      • articol **enclitic** (postpus);
   b. după **rolul în comunicare**:
      • articol **hotărât;**
      • articol **nehotărât;**
      • articol **genitival/ posesiv;**
      • articol **demonstrativ/ adjectival.**
2. Este partea de vorbire cu cele mai puţine unităţi lexicale, toate moştenite din limba latină şi face parte din vocabularul fundamental al limbii române.
3. Uneori, are independenţă formală (apare ca un cuvânt distinct), alteori, face corp comun cu cuvântul pe care îl articulează.
4. Este o parte de vorbire controversată, pentru că unii cercetători propun trecerea unor specii de articole în clasa pronumelor sau a adjectivelor pronominale.
5. Este considerat cel mai dificil capitol de gramatică românească pentru străinii care învaţă limba noastră.

⇒ *Fixează-ţi în minte rolul pe care îl îndeplineşte fiecare tip de articol!*

⇒ *Nu uita că articolele variază în funcţie de gen, număr şi caz!*

⇒ *Nu trata superficial problema articolului hotărât proclitic* lui*!*

⇒ *În anumite situaţii, acelaşi cuvânt poate avea valori morfologice diferite:*
- cea harnică *(articol demonstrativ);*
- cea de acolo *(pronume demonstrativ);*
- pe cea vale verde *(adjectiv pron. demonstrativ).*

⇒ *Acordă atenţie sporită acordului articolului genitival şi al celui demonstrativ cu termenii regenţi! În limba vorbită, multe persoane îl folosesc greşit.*

1. Citeşte cu atenţie fragmentul de text dat, apoi rezolvă cerinţele formulate pe baza lui:

Fiul cel mare <u>al vecinului</u> nostru ne-a spus că a văzut nişte oameni care circulau din casă în casă, întrebând despre <u>fenomenele</u> meteorologice neobişnuite care s-au petrecut în ultima vreme în cartierul nostru. <u>Lui Mihai</u> i s-a părut foarte incitantă această acţiune. <u>Şeful</u> echipei, al cărui interes era cel mai pronunţat, lua o serie de notiţe pe carneţelul roşu pe care îl scotea rapid din buzunarul vestei. Celui mai în vârstă dintre membrii echipei îi revenea misiunea de a corobora datele şi de a elabora statisticile necesare. Ai noştri au răspuns cu mult entuziasm la întrebări, mai ales vecina de la numărul 4, căreia i se spune „cea băgăreaţă".

1. Notează în tabelul de mai jos **substantivele**, aşezându-le în rubrica potrivită:

Nearticulate	Articulate hotărât enclitic	Articulate hotărât proclitic	Articulate nehotărât	Însoţite de articolul genitival/ posesiv	Însoţite de articolul demonstrativ/ adjectival

2. Transcrie cuvintele cerute şi subliniază articolele:

a. un adjectiv precedat de articol demonstrativ

....

b. un pronume relativ însoţit de articol genitival

....

c. un adjectiv articulat hotărât, antepus substantivului determinat

....

d. un adjectiv la gradul superlativ relativ

....

e. un pronume posesiv

....

3. Precizează cazul substantivelor articulate subliniate în text.

....

....

....

....

2. Pune articolul hotărât pentru N./ Ac., singular şi plural, următoarelor substantive: *copil, câine, fetiţă, dulap, familie, mască, stea, ou.*

....

....

....

....

3. Scrie enunţuri în care substantivele proprii date să fie în cazul G. sau D., articulate hotărât: *Dumitru, Miriam, Luca, Ioana, Carmen, Nicoleta, Mimi.*

....

....

....

....

....

....

....

4. Scrie propoziţii în care să foloseşti formele de vocativ ale substantivelor *fetiţă*, *băiat*, *copii*, *Maria*. Subliniază articolele hotărâte.

....
....
....
....

5. Pune articolul nehotărât pentru N./ Ac., singular şi plural, următoarelor substantive: *fiu*, *telecomandă*, *monede*, *cablu*, *coperte*.

....
....
....
....
....

6. Scrie scurte enunţuri în care să articulezi nehotărât substantivele date, la cazul cerut în paranteză: *prieten* (D.), *musafiri* (G.), *oaspete* (Ac.), *învăţătoare* (N.).

....
....
....
....

7. Completează spaţiile punctate cu formele corecte ale articolului posesiv/ genitival:

Acest copil .... *vecinilor face multă gălăgie.*

.... *ornicelor glasuri au tulburat liniştea serii.*

Sosirea tuturor delegaţilor din cele patru state .... *uniunii a provocat agitaţie.*

Venirea simultană .... *membrilor comitetului ne-a pus în încurcătură.*

Casa .... *voştri arată impresionant.*

Nişte prieteni .... *părinţilor noştri ne-au vizitat săptămâna trecută.*

8. Identifică articolele demonstrative/ adjectivale din exemplele date, precizând partea de vorbire şi cazul cuvântului pe care îl însoţesc:

Ştefan cel Mare a domnit patruzeci şi şapte de ani.

....

Misiunea celor patru a fost îndeplinită.

....

Cea leneşă a fost pedepsită.

....

Premiul celui de al treilea a fost foarte consistent.

....

Spaima celei din urmă era să nu abandoneze cursa.

....

9. Completează spaţiile punctate cu forma corectă a articolului demonstrativ/ adjectival, cerut de cazul substantivului pe care îl precedă:

Fetei moşneagului i se spune în poveste „……………… harnică”.

Fetei ……………… harnice i se dădeau multe sarcini dificil de îndeplinit.

Elevul ……………… vorbăreţ avea multe de comentat.

I-am spus băiatului ……………… comunicativ că ar trebui să lase şi ……………… tăcuţi locul la cuvânt.

Măsurile guvernului ……………… nou au devenit destul de populare.

10. Alcătuieşte o listă de proverbe în care să apară cuvinte articulate cu diverse articole, arătând un grad mare de generalitate. Subliniază articolele identificate.

De exemplu: *Leneşul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubeşte.*

Prostului nu-i spune că-i prost, că nu te crede.

Când doi se ceartă, al treilea câştigă.

Cel sătul nu crede celui flămând.

……………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………

ARTICOLUL

PRONUMELE

Pronumele este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv.

Clasificare:

a. ***pronume cu forme personale***: personal, personal de politețe, reflexiv, de întărire, posesiv;

b. ***pronume fără forme personale***: demonstrativ, negativ, nehotărât, interogativ, relativ.

Prin schimbarea valorii gramaticale, devin adjective pronominale *pronumele posesive, demonstrative, negative, nehotărâte, interogative și relative*.

Funcții sintactice: ***subiect, nume predicativ, complement direct, complement indirect, complement circumstanțial de timp, de loc și de mod, atribut pronominal și atribut pronominal prepozițional.***

Adjectivul pronominal **îndeplinește întotdeauna funcția sintactică de *atribut adjectival.***

Nu uita!

⇒ *Pronume care nu-și schimbă valoarea gramaticală:*
- *personale, personale de politețe și reflexive.*
- *formele pronumelui negativ* nimeni, nimic; *ale pronumelor interogative și relative* cine, cui *etc.; ale pronumelor nehotărâte* careva, altcareva, altceva *și ale celor formate de la pronumele interogative și relative:* oricine, oricui, fiecine *etc.*

⇒ *Se folosesc în limba română actuală numai cu valoare adjectivală pronumele de întărire.*

⇒ Ei, lui, lor *sunt întotdeauna pronume personale.*

a. Pronumele personale, de politețe și reflexive

1. Analizează morfologic și sintactic pronumele din textele de mai jos:

a. *Cântecul ce-ades ți-l cânt*
Când te-adorm în fapt de seară,
Puiule, e-un cântec sfânt,
Vechi și simplu de la țară.
Mama mi-l cânta și ea,
Și, la versul lui cel dulce,
Puiul ei se potolea
Și-o lăsa frumos să-l culce.

Azi te-adorm cu dânsul eu,
Ieri – el m-adormea pe mine,
Și-adormi pe tatăl meu
Când era copil ca tine...
Mâine, când voi fi pământ,
Nu uita nici tu – și zi-le,
Zi-le doina, cântec sfânt,
La copiii tăi, copile!

(St.O. Iosif, ***Cântec sfânt***)

b. *Și-l pupă în vârful nasului; apoi așezându-i frumos beretul:*

— Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam'mare, scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i şade lui bine? adaogă tanti Miţa, şi-l scuipă şi dumneaei, şi-l sărută.
(I.L. Caragiale, ***D-l Goe...***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Imaginează-ţi că eşti într-o librărie şi doreşti să cumperi o carte. Construieşte un dialog, de 5-6 replici, în care să introduci două pronume personale de politeţe.

....
....
....
....
....
....

b. Pronumele şi adjectivele pronominale demonstrative şi posesive

3. Stabileşte valoarea de pronume sau de adjectiv a posesivelor şi a demonstrativelor din enunţurile de mai jos, precizând cazul fiecăruia:

Le-a spus alor săi adevărul. Reuşita alor noştri ne-a încântat. Părinţii noştri ne sprijină oricând. Am discutat cu profesorul meu despre o serie de curiozităţi ştiinţifice. Aceleia i-am dăruit o floare. Acelei fete i-am dăruit o floare. Vorbeşte cu acel băiat. Hainele acesteia sunt moderne. Hainele acestei fete sunt moderne. Aceiaşi elevi câştigă concursurile. Colegii acestuia sunt cam îngâmfaţi.

....
....
....
....
....
....

....

....

....

4. Scrie formele pronumelor demonstrative, completând şi denumirea lor:

a. pronume demonstrativ de ....: *acesta*, ..., ..., ...

b. pronume demonstrativ de ....: ...., ..., *aceia*, ..., ...

c. pronume demonstrativ de ....: *acelaşi*, ..., ..., ..., ...

d. pronume demonstrativ de ....: *cealaltă*, ..., ...

5. Scrie câte un enunţ, în care să foloseşti:

a. pronumele personal *ei* (pers. a III-a, plural), cazul D.

....

b. pronumele demonstrativ *aceeaşi*, cazul G.

....

c. pronumele posesiv *ai mei*, cazul D.

....

d. un adjectiv pronominal posesiv, Ac.

....

e. un adjectiv pronominal demonstrativ, G.

....

6. Explică în ce constau greşelile din următoarele enunţuri, corectându-le:

Mii sete. Asazăte alături. Fata aceia este frumoasă. Vinoți în fire. Văzându-l bulversat, sa dus săi spună o vorbă bună. Aceleași prietene îi spune secretele ei. Ai mei îmă înțeleg întotdeauna. Mai punețivă pofta-n cui!

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

c. Pronumele și adjectivele pronominale nehotărâte

7. Completează următorul tabel cu formele potrivite ale pronumelor din seria: *unul, altul, cutare, toți, atâția, mulți, puțini, fiecare, oricare, fiecine, fiecui, oricăruia, cineva, altcineva, altcuiva, fiecăruia, vreunul, altcareva, oricâți, multora, ceva, orice.*

Nominativ/ Acuzativ	Genitiv/ Dativ

8. Transcrie, din seria de le ex. **7**, pronumele compuse.

....

....

....

....

9. Precizează cazul și funcția sintactică a pronumelor și adjectivelor pronominale nehotărâte din textele de mai jos:

a. — *Ce să fie, mămucă? Ia, cum te-ai dus dumneata de-acasă, n-a trecut tocmai mult și iaca cineva s-aude bătând la ușă* [...]

(Ion Creangă, ***Capra cu trei iezi***)

b. *Și aici, slujind cu credință, ba la unul, ba la altul, și-a sclipuit puține parale, până la vârsta de treizeci și mai bine de ani* [...]

(Ion Creangă, ***Povestea lui Stan Pățitul***)

c. *În acea zi, Scaraoschi, căpetenia dracilor, voind a-și face mendrele cum știe el, a dat poruncă tuturor slugilor sale* [...] *să vâre vrajbă între oameni și să le facă pacoste.*

Atunci dracii s-au împrăștiat, iute ca fulgerul, în toate părțile. Unul din ei a apucat spre păduri, să vadă de n-a putea trebălui ceva și pe-acolo; doar a face pe vreun om să bârfească împotriva lui Dumnezeu, pe altul să-și chinuiască boii, altuia să-i rupă vreun capăt sau altceva de la car, altuia să-i schilogească vreun bou [...]

(Ion Creangă, ***Povestea lui Stan Pățitul***)

d. *Băiatul încălecă pe un genunchi și fata pe altul.*

(Barbu Delavrancea, ***Bunicul***)

e. — *„Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,*
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit [...]
De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război" [...]
O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s-au pus!
Toată floarea cea vestită a întregului Apus,
Tot ce stă în umbra crucii, împărați și regi s-adună
Să dea piept cu uraganul ridicat de semilună. [...]

(Mihai Eminescu, ***Scrisoarea III***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10. Alcătuieşte enunţuri în care cuvintele ***un*** şi ***o*** să aibă următoarele valori morfologice: articol nehotărât; numeral cardinal; adjectiv pronominal nehotărât.

....
....
....
....

d. Pronumele şi adjectivele pronominale negative

11. Selectează pronumele şi adjectivele pronominale negative, precizând cazul şi funcţia lor sintactică:

a. *Calului care nu face nimic i se micşorează ovăzul.*

(***Proverbele limbii despre calităţi şi defecte***)

b. *Pus fiind sub ocrotirea celui mai straşnic dintre „cenzorii" din şcoală, nu mă mai temeam de nimeni şi de nimic. Căci Huţu era puternic, pentru că dascălul nu ţinea la nimeni mai mult ca la dânsul.*

(Ioan Slavici, ***Budulea Taichii***)

c. *Totul e în neclintire, fără viaţă, fără glas;*
Niciun zbor în atmosferă, pe zăpadă – niciun pas.

(Vasile Alecsandri, ***Mezul iernei***)

d. *Nivelul culturii generale a naţiei nu-l poate ridica nimeni cu umărul.*

(Mihai Eminescu, ***Cugetări***)

e. *De uitat n-am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod mi-a ieşit în faţă un urs grozav care m-a vârât în toţi sperieţii.*

(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

12. Alcătuieşte enunţuri în care cuvântul *nimic* să aibă următoarele valori morfologice:

a. pronume negativ (*nimic*) ....

b. substantiv (*un nimic/ nimicuri*) ....

c. locuţiunea adjectivală (*de nimic*)..

13. Scrie un text, de aproximativ 4-5 rânduri, în care să descrii un meci susţinut de echipa şcolii tale într-un campionat interşcolar, integrând cel puţin două dintre următoarele pronume: *nimeni*, *niciunul*, *niciuna*, *nimic*. Subliniază-le.

....

....

....

....

....

14. Citeşte următoarele enunţuri, completând spaţiile libere cu formele potrivite ale cuvântului *niciunul*:

a. *Nu m-am întâlnit cu* .... *dintre prietenii mei.*

b. .... *dintre noi nu-i place să fie certat.*

c. *Acolo nu mai este* .... *elev.*

d. *Nu cunosc preferinţele* .... *dintre invitaţi.*

e. *Cărţile* .... *copil nu sunt neîngrijite.*

e. Pronumele şi adjectivele pronominale interogative

15. Precizează funcţiile sintactice ale pronumelor interogative din enunţurile următoare:

Cazul	Exemplul	Funcţia sintactică
Nominativ	*Cine munceşte mai mult?*	....
	Ce este fericirea?	....
Acuzativ	*Pe cine ai întâlnit?*	....
	Cu care ai vorbit?	....
	Lângă cine ai stat?	....
	De către care ai fost ajutat?	....
	Pentru câte sunt florile?	....
Dativ	*Câtora le-ai dat cărţi?*	....
	Asemenea cui se comportă?	....
Genitiv	*A cui compunere ţi-a plăcut?*	....
	Înaintea căruia s-a aşezat?	....
	Împotriva cui a luptat?	....
	Al cui era acel caiet?	....

16. Analizează morfologic şi sintactic pronumele şi adjectivele pronominale interogative din textele următoare:

a. *— Moşule, al cui e feciorandrul acesta?*
— Al nostru, boierule, e al nostru.

(vol. ***Din folclorul nostru***)

b. *Ce e poezia? Înger palid cu priviri curate.*

(Mihai Eminescu, ***Epigonii***)

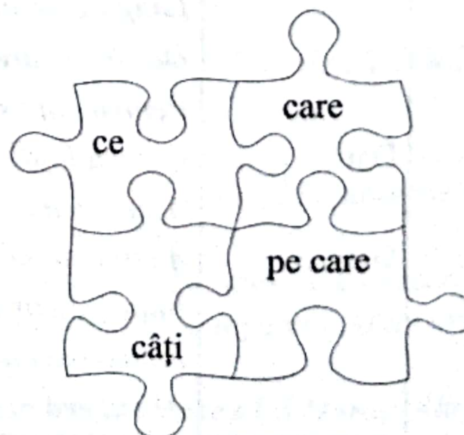
....
....
....
....
....
....
....

17. Alcătuieşte un dialog, de 6-8 replici, despre filmul preferat în care să foloseşti pronume şi adjective pronominale interogative. Subliniază-le, precizând cazul şi funcţia lor sintactică.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

f. Pronumele şi adjectivele pronominale relative

18. Plasează în spaţiile punctate cuvintele potrivite, pentru a stabili o relaţie care să dea coerenţă enunţului. Alegeţi-le din puzzle-ul de mai jos:

Elevii .... *învaţă sunt răsplătiţi.*
Citea cartea .... *a împrumutat-o de la prietenul său.*
Toţi .... *au venit sunt prietenii mei.*
Am aflat .... *s-a întâmplat.*

19. Delimitează propoziţiile din frazele de mai jos. Stabileşte cazul şi funcţia sintactică a pronumelor relative, asociindu-i fiecărei cifre litera corespunzătoare răspunsului corect:

1. *Am aflat ce citeşti.* …
2. *Copilul care face sport este sănătos.* …
3. *Casa ale cărei geamuri sunt vopsite pare nouă.* …
4. *Nu am văzut în faţa căruia s-a aşezat.* …
5. *Ştiu ce voi deveni.* …
6. *Nu ştiu cui i-am dat cartea aceea.* …
7. *Mi-a comunicat pentru care sunt fotografiile.* …
8. *Am auzit despre cine s-a discutat.* …

A. dativ, complement indirect
B. nominativ, nume predicativ
C. genitiv, complement circumstanţial de loc
D. acuzativ, complement indirect
E. genitiv, atribut pronominal genitival
F. acuzativ, complement direct
G. acuzativ, nume predicativ
H. genitiv, nume predicativ
I. nominativ, subiect

20. Analizează morfologic şi sintactic adjectivele pronominale din următoarele enunţuri:
L-am întrebat ce carte citeşte. Mi-a spus cărui prieten îi datorează alegerea făcută. Nu ştiu despre câte cărţi au discutat.

……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………

21. Completează spaţiile punctate cu formele potrivite pentru a realiza acordul corect:
a. cu pronumele relative potrivite:
Copilul al cărui *căţel s-a lovit plânge.*
Mama ……………………… *băiat a spart geamul este tristă.*
Părinţii ……………………… *copii au rezultate bune sunt fericiţi.*
Casa ……………………… *pereţi sunt zugrăviţi e curată.*
Băiatul ……………………… *minge s-a spart este trist.*
b. cu substantivele potrivite:
Copilul al cărui *stilou* nu scrie este supărat.
……………………… ai cărei ………………………
……………………… ale cărui ………………………
……………………… ale căror ………………………
……………………… al cărei ………………………

g. Adjectivele pronominale de întărire

22. Transcrie adjectivele pronominale de întărire din următoarele texte. Precizează cazul şi funcţia lor sintactică:
a. *Şi cea dintâi şcolăriţă a fost însăşi Smărăndiţa popii.*
(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

b. *C-ajung pe mine însumi a nu mă mai cunoaşte.*

(Mihai Eminescu, ***Rugăciunea unui dac***)

c. — *Du-te de mori pentru binele moşiei dumitale, cum ziceai însuţi.*

(Costache Negruzzi, ***Alexandru Lăpuşneanul***)

....

....

....

....

....

....

....

23. Asociază fiecărei cifre litera care corespunde formei corecte a adjectivului pronominal de întărire:

1. *Ea ... este prietena mea.*
2. *Lui ... îi convine această situaţie.*
3. *Noi ..., prietenele ei, nu o mai înţelegem.*
4. *Mie ..., prietenul lui, îmi ascunde adevărul.*
5. *Eu ... sunt apreciată pentru acest succes.*
6. *Cartea este pentru voi ..., colegii, lui.*
7. *Părerea ei ... nu mai conta atunci.*
8. *Noi ... suntem neliniştiţi.*
9. *Fiţi sincere cu voi ...!*
10. *Băieţilor ... le place să danseze.*

A. însămi
B. înseşi
C. însevă
D. însăşi
E. însene
F. înşivă
G. înşine
H. înşişi
I. însumi
J. însuşi
K. însemi

24. Corectează greşelile din enunţurile următoare, explicând natura lor:

a. *Chiar eu însămi am făcut o greşeală.* ....
b. *Chiar ei însăşi i-am spus adevărul.* ....
c. *Copiii înseşi au spus adevărul.* ....

NUMERALUL

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care exprimă diferite aspecte ale unui număr.

Există mai multe **tipuri de numerale**:

- cardinal;
- ordinal;
- colectiv;
- distributiv;
- multiplicativ;
- fracționar;
- adverbial.

Valorile morfologice ale numeralelor sunt următoarele: *substantivală*, *adjectivală* și *adverbială*.

Funcții sintactice:

- Numeralele cu valoare substantivală îndeplinesc funcțiile sintactice ale substantivului.
- Numeralele cu valoare adjectivală au funcția sintactică de atribut adjectival.
- Numeralele cu valoare adverbială au funcțiile sintactice de complement circumstanțial de mod sau atribut adverbial.

⇒ *nu uita că numeralele cardinale până la 19, când determină un substantiv, cu care se acordă în gen, număr și caz , au valoare adjectivală; începând cu numeralul douăzeci, au valoare substantivală, din cauza prepoziției.*

⇒ *ține minte că la G.-D., numeralul colectiv amândoi are forma amândurora, iar* compusele cu tus-, toți-, câteși- *se pot întrebuința la G.-D. prin constucții de felul:* a tustrei, a câteșitrei... *(G.) sau* la tustrei, la câteși patru... *(D.).*

⇒ *amintește-ți că numeralele fracționare au valoare substantivală, excepție făcând expresiile pe jumătate, pe din două, acestea fiind considerate locuțiuni adverbiale.*

⇒ *acordă atenție ortografiei:*
O dată *se scrie despărțit când dată este substantiv* (o dată din calendar) *sau când există numeral adverbial* (numai o dată, nu de două ori).

a. Numeralele cardinale și ordinale

1. Identifică numeralele din ghicitorile de mai jos, precizând felul și valoarea lor morfologică (adjectivală sau substantivală):

Două ape-aprinse
Sub două păduri întinse. (ochii și sprâncenele)

Patru frați, gemeni născuți,
Tot îmbrățișați crescuți.

Oricând îi vezi la un loc
Înveliți într-un cojoc. (miezul de nucă)

Două merg,
Două stau,
Două dușmănie-și au. (luna și soarele; cerul și pământul; apa și focul)

....
....
....
....
....
....

2. Scrie, întâi în cifre, apoi în litere:

a. data nașterii ....
b. data nașterii părinților, a fraților tăi ....
c. secolul în care trăiești ....
d. secolul în care a trăit Vasile Alecsandri ....

3. Analizează numeralele, completând un tabel asemănător, după modelul:

a. *Când doi se ceartă*
Al treilea câștigă.

b. *Și s-a născut feciorul în luna lui martie, a douăsprezecea zi, și-l luă moașa și-l duse la biserica lui Amon și Apolon Dumnezei și-l binecuvântară preoții și-i puseră numele Alexandru.*

(***Cărți populare românești, Alexandria***)

c. *Dar șapte turci pe el săriră,*
Și șapte săbii îl loviră,
Și-al optulea, un turc bărbos,
Izbi turbat de sus în jos.

(George Coșbuc, ***Coloana de atac***)

d. *Dar orice lucra*
Noaptea se surpa!
A doua zi iar,
A treia zi iar [...]
Lucra – în zadar.

(***Monastirea Argeșului***)

e. *— Așadar, dumitale ți se cuvine numai un leu, fiindcă numai o bucată de pâne ai avut de întrecut. Iar tovarășului dumitale i se cuvin patru lei, fiincă patru bucăți de pâne a avut de întrecut.*

(Ion Creangă, ***Cinci pâni***)

Numeralul	Felul lui	Valoare morfologică	Cazul	Funcția sintactică
doi	cardinal	substantivală	N.	S.

4. Alcătuieşte câte un enunţ în care cuvintele *un* şi *o* să aibă alte două valori morfologice decât în fragmentul din textul ***Cinci pâni*** de Ion Creangă.

....

....

....

....

....

....

....

5. Corectează greşelile din următoarele enunţuri, explicând natura lor:

Tricoul costă 30 lei ....

Pe scaune erau între 15-20 călători ....

A citit capitolul al optălea ....

Scriitorul I.L. Caragiale s-a născut în secolul XIX ....

Festivităţile s-au încheiat la sfârşitul celei de-a şasea zi ....

6. Alege varianta corectă: *paisprezece/ patrusprezece; optsprezece/ optusprezece; şaptesprezece/ şaptisprezece; al o sutelea/ al o sutălea; al o miilea/ al o miălea/ al o mielea.*

b. Numeralul colectiv

7. Stabileşte valoarea morfologică (substantivală sau adjectivală) şi funcţiile sintactice ale numeralelor colective din următoarele propoziţii:

Am discutat cu amândoi despre excursie.

....

Am discutat cu ambele colege despre excursie.

....

Părerile amândurora mă interesează.

....

Amândurora le-am spus opinia mea.

....

Părerile a tustrei au fost interesante.

....

Le-a dat la tuspatru câte o carte.

....

8. Analizează numeralele colective din următoarele texte:

a. *Ochilă atunci se ie şi el după Harap-Alb şi pornesc tuscinci înainte.*

(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

b. *În fine, câteşicinci popoarele recunoşteau totdeauna solidaritatea intereselor respective faţă de faptul comun al apăsării turceşti.*

(B.P. Hasdeu, ***Ioan-Vodă cel Cumplit***)

....

....

....

....

....

c. Numeralul multiplicativ

9. Identifică valoarea morfologică şi funcţia sintactică pentru numeralele multiplicative din următoarele texte şi propoziţii:

a. *Cu o putere îndoită, cu braţele de fier o smuci pe babă de mijloc şi o băgă în pământ până în gât.*

(Mihai Eminescu, ***Făt-Frumos din Lacrimă***)

b. *Ipate se îmbogăţise însutit şi înmiit de când a venit Chirică în slujbă la dânsul.*

(Ion Creangă, ***Povestea lui Stan Păţitul***)

c. *Obţine câştiguri înzecite. Câştigurile lui sunt înzecite. El câştigă înzecit. Întreitul acestei sume este 414.*

....

....

....

....

....

....

....

....

10. Asociază numeralele multiplicative cu sinonimele lor neologice (împrumutate din franceză):

1. *îndoit*	**A.** sextuplu
2. *întreit*	**B.** dublu
3. *împătrit*	**C.** cvintuplu
4. *încincit*	**D.** triplu
5. *înşesit*	**E.** primul
	F. cvadruplu

d. Numeralul distributiv

11. Stabileşte valoarea morfologică, cazul şi funcţia sintactică pentru numeralele distributive din textele de mai jos:

a. *Am un copac cu douăsprezece ramuri*
Pe fiecare ramură sunt câte patru cuiburi
În fiecare cuib – câte patru ouă
Din fiecare ou ies câte şapte pui.
Ghici ghicitoarea mea?

b. *Când a fugit către zori*
Noaptea a lăsat pe flori
Câte trei rânduri de salbe
De mărgăritare albe.

(Duiliu Zamfirescu, ***Salbele***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....

e. Numeralul fracţionar

12. Precizează valoarea morfologică a numeralelor fracţionare din textele de mai jos:
Am rezolvat corect jumătate din exerciţii.
Doar zece la sută din populaţie cunoaşte sensul cuvântului fragrant.
Numai trei zecimi de secundă i-au lipsit prietenului meu, mare atlet, pentru a doborî recordul mondial.
În acest an, inflaţia este de opt la sută.
Era aşa de înfometat, încât a mâncat trei sferturi de franzelă.

....
....
....
....
....
....
....
....

f. Numeralul adverbial

13. Analizează morfologic şi sintactic numeralele din textele şi din propoziţiile de mai jos:

a. *—Aşa este, dar te prea lauzi; las' mai bine să te laude alţii. Şi tu faci trebi bune, şi eu; numai atâta, că tu faci lucruri mai din topor, eu mai delicate; tu şezi totdeauna cu ferarul cel uns de cărbuni, iar eu şed cu croitorul şi cu tot felul de persoane.*

— Iar ai început, ghibirdic fudul şi guraliv? Croitorul tău trebuie să împungă mai mult de zece ori, până când ferarul meu mă rădică o dată;

(Ion Creangă, ***Acul şi barosul***)

b. *A citit lecţia de două ori.*
Cititul de două ori este util.

....
....
....
....
....
....
....
....

14. Alcătuieşte propoziţii cu următoarele structuri: *odată/ o dată*; *odată ce*; *odată cu*; *odată şi odată*.

....
....
....
....
....
....
....
....

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care exprimă o însuşire a unui obiect, referindu-se la substantivul care denumeşte acel obiect şi acordându-se cu el.

Grupul unitar de cuvinte echivalent cu un adjectiv se numeşte **locuţiune adjectivală**.

1. Adjectivele **se clasifică**:
- **a.** după **provenienţă**:
  - adjective ***propriu-zise***;
  - adjective ***provenite din alte părţi de vorbire***.
- **b.** după **structură**:
  - adjective ***simple***;
  - adjective ***compuse***.
- **c.** după **flexiune**:
  - adjective ***variabile***:
    – cu două terminaţii (patru forme flexionare);
    – cu două terminaţii (trei forme flexionare);
    – cu o terminaţie (două forme flexionare).
  - adjective ***invariabile.***

2. Categoriile gramaticale ale adjectivului sunt: **genul, numărul, cazul** şi **gradele de comparaţie**.

3. Gradele de comparaţie ale adjectivului sunt:
- **a.** pozitiv;
- **b.** comparativ:
  - de superioritate;
  - de egalitate;
  - de inferioritate.
- **c.** superlativ:
  - relativ (de superioritate/ de inferioritate);
  - absolut.

4. Locuţiunea adjectivală sporeşte expresivitatea exprimării şi se întâlneşte mai frecvent în limbajul oral.

5. Adjectivul şi locuţiunea adjectivală pot îndeplini diverse **funcţii sintactice**: ***atribut adjectival, nume predicativ, complement***.

⇒ *Aminteşte-ţi că adjectivele pot proveni din: pronume, verbe la participiu sau la gerunziu, adverbe etc.*

⇒ *Pentru a stabili numărul formelor flexionare, ataşează adjectivul unui substantiv (de exemplu: băiat/ fată/ băieţi/ fete). Apoi numără formele diferite ale adjectivului.*

⇒ *Nu uita că există adjective care nu au grade de comparaţie!*

⇒ *Aminteşte-ţi că apar o serie de modalităţi expresive/ afective de exprimare a superlativului absolut!*

1. Citeşte cu atenţie fragmentul de text dat, apoi rezolvă cerinţele formulate pe baza lui:

Vizitând Grădina Zoologică, am devenit conştienţi de soarta fiinţelor găzduite acolo. Ghidul ne-a condus la adăpostul urşilor maro, care tocmai se adăpau cu apă proaspătă. Elefanţii mi s-au părut mai mari decât îi văzusem la televizor. Am aflat că girafa este cel mai înalt animal de pe glob. Abia am observat cameleonul leneş, care luase un aspect galben-pământiu, asemenea pietrişului pe care stătea întins. Maimuţele, aflate şi ele la odihnă, şedeau tolănite şi ne priveau cu ochi atotştiutori. Marea noastră bucurie a fost să vedem spectacolul unei leoaice arămii, care îşi alăpta cei doi pui. Ni s-a spus că sunt foarte rare cazurile de naştere în captivitate. Ne-au plăcut toate animalele şi am plecat de acolo extrem de încântaţi.

1. Subliniază adjectivele din text.

2. Precizează termenii regenţi ai primelor două adjective.

....

3. Indică genul, numărul şi cazul adjectivului din enunţul: ... *se adăpau cu apă proaspătă.*

....

4. Grupează în tabel adjectivele, în funcţie de provenienţa lor:

Adjective propriu-zise	Adjective provenite din alte părţi de vorbire

5. Transcrie adjectivul invariabil identificat în textul citat.

....

6. Selectează, din text, câte un adjectiv la gradul:

pozitiv ....

comparativ de superioritate ....

superlativ relativ ....

7. Transcrie, din ultima frază, un adjectiv al cărui superlativ absolut este realizat printr-un mijloc expresiv.

....

8. Precizează funcţia sintactică a primelor două adjective din text.

....

2. Alcătuieşte enunţuri cu adjective:

a. formate prin derivare cu sufixe şi cu prefixe

....

b. provenite din verbe la participiu

....

c. provenite din verbe la gerunziu

....

d. provenite din adverbe

....

e. provenite din pronume

....

3. Corectează greşelile din enunţul următor, precizând în ce constau ele:
Şi-a cumpărat ieri o fustă grie, o bluză roză şi o rochie movă.
....
....
....

4. Trece adjectivele de mai jos la formele indicate:
cenuşiu → feminin, plural, N, articulat hotărât ....
albăstrui → feminin, singular, N, articulat hotărât ....
alb-roşiatic → feminin, singular, G, articulat hotărât ....
argintiu → masculin, plural, N, articulat hotărât ....

5. Subliniază adjectivele din enunţurile următoare, precizând gradul de comparaţie al fiecăruia:
Ziua de azi este mai puţin însorită decât cea de ieri.
....
Am primit un cadou la fel de frumos ca celălalt.
....
Capitolul acesta este cel mai puţin interesant dintre toate cele paisprezece.
....
A avut un comportament foarte îngrijorător.
....

6. Construieşte câte un enunţ pentru următoarele adjective care nu pot primi grade de comparaţie:
superior ....
inferior ....
major ....
minor ....
viu ....
mort ....
chimic ....
biologic ....

7. Alcătuieşte câte un enunţ propriu, pentru a ilustra diverse mijloace de realizare a superlativului absolut, orientându-te după exemplele date:
- repetarea unei vocale sau/ şi a unei consoane: ***Buuun** moment ai ales, n-am ce zice!*
....
- repetarea adverbului *foarte*: *Ai fost **foarte, foarte** cuminte azi!*
....
- repetarea adjectivului: *Are un căţeluş **scump-scump**!*
....
- adverbe şi locuţiuni adverbiale: *A fost **din cale afară** de nepoliticos.*
....

• prefixare: *Am cumpărat un pachet de sare **extrafină**.*

....

• construcții echivalente: *Se crede **frumoasa frumoaselor**!*

....

8. Precizează echivalentul adjectival și construiește câte un exemplu cu fiecare locuțiune adjectivală dată:

bătător de ochi ....

....

tot unul și unul ....

....

într-o ureche ....

....

numai piele și os ....

....

cu scaun la cap ....

....

întors pe dos ....

....

9. Precizează felul adjectivului pronominal din exemplele date:

*Mihai **însuși** a rezolvat problema cea mai dificilă.* ....

*Casa **noastră** este proaspăt renovată.* ....

*Am ales **acele** piese care mă interesau.* ....

*Despre **care** carte ați discutat?* ....

*Am aflat **care** roman a fost lansat ieri.* ....

***Oricărui** copil îi place joaca.* ....

*N-am discutat cu **nicio** persoană despre excursie.* ....

10. Scrie o compunere, de 8-10 rânduri, în care să descrii un colț din natură surprins în anotimpul pe care îl parcurgem. Folosește cât mai multe adjective. Nu uita că acestea pot avea rol de epitete!

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

PĂRȚI DE VORBIRE FLEXIBILE
PĂRȚI DE VORBIRE NEFLEXIBILE

Cuvintele din limba română se grupează în şase părţi de vorbire flexibile şi patru părţi de vorbire neflexibile.
Părţile de vorbire flexibile îşi schimbă forma în timpul vorbirii, iar cele neflexibile nu îşi schimbă forma.
Părţile de vorbire flexibile sunt: **substantivul, pronumele, numeralul, verbul, adjectivul, articolul.**
Părţile de vorbire neflexibile sunt: **adverbul, conjuncţia, prepoziţia, interjecţia.**

⇒ *aminteşte-ţi că prepoziţia şi conjuncţia nu îndeplinesc niciodată funcţii sintactice;*
⇒ *nu uita că prepoziţia şi conjuncţia sunt elemente de legătură;*
⇒ *ţine minte că interjecţia, în general, nu are funcţie sintactică, cu excepţia situaţiei când este asimilată unui verb, de exemplu:* Hai la concert! *(funcţia sintactică de predicat verbal).*

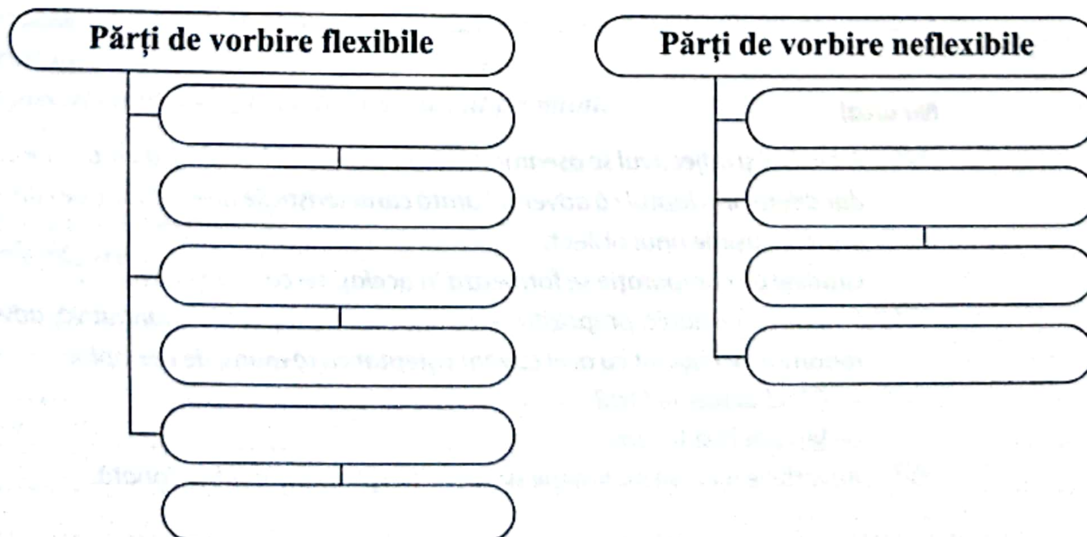
1. Subliniază, în textul de mai jos, cu o linie părţile de vorbire flexibile şi cu două linii părţile de vorbire neflexibile:

În orăşel se aciuase liniştea zilelor de vară. Tinerii plecau dis-de-dimineaţă la scăldat, lăsând curţile şi mahalalele pustii, moleşite şi tăcute. Spre seară se pornea oarecare freamăt care se risipea însă la primele adieri ale nopţii, când orăşelul îşi aşternea docil străzile la picioarele perechilor visătoare. [...]

— Aha! te-ai trezit! Am întâlnit-o în curtea şcolii. Adică n-am întâlnit-o. Cum să-ţi spun?... Ne-am observat reciproc pe furiş. Dar am crezut că numai eu stau la pândă.

(Constantin Chiriţă, ***Castelul fetei în alb***)

2. Completează diagramele de mai jos cu părţile de vorbire flexibile şi neflexibile identificate la exerciţiul anterior.

ADVERBUL. LOCUȚIUNEA ADVERBIALĂ

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care exprimă caracteristicile unei acțiuni, ale unei stări sau ale unei însuşiri ori circumstanțele acțiunilor şi stărilor.
După formă, adverbele se clasifică în:
- *simple*: aici, colo, ieri, acum, mâine, abia etc.;
- *compuse*: mâine-dimineață, nicăieri, odată, întotdeauna, totdeauna etc.

După înțeles, adverbele sunt:
- *de loc*: aproape, deasupra, aici, jos, sus, dincolo etc.;
- *de timp*: acum, mâine, ieri, îndată, astăzi, poimâine, aseară, odată, curând etc.;
- *de mod*: mai, mult, puțin, prea, repede, bine, rău, astfel, uşor, aşa, împreună etc.

Unele adverbe pot avea grade de comparație.
Adverbele *interogative* apar în propoziții interogative şi țin locul cuvântului aşteptat ca răspuns.
Adverbele *relative* sunt folosite în frază ca elemente introductive ale propozițiilor subordonate.
Adverbele *nehotărâte* nu precizează împrejurarea referitoare la timp, la loc şi la mod.
Adverbele pot proveni din alte părți de vorbire prin:
- derivare – cu sufixe: -eşte; -iş; -âş; -mente;
- compunere – prin alăturare sau prin contopire;
- schimbarea valorii gramaticale – din adjective, verbe la participiu, substantive care denumesc anotimpurile, părțile zilei, zilele săptămânii.

Locuțiunea adverbială este un grup de cuvinte cu înțeles unitar care se comportă, din punct de vedere gramatical, ca un adverb.
Adverbele şi locuțiunile adverbiale pot îndeplini funcția sintactică de:
- complement circumstanțial de loc, de mod şi de timp;
- atribut adverbial;
- predicat verbal;
- nume predicativ.

Nu uita!

⇛ *Adverbul şi adjectivul se aseamănă deoarece arată însuşiri şi au grade de comparație, dar diferă prin faptul că adverbul arată caracteristicile unei* acțiuni, *pe când adjectivul arată însuşirile unui* obiect.
Gradele de comparație se formează în acelaşi fel ca la adjective.

⇛ *Prin transformarea propoziției interogative în propoziție enunțiativă, adverbul interogativ este înlocuit cu acel cuvânt aşteptat ca răspuns, de exemplu:*
— Când ai fost la film?
— Ieri am fost la film.

⇛ *Adverbele relative au funcție sintactică în propoziția subordonată.*

⇒ *Adverbele nehotărâte se formează prin adăugarea particulei* -va *sau* ori- *adverbelor* unde, când, cum, cât: *de exemplu:* undeva, cândva, cumva, oricând, oriunde, oricum *etc.*

⇒ *Adverbele și locuțiunile adverbiale sunt predicative când sunt urmate de conjuncțiile subordonatoare* că *sau* să *și îndeplinesc funcția sintactică de predicat verbal.*

⇒ *Unele adverbe, precum:* chiar, doar, mai, nu, numai, măcar *nu au funcție sintactică.*

1. Precizează felul părților de vorbire determinate de adverbele din enunțurile de mai jos:

Hai *repede* să vezi că Mihai scrie *foarte repede*. Scriind *repede*, el poate nota totul. Mi-am adus aminte *repede* de felul lui de a scrie observând că eu scriu *puțin* mai încet. Mihai mi-a spus zâmbind că a scrie *repede* nu este același lucru cu alergatul *repede*.

....

....

....

....

....

2. Grupează următoarele cuvinte în tipurile de adverbe învățate: *niciodată*, *abia*, *sus*, *dincolo*, *bine*, *mâine*, *afară*, *mâine-seară*, *devreme*, *niciodată*, *acolo*, *altundeva*, *bine*, *mereu*, *ieri-dimineață*.

....

....

....

....

3. Formează, cu ajutorul sufixelor, adverbe de la următoarele cuvinte: *școlar*, *român*, *bătrân*, *piept*, *final*.

....

....

4. Precizează felul părților de vorbire subliniate în enunțurile de mai jos:

A vorbit iar despre aventurile din vacanță.
Tic a plecat cu trenul, iar ceilalți au urcat pe munte.
A venit toamna.
Toamna, începe școala.
Dimineața este răcoroasă.
Soarele răsare dimineața.

....

....

....

....

....

....

5. Alcătuieşte enunţuri în care cuvintele *frumos* şi *plăcut* să aibă valoare de adverb, respectiv, adjectiv.

....

....

6. Citeşte următorul text:

Tânărul mergea atent de-a lungul zidurilor scrutând, acolo unde lumina slabă a felinarelor îngăduia, numerele caselor. Uniforma neagră îi era bine strânsă pe talie, ca un veşmânt militar, iar gulerul foarte tare şi foarte înalt şi şapca umflată îi dădeau un aer bărbătesc şi elegant. Faţa îi era însă juvenilă şi prelungă, aproape feminină din pricina şuviţelor mari de păr ce-i cădeau sub şapcă, dar culoarea măslinie a obrazului şi tăietura elinică a nasului corectau printr-o notă voluntară întâia impresie. Din chipul dezorientat, cum trecea de pe un trotuar pe altul în căutarea unui anume număr, se vedea că nu cunoştea casa pe care o căuta.

(G. Călinescu, ***Enigma Otiliei***)

1. Transcrie din text:

a. un adverb de loc ....

b. un adverb de mod ....

c. un adverb relativ ....

2. Alcătuieşte un enunţ în care cuvântul *atent* să aibă altă valoare morfologică decât în text.

....

3. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate în text.

....

....

....

....

....

....

4. Alcătuieşte câte un enunţ în care să foloseşti următoarele cuvinte/ structuri: *odată/ o dată*; *deoparte/ de o parte*; *cândva/ când va*.

....

....

....

....

....

....

7. Scrie, în spaţiul rezervat, valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din următoarele enunţuri:

Se auzea un sunet clar de pian. ....

Vedem clar consecinţele deciziei luate. ....

A fost un sfat prietenesc. ....

Cireşarii s-au comportat prieteneşte. ....

Elevii s-au aşezat în faţă. ....

Ei aşteptau în faţa casei. ....

8. Alege varianta corectă, dintre perechile de enunţuri de mai jos:

Călătoria cu trenul nu este permisă decât cu bilet de călătorie.	*Călătoria cu trenul nu este permisă decât numai cu bilet de călătorie.*
Casa de bilete este deschisă decât dimineaţa.	*Casa de bilete nu este deschisă decât dimineaţa.*
Nu mai se vede nimic prin peşteră.	*Nu se mai vede nimic prin peşteră.*
Nu se cam pricep la arheologie.	*Nu se prea pricep la arheologie.*
Numai pot urca dealul.	*Nu mai pot urca dealul.*
El este mai curajos decât ceilalţi.	*El este mai curajos de cât ceilalţi.*

PREPOZIȚIA. LOCUȚIUNEA PREPOZIȚIONALĂ

Prepoziția este partea de vorbire neflexibilă care leagă un complement sau un atribut de cuvintele determinate.
Clasificare, după formă:
• simple: *de*, *la*, *despre*, *în*, *pe*, *sub* etc.
• compuse: *de lângă*, *despre*, *de pe*, *pe la* etc.
Locuțiunea prepozițională este un grup unitar de cuvinte care are rol de prepoziție, fiind alcătuită din una sau două prepoziții și o altă parte de vorbire.

Ține cont de următoarele aspecte:

⇒ *Prepozițiile impun cazul:*
• *acuzativ:* pe, lângă, din *etc.*
• *genitiv:* asupra, contra, împotriva, înaintea, înapoia, deasupra, dedesubtul *etc.*
• *dativ:* grație, datorită, mulțumită, potrivit, conform, contrar, asemenea, aidoma.

⇒ *Locuțiunile prepoziționale pot impune cazul:*
• *acuzativ:* alături de, în afară de, împreună cu *etc.*
• *genitiv:* în spatele, în fața, în jurul, de-a latul *etc.*

⇒ *Locuțiunea prepozițională nu are funcție sintactică și se analizează împreună cu atributele sau complementele pe care le leagă de cuvântul determinat.*

1. Subliniază cu o linie prepozițiile simple, cu două linii prepozițiile compuse și cu trei linii părțile de vorbire pe care acestea le precedă în textele următoare:

a. *Până văd păienjenișul între tufe ca un pod*
Peste care trece-n zgomot o mulțime de norod.

(Mihai Eminesu, ***Călin – File din poveste***)

b. *Pentru a putea participa la concursul de la televiziune, elevii au procedat conform regulamentului stabilit de către conducerea școlii.*

2. Precizează cazul pe care îl cer prepozițiile în exemplele de mai sus.

....

....

3. Selectează, din exemplele de mai sus, prepoziția care nu impune caz pentru partea de vorbire pe care o precedă.

....

....

4. Citește cu atenție enunțurile următoare:

a. *Cei trei cireșari își instalaseră cortul deasupra zidului de reazem sau, mai bine zis, deasupra locului unde fusese zidul din spatele cetății.*

b. *În fața ochilor celor doi cireșari apăruse o scobitură.*

c. *Alături de școala noastră se află un parc care se întinde până la marginea* orașului.

1. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor care alcătuiesc locuțiunile prepoziționale subliniate.

....

....

2. Explică diferența dintre o prepoziție compusă și o locuțiune prepozițională.

....

....

3. Transformă locuțiunile prepoziționale în locuțiuni adverbiale și precizează modificările făcute.

....

....

5. Alege, dintre prepozițiile scrise între paranteze, pe cea cerută de verbele *a plăcea, a se ocupa, a-și aminti, a se interesa.*
Îmi place (de, despre) fratele tău.
(Despre, de) asta ne vom ocupa mâine.
Își amintește (de, despre) voi.
Să te interesezi (de, despre) el.

6. Alege varianta corectă:
A cumpărat ciorapi din bumbac/ de bumbac.
Cumpără portocale din import/ de import.

7. Precizează felul părților de vorbire subliniate în enunțurile următoare:
Știam că va avea loc acel spectacol de balet. Grație invitației tale, sunt mulțumită că am văzut dansatori care au o grație desăvârșită. Mulțumită ție, am trăit clipe de neuitat.

....

....

8. Alege, din coloana din stânga paginii, prepoziții și completează spațiile libere din cadrul cuvintelor din partea dreaptă. Precizează părțile de vorbire obținute.

... – masă	... neașteptate	cu
... noaptea ... cap	... nemiluita	fără
... vreme	... vârf și îndesat	după
rând ... rând	... dreapta	în
zi ... zi	an ... an	de
... chiu ... vai	... prisos	la
... când ... când	a pune ... cale	din
... măsură	... încetare	peste
... viață	... prisos	pe

9. Scrie trei locuțiuni prepoziționale care au în structura lor prepoziția *de*.

....

....

CONJUNCȚIA. LOCUȚIUNEA CONJUNCȚIONALĂ

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă raporturi de coordonare la nivelul propoziției și raporturi de coordonare sau de subordonare, la nivelul frazei.

După formă, conjuncțiile pot fi:
- simple: *și*, *ci*, *căci*, *dar*, *deși*, *fie*, *dacă* etc.
- compuse: *ca să*, *cum că*, *deoarece*, *ci și* etc.

Locuțiunile conjuncționale
- sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar și au rol de conjuncție.

Nu uita!

⇒ *În componența locuțiunilor conjuncționale intră obligatoriu o conjuncție sau un alt cuvânt care poate avea rol de conjuncție (pronume sau adverb relativ), de exemplu:* fără să, din cauză că, pe măsură ce, imediat ce *etc.*

⇒ *După rolul lor în enunț, conjuncțiile ajută la stabilirea raporturilor de:*
- *coordonare (când leagă părți de propoziție sau propoziții de același fel):* și, dar, nici, iar, însă, ci, ori, sau, fie, deci;
- *subordonare (când leagă propozițiile subordonte de propozițiile regente):* că, să, ca să, dacă, căci, deși, deoarece, fiindcă, întrucât *etc.*

1. Precizează părțile de propoziție legate prin conjuncții coordonatoare:
Fetele și băieții sunt în curte.
Filmul de aseară a fost interesant și instructiv.
Pare tânără, dar matură.
Omul harnic și cumpătat are tot ce îi trebuie.
În această călătorie, voi călători cu trenul și cu mașina.
....
....
....
....

2. Numește conjuncțiile care leagă aceleași părți de propoziție în cadrul propozițiilor de mai jos.
A cumpărat haine moderne, dar scumpe. ....
S-a întâlnit cu un prieten ori cu un coleg? ....

3. Grupează următoarele cuvinte în tabelul de mai jos: *ci, căci, dacă, că, deși, însă, ori, sau, dar, încât, fiindcă, fie, precum, deși, deoarece.*

Conjuncții coordonatoare	Conjuncții subordonatoare

4. Delimitează în propoziţii frazele de mai jos şi evidenţiază conjuncţiile coordonatoare şi subordonatoare. Poţi avea în vedere modelul:
/ Citesc / [şi] / scriu / [[fiindcă] sunt pasionat de lumea cuvintelor.]
Învață de la alții, dar fă cum știi tu.
Învață pe alții, ca să fii învățat și tu.
Leneşul mai mult aleargă şi scumpul mai mult păgubeşte.
Nu rupe floarea, dacă vrei să vezi rodul ei.

5. Completează, în spaţiul liber, cu câte o conjuncţie subordonatoare potrivită:
E recomandabil ……… mergi pe jos cel puţin o oră pe zi.
Fireşte ……… te voi aştepta.
A luat o notă bună la test ……… s-a pregătit temeinic.
Voi merge la concertul de pe stadion, ……… plouă destul de tare.

6. Înlocuieşte conjuncţiile din enunţurile de mai jos cu una dintre următoarele locuţiuni conjuncţionale: *pentru că, cu toate că, din cauză că, măcar că.*
Deşi e foarte frig, pârtia e plină de oameni.
A pierdut avionul deoarece a rămas blocat în trafic.
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………

7. Precizează valoarea morfologică a cuvântului *de* în enunţurile următoare:
Minte de îngheaţă apele. ………………………………
Terenurile de le vezi în depărtare sunt de vânzare. ………………………………
Nu râde de necazul altuia. ………………………………
De! Adevărul umblă cu capul spart. ………………………………

8. Corectează enunţurile de mai jos şi arată ce este greşit:
Aş vrea ca să ne întâlnim.
I-am reproşat că de ce a minţit.
Atât elevii, ca şi profesorii au participat la festivitatea de premiere.
M-a invitat la spectacol; ori, în ziua aceea trebuia să merg la antrenament.
Pleci or rămâi?
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………

9. Scrie câte un enunţ în care cuvântul *şi* să fie conjuncţie, respectiv, adverb şi pronume reflexiv.
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………

INTERJECȚIA

Interjecția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă o stare sufletească sau imită sunete și zgomote din natură.
Interjecțiile sunt:
- **simple**: *o, a, ei, hm, ah etc.*
- **compuse**: *tic-tac, hei-rup* etc.

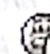
În general, interjecțiile de adresare și cele care exprimă stări sufletești nu au funcție sintactică.

Nu uita!

⇒ *interjecțiile sunt specifice comunicării orale;*
⇒ *sunt însoțite de intonație specifică și de mimică adecvată;*
⇒ *în comunicarea scrisă, după interjecție se pot folosi virgula și semnul exclamării;*
⇒ *o categorie specifică o reprezintă interjecțiile de adresare care sunt folosite pentru a se adresa direct unei persoane* (mă, fă, bre *etc.) sau pentru a atrage atenția* (uite, iată, hei *etc.);*
⇒ *există și câteva locuțiuni interjecționale:* păcatele mele, pe naiba *etc.;*
⇒ *unele interjecții pot îndeplini funcție sintactică de:*
- *predicat verbal;*
- *nume predicativ;*
- *complement circumstanțial de mod.*

1. Alcătuiește enunțuri în care să folosești următoarele interjecții: *alo!*, *au!*, *hm!*.
....
....
....

2. Scrie un scurt dialog cu un prieten, asociind câte o interjecție imaginilor de mai jos, folosite în conversațiile directe prin internet:

3. Scrie câte două exemple de interjecții care exprimă: regretul, nerăbdarea.
....
....
....

4. Subliniază predicatele din următoarele enunțuri:
Hai cu mine la Grădina Zoologică!
Iată că vine și el!
Uite că a sosit și sora mea!

5. Indică funcția sintactică a interjecțiilor subliniate:

Pisica pășește pâș-pâș prin casă. ....

A fost vai de noi. ....

S-a auzit buf în fața ușii. ....

Am auzit cip-cirip. ....

6. Precizează valoarea morfologică a cuvântului *de* în următoarele enunțuri:

De, nu toți sunt așa de norocoși! ....

De te duci la film fără mine, să știi că mă supăr. ....

Mi-e dor de tine. ....

7. Alcătuiește enunțuri în care cuvântul *o* să aibă următoarele valori morfologice:

a. numeral cardinal:

....

b. pronume personal (formă neaccentuată):

....

c. interjecție:

....

8. Scrie două verbe derivate de la interjecții (de exemplu: *of! – a ofta*).

....

9. Pune, în spațiile libere, semnele de punctuație potrivite în următorul text care reproduce o convorbire telefonică:

— Alo … Salut … Maria … Hei … unde ești …

— Salut … Dane … Oh … sunt în drum spre școală … Brr … Ce frig e …

— Ei … Doamne … doar nu ești la Polul Nord …

— Ha … ha … cred că mă îndrept spre el …

— Măi … vino mai repede … Imediat sună de intrare …

— Vin … măi Dane … cât pot de repede!

— Uf … mereu ești în întârziere … măi Maria …

SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI

SUBIECTUL

Subiectul este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului.
Subiectul poate fi:

- exprimat printr-o parte de vorbire: substantiv, pronume, numeral, verb la mod nepersonal (infinitiv, supin);
- neexprimat:
  – inclus;
  – subînțeles.

Nu uita!

⇒ *subiectul răspunde la una dintre întrebările* cine? ce?;
⇒ *uneori, mai multe părți de vorbire formează împreună subiectul unei singure propoziții (subiectul multiplu); dacă este exprimat print-o singură parte de vorbire, subiectul este simplu;*
⇒ *subiectul nu se desparte de predicat prin virgulă;*
⇒ *când predicatul propoziției este un verb la mod impersonal, care redă fenomene atmosferice* (a ninge, a ploua, a fulgera etc.), *propoziția nu are subiect.*

1. Precizează partea de vorbire prin care este exprimat subiectul fiecăreia dintre propozițiile de mai jos:

a. *Fratele lui s-a bucurat de cadoul primit.* ....
b. *Daria participă la concursul de tenis.* ....
c. *Este simplu de observat greșelile altora.* ....
d. *A aștepta este neplăcut.* ....
e. *Al patrulea a fost selectat.* ....
f. *Aceștia au alcătuit echipa de volei a școlii.* ....
g. *S-a auzit un zgomot puternic.* ....
h. *Îmi place melodia aceasta.* ....
i. *Locul mi se pare cam misterios.* ....
j. *Nimeni nu a descoperit misterul.* ....
k. *Articolul a fost citit de toți colegii mei.* ....

2. Subliniază, în textul de mai jos, propozițiile care nu au subiect:

Ploua neîntrerupt cu stropi deși și reci de câteva zile. Ceața grea și cenușie se așternuse deasupra orașului și în sufletele oamenilor. În nopțile negre și umede, tuna cu străfulgerări de lumină care spintecau adâncul cerului.

3. Precizează felul subiectului din propozițiile de mai jos:

a. *N-au lăsat nimic în urma lor.* ....

b. *Ce faci, băiete, acolo?* ....

c. *Înțeleg explicația ta.* ....

d. *Să fiți atenți la traversarea străzii!* ....

e. *Băiatul, mama și bunica lui au plecat la București.* ....

4. Delimitează propozițiile din frazele următoare. Precizează subiectul fiecărei propoziții:

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară...

(Vasile Alecsandri, ***Iarna***)

....

5. Alcătuiește propoziții în care să folosești:

a. subiect simplu: ....

b. subiect multiplu: ....

c. subiect inclus: ....

d. subiect subînțeles: ....

6. Scrie următoarele enunțuri, punând forma potrivită a verbului din paranteză:

a. Ele (a trebui) să plece. ....

b. Femeile și bărbații (a fi mulțumit) de gestul lui. ....

c. Munții și dealurile (a fi acoperite) de păduri. ....

7. Explică punctuația din propozițiile următoare și precizează felul subiectului din fiecare propoziție:

a. *Daniela udă florile.* ....

b. *Daniela, udă florile!* ....

8. Precizează cazul și funcția sintactică a cuvântului subliniat din următoarele enunțuri:

a. Discuția a fost interesantă. ....

b. Mi-a plăcut această discuție. ....

c. Cearta a devenit o discuție ca între prieteni. ....

d. Evit discuția contradictorie. ....

e. Îmi amintesc de discuția noastră. ....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ

Propoziția subordonată subiectivă îndeplinește funcția de subiect al predicatului propoziției regente (care nu are subiect).

Reține!

⇒ *Predicatul propoziției regente poate fi exprimat prin:*
- *verb impersonal;*
- *verb reflexiv impersonal;*
- *expresie verbală impersonală;*
- *adverb predicativ;*
- *locuțiune adverbială predicativă;*
- *verb predicativ.*

⇒ *Contragerea te ajută să identifici mai ușor subordonata subiectivă:* / E plăcut / [să câștigi.] → E plăcut a câștiga.

⇒ ***Atenție!*** *la posibila confuzie între propoziția subiectivă (regenta nu are subiect:* / Se spune /[că va ninge./]) *și propoziția completivă directă (regenta are subiect:* / Spune (el)/ [că va ninge./]).

1. Precizează partea de vorbire prin care este exprimat predicatul propozițiilor regente ale subordonatelor subiective.

a. *El/^{2} /trebuie/^{1} [să plece.]^{2}*
b. *Se spune/^{1} [că va ploua.]^{2}*
c. *Este rău/^{1} [să fii bolnav.]^{2}*
d. *Probabil/^{1} [că știe adevărul.]^{2}*
e. *Fără îndoială/^{1} [că știe răspunsul.]^{2}*
f. *Vine/^{1} [cine a fost invitat.]^{2}*

2. Delimitează propozițiile subordonate subiective din frazele de mai jos:

a. *Ar fi necesar să te informezi asupra tuturor detaliilor.*
b. *Ai primit ce ți-ai dorit.*
c. *A trebuit să îi spun adevărul.*
d. *Firește că totul a fost conform așteptărilor.*
e. *Mi-a venit să sar în sus de bucurie.*
f. *Suporterii mi se părea că erau fascinați de jocul echipei.*

3. Precizează valoarea morfologică a elementelor introductive pentru propozițiile subordonate subiective identificate la exercițiul anterior:

a. ....
b. ....
c. ....
d. ....
e. ....

4. Scrie, în spațiul rezervat, propoziții subiective obținute prin expansiunea subiectelor din următoarele propoziții:

a. *Nu se cuvine a spune minciuni.* ....

b. *Leneșul mai mult păgubește.* ....

c. *Au fost afișați câștigătorii.* ....

d. *Va conta declarația martorului.* ....

5. Precizează felul propozițiilor subordonate din frazele de mai jos:

a. *E clar că merită aprecierile noastre.* ....

b. *Adevărul este că am fost dezamagită de comportamentul lui.* ....

c. *Știa că va fi selectat în echipa de volei.* ....

d. *Se știa de ieri că meciul trebuie amânat.* ....

e. *Mi-e teamă că vei întârzia.* ....

f. *S-a apreciat că agravarea crizei economice mondiale va afecta nivelul de trai din toate statele lumii.* ....

6. Delimitează propozițiile din frazele următoare și precizează felul acestora:

Ar fi minunat să nu mai existe în școala noastră elevi agresivi și să fie mereu o atmosferă plăcută.

....

....

Dacă umorul ar înlocui cuvintele grosolane și manifestările violente însemnă că școala ar deveni un paradis.

....

....

E de așteptat ca elevii să ia atitudine și să sancționeze comportamentul acelora care confundă școala cu un ring de box.

....

....

PREDICATUL

Predicatul este partea principală de propoziție care arată ce se spune despre subiect.
Predicatul este:
- **verbal** – exprimat prin verbe/ locuțiuni verbale predicative, adverbe/ locuțiuni adverbiale predicative, interjecții predicative;
- **nominal** – alcătuit dintr-un nume predicativ + verb copulativ.

Nu uita!

⇒ *Predicatul răspunde la una dintre întrebările:* ce face?, ce este?, cine este?, cum este?, *adresată predicatului.*

⇒ *Verbele predicative sunt acelea care au înțeles deplin, putând forma singure predicatul.*

⇒ *Numele predicativ este exprimat prin: substantive, adjective, pronume, numerale, verbe la infinitiv și supin, adverbe, interjecții.*

⇒ *Atenție la acordul predicatului cu subiectului!*

- *predicatul verbal și verbul copulativ se acordă cu subiectul în număr și persoană;*
- *numele predicativ exprimat prin adjectiv se acordă cu subiectul în gen, număr și caz;*
- *dacă subiectul este exprimat printr-un substantiv cu sens colectiv determinat de un substantiv la plural, predicatul se acordă, de regulă, cu substantivul la numărul plural:*

O mulțime *(substantiv colectiv)* de păsări *(substantiv la numărul plural)* zburaseră *(verb la numărul plural)* din copacul din fața casei.

- *uneori, acordul se face după înțeles:*

O treime dintre participanți sunt elevi.

⇒ *Nu confunda predicatul nominal cu predicatul verbal exprimat printr-un verb la diateza pasivă:*

Străzile sunt curate. *(predicat nominal)*
Străzile sunt curățate de către muncitori. *(predicat verbal)*

1. Precizează partea de vorbire prin care sunt exprimate predicatele din enunțurile următoare:

a. Melodia *mi-a adus aminte* de clipele petrecute împreună. ....
b. *Poate* că totul se va schimba în bine. ....
c. Vremea *a devenit răcoroasă* în ultimele zile. ....
d. *De bună seamă* că prietenia adevărată e un mare dar. ....
e. Piatra *pleosc!* în apă. ....
f. Luna *s-a ridicat* pe cerul nopții. ....

2. Distribuie, pe cele două coloane, predicatele din următoarele propoziții:

a. Spre seară, vremea s-a făcut frumoasă.
b. Elevii sunt în clasă.
c. Colegii mei sunt inventivi.
d. Fratele meu a rămas acasă.

e. Mama a rămas uimită de vestea primită.
f. Ştefan a ajuns târziu la gară.
g. Tatăl meu a ajuns directorul companiei.
h. Cărţile sunt citite de toţi cei pasionaţi de lectură.

Predicat verbal	Predicat nominal

3. Explică intenţia vorbitorului prin aşezarea predicatului înaintea subiectului, spre deosebire de ordinea obişnuită (predicatul este după subiect):

a. Prin această scrisoare, îşi exprimă şi copilul sentimentele de recunoştinţă.
Prin această scrisoare, copilul îşi exprimă sentimentele de recunoştinţă.

b. Era odată un om bogat într-un sat.
Un om bogat era odată într-un sat.

c. Sunt foarte bune observaţiile lui.
Observaţiile lui sunt foarte bune.

4. Realizează acordul numelui predicativ din paranteze cu subiectul propoziţiei:

a. Fata şi băiatul sunt .... (inteligent).
b. Fetele şi băieţii sunt .... (inteligent).
c. Băiatul şi fetele sunt .... (inteligent).
d. Băieţii şi fata sunt .... (inteligent).

5. Precizează felul predicatelor din propoziţiile de mai jos:

a. Să fii atent la greşelile de ortografie! ....
b. A iubi înseamnă a dărui. ....
c. Am ieşit la timp pentru a participa la deschiderea festivalului. ....
d. Ai ajuns de nerecunoscut! ....
e. A luat-o razna cu ideile lui neobişnuite. ....
f. Sentinţa va fi dată de către judecător. ....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ

Propoziția subordonată predicativă îndeplinește funcția de nume predicativ al unui verb copulativ din propoziția regentă.

Reamintește-ți verbele copulative!

⇒ *verbe copulative:* a deveni, a fi, a părea, a însemna, a ajunge, a rămâne, a ieși, a se face.

⇒ *Propoziția regentă a unei subordonate predicative are predicat nominal incomplet, care este exprimat printr-un verb copulativ de care depinde o propoziție subordonată predicativă corespunzătoare unui nume predicativ.*

Fii atent la posibila confuzie între verbul predicativ și verbul copulativ!

⇒ *Verbele copulative pot avea și valoare predicativă! Confuzia între valoarea copulativă și cea predicativă a verbului duce la identificarea greșită a propoziției subordonate:*
A rămas *(verb copulativ)*/[1] [cum îl știi din copilărie.][2] *2 = subordonată predicativă.*
A rămas *(verb predicativ)* acasă /[1] [să se uite la meci.][2] *2 = subordonată circumstanțială de scop.*

1. Delimitează propozițiile subordonate predicative din frazele de mai jos:

a. *El a devenit ce și-a dorit mereu.*
b. *Nelămurirea mea este cine va vorbi primul.*
c. *Tema discuției va fi care dintre concurenți merită premiul I.*
d. *Chestiunea arzătoare este unde ne vom petrece vacanța.*
e. *Părerea noastră a rămas cum o știți cu toții.*
f. *Băiețelul părea să fie încântat de jucăria primită.*

2. Precizează valoarea morfologică a elementelor introductive pentru propozițiile subordonate predicative identificate la exercițiul anterior:

a. .... **d.** ....
b. .... **e.** ....
c. ....

3. Scrie, în spațiul rezervat, propoziții subordonate predicative obținute prin expansiunea numelor predicative din următoarele propoziții:

a. *Vremea pare frumoasă.* ....
b. *Spectacolul a ieșit conform așteptărilor.* ....
c. *Succesul înseamnă recunoașterea efortului depus.* ....
d. *Câștigul este potrivit muncii depuse.* ....

4. Construiește fraze în care subordonata predicativă să aibă ca termen regent verbul:

a. a rămâne ....
b. a deveni ....
c. a ieși ....

5. Delimitează propozițiile subordonate predicative din frazele de mai jos:

a. *Ochii lui păreau că spuneau tot adevărul.*

b. *Fericirea înseamnă să ai puterea de a fi tu însuți.*

c. *A fi educat este nu să fii informat, ci să știi folosi informațiile.*

6. Rescrie propozițiile de mai jos în așa fel încât substantivele din paranteze să aibă funcția sintactică de nume predicativ.

Exemplu: Fața ei este roșie. → (mărul). → Fața ei este ca mărul.

a. *El e ușor.* → (*fulgul*). → ....

b. *Chipul bolnavului e alb.* → (*varul*). → ....

c. *Obrajii lui sunt fierbinți.* → (*focul*). → ....

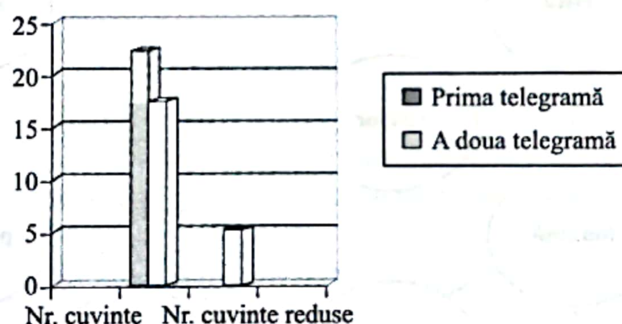
7. Rescrie textul telegramei, reducând numărul cuvintelor prin contragerea propozițiilor subordonate predicative:

Excursia pare să fie mai costisitoare. Problema e că nu am bani. Rugămintea mea este să-mi trimiți bani cât mai repede.

....

....

8. Scrie, în graficul de mai jos, numărul de cuvinte din textul fiecărei telegrame și numărul de cuvinte reduse prin contragerea subordonatelor predicative:

9. Delimitează propozițiile din frazele următoare și precizează felul acestora:

E clar că scopul nostru este să ducem o campanie de informare a elevilor asupra importanței corectitudinii în exprimare.

....

Exprimarea corectă înseamnă să folosești cuvinte puține, dar să exprimi fidel gândurile și sentimentele.

....

Întrebarea este dacă e suficient să cunoaști doar regulile gramaticale sau să le și aplici în comunicare.

....

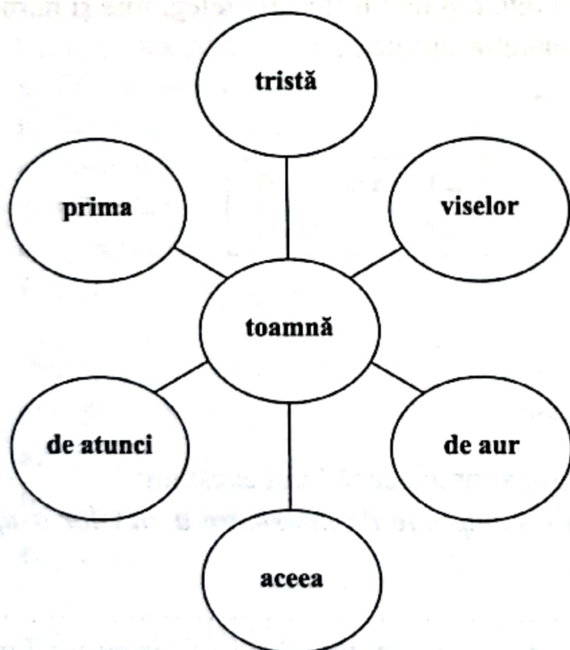
ATRIBUTUL

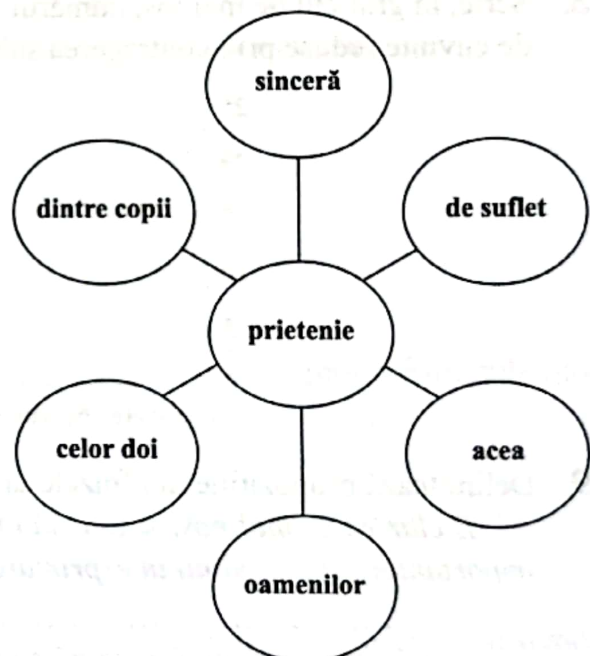
Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un înlocuitor al lui.
După partea de vorbire prin care se exprimă, atributul este:
- adjectival;
- substantival;
- pronominal;
- verbal;
- adverbial.

Nu uita!

⇒ *Atributul răspunde la una dintre întrebările* care?, ce fel de?, al (a, ai, ale) cui?, câți?, câte?

1. Alcătuiește enunțuri în care substantivele *toamnă* și *prietenie* să fie termen regent pentru atribute exprimate prin cuvintele din diagrama de mai jos:

2. Precizează felul atributelor și partea de vorbire prin care sunt exprimate atributele din propozițiile alcătuite la exercițiul anterior.

....

....

....

3. Înlocuiește atributele adjectivale din enunțurile de mai jos cu atribute substantivale:

a. Criza economică s-a generalizat. ....

b. Am vizitat o expoziție de rase canine. ....

c. Transportul feroviar uşurează circulaţia rutieră. ....
d. Zgomotul citadin este obositor. ....

4. Completează spaţiile libere, din enunţurile de mai jos, cu prepoziţii potrivite pentru atributele substantivale:

a. Şi-a cumpărat o haină ...... blană.
b. Seara, beau o cană ...... ceai.
c. Am un tricou alb ...... bumbac.
d. Mama foloseşte cremă ...... ten uscat.
e. Medicul i-a prescris un trament ...... căderii părului.
f. Plecarea ...... planului stabilit nu putea fi amânată.
g. În vitrină sunt expuse genţi ...... piele ...... femei.

5. Scrie o continuare a dialogului dintre cele două persoane, folosind cât mai multe atribute:
Clientul: *Fiţi amabilă, aş dori o îngheţată mare, cu vanilie, cu ciocolată şi cu frişcă.*
Vânzătoarea: *Nu avem niciun fel de îngheţată.*
Clientul: ....
Vânzătoarea: ....
Clientul: ....
Vânzătoarea: ....
Clientul: ....
Vânzătoarea: ....

6. Construieşte enunţuri în care cuvintele *dor*, *cântec* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut substantival genitival, respectiv, atribut substantival prepoziţional.
....
....
....

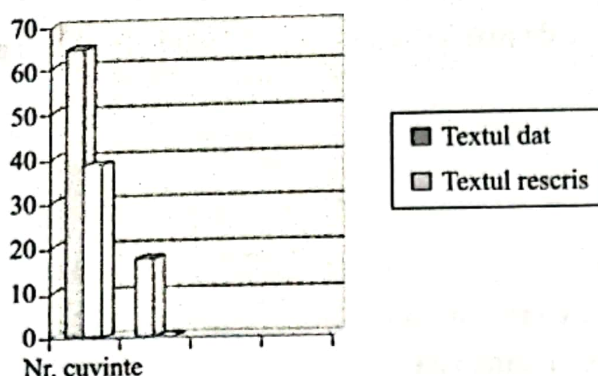
7. Rescrie textul de mai jos, eliminând toate cuvintele cu funcţia sintactică de atribut.

Ieri la prânz, în faţa casei memoriale din Humuleşti, a fost dezvelit bustul marelui povestitor Ion Creangă. Au participat elevi şi profesori ai şcolii locale, numeroşi invitaţi. S-au rostit discursuri, iar doi actori de la Teatrul Naţional din Iaşi au citit fragmente din opera scriitorului. A urmat o sesiune de comunicări şi un concurs cu premii având ca temă viaţa şi opera lui Ion Creangă.

(„Gazeta de Iaşi")

....
....
....
....
....
....
....

8. Completează în diagrama de mai jos, prin comparaţie, numărul cuvintelor din textele de la exerciţiul anterior:

Formulează o părere cu privire la importanţa atributului în comunicare.

....

....

....

....

....

9. Completează tabelul de mai jos, distribuind atributele identificate în textul următor:

Matei, Raluca şi Paul sunt colegi. Vara aceasta au avut examenul de testare naţională şi au ales să urmeze acelaşi liceu. S-au întâlnit în parcul cel mare din oraş cu intenţia de a se plimba prin parc ca să scape de căldura toridă a străzilor. Umbra copacilor îi atrage cu răcoarea ei. Cei trei colegi se îndreaptă spre o bancă din parc pentru a savura îngheţata cumpărată de la chioşcul din dreapta, de lângă intrarea în parc.

Atribut adjectival	Atribut substantival	Atribut pronominal	Atribut adverbial	Atribut verbal

10. Transformă atributele substantivale în atribute pronominale:

a. Maşina bunicului este veche. ....

b. Vântul adia frunzele copacilor. ....

c. A început campania împotriva fumătorilor. ....

11. Rescrie versurile de mai jos schimbând locul atributelor adjectivale:

Afară-i toamnă, frunză-mprăştiată,
Iar vântul zvârle-n geamuri grele picuri;
Şi tu citeşti scrisori din roase plicuri
Şi într-un ceas gândeşti la viaţa toată.
(Mihai Eminescu, ***Sonet I***)

Formulează o părere cu privire la importanţa locului atributului în limbajul poetic.

....

....

....

....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ

Propoziția subordonată atributivă îndeplinește funcția de atribut pe lângă un termen din propoziția regentă.

Nu uita!

Termenul regent al unei propoziții atributive este:

⇒ *un substantiv:* Aștept cu nerăbdare ziua/[1] [când ne vom revedea.][2] *(care zi?)*;

⇒ *pronume:* O carte bună e aceea /[1] [care captivează cititorul.][2] *(care aceea?)*;

⇒ *numeral cu valoare substantivală:* Primul din clasă,/[2] [care a rezolvat exercițiul la matematică][1] este colegul meu de bancă./[1] *(care primul?)*;

1. Realizează expansiunea atributelor subliniate în propoziții subordonate atributive:

a. Pomul roditor este asemenea unui om bogat. ....

b. Clădirea din față este renovată recent. ....

c. Își manifesta intenția de a-și bate joc de oricine. ....

d. Locul copilăriei este leagănul amintirilor. ....

2. Contrage propozițiile subordonate atributive în atribute:

a. Apreciez argumentele care mă conving. ....

b. Îmi place interlocutorul care are răbdare. ....

c. Ștefan este un băiat care are talent la desen. ....

3. Transcrie propozițiile atributive din textul de mai jos și precizează elemenetele introductive:

Toate stelele se mistuiseră și cel mult dacă îndrăzneața Stea a Ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Niciun vânt nu mișca aerul, și grâul, în lanurile de aur, stătea tot atât de neclintit ca și firul de iarbă din fânețele înflorite. Roua avea înfățișarea unor mărgăritare ce nu așteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante.

(Calistrat Hogaș, ***Amintiri dintr-o călătorie***)

....

....

....

....

4. Precizează felul subordonatelor introduse prin pronumele relativ *care*:

a. Răspunde care știe.

b. Întrebarea era care va sosi la timp.

c. Nu știu care va fi răspunsul.

d. Mă gândeam care va avea curajul opiniei.

COMPLEMENTUL DIRECT

Complementul direct este partea secundară de propoziție care arată obiectul asupra căruia se exercită direct acțiunea exprimată de cuvântul determinat.
Răspunde la întrebările: *pe cine? ce?*
Complementul direct **poate fi exprimat prin**: substantiv, pronume, numeral, verb (la modul infinitiv, supin sau gerunziu).

Nu uita!

⇒ ***Termenul regent*** *al complementului direct poate fi:*
- *verb;*
- *locuțiune verbală;*
- *interjecție predicativă.*

⇒ *Substantivele, pronumele și numeralele prin care este exprimat complementul direct pot fi precedate de prepoziția* pe.

1. Precizează partea de vorbire prin care este exprimat termenul regent al complementelor directe din urmatoarele enunțuri:
a. Am cumpărat o carte interesantă.
....
b. Auzind vestea, s-a bucurat.
....
c. Iată o floare!
....
d. Mai ții minte poveștile spuse de bunica?
....

2. Subliniază complementele directe din următoarele texte:
a. *Fericescă-l scriitorii, toată lumea recunoască-l...*
Ce-o să aibă din acestea pentru el, bătrânul dascăl?
(Mihai Eminescu, ***Scrisoarea I***)

b. *Taică-său îi adusese [...] un săculeț de fasole, altul cu făină de mămăligă și o bucată de slănină ca să-i fie pe două săptămâni.*
(Ioan Slavici, ***Budulea Taichii***)

c. *Iat-un car! Agale vine*
Tras de boi, cu umblet rar.
(George Coșbuc, ***Bărăganul***)

d. *Ia să-l învăț eu a-și mai bate altă dată joc de om...*
(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

e. *Băgat-ai în cap vorbele mele?*
(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

3. Completează, în următorul tabel, complementele directe identificate în textele de mai sus.

Complementul direct	Valoare morfologică	Termen regent	Valoare morfologică

4. Alcătuieşte cinci enunţuri în care să existe complemente directe exprimate prin părţi de vorbire diferite.

....

....

....

....

....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ

Propoziția subordonată completivă directă îndeplinește rol de complement direct pe lângă un verb, o locuțiune verbală sau o interjecție din regentă.

Nu uita!

Elemente de relație:

⇛ *conjuncții subordonatoare:* că, să, ca...să, dacă, de;
⇛ *pronume și adjective pronominale nehotărâte:* care, cine (cui), ce, cât(ă), câți, câte;
⇛ *adverbe relative:* unde, când, cum, cât.

1. Transformă complementele directe din următoarele enunțuri în propoziții corespunzătoare:

a. *Seara, [...] ele începură a se pieptăna, a se îmbrăca în haine scumpe și a se găti de ducă.*

(Petre Ispirescu, ***Cele douăsprezece fete de împărat***)

....

....

b. *De-atâtea nopți aud plouând,*
Aud materia plângând.

(George Bacovia, ***Lacustră***)

....

....

....

2. Alcătuiește câte o frază în care propoziția completivă directă să aibă termen regent:

a. verb:

....

b. locuțiune verbală:

....

c. interjecție predicativă:

....

3. Construiește câte o frază în care propozițiile completive directe să fie introduse prin:

a. conjuncție subordonatoare:

....

b. pronume relativ:

....

c. adverb relativ:

....

4. Desparte în propoziţii frazele următoare. Completează tabelul de mai jos:

Propoziţia subordonată	Felul propoziţiei	Termenul regent	Elementul de relaţie	Întrebarea la care răspunde

a. *Când veni vremea a merge la război, iată că se înfăţişă la împărat şi argatul, ginere-său, şi ceru să-l ia şi pe dânsul la război. Împăratul şi ginerii cei mari îl înfruntară, zicând să-i lase în pace.*

(Petre Ispirescu, ***Făt-Frumos cel rătăcit***)

b. *Te-am ruga, mări ruga,*
Să-mi trimiţi prin cineva,
Ce-i mai mândru-n valea ta.

(Mihai Eminescu, ***Scrisoarea III***)

c. *Dacă vede că-s femeie sărmană şi c-o casă de copii, apoi trebuie să-şi bată joc de casa mea?*

(Ion Creangă, ***Capra cu trei iezi***)

d. *Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?*
Ei vor aplauda desigur biografia subţire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost vrun lucru mare [...]

(Mihai Eminescu, ***Scrisoarea I***)

5. Transcrie trei dintre propoziţiile subordonate completive directe, din textele de mai sus, şi realizează contragerea acestora.

....

....

....

....

....

6. Rescrie următoarele enunţuri, corectând greşelile:

a. Oamenii care îi admir sunt inteligenţi.

....

b. Acela l-am lăudat ieri.

....

c. Orice om poate a înţelege adevărul.

....

d. Cartea care am cumpărat-o este interesantă.

....

COMPLEMENTUL INDIRECT

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care arată obiectul asupra căruia se exercită indirect o acțiune sau o însușire. Răspunde la întrebările: *cui? despre cine? despre ce? la cine? la ce? cu cine? cu ce? pentru cine? pentru ce?*
Complementul indirect **poate fi exprimat prin**: substantiv, pronume, numeral, adjectiv, verb (la modul infinitiv, supin sau gerunziu).

Nu uita!

⇒ ***Termenul regent*** *al complementului indirect poate fi:*

- *verb;*
- *locuțiune verbală;*
- *adjectiv;*
- *adverb;*
- *interjecție.*

⇒ *Substantivele, pronumele și numeralele prin care este exprimat complementul direct pot fi precedate de prepoziții* (cu, la, pentru, despre, asupra, contra, împotriva) *sau de locuțiune prepozițională* (față de).

1. Precizează partea de vorbire prin care este exprimat termenul regent al complementelor indirecte din următoarele enunțuri:

a. Mă gândeam la zilele de vacanță.

....

b. Mi-am adus aminte de tine.

....

c. Ești plin de noroc!

....

d. Mihai locuiește departe de mine.

....

2. Subliniază complementele indirecte din următoarele texte:

a. *Gândirea aceasta i-o spusese gânganiei o furnică.*

(Emil Gârleanu, ***Cât un fir de neghină***)

b. *Ivan însă habar n-avea de asta.*

(Ion Creangă, ***Ivan Turbinca***)

c. *Lăsă, că m-am înțeles eu cu dânșii, răspunse Ghiță.* [...] *Ai toată dreptatea. Noi nu suntem puși aici ca să le dăm drumeților știre despre cei ce vin și cei ce trec.*

(Ioan Slavici, ***Moara cu noroc***)

d. *Cerul curat de trăsnet nu se teme.*

(***, ***Folclor***)

e. *Şi mi-s dragă mie însămi, pentru că-i sunt dragă lui,*
Gură, tu! Învaţă minte, nu mă spune nimănui.

(Mihai Eminescu, ***Călin – file din poveste***)

f. *Vai de noi şi de noi! ziseră atunci dracii.*

(Ion Creangă, ***Ivan Turbinca***)

3. Completează, în următorul tabel, complementele indirecte identificate în textele de mai sus:

Complementul direct	Valoare morfologică	Termen regent	Valoare morfologică

4. Alcătuieşte cinci enunţuri în care să existe complemente indirecte exprimate prin părţi de vorbire diferite.

....

....

....

....

....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

Propoziția subordonată completivă indirectă îndeplinește rol de complement indirect pe lângă un verb, locuțiune verbală, adjectiv, adverb sau o interjecție din regentă.

Nu uita!

Elemente de relație:

⇒ *conjuncții subordonatoare:* că, să, ca...să, dacă, de;

⇒ *pronume și adjective pronominale relative* care, cine (cui), ce, ceea ce, cât(ă), câți, câte *și nehotărâte* (oricine, oricare, orice);

⇒ *adverbe relative:* unde, când, cum, cât.

1. Transformă complementele indirecte din următoarele enunțuri în propoziții corespunzătoare.

a. Nu mă pricep *la rezolvarea* problemelor de geometrie.

....

b. Îi explicam *celui atent.*

....

c. Te-ai săturat *de jocurile* pe computer?

....

d. Nu e capabil *de un răspuns* coerent.

....

e. Nu-mi dau seama *de greșelile* făcute la test.

....

2. Alcătuiește câte o frază în care propoziția completivă indirectă să aibă termen regent:

a. verb:

....

b. locuțiune verbală:

....

c. adjectiv:

....

d. interjecție predicativă:

....

3. Construiește câte o frază în care propozițiile completive indirecte să fie introduse prin:

a. conjuncție subordonatoare:

....

b. pronume relativ:

....

c. adverb relativ:

....

4. Desparte în propoziţii frazele următoare şi completează tabelul de mai jos:

a. *Mă miram eu de ce-s ei aşa de cuminţi, mititeii.*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

b. *Oamenii s-au plictisit să tot aştepte sosirea trenului care avea o mare întârziere.*

c. *Se gândea unde ar putea găsi o bicicletă pe care să o împrumute pentru a participa la concurs.*

Propoziţia subordonată	**Felul propoziţiei**	**Termenul regent**	**Elementul de relaţie**	**Întrebarea la care răspunde**

5. Transcrie trei dintre propoziţiile completive indirecte, din textele de mai sus, şi realizează contragerea acestora.

....

....

....

....

....

....

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE LOC

Complementul circumstanţial de loc este partea secundară de propoziţie care indică locul în care se petrece o acţiune.
Răspunde la întrebările: *unde?* (*de, până*) *unde?*, *încotro?*, *înspre cel cine?*
Complementul circumstanţial de loc poate fi exprimat prin:
- substantiv şi substitute ale acestuia (pronume, numeral);
- adverb (locuţiune adverbială);
- verb la modul supin.

Nu uita!

⇒ ***Termenul regent*** *al complementului circumstanţial de loc este:*
- *verb;*
- *locuţiune verbală;*
- *interjecţie predicativă;*
- *adjectiv.*

1. Precizează valoarea morfologică a termenului regent pentru fiecare dintre complementele circumstanţiale de loc din enunţurile:

a. Vino aici!

....

b. A luat-o la fugă înspre pădure.

....

c. Marş de-aici!

....

d. Eşti murdar pe obraji.

....

2. Subliniază complementele circumstanţiale de loc din următoarele texte:

a. *Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie!* […] *Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poale, şi odată fac zdup! în nişte cânepă care era crudă şi până la brâu de înaltă* […].

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

b. *Atunci el caută o creangă cu cârlig şi începe a cotrobăi prin scorbură, ca să scoată vulpea afară şi să-i deie de cheltuială.*

(Ion Creangă, ***Ursul păcălit de vulpe***)

c. *Omul îi arătă drumul către biserică, unde ajunse după câteva minute. De departe se vedea strălucind acoperişul de tinichea, iar în clopotniţe lemnăria schelelor şi clopotele înşile. În curte se jucau copii în iminei şi cu cămăşuţa albă trasă peste iţari, iar la brâu cu bete.*

(Duiliu Zamfirescu, ***Viaţa la ţară***)

3. Completează, în următorul tabel, complementele circumstanțiale de loc identificate în textele de mai sus:

Complementul circumstanțial de loc	Valoare morfologică	Termen regent	Valoare morfologică

4. Subliniază complementele circumstanțiale de loc din următoarele enunțuri:

a. *Hai fiecare pe la casa cui ne are.*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

b. *De la Neamț până la Fălticeni și de la Fălticeni până la Neamț era pentru noi atunci o palmă de loc.*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

Propoziția subordonată circumstanțială de loc îndeplinește rol de complement circumstanțial de loc pe lângă un verb, un adverb sau o interjecție din regentă.

Nu uita!

Elemente de relație sunt:

⇒ *adverbe relative (cu sau fără prepoziție):* unde, încotro, dincotro; *compusele nehotărâte ale adverbelor relative:* oriunde, orișiunde, oriîncotro, cum;

⇒ *pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărâte precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:* care, cine, ce, *ceea ce*, cât(ă); orice, oricine, oricare.

1. Transformă complementele circumstanțiale de loc din enunțurile de mai jos:

a. Ne întâlnim la colțul străzii.

....

b. S-au plimbat în jurul lacului.

....

c. S-a așezat lângă geam.

....

2. Desparte în propoziții frazele următoare. Precizează felul propozițiilor subordonate, termenul regent, elementul de relație și întrebarea la care răspunde fiecare dintre acestea:

a. *Ce cauți unde bate luna*
Pe-un alb isvor tremurător
Și unde păsările-ntruna
Se-ntrec cu glas ciripitor?

(Mihai Eminescu, ***Diana***)

....

....

b. Există timp acolo unde nu este nimic altceva?

(Nichita Stănescu, ***Întrebări***)

....

....

c. *Spune pe oriunde vei merge ce ai văzut în țara mea.*

(Petre Ispirescu, ***Povești despre Vlad Țepeș***)

....

....

d. *Unde e aţa mai subţire, acolo se rupe.*

(Folclor)

....

....

3. Completează punctele de suspensie cu regente potrivite, astfel încât propoziţiile subordonate să fie circumstanţiale de loc:

a. .... *încotro îţi îndrepţi privirea.*

b. .... *înspre cine mă cheamă.*

c. *Cum treci strada,* ....

d. *Unde merg eu, acolo* ....

4. Precizează felul subordonatelor introduse prin adverbul relativ *unde*:

a. *Nu se ştie de unde sare iepurele.* ....

b. *Întrebarea este unde vom merge în vacanţă.* ....

c. *Nu ştiu unde am pus creionul.* ....

d. *Nu-mi pun întrebarea unde voi merge mâine.* ....

e. *Unde mergi tu, acolo te voi însoţi.* ....

f. *Nu m-am gândit unde ai putea merge.* ....

5. Scrie o naraţiune, de 10 rânduri, în care să foloseşti complemente circumstanţiale de loc sau propoziţii circumstanţiale de loc pentru a preciza locurile în care se desfăşoară acţiunea.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP

Complementul circumstanţial de timp este partea secundară de propoziție care indică timpul în care se petrece o acțiune.
Răspunde la întrebările: *când?*, *de când?*, *până când?*, *cât timp?*
Complementul circumstanţial de timp poate fi exprimat prin:
• substantiv şi substitute ale acestuia (pronume, numeral);
• adverb (locuțiune adverbială);
• verb la modul infinitiv sau gerunziu.

Nu uita!

⇒ ***Termenul regent*** *al complementului circumstanţial de timp poate fi:*
• *verb;*
• *locuţiune verbală;*
• *interjecţie predicativă;*
• *adjectiv.*

⇒ *Părţile de vorbire prin care este exprimat complementul circumstanţial de timp sunt deseori precedate de prepoziţii/ locuţiuni prepoziţionale:* (după, până, înspre, între, înainte(a) de, de-a lungul, în cursul *etc.)*

1. Scrie, în spaţiul liber din dreptul fiecărei cifre, litera corespunzătoare complementului circumstanţial de timp potrivit în context:

1. *A fost ... ca niciodată*
2. *Nu voi uita ... sfaturile mamei.*
3. *... ne plimbăm pe faleză.*
4. *... admirăm răsăritul soarelui.*
5. *Hai ...!*
6. *E firesc să te mai superi ...*
7. *Îţi vei aduce aminte ... de această întâmplare.*

A. *dimineaţa*
B. *mâine*
C. *cândva*
D. *odată*
E. *din când în când*
F. *iarna*
G. *niciodată*
H. *(într-o) vară*

2. Subliniază complementele circumstanţiale de timp din următoarele texte:

a. *Tu, fiule, să nu te superi*
Că-ţi dau mereu poveţe/
Nu-i rea povaţa niciodată,
Nici chiar la bătrâneţe.

(Grigore Vieru, ***Cinstirea proverbelor***)

b. *La orizont – departe – fulgere fără glas/ zvâcnesc din când în când* [...]

(Lucian Blaga, ***Vara***)

c. *Capul cerbului are să te strige până atunci mereu pe nume.* [...]
Atunci, deodată, tuturor mesenilor li se tăie cheful.

(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

3. Completează, în următorul tabel, complementele circumstanţiale de timp identificate în textele de mai sus:

Complementul circumstanţial de timp	Valoare morfologică	Termen regent	Valoare morfologică

4. Alcătuieşte trei enunţuri în care să existe complemente circumstanţiale de timp exprimate prin părţi de vorbire diferite.

....

....

....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP

Propoziția subordonată circumstanțială de timp îndeplinește rol de complement circumstanțial de timp pe lângă un verb, un adverb, o interjecție sau un adjectiv din regentă.

Elemente de relație:

⇛ *adverbe relative: când, cât, cum; compusele ale acestuia* (oricând, orișicând *etc);*

⇛ *locuțiuni conjuncționale subordonatoare* (înainte să, până să, în timp ce, până ce, (ori) de câte ori, imediat ce *etc.)*

1. Transformă complementele circumstanțiale de timp din următoarele enunțuri în propoziții corespunzătoare:

a. *Ai voit, amice, ca mai înainte de a o tipări, să citesc eu, în manuscript, cartea românească ce tu ai compus* [...].

(Alexandru Odobescu, ***Pseudo-kynegetikos***)

....

b. *Lasă șaua, sai pe mine*
Și de coamă ține-te bine
Ca s-arăt la bătrânețe
Ce-am plătit la tinerețe.

(***, ***Toma Alimoș***)

....

....

2. Alcătuiește câte o frază în care propoziția circumstanțială de timp să aibă termen regent:

a. locuțiune verbală:

....

b. interjecție predicativă:

....

c. adjectiv:

....

3. Desparte în propoziții frazele următoare și completează tabelul de mai jos:

a. *Merse, merse, până ce li se înfurci calea.*

(***, ***Greuceanu***)

b. *De câte ori sunt scos la lecție/ Răspund anapoda/ La toate întrebările.*

(Marin Sorescu, ***La lecție***)

c. *Fiul craiului i-o dă, și spânul, cum o pune la gură, pe loc o și ia oțerându-se și varsă toată apa dintr-însa.*

(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

Propoziția subordonată	Felul propoziției	Termenul regent	Elementul de relație	Întrebarea la care răspunde

4. Precizează felul subordonatelor din frazele următoare:

a. *Mama* [...] *se bucura grozav când vedea că mă trag la carte.*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

....

b. *Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sai cu dânsa pe sub streașina casei și mă duc de-a dreptul în târgul vitelor* [...].

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

....

5. Alcătuiește un text narativ, de 8-10 rânduri, în care să povestești o întâmplare de când erai elev în ciclul primar. Subliniază în culori diferite complementele și propozițiile circumstanțiale de timp.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care arată modul în care se desfășoară acțiunea exprimată de verbul determinat, sau cum se înfățișează însușirea (caracteristica) exprimată de adjectivul sau de adverbul determinat.
Răspunde la întrebările: *cum? în ce fel? cât (de)? decât cine?* etc.
Complementul circumstanțial de mod poate fi exprimat prin:
• adverb;
• substantiv și substitute ale acestuia (pronume, numeral);
• verb la modul infinitiv sau gerunziu.

Nu uita!

⇒ ***Termenul regent*** *al complementului circumstanțial de mod poate fi:*
• verb;
• locuțiune verbală;
• interjecție predicativă;
• adjectiv;
• adverb.

⇒ *Părțile de vorbire prin care este exprimat complementul circumstanțial de mod sunt deseori precedate de prepoziții.*

1. Scrie, în spațiul liber din dreptul fiecărei cifre, litera corespunzătoare complementului circumstanțial de mod potrivit în context:

1. *Stolul de păsări înaintează … spre răsărit.*
2. *Merge …*
3. *A pornit … fluierul arbitrului.*
4. *Era mândru ca …*
5. *Hai …!*
6. *Zboară iute ca …*
7. *Mi-aduc aminte … de locul copilăriei.*

A. vântul
B. (un) păun
C. șchiopătând
D. lin
E. (cu) emoție
F. fără a aștepta
G. mâine
H. repede

2. Subliniază complementele circumstanțiale de mod din următoarele texte:

a. *Și părintele Ioan umbla acum cu pletele-n vânt să găsească alt dascăl, dar n-a mai găsit un bădița Vasile, cuminte, harnic și rușinos ca o fată mare.*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

b. — *Apoi dă! Nu spun eu bine?* [...] *Atunci mezinul se vâră iute în horn și* [...] *tace ca peștele și tremură ca varga.*

(Ion Creangă, ***Capra cu trei iezi***)

c. *Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot așa tânăr, ca și când venise.*

(*, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*)**

3. Completează, în următorul tabel, complementele circumstanțiale de mod identificate în textele de mai sus:

Complementul circumstanțial de mod	Valoare morfologică	Termen regent	Valoare morfologică

4. Subliniază complementele circumstanțiale de mod din următorul text și formulează o observație asupra rolului lor stilistic:

De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte: [...] *cu pletele crețe și negre ca pana corbului, cu fruntea lată și senină, cu sprâncenele stufoase, cu ochii mari, negri ca murele și scânteietori ca fulgerul; cu obrajii rumeni ca doi bujori, nalt la stat, lat în spete, subțire la mijloc, mlădios ca un mesteacăn, ușor ca o căprioară și rușinos ca o fată mare.*

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

....

....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

Propoziția circumstanțială de mod îndeplinește rol de complement circumstanțial de mod pe lângă un verb, un adjectiv sau un adverb din regentă.

Nu uita!

Elemente de relație:

⇒ *adverbe relative:* cum, precum, cât;

⇒ *locuțiuni conjuncționale subordonatoare:* fără (ca) să, ca și cum, ca și când, după cum *etc.*

1. Transformă complementele circumstanțiale de mod din următoarele texte în propoziții corespunzătoare:

a. *Un salcâm privi spre munte/ Mândru ca o flamură.*

(George Topîrceanu, ***Rapsodii de toamnă***)

....

b. *Și mergând mai departe,... părul grijit de dânsa era încărcat de pere galbene ca ceara... și dulci ca mierea.*

(Ion Creangă, ***Fata babei și fata moșneagului***)

....

c. *Și cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn* [...], *începură a-l boci amândouă ca niște smintite.*

(Ion Creangă, ***Prostia omenească***)

....

d. *Ca lacrima-i limpede cerul.*

(George Coșbuc, ***Faptul zilei***)

....

2. Completează următorul tabel cu propozițiile circumstanțiale de mod obținute prin transformarea complementelor corespunzătoare:

Propoziția subordonată circumstanțială de mod	Termenul regent	Valoarea morfologică a termenului regent

3. Alcătuieşte câte o frază în care propoziţia circumstanţială de mod să aibă termen regent:
a. locuţiune verbală:

....

b. interjecţie predicativă:

....

4. Desparte în propoziţii frazele următoare şi completează tabelul de mai jos:
a. *Când sosiră în faţa casei lui Vasile Baciu, amândoi se gândiră să lase aşa cum vrea celălalt.*
(Liviu Rebreanu, ***Ion***)
b. *Iedul cel cuminte tăcea molcom în horn, cum tace peştele în borş.*
(Ion Creangă, ***Capra cu trei iezi***)
c. *Tu să-l porţi şi pe el bine/ Cum m-ai purtat şi pe mine.*
(***, ***Toma Alimoş***)

Propoziţia subordonată circumstanţială de mod	Felul propoziţiei	Termenul regent	Elementul de relaţie	Întrebarea la care răspunde

5. Precizează locul propoziţiei circumstanţiale de mod faţă de regentă în enunţurile următoare; formulează o observaţie asupra topicii şi punctuaţiei acesteia:
a. *Ivan atunci a rămas încremenit, fără să mai poată zice un cuvânt măcar.*
(Ion Creangă, ***Ivan Turbinca***)
b. *Turbinca! Mânca-o-ar focul s-o mănânce! zicea Moartea, ducându-se la raiu ca şi cum ar fi mers la spânzurătoare.*
(Ion Creangă, ***Ivan Turbinca***)
c. *Cum e bradul arătos, aşa-i badea de frumos.*
(Folclor)

....

....

....

6. Precizează felul subordonatelor din frazele următoare:
a. *Aş putea trăi ani nesfârşiţi fără să mai doresc nimic.*
(Marin Preda, ***Cel mai iubit dintre pământeni***)

....

b. *Luaţi ogarul acesta [...] şi îngrijiţi-l întocmai cum mi-aţi făcut mie.*
(***, ***Împăratul şerpilor***)

....

c. *Cum o vede, maiorul se opreşte o clipă, ca şi cum ar vrea să se reculeagă.*
(I.L. Caragiale, ***Vizită...***)

....

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri.
Complementul circumstanțial de cauză poate fi exprimat prin:
- substantiv și substitute ale acestuia (pronume, numeral) în cazurile: genitiv precedat de locuțiune prepozițională, acuzativ cu prepoziție, dativ cu prepoziție;
- verbe la modurile: gerunziu și supin;
- adjectiv;
- locuțiune adverbială (*de aceea*).

Nu uita!

⇒ ***Termenul regent*** *al complementului circumstanțial de cauză poate fi:*
- *verb;*
- *locuțiune verbală;*
- *adjectiv provenit din participiu.*

⇒ *Răspunde la întrebările:* din ce cauză?, din ce pricină?

1. Scrie, în spațiul liber din dreptul fiecărei cifre, litera corespunzătoare complementului circumstanțial potrivit în context:

1. Elevului i s-a scăzut nota la purtare …
2. Mama este îngrijorată …
3. … a confundat cazurile substantivului.
4. Ochii i se înlăcrimează …
5. A fost certat de părinți …!
6. Nică a luat-o la sănătoasa …
7. … de locul copilăriei, s-a bucurat.

A. din cauza copilului
B. din neatenție
C. pentru absențe nemotivate
D. din pricina celor doi
E. de emoție
F. amintindu-și
G. datorită moșneagului
H. de fericit

2. Subliniază complementele circumstanțiale de cauză din următoarele texte:

a. *El, văzând că nu i se prindea ironia și nefiind nimeni de față care să-i asculte spiritul, se domoli.*

(Duiliu Zamfirescu, ***Tănase Scatiu***)

b. *...unii spuneau că împăratul Roș, având inimă haină, nu se mai satură de a vărsa sânge omenesc; alții spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită și că, din pricina ei se fac atâtea jertfe.*

c. *Aș vrea să plâng de fericit* [...].

(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

3. Completează, în următorul tabel, complementele circumstanţiale de cauză identificate în textele de mai sus:

Complementul circumstanţial de cauză	Valoare morfologică	Termen regent	Valoare morfologică

4. Alcătuieşte trei enunţuri în care complementele circumstanţiale de cauză să fie exprimate prin părţi de vorbire diferite.

....

....

....

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză îndeplinește rol de complement circumstanțial de cauză pe lângă un verb sau un adjectiv din regentă.

Nu uita!

Elemente de relație:

⇒ *conjuncții subordonatoare:* că, fiindcă, deoarece, întrucât, căci, dacă, de;
⇒ *locuțiuni conjuncționale subordonatoare:* din cauză că, din pricină că, din moment ce, de vreme ce, pentru că;
⇒ *adverbe relative:* unde, cum.

1. Transformă complementele circumstanțiale de cauză din următoarele texte în propoziții corespunzătoare:

a. *Și de spaimă, pe trunchiul meu coaja*
Face riduri.

(Marin Sorescu, ***Pașii***)

....

....

b. *De la o vreme, ursul nemaiputând de durerea cozei și de frig, smucește o dată din toată puterea.*

(Ion Creangă, ***Ursul păcălit de vulpe***)

....

....

c. *De leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu și-o mesteca.*

(Ion Creangă, ***Povestea unui om leneș***)

....

d. *Și, cum sta el pe gânduri,* [...] *numai iaca se trezește înaintea sa cu o babă gârbovă de bătrânețe.*

(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

....

2. Alcătuiește câte o frază în care propoziția circumstanțială de cauză să aibă termen regent:

a. verb:

....

b. locuțiune verbală:

....

c. adjectiv:

....

3. Înlocuieşte punctele de suspensie cu regentele corespunzătoare propoziţiilor circumstanţiale de cauză din enunţurile următoare:

a. ...., deoarece nu a fost atent.
b. ...., întrucât a muncit intens.
c. ...., fiindcă a fost ajutat.
d. De vreme ce plouă, ...
e. Din cauza cărora l-au întrerupt, ...
f. Dacă n-am învăţat, ...

4. Completează enunţurile următoare cu propoziţii circumstanţiale de cauză:

a. Inima îi bătea din ce în ce mai tare ....
b. ...., le-a telefonat părinţilor.
c. ...., mi se închideau ochii.

5. Desparte în propoziţii frazele următoare şi completează tabelul de mai jos:

a. *Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sunt cel mai mare dintre fraţi.*

(Ion Creangă, ***Povestea lui Harap-Alb***)

b. — *Poezia,* [...] *e naţională adesea, numai întrucât sufletul unui individ poartă pecetea sufletului poporului.*

(G. Ibrăileanu, ***Caracterul specific naţional în literatura română***)

c. *Poezia* [...] *este datoare să ne reprezinte sentimente şi pasiuni, fiindcă acestea sunt comune tuturor oamenilor, sunt materia înţeleasă şi interesantă pentru toţi.*

(Titu Maiorescu, ***O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867***)

d. *De la Nistru pân-la Tisa/ Tot românul plânsu-mi-s-a/ Că nu mai poate străbate/ De-atâta străinătate.*

(Mihai Eminescu, ***Doina***)

Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză	Felul propoziţiei	Termenul regent	Elementul de relaţie	Întrebarea la care răspunde

6. Precizează locul propoziţiei circumstanţiale de cauză faţă de regentă în enunţurile următoare; formulează o observaţie asupra topicii şi punctuaţiei acesteia:

a. *Fiindcă nu-i neguţătorie fără pagubă,* [...] *trebuie să fie cineva care să răspunză de paguba ce se face în turmă.*

(Ioan Slavici, ***Moara cu noroc***)

b. *Văleu, cumetre! nu trage, că-mi rupi piciorul!*

(Ioan Slavici, ***Moara cu noroc***)

....
....
....

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP

Complementul circumstanțial de scop este partea secundară de propoziție care arată scopul unei acțiuni.
Complementul circumstanțial de scop poate fi exprimat prin:
• substantiv (Ac., G.);
• pronume;
• verb la infinitiv sau la supin.

Nu uita!

⇒ ***Termenul regent*** *al complementului circumstanțial de scop poate fi:*
• verb;
• locuțiune verbală;
• interjecție predicativă.

⇒ *Răspunde la întrebările:* cu ce scop?, în ce scop?.

1. Scrie, în spațiul liber din dreptul fiecărei cifre, litera corespunzătoare complementului circumstanțial potrivit în context:

1. *Mergem la piață pentru …* — **A.** pescuit
2. *Stăm de vorbă pentru … adevărul.* — **B.** cumpărături
3. *Hai la râu pentru …* — **C.** a afla

2. Subliniază complementele circumstanțiale de scop din textele următoare:

a. *Îți dau catarg după catarg*
Oștiri spre a străbate
Pământu-n lung și marea-n larg.

(Mihai Eminescu, ***Luceafărul***)

b. *Îți vine să crezi […] că , precum odinioară s-a azvârlit munte peste munte spre a se lua cerul cu asalt, tot astfel aici s-au îngrămădit, una peste alta, acele stânci enorme, spre a-și da, poate, pământul mâna cu cerul.*

(Calistrat Hogaș, ***Pe drumuri de munte***)

c. *Pentru-a crucii biruință se mișcară râuri-râuri,*
Ori din codri răscolite, ori stârnite din pustiuri...

(Mihai Eminescu, ***Scrisoarea III***)

d. *Copacii au în loc de rădăcini*
Sfinți,
Care s-au ridicat de la masă
Și-au îngenuncheat sub pământ
Pentru rugăciune.

(Marin Sorescu, ***Imn***)

3. Completează, în tabelul de mai jos, complementele circumstanțiale de scop identificate în textele de la exercițiul anterior:

Complementul circumstanțial de scop	Valoare morfologică	Termen regent	Valoare morfologică

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP

Propoziția subordonată circumstanțială de scop (finală) exprimă finalitatea acțiunii din regentă.

Elemente de relație:

⇒ *conjuncții subordonatoare:* să, ca să, de;
⇒ *locuțiune conjuncțională:* pentru ca...să.

1. Transformă complementele circumstanțiale de scop din următoarele enunțuri în propoziții corespunzătoare:

a. A mers la piscină pentru a se relaxa.

....

b. Du-te la magazin după pâine!

....

c. S-a dus la pescuit pe lacul de la marginea pădurii.

....

2. Alcătuiește câte o frază în care propoziția circumstanțială de scop să aibă termen regent:

a. locuțiune verbală: ....

b. interjecție predicativă: ....

3. Desparte în propoziții frazele următoare și completează tabelul de mai jos:

Propoziția subordonată circumstanțială de scop	Felul propoziției	Termenul regent	Elementul de relație	Întrebarea la care răspunde

a. *Astfel se plimbau amândoi prin curte* [...] *ca să o vadă pe Simina ieșind.*

(Ioan Slavici, ***Pădureanca***)

b. *Ca în cămara ta să vin,*
Să te privesc de-aproape,
Am coborât cu-al meu senin
Și m-am născut din ape.

(Mihai Eminescu, ***Luceafărul***)

c. *De aceea am venit până aici, ca să-i caut urma.*

(Mihail Sadoveanu, ***Baltagul***)

d. *Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă,*
Au venit și-n țara noastră de-au cerut pământ și apă.

(Mihai Eminescu, ***Scrisoarea III***)

4. Precizează felul subordonatelor din frazele următoare:

a. *Strânge, drege şi culege, ca să aibă pentru sine şi pentru alţii.*

(Ioan Slavici, ***Popa Tanda***)

b. *Se agaţă de gratii şi întind laba să cerşească.*

(Cezar Petrescu, ***Fram, ursul polar***)

c. *Trebuie să mă clatine puţin*
Vântul
Ca nu cumva să mă usuc
În somn.

(Marin Sorescu, ***Paşii***)

d. *Şi noi vom fi, la rândul nostru,*
Sfinţi,
Rugându-ne ca pământul
Să rămână rotund şi binecuvântat
În continuare.

(Marin Sorescu, ***Imn***)

e. *După aceea trecu în altă odaie şi închise uşa pe dinăuntru, ca să poată plânge singură.*

(Mihail Sadoveanu, ***Baltagul***)

5. Alcătuieşte fraze în care propoziţia *ca pământul să rămână rotund şi binecuvântat în continuare* să fie, pe rând, subordonată: *subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă.*

....

....

....

....

....

6. Redactează un text narativ, de aproximativ 10-12 rânduri, în care să prezinţi o activitate organizată de şcoală în afara orelor de curs. Te vei referi la scopul pe care crezi că l-a avut, argumentând afirmaţiile.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

Semnele de punctuație sunt:
- punctul;
- punctul și virgula;
- virgula;
- semnul întrebării;
- semnul exclamării;
- linia de dialog;
- apostroful.

Semnele de ortografie sunt:
- cratima;
- linia de pauză;
- punctul (după abrevieri).

⇛ *recapitulează regulile specifice folosirii semnelor ortografice și de punctuație, folosind **Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM), Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație** sau diferite studii de gramatică;*

⇛ *reține că distincția semne ortografice/ semne de punctuație este într-o anumită măsură artificială, pentru că scrierea corectă în sens larg include și punctuația; cratima este un semn preponderent ortografic, iar bara oblică, linia de pauză și punctul sunt mai ales semne de punctuație;*

⇛ *importanța semnelor ortografice și de punctuație este covârșitoare într-un text, fiind observată mai ales atunci când acestea lipsesc.*

1. Citește cu atenție textul următor:

Domnul: *Domnu-i acasă?*
Feciorul: *Da; dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la țară.*
D.: *Dumneata spune-i c-am venit eu.*
F.: *Nu pot, domnule.*
D.: *De ce?*
F.: *E încuiată odaia.*
D.: *Bate-i, să deschidă.*
F.: *Apoi, a luat cheia la dumnealui când a plecat.*
D.: *Carevasăzică, a plecat?*
F.: *Nu, domnule, n-a plecat.*
D.: *Amice, ești... idiot!*
F.: *Ba nu, domnule.*
D.: *Zici că nu-i acasă.*
F.: *Ba-i acasă, domnule.*
D.: *Apoi, nu ziseși c-a plecat?*
F.: *Nu, domnule, n-a plecat.*
D.: *Atunci e acasă.*
F.: *Ba nu, da'n-a plecat la țară, a ieșit așa.*

D.: *Unde?*
F.: *În oraş.*
D.: *Unde!?*
F.: *În Bucureşti.*
D.: *Atunci să-i spui c-am venit eu.*
F.: *Cum vă cheamă pe dv.?*

(I.L. Caragiale, ***Căldură mare***)

1. Rescrie structura *Domnu-i* (*acasă?*) eliminând cratima.
2. Precizează efectul obţinut prin scrierea cu cratimă a structurii *Domnu-i.*
3. Numeşte părţile de vorbire care sunt legate în pronunţare prin cratimă în structurile *mi-a, l-o, c-a.*
4. Enumeră două efecte ale folosirii cratimei în cuvintele din propoziţia *Atunci să-i spui c-am venit eu.*
5. Explică rolul perechii de virgule din propoziţia *Nu, domnule, n-a plecat.*
6. Precizează rolul diferit al folosirii punctului în replica *F.: În oraş.*
7. Selectează, din textul dat, o propoziţie în care punctul este folosit în abrevierea unui pronume personal de politeţe.
8. Transformă o propoziţie interogativă selectată din textul dat într-o propoziţie afirmativă.
9. Explică rolul apostrofului din structura *da' n-a plecat.*
10. Precizează efectul folosirii punctelor de suspensie în textul dat.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Transformă primele patru replici ale textului în vorbire indirectă şi enumeră semnele de punctuaţie care au fost eliminate.

....
....
....
....
....

3. Citeşte următoarele perechi de enunţuri şi precizează diferenţele de sens apărute în urma schimbării semnelor de punctuaţie:

1. a. *Paul, citeşte cu atenţie acest text!* **b.** *Paul citeşte cu atenţie acest text.*
2. a. *Vine ploaia!* **b.** *Vine ploaia?*
3. a. *— Ai ştiut la test?*
— Da, am ştiut!
b. *— Ai ştiut la test?*
— Da, ...am ştiut...

....
....
....
....
....
....

4. Rescrie următorul text eliminând greşelile:

Zău, nu mai ţiu minte, zice drăgălaşa mea amică; pentru că drept să-ţi spun, madam Preotescu, o bună prietină a mea, la care ţiu foarte mult – nu sunt în stare să-i refuz nimica – m-a rugat să-ţi scriu.

(I.L. Caragiale, ***Lanţul slăbiciunilor***)

....
....
....

5. Corectează, cu un creion roşu, greşelile de punctuaţie şi de ortografie din următorul dialog:

— Vino şi tu Elena cu noi la teatru zice Maria entuziasmată. A început noua stagiune.
— O ce idee grozavă răspunde Elena. Nam mai fost la teatru de anul trecut.
— Nui aşa de greu să ne organizăm intervine Paul. Eu voi cumpăra biletele iar voi stabiliţi locul şi ora întâlnirii.

6. Pune, în spaţiile punctate, semnele de punctuaţie corespunzătoare:

Uite … mamă … el este noul meu coleg de clasă …
O … dragul meu băiat … ce mult ai crescut …
Ah … ce m-am lovit …
Măi vecine … frumoasă maşină ţi-ai cumpărat …
Ei … ce mai zici acum …

7. Scrie enunţuri în care următoarele semne de punctuaţie să exprime:

1. [!]: *mirare, indignare, enervare*

....
....
....

2. […]: *pauză, uimire, confuzie*

....
....
....

3. [?] *curiozitate, enervare, mirare*

....

....

....

8. Alege, dintre cuvintele enumerate mai jos, pe cel care corespunde stării/ sentimentului exprimat de interjecţia „o": disperare, dezacord, enervare, durere, confuzie. Scrie cuvântul selectat în spaţiul liber de lângă fiecare enunţ:

1. *O, asta e imposibil!* ....
2. *O! ce m-am lovit la picior!* ....
3. *O, dar blugii aceştia nu sunt scumpi!* ....
4. *O, lasă-mă în pace cu teoriile tale!* ....
5. *O, Doamne, ajută-mă!* ....

9. Scrie un dialog, de 8-10 replici, cu un prieten/ prietenă pe o temă la alegere. Explică de ce fac semnele de punctuaţie folosite comunicarea mai expresivă.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

10. Scrie un monolog destinat rostirii în faţa colegilor tăi de şcoală cu ocazia încheierii anului şcolar.

....

....

....

....

....

11. Rescrie următoarele enunţuri eliminând greşelile:

1. *Fi atent, nu fii distrat dacă vrei să nu fii acuzat de nepăsare!*
2. *Să fii ştiut din timp, a-ş fi mers şi eu în excursie.*
3. *Au venit proprii lui prieteni şi au rămas lângă el până s-a înoptat.*
4. *Tineri aceea sunt veseli.*
5. *Cui i se datoresc aceste rezultate?*

....

....

....

....

....

12. Subliniază forma corectă din următoarele enunţuri:

a. Filmul îşi datorează succesul acţiunii sale *plină/ pline* de neprevăzut.
b. Suntem *ferm/ fermi* convinşi că vom şti citi o poezie.
c. Se ocupă cu grijă de copiii *nou-născuţi/ noi-născuţi.*
d. Nu îmi plac copiii *proşti/ prost* crescuţi.
e. Merele sunt *destule/ destul* de bune.

13. Scrie un text, de 6-8 rânduri, care să conţină cel puţin câte unul dintre următoarele semne ortografice şi de punctuaţie: punct (.), punct şi virgulă(;), semnul exclamării (!), semnul întrebării (?), trei puncte (...), apostrof ('), linie de dialog (—). Dă un titlu textului scris de tine.

....

....

....

....

....

....

....

....

14. Adaugă, în textul următor, virgulele necesare şi motivează fiecare completare: *Aşa e lumea asta şi de-ai face ce-ai face rămâne cum este ea; nu poţi s-o întorci cu umărul măcar să te pui în ruptul capului.*

....

....

15. Motivează utilizarea virgulei în enunţul următor:
Era o tăcere adâncă, ca într-o biserică. (Mihail Sadoveanu)

....

....

16. Rescrie următoarele şapte cuvinte fără a le schimba ordinea, dar adăugând semnele ortografice sau de punctuaţie corespunzătoare, astfel încât enunţurile rezultate să anunţe mai întâi punctualitatea, iar apoi lipsa de punctualitate a unei persoane: *va – ajunge – la – timp – nu – va – întârzia.*

a. punctualitatea: ....

b. lipsa de punctualitate: ....

17. Transcrie următoarele enunţuri în tabelul de mai jos, astfel încât să exprime una dintre cele două stări sufleteşti. În alegerea răspunsului, este bine să ai în vedere topica şi punctuaţia:
Frumos te mai porţi şi tu cu prietenii tăi!
Te porţi frumos cu prietenii tăi.
„Grozav" exemplu ai dat colegilor!
Ai dat colegilor un exemplu grozav.

ironie	
ironie	
admirație	
admirație	

18. Explică rolul punctelor de suspensie în textul următor:

— Mă rog, dacă nu vă supărați, aveți apă?
— Da.
— E rece?
— Potrivită.
— Nu-i puneți gheață?
— Ba da.
— Așa?... îi puneți gheață?...
— Firește!
— E flir... e firl...? ...ăsta...
— Da, avem filtru.
— Monșer! Te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă?... Teribil mi-e de sete!

(I.L. Caragiale, ***Petițiune***)

....

19. Motivează întrebuințarea liniilor de pauză:

a. *Înțelegând că s-a plictisit – deoarece se uita mereu la ceas – am hotărât să-mi iau rămas-bun.*

b. *— Unde mergem? întreabă Nae.*
— Eu – zic – mă duc spre casă.

(I.L. Caragiale, ***Situațiunea***)

....

....

20. Motivează întrebuințarea apostrofului:

— Las', mamă, că lumea asta nu-i numai cât se vede cu ochii, zicea bădița Vasile, mângâind-o.

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

....

21. Motivează întrebuințarea ghilimelelor:

a. BRÂNZOVENESCU: *Nu pricepi, neică Zahario, vorba noastră? Adică „noi", partidul nostru, pentru cine votăm noi, pentru cine lucrăm noi?*

(I.L. Caragiale, ***O scrisoare pierdută***)

b. *„Ce exercițiu v-am dat?" întrebă Sebastian. „Exercițiul 3, pagina 74", răspunse premianta.*

(Ioan Groșan, ***Marea amărăciune***)

....

....

22. Citește cu atenție textul de mai jos:

— Mergeți departe? întreabă domnul.

— De...! Departe și nu departe...
— ...?
— Până la Mărășești...

(I.L. Caragiale, ***Accelerat no. 17***)

Scrie o replică adecvată contextului, care să înlocuiască răspunsul formulat astfel: — ...?

....
....
....
....

23. Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Cristian și urma să-l întâlnești pe Ștefan, prietenul tău cel mai bun, în fața casei lui, pentru a pleca apoi împreună să asistați la un meci de fotbal. Ai ajuns la timp, însă, deși l-ai așteptat mai bine de un sfert de oră, el nu a apărut. Mirat, dar și supărat, i-ai scris un bilet și i l-ai pus în cutia de scrisori, iar apoi ai plecat la meci. Scrie un bilet adecvat situației descrise, în care să-ți exprimi sentimentele apelând atât la cuvinte, cât și la semne de punctuație.

....
....
....
....

24. Imaginează-ți următoarea situație: Te-ai întors de câteva minute de la școală, unde ai avut o discuție neplăcută cu Victor, colegul de clasă, căruia ai refuzat să-i împrumuți ultimul volum cu aventurile lui Harry Potter, pe care, de altfel, nu-l terminaseși nici tu de citit, iar el știa acest lucru. Ești încă sub impresia neplăcutului moment și simți nevoia să te liniștești. Scrie, sub forma unei pagini de jurnal, un text de 6-8 rânduri, în care să-ți exprimi mirarea pentru comportamentul lui și în care să folosești cu precădere semne de punctuație pentru realizarea expresivității.

....
....
....
....
....
....
....
....

25. Completează dialogurile de mai jos, înlocuind semnele de punctuație cu replici adecvate:

a. *— Ce impresie ți-a făcut ultimul volum din aventurile lui Harry Potter?*
— !!!

b. *— Crezi că ne vom descurca la teza de română?*
— ?

c. *— Nu te mai tot ține după mine!*
— ...

PARTEA A III-A
30 Modele de subiecte pentru proba scrisă la limba și literatura română, evaluarea națională

TEST 1

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Cândva câinele și pisica trăiau ca frații. Iar acum n-o poate suferi pe pisică, o urmărește la tot pasul, latră la ea și încearcă s-o încolțească. De ce?...

Odată stăpânul a chemat câinele și pisica și le-a zis:

— Fiți cu ochii în patru! Păziți-mi averea, căci vedeți și singuri că s-au înmulțit hoții, iar șoarecii au umplut toate pivnițele.

— O păzim noi, nu te teme, a mieunat pisica, dar ce vom avea din asta?

— O să vă hrănesc, a răspuns stăpânul.

— Cu ce? a întrebat câinele nerăbdător.

— Dimineața cu carne fiartă, iar seara cu carne prăjită.

— Minunat! a miorlăit pisica, lingându-se pe bot. Însă, oricum, vrem să avem la mână o hârtie.

— Bine, s-a învoit stăpânul și a tocmit hârtia în care scria negru pe alb că cei doi vor păzi averea stăpânului, iar el îi va hrăni cum le-a fost înțelegerea. Apoi a semnat hârtia și i-a dat-o pisicii. Ea a luat-o în dinți și a pornit spre pivniță.

— Încotro? a întrebat-o câinele.

— Vreau să ascund hârtia în pivniță. Știu eu un loc tăinuit după sacii cu grăunțe. N-o mai găsește nimeni acolo.

Însă chiar în aceeași noapte șoarecii au găsit hârtia și au făcut-o ferfeniță.

Au trecut două-trei zile. Câinele și pisica au flămânzit și s-au înfățișat înaintea stăpânului.

— Dă-ne carne, vrem să mâncăm!

— Ce fel de carne? a întrebat stăpânul mirat peste măsură.

— Carnea care ni se cuvine. Așa ne-a fost înțelegerea, așa scrie și în hârtia pe care o avem la mână.

— Care hârtie? Aduceți-o s-o văd!

Pisica și câinele au coborât în pivniță și au început să caute hârtia în locul tăinuit. Dar n-au găsit decât niște bucățele mici din foaia roasă de șoareci. Câinele înfuriat s-a năpustit la pisică, dar ea a țâșnit afară și a luat-o la sănătoasa.

Și până în ziua de azi câinele nu-i poate ierta pisicii întâmplarea cu hârtia, pe care numai și numai din vina ei șoarecii au făcut-o ferfeniță.

(***Câinele și pisica** – poveste populară*)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Scrie trei termeni din familia lexicală a cuvântului *frate*. **6 puncte**
2. Precizează numărul de sunete și numărul de litere din cuvintele: *încearcă*, *hârtie*, *înțelegerea*. **6 puncte**
3. Transcrie, din primul alineat al textului, două cuvinte care constituie indici de timp. **6 puncte**

4. Explică sensul expresiilor subliniate din enunţurile următoare: *Fiţi cu ochii în patru* [...] *Câinele înfuriat s-a năpustit la pisică, dar ea a ţâşnit afară şi a luat-o la sănătoasa.* **6 puncte**

5. Numeşte modul de expunere care predomină în textul citat. **6 puncte**

B. Scrie, în maximum zece rânduri, rezumatul textului citat, respectând regulile de alcătuire a unui asemenea tip de compunere.

În compunerea ta, trebuie:
- să respecţi fidelitatea faţă de textul dat; **2 puncte**
- să desprinzi ideile principale ale textului; **2 puncte**
- să prezinţi succesiunea întâmplărilor la care participă personajele; **2 puncte**
- să respecţi convenţiile specifice rezumatului; **2 puncte**
- să ai un conţinut adecvat tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Cei mai mulţi dintre noi rămânem fermecaţi de feerica lume a zăpezii, dar puţini ştim cu adevărat cum este construită această lume, care sunt „cărămizile" ce-i alcătuiesc zidurile. Ce anume face ca ploaia să se transforme în ninsoare? Cum se formează zăpada şi din ce este ea alcătuită? Ei bine, „vinovată" de toată această magică transformare este apa, mai exact proprietatea sa de a trece dintr-o stare de agregare în alta. Această proprietate face ca picăturile de apă să se transforme, la temperaturi mai mici de 0° C, în fulgi de zăpadă.

Privind o ninsoare, avem impresia că toţi fulgii sunt la fel, poate unii mai mari, alţii mai mici, dar, în general, nimic nu pare că-i deosebeşte. Trebuie să ştiţi că, de fapt, aşa cum nu există două amprente digitale la fel, tot aşa nu există doi fulgi de zăpadă care să fie identici. [...]

În general, forma şi dimensiunile fulgilor de zăpadă depind, în primul rând, de temperatura la care are loc cristalizarea apei, dar şi de umiditatea aerului şi de deplasarea maselor de aer.

(Ionuţ Popa, ***Secretele fulgilor de zăpadă***,
în revista „Terra Magazin", nr. 12, 2004)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să precizezi: • titlul articolului; • tema fragmentului; • proprietatea apei care face posibilă transformarea acesteia în zăpadă. **6 puncte**
2. Transcrie enunţul în care este precizată temperatura la care apa se transformă în fulgi de zăpadă. **6 puncte**
3. Prima propoziţie subordonată din fraza: *Trebuie să ştiţi că, de fapt, aşa cum nu există două amprente digitale la fel, tot aşa nu există doi fulgi de zăpadă care să fie identici* este:
   a. atributivă;
   b. completivă indirectă;
   c. subiectivă. **6 puncte**
4. Precizează valoarea morfologică şi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate în prima frază a textului citat. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți „întâmplările" unui fulg de zăpadă.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți, pe scurt, întâmplările pe care le-ai imaginat; **4 puncte**
- să-ți exprimi opinia despre „viața" fulgului de nea; **4 puncte**
- să ai un conținut adecvat tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 2

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

În revărsat de zori, pe baltă, lumina face minuni. Pe fața apei sclipesc, ici, sfărmături de oglinzi; colo, plăci de oțel; comori de galbeni între trestii. În nuferi, ca-n niște potire plutitoare, curg raze de aur. Un colb de argint dă strălucire stufărișului. Peste tot liniște neclintită, de rai.

Cocostârcul s-a sculat cu noaptea-n cap. A intrat în baltă. Pe picioarele lungi, subțiri ca niște lugere, trupul lui se leagănă agale. Din când în când, își udă pliscul; uneori, se oprește de se uită ispititor, în fundul apei, ca și cum ar fi dat peste ceva ce căuta de mult. E răcoare și răcoarea îl încântă. Nu simte nicio altă dorință decât să-și scalde picioarele în unda rece, care-i trimite fiori până sub aripi.

Deodată se oprește; încordează gâtul și privește pe frunza unui nufăr; o broască se bucură și ea de frumusețea și răcoarea dimineții. Când l-a văzut, biata broscuță, a încremenit pe piciorușele de dinapoi; cu ochii mari deschiși, cată la cumplitul dușman. În spaima ei, îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr-odată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s-a oprit.

Își așteaptă sfârșitul.

Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărinimos. Ș-apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată, această vietate a bălții, că, de la o vreme, parcă o pierde din ochi în fundul apei și nici n-o mai zărește.

Ridică piciorul, o pășește disprețuitor și trece, măreț, mai departe.

Broscuței nu-i vine să creadă. Mai stă așa câteva clipe.

Apoi, de bucurie, sare pe o altă frunză; și-ntr-un avânt de recunoștință, ea, cea dintâi, taie tăcerea dimineții:

— Oaac!

(Emil Gârleanu, ***Mărinimie***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Transcrie două cuvinte derivate cu sufix diminutival şi un cuvânt format prin compunere. **6 puncte**
2. Notează varianta corectă de despărţire în silabe a următoarelor cuvinte: *ba-ltă/ bal-tă*; *spai-ma/ s-pai-ma*; *neîn-sem-na-tă/ ne-în-sem-na-tă*; *duş-man/ du-şman*; *o-prit/ op-rit*; *ri-di-că/ rid-i-că*. **6 puncte**
3. Transcrie un enunţ în care există o comparaţie. **6 puncte**
4. Numeşte modul de expunere identificat în primul alineat al textului citat. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificaţia enunţului: *În revărsat de zori, pe baltă, lumina face minuni.* **6 puncte**

B. Scrie, în maximum zece rânduri, rezumatul textului citat, respectând regulile de alcătuire a unui asemenea tip de compunere.

În compunerea ta, trebuie:

- să respecţi fidelitatea faţă de textul dat; **2 puncte**
- să desprinzi ideile principale ale textului; **2 puncte**
- să prezinţi succesiunea întâmplărilor la care participă personajele; **2 puncte**
- să respecţi convenţiile specifice rezumatului; **2 puncte**
- să ai un conţinut adecvat tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Broasca obişnuită este considerată acea rasă care trăieşte în Europa şi în câteva regiuni din Asia, denumită ştiinţific Rana temporaria. *Aceasta este cafeniu-verzuie şi îşi petrece aproape întreaga existenţă adultă pe uscat, revenind în lacuri sau în şanţuri cu apă numai primăvara devreme, când începe reproducerea. La fel ca mulţi dintre amfibieni, broasca obişnuită respiră parţial prin plămâni şi parţial prin piele: ea nu poate trage aer în plămâni, în schimb respiră pe gură, prin înghiţire. Are simţuri destul de bune: un auz sensibil, asigurat de un timpan mare, circular, dispus chiar înapoia ochiului şi un văz detaliat, pe baza căruia „vânează" tot ce e mic şi mişcă (inclusiv insecte şi păianjeni).*

(***Broaştele*** – http://www.lumea-copiilor.ro)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • domeniul tematic în care se încadrează; • publicaţia din care a fost selectat fragmentul; • simţul care ajută broasca „să vâneze". **6 puncte**
2. Selectează două enunţuri care conţin referiri la modul în care respiră broaştele. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerinţa:
   Propoziţia subordonată din fraza *vânează tot ce e mic* este:
   a. atributivă;
   b. completivă directă;
   c. subiectivă. **6 puncte**

4. Selectează, din text, câte un: predicat nominal, atribut substantival, complement direct. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți o întâmplare petrecută la asfințit pe malul unui râu de munte.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți, pe scurt, întâmplarea (reală sau imaginară); **4 puncte**
- să evidențiezi câteva trăsături ale personajelor; **2 puncte**
- să-ți exprimi opinia despre cele întâmplate; **2 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Chiar acum din crâng venii
— Și c-o veste bună!
Iarăși e concert, copii;
Merg și eu, și tu să vii,
Mergem împreună.

Vrei programă, lămurit?
Stai puțin să caut.
Cucul, un solist vestit,
De printr-alte țări venit
Va cânta din flaut.

Cântăreața dulce-n grai,
Cea numită „perla
Cântăreților din mai",
Dulce va doini din nai
Multe doine mierla.

Va-ntona apoi un psalt
„Imnul veseliei"
Corul dintr-un fag înalt.
Vor cânta-n sopran și-n alt
Graurii câmpiei,

Turturelele-n tenor,
Și-alte voci măiestre,
Toate după glasul lor.
Vor urma dup-acest cor
Fel de fel de-orchestre,

Voci de gaițe cari fac
Să scoboare ploaia,
Și-ntr-o scoarță de copac
O să bată tica-tac
Tactul gheunoaia.

Iar naționale-apoi,
    Cobze și-alte hanguri,
Glas de fluier și cimpoi
Pitpalaci și cintezoi
    Și-un taraf de granguri.

Se vor pune-apoi pe joc
    Până chiar și surzii,
Când vor prinde dintr-un loc
Să ne cânte hori cu foc
    Din tilincă sturzii. […]

(George Coșbuc, **Concertul primăverii**)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Scrie trei cuvinte derivate de la verbul *a cânta*. **6 puncte**
2. Explică rolul cratimei din structura *c-o* (*veste bună*). **6 puncte**
3. Transcrie, din text, un epitet, o enumerație și o personificare. **6 puncte**
4. Formulează două argumente prin care să susții afirmația că textul citat aparține genului liric. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația versurilor: *Cântăreața dulce-n grai,/ Cea numită „perla/ Cântăreților din mai”.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți semnificația titlului poeziei *Concertul primăverii*, prin raportare la conținutul acesteia.

În compunerea ta, trebuie:
- să ilustrezi relația dintre titlul și conținutul poeziei; **4 puncte**
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută relația dintre titlu și poezie; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Arhitectul francez Christian de Portzamparc este însărcinat cu proiectarea celui mai mare și mai ambițios muzeu dedicat istoriei filmului și Oscarurilor, a anunțat Academia Americană de Film. Sid Ganis, președintele organizației care acordă anual cea mai cunoscută distincție din lumea filmului, Oscarul, a spus că speră ca lucrările, care se vor desfășura pe 3,24 hectare din centrul Hollywood-ului, să înceapă în 2009, iar muzeul să ajungă la forma finală în 2012. Cum proiectele de asemenea dimensiuni întâmpină întotdeauna probleme, iată că nici acesta nu a scăpat. Muzeul nu a fost încă proiectat și nici bugetul pentru construirea acestuia nu s-a stabilit. Un lucru este cert, muzeul va fi orientat cu fața spre nord, spre celebrul semn HOLLYWOOD. De Portzamparc a primit, în 1994, cel mai important premiu din arhitectură, Pritzker Prize. El a mai proiectat Cite de la Musique și Cafe Beaubourg, ambele în Paris, și Ambasada Franței de la Berlin. „Sunt cu adevărat pasionat de cinema și fac deseori legătura dintre această artă și arhitectură”, a spus arhitectul.

(P. Marinescu, ***Oscarurile vor avea un muzeu al lor, la Hollywood***, în ziarul „Gardianul”)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • tema articolului; • publicația din care a fost selectat articolul; • premiul pe care l-a câștigat arhitectul Christian de Portzamparc. **6 puncte**

2. Precizează care sunt problemele cu care se confruntă realizatorii proiectului. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerința:
   Propoziția subordonată: *Cum proiectele de asemenea dimensiuni întâmpină întotdeauna probleme* este:
   a. circumstanțială de mod;
   b. subiectivă;
   c. circumstanțială de cauză. **6 puncte**
4. Selectează, din textul citat, câte un: predicat nominal, atribut substantival, complement circumstanțial de timp. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți un film care te-a impresionat.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți, pe scurt, subiectul filmului; **4 puncte**
- să explici de ce te-a impresionat acest film; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

TEST 4

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Sus pe culme bradul verde
Sub zăpada albicioasă
Printre negură se pierde
Ca o fantasmă geroasă,

Și privește cu-ntristare
Cum se plimbă prin răstoace
Iarna pe un urs călare,
Iarna cu șapte cojoace.

El se scutură și zice:
„În zadar tu, vrăjitoare,
Aduci viforul pe-aice,
Aduci zile fără soare.

....

În zadar aduci cu tine
Corbul negru și prădalnic,
Și din codrii cu jivine
Faci să iasă urlet jalnic.

În zadar îmi pui povară
De zăpadă și de gheață.
Fie iarnă, fie vară,
Eu păstrez a mea verdeață!"

(Vasile Alecsandri, ***Bradul***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Transcrie, din textul citat, trei cuvinte derivate cu sufix. **6 puncte**
2. Precizează câte un sinonim contextual pentru cuvintele subliniate în text. **6 puncte**
3. Transcrie, din text, un epitet, o personificare și o comparație. **6 puncte**
4. Numește trei aspecte caracteristice iernii, identificate în text. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația versului: *Iarna cu șapte cojoace.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți imaginea iernii, așa cum apare în poezia *Bradul* de Vasile Alecsandri.

În compunerea ta, trebuie:

- să identifici sentimentele exprimate; **4 puncte**
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care se conturează tema textului; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Membrii guvernului din Nepal au găsit o modalitate inedită de a atrage atenția asupra pericolului încălzirii globale. Ei vor să organizeze, pe 4 decembrie, o ședință de cabinet pe Everest. Prim-ministrul nepalez și unii membri ai guvernului vor folosi un elicopter pentru a ajunge la 5.250 de metri, potrivit BBC. Ei vor fi însoțiți de medici care îi vor supraveghea și le vor acorda sprijin de urgență. După ce în luna octombrie a acestui an, guvernul din Maldive a ținut o ședință subacvatică, pentru a trage un semnal de alarmă asupra creșterii nivelului mărilor, această întâlnire are loc pentru a atenționa cu privire la pericolul topirii ghețarilor. Ședința, organizată înainte de summitul de la Copenhaga, dorește să accentueze situația topirii ghețarilor din Himalaya. Topirea rapidă a ghețarilor contribuie la formarea unor lacuri ce pot inunda așezările învecinate. În plus, căile de acces montane vor deveni mult mai periculoase.*

(http://www.bizcar.ro/stiri)

**summit* = s. n. – întâlnire (politică la cel mai înalt nivel).

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc fragmentul citat: • domeniul tematic în care se încadrează; • modalitatea la care a recurs

guvernul din Nepal pentru a ajunge pe Everest; • scopul pentru care guvernul din Maldive a ţinut o sedinţă subacvatică. **6 puncte**

2. Selectează un enunţ, de maximum 14 cuvinte, în care este numit scopul pentru care guvernul din Nepal îşi propune să organizeze o şedinţă pe Everest. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerinţa:
   Fraza *Topirea rapidă a gheţarilor contribuie la formarea unor lacuri ce pot inunda aşezările învecinate* conţine:
   a. patru propoziţii;
   b. trei propoziţii;
   c. două propoziţii. **6 puncte**
4. Precizează diateza verbelor: *au găsit*, *vor fi însoţiţi*, *să accentueze*. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să-ţi exprimi opinia, pe baza fragmentului citat, despre modalităţile la care recurg unele guverne pentru a atrage atenţia asupra încălzirii globale.

În compunerea ta, trebuie:
- să-ţi prezinţi opinia asupra temei fragmentului; **4 puncte**
- să valorifici secvenţele din text care ilustrează opinia ta; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

TEST 5

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

S-a adresat bătrânei doamne, propunându-i să facă amândouă tovărăşie. Una aducea magazinul cu chiria plătită, alta un transport de marfă modernă şi serviciul de „directoare". Cu puţinii bani pe care i-a obţinut de acasă, cu bunăvoinţa prietenilor de la Berlin, i s-au dat o seamă de obiecte de artă în comision. La început, o garnitură de birou, de nuc placat, cu lac modern cafeniu, alt birou cu plăci groase de stejar sprijinite pe-alte două plăci ca un paralelipiped culcat. Etajere mici, asimetrice, scăzând ca treptele, capricios... biblioteci cubice, de arţar placat şi lăcuit, tot cu rafturi asimetrice... Pe urmă lămpi ca zarurile mari, mate, şi nu mai ştiu ce statuete, subţiate, stilizate.

Succesul a fost neîntârziat şi-au primit comenzi mai ales pentru bănci. Cum doamna T. cunoştea o mulţime de reviste de artă, peste puţin timp au renunţat complet la

pirogravură și țesături naționale, introducând noul stil cubist. Au botezat magazinul: „La Arta decorativă". [...]

Mai târziu, din pricină că transportul costa foarte scump și mai ales se sporise vama, doamna T. a adus un specialist din Germania, pentru preparatul placajului de lemn; i-a dat ca ajutoare câțiva lucrători de la Târgu-Mureș și au instalat pe Șoseaua Iancului un atelier de mobilă și obiecte moderne.

(Camil Petrescu, ***Patul lui Procust***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Identifică, în text, trei cuvinte care aparțin câmpului lexical al *mobilierului*. **6 puncte**
2. Notează numărul de litere și numărul de sunete care apar în componența fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *aducea, obiecte, etajere, succesul, pricină, Germania.* **6 puncte**
3. Selectează, din textul dat, o inversiune, o enumerație și o comparație. **6 puncte**
4. Transcrie, din textul dat, trei structuri specifice descrierii, care să conțină perechea *substantiv – adjectiv.* **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, motivele succesului imediat pe care l-a avut afacerea cu mobilier. **6 puncte**

B. Redactează, în 15-20 de rânduri, o compunere în care să argumentezi apartenența textului citat la genul epic.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți caracteristicile genului epic; **4 puncte**
- să le ilustrezi, pe baza textului citat; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Cum să fii o prințesă adevărată *este acel manual la care am visat toată copilăria, un ghid pentru fetițele de astăzi candidate le titlul de prințesă, care conține însă prea multe sfaturi și prea puține povești (sau exemplificări cu iz de poveste). „În sufletul fiecărei fetițe se află o prințesă. Poate că deja simți acest lucru: poate că ai sentimentul tainic că ești deosebită. Tot secretul este să recunoști momentul când prințesa din tine vrea să se afirme, și apoi să o scoți ușor la iveală." Acestea sunt primele rânduri din introducerea manualului destinat acelor inocente fetițe care, peste câțiva ani, se vor crede „spioane" sau vor vrea să semene cu fetele WINX, mult mai moderne decât prințesele, iar peste alți ani, nu foarte mulți, vor sfârși prin a răsfoi revistele* glossy *în căutarea unor remedii pentru celulită și a celor cinci pași pentru a deveni o femeie de afaceri de succes.* [...]

Cum să devii cavaler*, un manual de data aceasta pentru băieți, este mult mai interesant ca text, căci dincolo de sfaturile cavalerești, conține și ceva istorie sau informații despre tehnicile de luptă medievale. Spre deosebire de manualul pentru prințese, nu promovează neapărat valorile tipic masculine, căci după vremurile de război, urmează cele de pace, când poți participa la turniruri, poți studia heraldica sau poți*

învăța să dansezi [...]. La capătul aventurii, pe băieți nu-i așteaptă neapărat câte o prințesă.

(Adina Popescu, ***Cavalerul și Prințesa***, în „Dilemateca”, anul IV, nr. 32, ianuarie, 2009)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • domeniul tematic în care se încadrează; • publicația din care a fost selectat fragmentul; • titlurile celor două cărți menționate în articol. **6 puncte**

2. Menționează două motive pentru care cartea ***Cum să devii cavaler*** este mai interesantă decât ***Cum să fii o prințesă adevărată***. **6 puncte**

3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
Propoziția subordonată din fraza *Poate că deja simți acest lucru* este:
a. completivă directă;
b. subiectivă;
c. predicativă. **6 puncte**

4. Precizează funcția sintactică și cazul substantivelor subliniate în propoziția următoare:
La capătul aventurii, pe băieți nu-i așteaptă neapărat câte o prințesă. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să îți exprimi opinia despre necesitatea lecturii unor cărți de educare a tinerilor, pe baza fragmentului citat.
În compunerea ta, trebuie:
• să-ți prezinți opinia despre necesitatea lecturilor pe teme de educație; **4 puncte**
• să valorifici secvențele din text care ilustrează modalități de cizelare a personalității; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 6

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

De trei ori l-am văzut în viața mea și rămăsese neschimbat: aceeași față, aceeași barbă căruntă, același mers oblu și capul plecat tot pe umărul drept.

Aceeaşi linişte adâncă. Şi l-am văzut în mijlocul unei naturi aşa de mândre, că s-ar fi mişcat sufletul celui din urmă ticălos. Pieptul uriaş al Ceahlăului şi Dâmbovicioara, despicând în două creierii munţilor, pentru ca să-şi deşire trâmba apelor sale reci şi albăstrii, au descreţit fruntea veştezită a atâtor cartofori, au scăpărat în inima a atâtor zgârciţi o veselie străină de sunetul banului ş-au desfătat atâţi nerozi de negustori câţi brazi şi câţi mesteceni sunt pe ceafa de piatră a acestor ţinuturi fericite.

Apele se bat, rostogolesc bolovanii, umplu vultorile şi sar peste stâncile lustruite; şipotele ţâşnesc şi-şi azvârlă sulul apelor reci ca nişte arcuri de sticlă străvezie; munţii se încalecă grumaz peste grumaz, până în slava cerului; călătorii admiră, râd, petrec, beau pe muşchiul moale şi blând ca o catifea verde. Numai el priveşte aşa de risipit, că parcă nu vede; ascultă zgomotul cascadelor şi glumele celorlalţi aşa de nepăsător, că parcă n-aude; şi se mişcă aşa de uşurel şi de încet, că parcă ar sta pe loc.

De trei ori l-am văzut şi de trei ori mi s-a părut că văd o maşină perfectă, alcătuită în chip de om, a cărei mişcare dinlăuntru ar fi taina vreunui mecanic de geniu, care ar fi voit să-şi bată joc de oameni şi de Dumnezeu: pe oameni înşelându-i şi pe Dumnezeu imitându-l.

(Barbu Delavrancea, ***Linişte***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Identifică, în text, câte trei cuvinte care aparţin câmpului lexical al *chipului uman* şi al *naturii*. **6 puncte**

2. Notează varianta corectă de despărţire în silabe a următoarelor cuvinte: *do-uă/ do-u-ă*; *i-ni-ma/ in-i-ma*; *beau/ be-au*; *u-mplu/ um-plu*; *mun-ţilor/ mun-ţi-lor*; *oa-meni/ o-a-meni*. **6 puncte**

3. Selectează, din textul dat, o comparaţie, un epitet şi o enumeraţie. **6 puncte**

4. Transcrie, din textul dat, trei structuri specifice descrierii, care să conţină perechea *verb – substantiv*. **6 puncte**

5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificaţia asocierii fiinţei umane cu natura. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi semnificaţia titlului textului *Linişte* prin raportare la conţinutul fragmentului citat.

În compunerea ta, trebuie:
- să ilustrezi relaţia dintre titlul şi conţinutul fragmentului de text; **4 puncte**
- să evidenţiezi două mijloace prin care este susţinută ideea sugerată de titlu; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Cel mai înalt vârf montan de pe Pământ este Everestul, aflat la graniţa dintre Nepal şi Tibet, în Himalaya. Are 8 850 m peste nivelul mării şi a fost atins pentru prima dată pe 25 mai 1953 de către Sir Edmund Hillary şi Tenzing Norgay.

Deoarece se află atât de sus în troposferă – stratul atmosferic care determină în cea mai mare parte vremea de pe Pământ – pe Everest este foarte puţin oxigen, ceea ce constituie o problemă serioasă pentru alpinişti (uneori omorându-i).

Înălțimea munților Himalaya interferează și cu curentul jet-stream pe care îl împinge în rafale ce pot afecta vremea în China. Munții acționează ca o barieră în fața ploii din Oceanul Indian, ajungând la nord până în deșertul Gobi.*

(***Acolo unde pământul se întâlnește cu cerul,*** în ***1000 de miracole ale naturii***, „Reader's Digest")

* *jet-stream* – (s.n.) Tip neobișnuit de vânturi care aduc aer anormal de cald din sud, ce intră în coliziune cu aerul înghețat de la polul nord și care produc furtuni devastatoare.

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • domeniul tematic în care se încadrează; • publicația din care a fost selectat fragmentul; • regiunile geografice menționate. **6 puncte**
2. Menționează care este pericolul pentru alpiniștii care urcă pe vârful Everest. **6 puncte**
3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
   Cuvântul *troposferă* înseamnă:
   a. *stratul atmosferic care determină în cea mai mare parte vremea de pe Pământ;*
   b. *stratul atmosferic care determină în cea mai mare parte vremea de pe vârful Everest;*
   c. *stratul atmosferic care determină în cea mai mare parte vremea din China.* **6 puncte**
4. Selectează, din text, câte un adjectiv, un numeral cardinal, un substantiv propriu. **6 puncte**

B. Redactează o compunere de 10-15 rânduri în care să îți exprimi opinia despre faptul că vârful Everest este un miracol al naturii, pe baza fragmentului citat.

În compunerea ta, trebuie:
- să-ți prezinți opinia despre miracolele naturii; **4 puncte**
- să valorifici secvențele din text care ilustrează caracteristicile vârfului Everest; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 7

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Am ascultat din umbră cântarea lor înaltă.
Buchetele de trestii dormeau cu foșnet lin.
Era o lună plină în fiecare baltă,
Și-n fiecare undă o piatră de rubin.

Iar nuferii, pe care lianele-i dezgroapă
Când i-a-nchegat în tremur lumina unui val,
Păreau luceferi galbeni, căzuţi adânc în apă
Să-nsemne calea lunii spre-ntunecatul val.

Şi broaştele semeţe cântau cu glasuri multe
Pe când, din înălţime, privindu-şi faţa-n lac,
Un nour singuratic stătea uimit s-asculte
Cum bat ca toaca toate şi-o clipă toate tac.

Se ridicau departe prelungi bătăi din palme
Şi note-adânci de flaut ieşeau de jos, din stuh,
Părea că lapidează tăcerea nopţii calme*
O grindină de note zvârlite în văzduh.

(George Topîrceanu, ***Broaştele***)

* *lapidează* – (aici) deranjează puternic; perturbă.

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Scrie sinonime contextuale pentru cuvintele *semeţe, singuratic, văzduh.* **6 puncte**

2. Indică rolul cratimei în structura *spre-ntunecatul.* **6 puncte**

3. Selectează, din textul dat, două figuri de stil distincte. **6 puncte**

4. Numeşte modul de expunere care predomină în textul citat. **6 puncte**

5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificaţia versurilor;
Părea că lapidează tăcerea nopţii calme
O grindină de note zvârlite în văzduh. **6 puncte**

B. Argumentează, în 10-15 rânduri, că textul *Broaştele*, scris de George Topîrceanu, aparţine genului liric.

În compunerea ta, trebuie:

- să precizezi patru dintre caracteristicile genului liric; **2 puncte**
- să ilustrezi caracteristicile genului liric cu exemple extrase din text; **2 puncte**
- să explici modul prin care se face simţită prezenţa eului liric; **2 puncte**
- să prezinţi rolul mijloacelor/ procedeelor artistice în conturarea ideii poetice; **2 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Deşertul Australiei Centrale, unde nu plouă ani în şir, nu pare un loc potrivit pentru broaşte. Dar broasca de vizuină reuşeşte să-şi facă o casă în acest mediu neospitalier, îngropându-se într-un costum umed, mulat pe piele.

Când ultimele iazuri seacă şi se transformă în mici băltoace, broasca se duce la culcare. Ea se zvârcoleşte cu spatele într-o băltoacă noroioasă, îngropându-se în mocirlă până nu se mai vede deloc. Continuă însă să sape până la circa 30 cm adâncime.

Ea excavează o groapă mai mare de două ori decât propria ei dimensiune, folosindu-şi labele pentru a tasa pământul de-a lungul pereţilor. Apoi se culcă. Ritmul cardiac şi respiraţia i se încetinesc până la un minimum necesar menţinerii vieţii.

După vreo două săptămâni, straturile superioare ale pielii broaştei se desprind şi se lipesc, formând un costum care îi acoperă corpul, total rezistent la apă. Două tuburi micuţe fac legătura între nările broaştei şi exterior. Protejată astfel de uscăciune, broasca rămâne acolo până vin ploile.

Când simte umezeala picurând prin nisip, se trezeşte, iese din sacul de piele şi urcă la suprafaţă. Cu doar câteva zile înainte ca iazurile să sece din nou, broasca înfulecă o porţie de insecte, bea apă pe săturate şi îşi depune ouăle.

(**Costumul de scafandru al broaştei cu vizuină,**
în ***1000 de miracole ale naturii***, „Reader`s Digest")

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • zona geografică în care trăieşte broasca cu vizuină; • modul de supravieţuire al broaştei cu viziună în timpul secetei; • modul în care broasca cu vizuină menţine legătura cu exteriorul în timpul cât stă îngropată. **6 puncte**

2. Selectează şase structuri/ grupuri de cuvinte care conţin referiri la modul de realizare a vizuinii de către broască. **6 puncte**

3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
Propoziţiile din fraza *Când ultimele iazuri seacă şi se transformă în mici băltoace, broasca se duce la culcare* sunt, în ordine:
a. subordonată circumstanţială de timp, principală, principală;
b. subordonată circumstanţială de timp, subordonată circumstanţială de timp, principală;
c. subordonată circumstanţială de timp, principală, subordonată circumstanţială de timp.
6 puncte

4. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate din enunţul *După vreo două săptămâni, straturile superioare ale pielii broaştei se desprind şi se lipesc, formând un costum care îi acoperă corpul, total rezistent la apă.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să relatezi o întâmplare petrecută în timpul unei excursii.

În compunerea ta, trebuie:
• să prezinţi pe scurt care a fost întâmplarea (reală sau imaginară) la care ai participat în timpul excursiei; **4 puncte**
• să-ţi exprimi opinia despre cele văzute (imaginate) în excursie; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 8

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Pe verdea margine de şanţ
Creştea măceşul singuratic,
Dar vântul serii nebunatic
Pofti-ntr-o zi pe flori la danţ.
Întâi pătrunse printre foi,
Şi le vorbi cu voce lină,
De dorul lui le spuse-apoi,
Şi suspină – cum se suspină...
Şi suspină – cum se suspină...
Albeaţa lor de trandafiri,
Zâmbind prin roua primăverii,
La mângâierile-adierii
A tresărit cu dulci simţiri.
Păreau năluci de carnaval
Cum se mişcau catifelate,
Gătite toate-n rochi de bal,
De vântul serii sărutate,
De vântul serii sărutate.
Scăldate-n razele de sus,
Muiate în argintul lunii,
S-au dat în braţele minciunii,
Şi rând pe rând în vânt s-au dus.
Iar vântul dulce le şoptea,
Luându-le pe fiecare,
Ş-un valţ nebun se învârtea,
Un valţ – din ce în ce mai tare,
Un valţ – din ce în ce mai tare.

(Alexandru Macedonski, ***Valţul rozelor***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Identifică, în text, trei cuvinte care aparţin câmpului lexical al *naturii*. **6 puncte**
2. Notează varianta corectă de despărţire în silabe a următoarelor cuvinte: *creş-tea/ cre-ştea*; *foi/ fo-i*; *li-nă/ lin-ă*; *al-bea-ţa/ alb-ea-ţa*; *to-a-te/ toa-te*; *mu-ia-te/ mui-a-te*. **6 puncte**
3. Selectează, din text, un epitet, o metaforă şi o comparaţie. **6 puncte**
4. Transcrie, din textul dat, două structuri specifice descrierii, care să conţină perechea *adjectiv – substantiv* şi o structură care să conţină perechea *substantiv – substantiv*. **6 puncte**
5. Explică, în maximum 5 rânduri, semnificaţia versurilor: *S-au dat în braţele minciunii,/ Şi rând pe rând în vânt s-au dus.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi semnificaţia titlului poeziei *Valţul rozelor*, prin raportare la conţinutul acesteia.

În compunerea ta, trebuie:
- să ilustrezi relaţia dintre titlul şi conţinutul poeziei; **4 puncte**
- să evidenţiezi două mijloace artistice prin care este susţinută relaţia dintre titlu şi conţinutul poeziei; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Un alt mare nume al muzicii vine să concerteze la București. Demis Roussos. Pe 4 decembrie, Demis Roussos va susține un concert extraordinar de sărbători la Sala Palatului. Pe lângă repertoriul său, cântărețul [...] va cânta și melodii precum Ave Maria, Silent Night *sau* Amazing Grace.

[...] Biletele pentru acest concert vor fi puse în vânzare începând cu data de 14 septembrie și vor avea prețuri între 80 și 250 lei, în funcție de categorie. Biletele se vor putea găsi la Sala Palatului, Magazinele Diverta, Magazinul Muzica și online pe ticketpoint.ro, eventim.ro, bilete.ro, blt.ro, myticket.ro, vreaubilet.ro și calendarevenimente.ro.

Demis Roussos va cânta atât piesele care l-au consacrat și care i-au adus peste 100 de discuri de aur, platină și diamant: Forever and Ever, My Friend the Wind, Zorba, Goodbye, My Love, Goodbye, Someday, Lovely Lady of Arcadia, *dar și piese care ne vor introduce în atmosfera sărbătorilor:* Silent Night, Amazing Grace, Ave Maria, Mary's Boy Child.

Numele adevărat al cântărețului este Artemios Ventouris Roussos și s-a născut în Alexandria, în Egipt, pe data de 15 iunie 1946. La începutul carierei, acesta a făcut parte din mai multe formații precum The Idols, We Five și Aphrodites Child, aceasta din urmă fiind o formație de rock progresiv formată împreună cu Vanghelis Papathanassiou și cu Loukas Sideras în timpul revoltei studenților de la 1968, din Franța. În această formulă, cei trei au cunoscut succesul la nivel european cu piesa Rain and Tears. *Deși grupul s-a destrămat în 1972, Demis a mai colaborat pe parcurs cu Vangelis.*

[...] Nu uitați de evenimentul muzical din 4 decembrie 2009. Concertul extraordinar de sărbători Demis Roussos de la București.

(Cătălina Ropotan, ***Concert extraordinar de sărbători, susținut de Demis Roussos la București***, în www.bucuresti-news.ro)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • cine este autorul; • unde a fost publicat articolul; • de unde pot fi cumpărate bilete pentru concert. **6 puncte**
2. Menționează care sunt elementele de noutate pe care acest concert le propune. **6 puncte**
3. Notează litera corespunzătoare răspunsului corect:
   În fraza încadrată în chenar există:
   a. două propoziții subordonate atributive;
   b. trei propoziții subordonate atributive;
   c. două propoziții subordonate atributive și o propoziție subordonată subiectivă.
   6 puncte
4. Precizează cazul și funcția sintactică a cuvintelor subliniate din text. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți un spectacol/ concert/ eveniment cultural la care ai participat.

În compunerea ta, trebuie:

• să prezinți, pe scurt, evenimentul la care ai participat; **4 puncte**
• să-ți exprimi opinia/ impresiile despre evenimentul respectiv; **4 puncte**

• să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

TEST 9

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

În murmurul fântânei plânge povestea vremilor trecute...
De știi s-asculți, auzi iar glasul atâtor guri ce-s astăzi mute:
S-a potolit atâta viață, ș-a ars atâta foc de soare,
De ani și ani, de când tot curge împrăștiind mărgăritare.

De ani și ani...dar de atuncea grădina ș-a schimbat stăpânii
Cu glasuri gângave alt'dată, – pe când eram copii, – bătrânii
Lung sfătuiau în șoapta apei sub cernerea de umbre sure,
Ș-acum numai apa plânge, iar noi ne-am răznețit pe-aiure.*

Sunt ani și ani... dar astăzi unde-s copiii gureși? Unde-i oare
Copila ce privea uimită la curcubeiele de soare
Ce se fărmau în praful apei, și s-aprindeau din nou măiastre,
Ca iarăși să se năruiască etern ca visurile noastre? […]

(Dimitrie Anghel, ***Murmurul fântânei***)

* *ne-am răznețit* (pop.) – am plecat.

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Scrie sinonimele contextuale pentru cuvintele *glasul, (s-a) potolit, uimită.* **6 puncte**
2. Precizează măsura versului *De știi s-asculți, auzi iar glasul atâtor guri ce-s astăzi mute.* **6 puncte**
3. Selectează, din textul dat, o metaforă, o comparație și un epitet. **6 puncte**
4. Numește modul de expunere care predomină în textul citat. **6 puncte**
5. Explică, în maximum 5 rânduri, semnificația versurilor:
Sunt ani și ani... dar astăzi unde-s copiii gureși? Unde-i oare
Copila ce privea uimită la curcubeiele de soare. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți semnificația titlului poeziei *Murmurul fântânei*, prin raportare la conținutul acesteia.

În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre titlul și conținutul poeziei; **4 puncte**
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută relația dintre titlu și poezie; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

La Teatrul Țăndărică din București se află în plină desfășurare Festivalul Internațional al Teatrului de Animație „Bucurii pentru copii. Spectacole de colecție". Până de Moș Nicolae, cea de-a cincea ediție a Festivalului aduce spectacole haioase, din țară și din străinătate.

Ochii copiilor se fac tot mai mari și mai strălucitori, atunci când aplaudă spectacolele de la Teatrul Țăndărică. Miracolul se produce, în timpul spectacolelor, chiar sub ochii tăi: prichindeii sar de pe scaune în picioare, aplaudă, zâmbesc, mârâie, când își exprimă dezacordul față de personajele negative, află despre viața lui Mozart și pot auzi spectacole în engleză, așa cum a fost cazul unei montări excepționale, „Micul Amadeus", aduse la Țăndărică, duminică seară, din Israel.

[...] *Directorii teatrului și juriului, Călin Mocanu și, respectiv, Ion Parhon, cu sprijinul Primăriei Municipiului București și Ministerului Culturii și Cultelor, așază, astfel, în fiecare zi sub brad până de Moș Nicolae, la Teatrul Țăndărică, numeroase spectacole-bijuterii (nouă din țară și șase din străinătate), printre care „Cum s-a furat Soarele și Luna", al Teatrului Figurina, din Budapesta, „Unde te duc picioarele?", de la Teatro dei piedi, din Roma, sau „Lucrurile vieții" de la Teatrul Trastam, din Barcelona. Astăzi, de dimineață de la ora 11.00, copiii pot vedea „Uriașul cel bun și prietenos", montat de regizorul Ioan Brancu, la Teatrul de Animație Țăndărică, iar de la ora 18.00, va fi reprezentat „Etcetera!", de la Teatrul K3, Bialystok, din Polonia.* [...]

Teatrul de păpuși este cea mai veche formă de teatru tradițional, care renaște în zilele noastre. [...]

(Simona Chitan, ***„Bucurii pentru copii" la Țăndărică***, în „Evenimentul zilei")

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • care este tema articolului; • unde a fost publicat articolul; • care sunt țările reprezentate, conform informațiilor din fragmentul citat. **6 puncte**
2. Menționează care sunt atitudinile copiilor și selectează fragmentul în care este descris modul în care aceste atitudini se manifestă. **6 puncte**
3. Notează litera corespunzătoare răspunsului corect:
   Propoziția subordonată din fraza *Ochii copiilor se fac tot mai mari și mai strălucitori, atunci când aplaudă spectacolele de la Teatrul Țăndărică* este:
   a. atributivă;
   b. completivă indirectă;
   c. circumstanțială de timp. **6 puncte**

4. Selectează, din ultima frază a fragmentului citat, un *predicat nominal*, un *subiect exprimat prin pronume* și un *atribut substantival*. **6 puncte**

B. Alege, dintre spectacolele menționate în articolul citat, unul pe care ai dori să îl urmărești. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să îți susții alegerea.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți, pe scurt, motivele pentru care ai ales spectacolul respectiv; **4 puncte**
- să prezinți subiectul spectacolului, așa cum ți-l imaginezi, sugerat de titlu; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

TEST 10

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Toamnă! Pădurea fumegă. Negurile se lasă perdeluind zările. Păsările se rotesc în înalt, se deșiră, iar se strâng și iar se răresc, apoi își aleg călăuzele, le pun în frunte, și-n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, și lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre.

Se duc!

Încotro?

În nopțile reci de toamnă, văzduhul parcă freamătă. O lume ciudată pare că prinde ființă sub stele; noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; țipete răsar și se sting; chemări de călăuzire umplu largul cuprinsului. Sunt păsările călătoare. Și cu ele parcă iau ceva din sufletul nostru, în ochii lor parcă fură soare, pe aripile lor parcă duc primăvara.

(Emil Gârleanu, *Nedespărțite!...*)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Scrie antonimele potrivite pentru cuvintele *(în) înalt, lin, ciudată.* **6 puncte**
2. Selectează, din textul citat, trei figuri de stil diferite. **6 puncte**
3. Transcrie doi termeni care constituie indici de timp. **6 puncte**
4. Explică, în 2-3 rânduri, rolul pe care îl are în text semnul exclamării. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația ultimei fraze a textului citat. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să susții afirmația că textul citat este o descriere literară.

În compunerea ta, trebuie:

• să evidențiezi două caracteristici ale descrierii literare, prin referire la textul citat; **4 puncte**

• să precizezi mijloacele artistice prin care trăsăturile descrierii literare sunt puse în evidență în textul citat; **4 puncte**

• să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**

• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Supranumită „paradisul păsărilor", datorită unei foarte bogate faune ornitologice, Delta Dunării adăpostește peste 350 de specii din care 90 sunt strict protejate prin convenții internaționale și declarate monumente ale naturii. Aproximativ 170 de specii de păsări cuibăresc aici, iar peste 100 sunt specii de pasaj, „vizitatori" de iarnă sau în trecere primăvara și toamna.

Coloniile de păsări au reprezentant dintotdeauna atracția Deltei, atât pentru cercetători, cât și pentru turiști sau vânători. Miile de cuiburi construite pe crengile zăvoaielor de salcie sau în stufăriș, zgomotul și atmosfera specifice parcă altor ere geologice, zborul miilor de păsări în căutarea hranei pentru pui, transformă coloniile de păsări într-un rai nu numai al ornitologilor, dar și al oricărui iubitor al naturii. Romulus Știucă, de la Institutul de Cercetare Dezvoltare Delta Dunării, ne-a declarat: „În prima perioadă a toamnei, în lunile septembrie și octombrie, păsările care cuibăresc în Delta Dunării, se pregătesc de migrație spre sudul Europei, urmărind un traseu bine stabilit de-a lungul Mării Negre, pe teritoriul Bulgariei, Greciei, Mării Mediterane, Turciei, Israelului, Peninsulei Sinai, apoi cursul Nilului până în apropierea Kenyei. Chiar în Africa de Sud s-au întâlnit păsări inelate în Delta Dunarii în perioada de iarnă. […]"

Delta Dunării adăpostește 60% din populația mondială de cormoran mic, 4000 de perechi de pelican comun, 210 perechi de pelican creț. De asemenea, 40% din populația mondială a gâștii cu gât roșu se găsește în Delta Dunării și Bulgaria, alături de un număr important de țigănuși, stârci galbeni, rațe pestrițe, rațe cu ciuf, rațe roșii și altele. Tot în Delta Dunării se găsește și cea mai mare colonie de pelicani din Europa. Este o specie protejată și reprezintă simbolul Deltei. Este un oaspete de vară, iar la începutul toamnei migrează, în jurul echinocțiului de toamnă, spre locuri mai calde.

(Teofilia Nistor, ***Migrația de toamnă a păsărilor din Delta Dunării*** – www.euranet.eu)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • tema articolului; • țările străbătute de păsări, numite în fragmentul citat; • simbolul Deltei Dunării. **6 puncte**
2. Precizează care sunt trăsăturile care fac ca Delta Dunării să pară că aparține altei ere geologice. **6 puncte**

3. Notează litera corespunzătoare răspunsului corect:
Prima propoziţie subordonată din textul citat este:
a. completivă directă;
b. atributivă;
c. circumstanţială de loc. **6 puncte**

4. Selectează, din text, câte un: numeral cu valoare substantivală, adjectiv pronominal nehotărât, pronume relativ. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi o întâmplare care ar putea avea loc pe parcursul călătoriei păsărilor migratoare.
În compunerea ta, trebuie:
- să respecţi, în relatarea acţiunii, succesiunea momentelor subiectului; **4 puncte**
- să prezinţi elementele cadrului spaţio-temporal; **4 puncte**
- să găseşti un titlu potrivit; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

TEST 11

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Zice că odată, acu vreo sută şi nu ştiu câţi ani, a dat poruncă Dardarot, împăratul iadului, să s-adune dinainte-i diavolii, de la mare pân la mic, unul să nu fie lipsă, că-i scurtează coada şi-i lungeşte urechile! Şi, dacă s-au adunat ei cu toţii, împăratul s-a tras de ţăcălie scrâşnind straşnic, a tuşit de i-a pârâit jeţul, a holbat ochii la el şi le-a zbierat aşa:

— Afurisiţilor! care dintre voi nu e zevzec, să-i treacă pe sub nas toate şi el să nu bage nimic la cap, trebuie să fi luat seama, ca şi mine, că toţi oamenii sosiţi de pe la dânşii aici la noi nu se plâng decât numa şi numa de soţiile lor; toată vina pentru pierzarea lor o aruncă în spinarea nevestelor; pe care-l întrebi de ce a ajuns aici: „femeia" şi iar „femeia". Măi, am zis eu în gândul meu, adevărat să fie asta?... Pe spusele oamenilor, fireşte, mare temei nu putem pune, fiindcă-i ştim ce iubitori de adevăr sunt. Dar iarăşi nu-mi vine să las aşa lucru ciudat fără de aproape cercetare; căci politica împărăţiei noastre cere ca să ştim tot, fără greşală, nici îndoială... Mai întâi, era să vă poruncesc a supune la cazne fioroase pe toate femeile, doar de-om putea afla de la dânsele un crâmpei

de adevăr; dar, pe urmă, m-am gândit că nici aşa n-ajungem la mare ispravă; le cunoaştem şi pe dumnealor cât de-ndărătnice şi de-ncăpăţânate sunt... Aşadar şi prin urmare, după multă chibzuinţă, am hotărât să trimit pe mititelul, pe Aghiuţă... Ce? n-a venit Aghiuţă?... Unde-i Aghiuţă?

Mititelul sta pitit tocma pântre diavolii mărunţei de la urmă, şi, pe când cuvânta Dardarot, el, trăgând cu urechea, îşi cântărea coada-n mâni. Cum şi-a auzit numele, a lăsat coada şi a ţipat:

— Aici sunt, întunecimea-ta!

— Apoi, dacă eşti aicea, ce nu te-arăţi mai la vedere? Vino-ncoace, proclete! Te dai coadei, ai? Simţişi c-am să te pun la treabă şi te piteşti, să nu-ţi văd mutra, să nu-mi aduc aminte de tine, mititelul taichii!

Şi când s-a apropiat Aghiuţă de tron, l-a-nhăţat Dardarot de urechi şi scuturându-l, de-i trosnea junghietura – de dragoste multă ce avea pentru el, fiindcă era mititelul mucalit şi când se plictisea împăratul de treburile-mpărăţiei, pe el îl chema, să-i spuie lafuri şi să-i facă giumbuşuri.

— Ascultă-mă, Aghiuţă puiule... Dumneata numaidecât ai să iei din comoara-mpărătească suta de mii de galbeni aduşi alaltăieri cu zgârcitul pe care-l îngropară cu talerul pârliţii de mahalagii, că-ncepuse să le miroasă – zi o sută de mii de galbeni. Apoi, o să te-mpeliţezi din cap până-n călcâie în chip de om muritor şi să te duci pe pământ, în ce loc ţi s-o părea mai potrivit. Acolo – ascultă bine, astâmpără-te cu codiţa! – să te căsătoreşti şi să trăieşti cu nevasta zece ani. Pe urmă să te faci că mori; să-ţi laşi acolo trupul, şi să te-ntorci să-mi dai socoteală una câte una de toate pân câte ai fost trecut ca om însurat...

Bietul Aghiuţă! ştia el de ce sta pitit pântre plevuşcă, măcar că era un drac şi jumătate: bănuise ce-l aştepta, că iar o să-i dea cine ştie ce grea sarcină.

(I.L. Caragiale, ***Kir Ianulea***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Rescrie fragmentul următor, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonime adecvate contextual: *Bietul Aghiuţă! ştia el de ce sta pitit pântre plevuşcă, măcar că era un drac şi jumătate.* **6 puncte**
2. Argumentează prezenţa unui pleonasm în fragmentul următor: *Aşadar şi prin urmare, după multă chibzuinţă, am hotărât să trimit pe mititelul, pe Aghiuţă....* **6 puncte**
3. Transcrie, din text, trei cuvinte a căror formă este considerată neliterară şi indică forma literară a acestora. **6 puncte**
4. Indică tema cuvântării lui Aghiuţă. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, intenţia ironică a naratorului, în descrierea *împărăţiei iadului*. **6 puncte**

B. Scrie, în maximum 10 rânduri, rezumatul textului citat, respectând regulile de alcătuire a unui asemenea tip de compunere.

În compunerea ta, trebuie:

- să respecţi fidelitatea faţă de textul dat; **2 puncte**
- să desprinzi ideile principale ale textului; **2 puncte**
- să prezinţi succesiunea întâmplărilor la care participă personajele; **2 puncte**
- să respecţi convenţiile specifice rezumatului; **2 puncte**
- să ai un conţinut adecvat tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Câteva linii şi două puncte. Aşa s-a născut Omuleţul lui Gopo, sau, mai simplu, Omuleţul, creaţia lui Ion Popescu-Gopo, primul cineast român care a câştigat un premiu Palme d'Or, de la moartea căruia s-au împlinit 20 de ani (29 noiembrie 1989).

*„La început am încercat să fac filme după Disney. Când am văzut ca nu pot să egalez perfecţiunea lui tehnică, am început să fac filme anti-Disney. Deci, frumuseţe-nu, culoare-nu, gingăşie-nu. Singurul domeniu în care puteam să-l atac era subiectul", mărturisea Gopo despre începuturile carierei sale. Atunci a încercat să atragă atenţia asupra ideilor expuse. Pentru asta avea nevoie de un protagonist fără expresivitate, dar care să fie original. „Am făcut un omuleţ cu mare economie de linii. Ochii lui sunt două puncte, nu şi-i poate da peste cap şi nici nu se uită galeş. Mi-am redus de bunăvoie posibilităţile. Gura lui este aproape imobilă. Nu am folosit nici expresia feţei. Subiectul însă a căpătat forţă." Povestea Omuleţului şi a creatorului său este prezentată într-un montaj excepţional, „**Gopo, un nume de legendă**", realizat de Manuela Hodor, care a avut premiera vineri la Cinemateca Eforie. Declaraţii ale colegilor şi prietenilor cineastului, fotografii de arhivă, puţine înregistrări audio şi video au fost puse cap la cap pentru a reconstitui traseul unui mare Omuleţ. Pseudonimul de Gopo nu este o poreclă, ci a rezultat prin alăturarea primelor două litere de la numele părinţilor săi: numele de fată al mamei sale, Gorenco, şi numele tatălui, Popescu. Omuleţul lui este un humanoid nud cu linii simple, care aduce în discuţie problemele lumii contemporane.*

Primul succes al acestui personaj a fost reprezentat de premiul Palme d'Or la Cannes, primit în 1957 pentru „Scurtă istorie". Acest umanoid cu cap lunguieţ, cu mâini şi picioare subţiri şi cu burtica rotunjită, care a cucerit lumea întreagă, a anticipat cucerirea spaţiului extraterestru şi primii paşi ai omului pe Lună, lansându-se cu racheta în Cosmos, cu cinci ani înaintea lui Iuri Gagarin şi devenind primul „om" care a călătorit în spaţiu. De asemenea, a explorat alte planete, îndrăznind să arate că sunt purtătoare de viaţă. Toate acestea le-a făcut ţinând, când aproape de piept, când după ureche sau în mână, o floare. […]

(Cristina Spiridon, ***Gopo anti-Disney***, în ziarul „Ziua")

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • tema articolului; • creatorul la care s-a raportat Ion Popescu-Gopo, pentru a-l proiecta pe *Omuleţ*; • premiul pe care l-a câştigat Ion Popescu-Gopo, cu desenul său animat. **6 puncte**
2. Precizează care sunt trăsăturile fizice care îl individualizează pe *Omuleţul* lui Ion Popescu-Gopo. **6 puncte**
3. Notează litera corespunzătoare răspunsului corect:
   Propoziţiile subordonate din fraza: *De asemenea, a explorat alte planete, îndrăznind să arate că sunt purtătoare de viaţă* sunt:
   a. completivă directă şi subiectivă;
   b. completivă indirectă şi subiectivă;
   c. completive directe. **6 puncte**
4. Precizează funcţiile sintactice ale cuvintelor subliniate din propoziţia: *Toate acestea le-a făcut ţinând, când aproape de piept, când după ureche sau în mană, o floare.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți desenul animat pe care îl îndrăgești în mod deosebit.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți, pe scurt, personajele desenului animat și acțiunile sale; **4 puncte**
- să motivezi preferința ta față de acest desen animat; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

TEST 12

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Soarele pășise demult, acum, peste creștetul stâncii mele de adăpost și adâncimile din apus își prelungeau repede chipurile lor de umbră deasupra văilor dimpotrivă. Noaptea se vestea grăbită din adâncuri și luna nu pășise, încă, dincoace de hotarele răsăritului său. În schimb, însă, de sub marginile văzduhului, de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nouri posomorâți și cu frunți îndrăznețe și amenințătoare se iviră fără veste și împânziră într-o clipă, de jur împrejur, linia de împreunare a cerurilor cu pământul... Ai fi zis că imense și negre urdii de fantome uriașe urcau în rânduri strânse, pe-nalte trepte de haos, pe ansamblul cel mai de deasupra al tăriilor cerești... un tunet răzleț, răsărit din miazănoapte, răscoli clocotitor nemărginirile rotunde și un ropot fără întrerupere și nedeslușit vestea, de pretutindeni, apropierea prăpăstioasă a artileriei cerești... O puternică suflare de vânt, trecătoare și iute, ca un glas de pieire, strecurându-se printre frunzișuri stinse, tânguios și jalnic, în nesfârșitul umbros al depărtărilor... Vijelia își trimise înainte pe cel mai ager dintre vestitorii săi înaripați...

(Calistrat Hogaș, ***Singur***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Transcrie, din prima frază a textului, câte un cuvânt format prin:
   a. compunere;
   b. derivare cu sufix;
   c. conversiune. **6 puncte**
2. Transcrie un cuvânt care conține hiat și două cuvinte care conțin diftong. **6 puncte**
3. Precizează tema textului citat. **6 puncte**

4. Selectează două figuri de stil distincte, remarcate în fragmentul citat. **6 puncte**
5. Transcrie, din textul dat, două structuri specifice descrierii, care să conțină perechea substantiv-adjectiv. **6 puncte**

B. Scrie, în maximum 15 rânduri, rezumatul unui text studiat, respectând regulile de alcătuire a unui asemenea tip de compunere.

În compunerea ta, trebuie:

- să respecți fidelitatea față de textul studiat; **2 puncte**
- să desprinzi ideile principale ale textului; **2 puncte**
- să prezinți succesiunea întâmplărilor la care participă personajele; **2 puncte**
- să respecți convențiile specifice rezumatului; **2 puncte**
- să ai un conținut adecvat tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Este bine să sărbătorești. Este bine să te alături celor care celebrează viața. Am participat cu foarte mare plăcere la ceea ce s-a numit Ziua Mondială a Animalelor. Sărbătorită cu mare fast și la București, se poate spune că a fost un eveniment care a marcat multe vieți: pe ale participanților care deja au câte un animăluț de companie și au participat la concursurile premiate cu generozitate de organizatori, pe ale celor care au plecat acasă cu câte un un cățel sau cu câte o pisică și evident pe ale animăluțelor adoptate. [...]

Și pentru ca show-ul să fie complet, organizatorii au oferit celor prezenți spectacole de dresură pe măsura evenimentului, momente aplaudate îndelung, savurate și trăite la intensitate maximă.

Pentru că nu mă pot opri aici o voi spune: dacă poți, adoptă un câine sau o pisică. Pe lângă faptul că salvezi o viață, chiar viața ta va fi un pic mai bogată, experiențele tale un pic mai variate și cenușiul cotidian un pic mai colorat.

(***Ziua mondială a animalelor***, (Editorial) în revista „DogMagazin", nr. 88, noiembrie 2009, http://www.dogmagazin.ro)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • domeniul tematic în care se încadrează; • publicația din care a fost selectat fragmentul; • locul în care s-a desfășurat evenimentul. **6 puncte**
2. Selectează enunțul care conține un îndemn. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerința:
   Prima propoziție subordonată din text este:
   a. predicativă; **b.** completivă directă; **c.** subiectivă. **6 puncte**
4. Selectează, din text, câte un: adverb de mod, pronume relativ, substantiv comun. **6 puncte**

B. Imaginează-ți că ești unul dintre participanții la evenimentul organizat de Ziua Mondială a Animalelor. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să îți exprimi opinia despre acest eveniment.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinţi cadrul spaţio-temporal; **4 puncte**
- să valorifici secvenţele din text care ilustrează secvenţele evenimentului; **4 puncte**
- să exprimi un punct de vedere referitor la semnificaţia momentului (enunţarea opiniei, motivarea acesteia, concluzia); **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 13

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Iată-mă! Tot eu cea veche!
Ochii? hai, ce mai pereche!
Şi ce cap frumos răsare!
Nu-i al meu? Al meu e oare?
Dar al cui! Şi la ureche
Uite-o floare.

Asta-s eu! Şi sunt voinică!
Cine-a zis că eu sunt mică?
Uite, zău, acum iau seama
Că-mi stă bine-n cap năframa
Şi ce fată frumuşică
Are mama!

(George Coşbuc, ***La oglindă*** – fragment)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Scrie trei termeni care aparţin familiei lexicale a cuvântului *floare*. **6 puncte**
2. Precizează numărul de sunete şi numărul de litere din următoarele cuvinte: *cea*, *veche*, *seama*. **6 puncte**
3. Formulează un enunţ în care să explici rolul pe care îl are frecvenţa semnului exclamării în fragmentul citat. **6 puncte**
4. Explică într-un enunţ rolul diminutivului din penultimul vers. **6 puncte**
5. Precizează măsura primului vers. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți semnificația titlului poeziei *La oglindă*, prin raportare la fragmentul citat.

În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre titlul și conținutul fragmentului de text; **4 puncte**
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Lucian Bute, campionul mondial IBF la categoria supermijlocie și-a apărat titlul în fața lui Andrade.

Lucian Bute este cel mai cunoscut român în Canada, iar respectul de care se bucură compatriotul nostru este imens. Campionul mondial IBF la supermijlocie și-a apărat cu succes titlul, la Quebec, în fața a 16.473 de spectatori care l-au aplaudat minute în șir, iar la întoarcerea acasă, în Montreal, a avut parte de alte surprize.

Astfel, Lucian Bute a fost invitat la un meci de hochei pe care Montreal Canadiens îl juca acasă cu Toronto Maple Leafs, un veritabil derby al Canadei. Compatriotul nostru a mers la meci însoțit de cei din stafful de la Interbox și de prietenii lui din România, printre care Emanoil Savin, primarul din Bușteni, cel care a ajutat la strângerea a 150.000 de dolari, bani cu care s-au cumpărat drepturile de televizare a meciului de la Quebec, și Rudel Obreja, președintele FR de Box.

(Adrian Macarie, ***Lucian Bute, aclamat de 22.000 de canadieni***, în ziarul „Gândul", 3 decembrie, 2009)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc fragmentul de articol citat: • domeniul tematic în care se încadrează; • publicația din care a fost selectat fragmentul; • locul în care s-a susținut meciul câștigat de Lucian Bute. **6 puncte**
2. Transcrie un enunț în care este exprimată atitudinea spectatorilor la finalul meciului. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerința:
   Prima propoziție subordonată din textul citat este:
   a. atributivă;
   b. predicativă;
   c. subiectivă. **6 puncte**
4. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate: *iar respectul de care se bucură compatriotul nostru este imens.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să-ți prezinți opinia despre practicarea unui sport.

În compunerea ta, trebuie:

- să-ți prezinți opinia despre necesitatea practicării unui sport; **4 puncte**

• să evidenţiezi calităţile care se dezvoltă prin sport; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 14

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

„Nu trebuie să fii cât un munte de mare ca să poţi judeca. Ci de-ai fi cât o neghină ori cât un fir de colb, dacă ai în căpuşorul tău scânteia dumnezeiască ce cuprinde lumea, ţi-i de ajuns: ştii ce eşti, de unde vii şi-ncotro trebuie să te îndrepţi."

Gândirea aceasta i-o spusese gânganiei o furnică. Şi spusa muncitoarei îi intrase atunci pe o ureche şi-i ieşise pe alta. De-abia văzuse de câteva zile lumina soarelui, pământul şi florile! În iarbă i-au părut toate un rai; dar când a întins aripioarele şi-a zburat, mirându-se că poate să străbată aerul, când apoi a căzut istovită de oboseală, pe-o frunză, atunci întâiaşi dată a cunoscut greul. Şi spusele furnicii i-au venit în minte... Ce era? O gânganie mică, fără strălucire, rotundă, ca o sământă. De unde venea? Din iarbă; ţinea minte că se trezise sub o rochiţa-rândunicii. Dar încotro avea să se îndrepte? Ei, asta era greul!

A coborât de pe frunză şi-a purces să caute din nou furnica. A umblat încoace şi încolo – furnica nicăieri. Altele a întâlnit, dar grăbite. Furnicile nu prea stau de vorbă. A mers mult şi bine; altă gândire n-a mai auzit. „Înţelepciunea e rară", se gândea biata gânganie. Şi acesta a fost al doilea necaz al ei. E greu începutul! Într-o zi o prinse ploaia...

(Emil Gârleanu, ***Cât un fir de neghină***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Menţionează câte un sinonim potrivit pentru sensul din text al cuvintelor: *judeca, rai, să te îndrepţi.* **6 puncte**

2. Transcrie câte un cuvânt care conţine:
a. diftong;
b. triftong;
c. hiat. **6 puncte**

3. Numește o figură de stil care apare în enunțul: *Ce era? O gânganie mică, fără strălucire, rotundă, ca o sământă.* **6 puncte**
4. Explică sensul expresiei subliniate din enunțul următor: *Și spusa muncitoarei __ii intrase atunci pe o ureche și-i ieșise pe alta.__* **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația enunțului: *Ci de-ai fi cât o neghină ori cât un fir de colb, dacă ai în căpușorul tău scânteia dumnezeiască ce cuprinde lumea, ți-i de ajuns: știi ce ești, de unde vii și-ncotro trebuie să te îndrepți.”* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți semnificația titlului narațiunii *Cât un fir de neghină*, prin raportare la conținutul fragmentului citat.

În compunerea ta, trebuie:
- să ilustrezi relația dintre titlul și conținutul fragmentului de text; **4 puncte**
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Furnicile care taie frunze cultivă o ciupercă specială pe care o recoltează drept hrană. Această ciupercă este crescută pe un compost din frunze tăiate de furnicile lucrătoare, cu fălcile lor puternice. Aceste bucăți de frunză pot cântări de 20 de ori mai mult decât o furnică. Lucrătoarele își găsesc drumul de la și spre colonie lăsând urme de miros marcate cu substanțe speciale numite feromoni. Pot fi până la opt milioane de indivizi în fiecare colonie de furnici. Sunt câteva tipuri de lucrătoare, dar o singură matcă.

(***Furnicile care taie frunze***, în ***Enciclopedia animalelor***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează un enunț în care să precizezi: • titlul articolului; • tema fragmentului; • titlul volumului din care a fost selectat. **6 puncte**
2. Transcrie un enunț care cuprinde o informație surprinzătoare despre viața furnicilor. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerința:
   Ultima propoziție subordonată din fraza: *Furnicile care taie frunze cultivă o ciupercă specială pe care o recoltează drept hrană* se contrage în partea de propoziție corespunzătoare:
   a. atribut;
   b. complement indirect;
   c. subiect. **6 puncte**
4. Precizează valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor subliniate din enunțul: *Furnicile __care__ taie frunze __cultivă__ o ciupercă specială __pe care__ o recoltează drept hrană.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți o întâmplare din lumea gâzelor.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți, pe scurt, întâmplarea pe care ai imaginat-o; **4 puncte**

• să-ți exprimi opinia despre cele întâmplate; **4 puncte**
• să ai un conținut adecvat tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 15

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Priveam fără de țintă-n sus –
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departe-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.

Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare. [...]

Cât de frumoasă te-ai gătit,
Naturo, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit!
Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit! [...]

(George Coșbuc, *Vara*)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Selectează, din text, trei neologisme. **6 puncte**
2. Notează varianta corectă de despărțire în silabe a cuvintelor: *să-lba-ti-că/ săl-ba-ti-că*; *i-mens/ im-ens*; *fer-i-cit/ fe-ri-cit*. **6 puncte**

3. Selectează, din prima strofă, o metaforă, o comparaţie şi o inversiune. **6 puncte**
4. Precizează rolul pe care îl are în text substantivul în cazul vocativ:
Cât de frumoasă te-ai gătit,
Naturo, tu!... **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificaţia versurilor:
Ceahlăul... Un uriaş cu fruntea-n soare,
De pază ţării noastre pus. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi imaginea verii, aşa cum apare în textul *Vara* de George Coşbuc.
În compunerea ta, trebuie:
- să identifici sentimentele exprimate; **4 puncte**
- să evidenţiezi două mijloace artistice prin care se conturează tema textului; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Legendele Ceahlăului, Olimpul Moldovei, îţi incită imaginaţia, cărările lui îţi provoacă trupul, iar tradiţiile localnicilor îţi încântă inima. Legendarul „Olimp al Moldovei" ocupă o poziţie centrală în lanţul răsăritean al Carpaţilor. E înconjurat de Valea Bistricioarei la nord şi de Valea Bicazului la sud, de Valea Bistriţei la est şi de văile Bistrei, Pinticului şi Jidanului la vest şi oferă privelişti de neuitat: stânci golaşe, Lacul Izvorul Muntelui, case blajine, cu dantelării în lemn, garduri cu uluci şi căpiţele de fân.

Ceahlăul nu admite vreun adversar în preajmă şi astfel, chiar dacă nu ajunge la dimensiuni spectaculoase (cel mai înalt vârf, Ocolaşul Mare, are abia 1.907 metri altitudine), impozanţa acestui masiv şi singularitatea sa în regiune, a stârnit imaginaţia oamenilor, de-a lungul anilor, şi a umplut o întreagă literatură.

(Sabin Dorohoi, ***O zi pe muntele sfânt al Moldovei***, http://turism.evz.ro)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:
1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • denumirea sub care este cunoscut Ceahlăul; • poziţionarea sa în lanţul carpatic; • numele şi altitudinea celui mai înalt vârf din Ceahlău. **6 puncte**
2. Numeşte două dintre priveliştile de neuitat pe care le oferă Ceahlăul. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerinţa:
Fraza *Legendele Ceahlăului, Olimpul Moldovei, îţi incită imaginaţia, cărările lui îţi provoacă trupul, iar tradiţiile localnicilor îţi încântă inima* are următoarea structură:
a. principală + principală + secundară;
b. principală + principală + principală;
c. principală + secundară + secundară. **6 puncte**
4. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate: *Ceahlăul nu admite vreun adversar.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să realizezi descrierea unui peisaj (de deal/ de câmpie/ de munte), care te-a impresionat în drumeţiile tale.

În compunerea ta, trebuie:
• să ordonezi elementele tabloului; **4 puncte**
• să foloseşti patru figuri de stil; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 16

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

S-a deşteptat prisaca din poiană
Subt uriaşul clopot de azur,
Şi sună tot cuprinsul dimprejur,
De-ai spune că o harfă-eoliană
E aninată undeva de-un ram...

De-ar fi să stai nesigur la răscruce,
Căci pretutindeni murmurul l-auzi –
Asemeni unui tainic călăuz,
Te cheamă, te îmbie şi te duce,
Fără să vrei, al florilor parfum...

Poiana pare-o uriaşă floare,
Ce schimbă curcubeie de culori,
Dar nu-i o floare, ci sunt mii de flori,
Din care ies scântei rătăcitoare
Ce se aprind în aer şi dispar. […]

Neobosite – aleargă în lumină
Albinele zburând din loc în loc,
Acum se-nclină-un fir de simioc,
Acum se-nalţă galbenă-o sulcină,
Şi mursa-n aur se preschimbă-ncet.*

(Dimitrie Anghel, ***Alesul***)

* *mursa* – băutură fermentată preparată din miere amestecată cu apă sau lapte; hidromel.

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:
1. Menţionează câte un antonim al cuvintelor: *s-a deşteptat, uriaşul, pretutindeni.* **6 puncte**
2. Scrie o consecinţă a folosirii primei cratime din text. **6 puncte**
3. Numeşte două procedee artistice/ figuri de stil care apar în strofa a doua. **6 puncte**
4. Transcrie câte un vers în care există:
   a. imagine vizuală;
   b. imagine auditivă. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificaţia ultimelor două versuri ale primei strofe. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să argumentezi că textul *Alesul* de Dimitrie Anghel aparţine genului liric.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinţi două trăsături ale genului liric, ilustrându-le pe text; **4 puncte**
- să prezinţi semnificaţiile textului şi rolul figurilor de stil; **4 puncte**
- să ai un conţinut adecvat tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Albinele trăiesc în colonii puternic ierarhizate care pot cuprinde mii de indivizi. Fiecare colonie este condusă de o singură matcă, cea mai mare albină din stup. Ea depune toate ouăle, uneori şi 1500 de ouă pe zi. [...]. Coloniile trăiesc în stupi construiţi din ceară de lucrătoare. Acestea construiesc faguri cu şase pereţi care sunt rezistenţi la apă. Unele celule sunt folosite drept camere unde se dezvoltă larvele. Alte celule sunt depozite de miere, de unde colonia se hrăneşte când nectarul şi florile sunt puţine. Pe lângă construcţia fagurelui, lucrătoarele au grijă de albinele tinere şi adună hrana pentru colonie. Ele produc o substanţă numită lăptişor de matcă cu care sunt hrănite larvele. Toate larvele se hrănesc cu lăptişor de matcă la început, însă viitoarele mătci se hrănesc numai cu această substanţă. Când colonia ajunge la dimensiunea maximă, matca bătrână zboară din stup, pentru a forma unul nou, urmată de mii de lucrătoare. Prima matcă ce va apărea va deveni stăpâna vechii colonii.

(***Colonia de albine***, în ***Enciclopedia animalelor***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează un enunţ în care să precizezi: • titlul articolului; • tema fragmentului; • titlul volumului din care a fost selectat. **6 puncte**
2. Transcrie un enunţ care cuprinde o informaţie surprinzătoare despre viaţa albinelor. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerinţa:
   Propoziţia subordonată din fraza: *Când colonia ajunge la dimensiunea maximă, matca bătrână zboară din stup, pentru a forma unul nou, urmată de mii de lucrătoare* se contrage în partea de propoziţie corespunzătoare:
   a. complement circumstanţial de timp;
   b. complement circumstanţial de loc;
   c. subiect. **6 puncte**
4. Precizează valoarea morfologică şi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate din enunţul: *<u>Toate</u> larvele se hrănesc cu lăptişor <u>de matcă</u> la început, însă viitoarele mătci <u>se hrănesc</u> numai cu această substanţă.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să descrii imaginea unei dimineţi într-o zonă de munte.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinţi cadrul spaţio-temporal (unde, când); **4 puncte**
- să descrii sugestiv peisajul (imagine de ansamblu, detalii); **4 puncte**

• să ai un conținut adecvat tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 17

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

În poiana tăinuită, unde zbor luciri de lună,
Floarea oaspeților luncii cu grăbire se adună,
Ca s-asculte-o cântăreață revenită-n primăvară
Din străinătatea neagră, unde-i viața mult amară. [...]

În poiană mai vin încă elegante floricele,
Unele-n **condurii doamnei** *și-n* **rochiți de rândunele**,
Altele purtând în frunte, înșirate pe o rază,
Picături de rouă dulce care-n umbră scânteiază.

Ele merg, s-adună-n grupe, se feresc de buruiene
Și privesc sosind prin aer zburători cu mândre pene,
Dumbrăvenci, granguri de aur ce au cuiburi de matasă,
Ciocârlii, oaspeți de soare, rândunele,-oaspeți de casă.

Mierle vii, șuierătoare, cucul plin de îngâmfare,
Gaița ce imitează orice sunete bizare,
Stigleți, presuri, macalendri ce prin tufe se alungă
Și duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă.

Dar, tăcere!... Sus pe-un frasin un lin freamăt se aude!...
Toți rămân în așteptare. Cântăreața-ncet prelude.
Vântul tace, frunza deasă stă în aer neclintită...
Sub o pânză de lumină lunca pare adormită. [...]

E privighetoarea dulce care spune cu uimire
Tainele inimii sale, visul ei de fericire...
Lumea-ntreagă stă pătrunsă de-al ei cântic fără nume...
Macul singur, roș la față, doarme, dus pe ceea lume!

(Vasile Alecsandri, ***Concertul în luncă***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Transcrie trei cuvinte a căror formă nu este acceptată de DOOM², precizând forma lor actuală. **6 puncte**
2. Scrie, din text, trei cuvinte aparţinând câmpului lexical al păsărilor. **6 puncte**
3. Selectează, din primele două strofe, un epitet, o personificare şi o metaforă. **6 puncte**
4. Motivează scrierea cu alt tip de caractere a cuvintelor din versul *Unele-n* **condurii doamnei** *şi-n* **rochiţi de rândunele**. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificaţia versurilor: *Vântul tace, frunza deasă stă în aer neclintită.../ Sub o pânză de lumină lunca pare adormită.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi trăsăturile pastelului, pe baza textului *Concertul în luncă*.

În compunerea ta, trebuie:
• să prezinţi două trăsături ale pastelului, ilustrându-le cu exemple din text; **4 puncte**
• să evidenţiezi două mijloace artistice prin care se conturează tema textului; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Un teatru din Londra a achiziţionat un dispozitiv, care permite spectatorilor care nu vorbesc limba engleză să citească în propria limbă şi, în timp real, pe un ecran digital portabil, dialogurile pieselor. ***Teatrul Shaftebury,*** *amplasat în celebrul cartier West End, este primul care pune la dispoziţia spectatorilor dispozitivul* ***Airscript****, un mic ecran portabil fără fir, care funcţionează ca un sistem de subtitrare în mai multe limbi (engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă, rusă, japoneză şi chineză). Viteza de traducere este controlată în aşa fel, încât traducerea să corespundă perfect cu momentul acţiunii.*

(***Traduceri simultane pe ecrane portabile***, în „Adevărul. Supliment literar-artistic")

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc fragmentul citat: • tema fragmentului; • denumirea dispozitivului; • oraşul în care se află ***Teatrul Shaftebury***. **6 puncte**
2. Transcrie o structură de 12-13 cuvinte, în care este descris dispozitivul. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerinţa:
   Prin expansiunea părţii de propoziţie sublinate *Un teatru <u>din Londra</u> a achiziţionat un dispozitiv*, obţinem:
   a. subiectivă;
   b. circumstanţială de loc;
   c. atributivă. **6 puncte**
4. Identifică ultimele trei predicate, precizând felul lor. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să-ţi prezinţi impresiile despre o piesă de teatru, pe care ai vizionat-o sau despre un spectacol la care ai participat.

În compunerea ta, trebuie:
- să relatezi din perspectivă subiectivă; **4 puncte**
- să prezinți coerent evenimentul; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 18

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenție textul următor:

Linişte. Căldură. Soare.
Sălciile plângătoare
Stau în aer, dormitând.
Un vițel în râu s-adapă
Şi-o femeie, lângă apă,
Spală rufele, cântând.

Şi din vale abia vine
Murmur slab, ca de albine,
Somnoros şi uniform:
Râul, strălucind în soare,
Ceartă sălciile, care
Toată ziulica dorm.

Sub o salcie bătrână
Şi cu-o carte groasă-n mână
Care-mi ține de urât,
M-am culcat în fân pe spate, –
Somnul lin, pe nechemate,
A venit numaidecât.

Cântec, murmur, adiere
De zefir în frunze piere
Şi rămâne doar un glas
Care umple valea-ngustă.
....
Ia te uită, o lăcustă
Mi-a sărit tocmai pe nas!

(George Topîrceanu, ***Zi de vară***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Scrie două enunțuri prin care să ilustrezi omonimia cuvântului *care*. **6 puncte**
2. Explică rolul cratimei din structura *cu-o* (*carte*). **6 puncte**
3. Transcrie, din text, două tipuri distincte de imagini artistice. **6 puncte**
4. Formulează două argumente prin care să susții afirmația că textul citat aparține genului liric. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația versurilor: *Râul, strălucind în soare,/ Ceartă sălciile, care/ Toată ziulica dorm.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți semnificația titlului poeziei *Zi de vară*, prin raportare la conținutul acesteia.
În compunerea ta, trebuie:
• să ilustrezi relația dintre titlul și conținutul poeziei; **4 puncte**
• să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută relația dintre titlu și poezie; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Mai mulți oameni de știință bulgari pretind că extratereștrii trăiesc deja printre noi și au luat contactul cu ei. Afirmația a fost făcută de oamenii de știință ai Institutului de Cercetare Spațială. Potrivit acestora, Institutul se află în procesul de descifrare a unui set complex de simboluri care urmează să fie trimise ființelor extraterestre, care momentan răspund unui număr de 30 de întrebări. „Extratereștrii se află peste tot în jurul nostru și ne privesc tot timpul", a declarat Lachezar Filipov, director al Institutului de Cercetare Spațială al Academiei Bulgare de Științe. „Aceștia nu sunt ostili, în schimb vor să ne ajute, însă nu am «crescut» suficient de mult pentru a intra în contact cu ei". Potrivit cercetătorului, chiar și Biserica Catolică a căzut de acord, la Vatican, că extratereștrii există, însă oamenii nu vor putea comunica cu ei decât prin puterea gândului și nu prin unde radio. „Rasa umană va intra în contact cu extratereștrii în următorii 10-15 ani" a apreciat Filipov. Afirmațiile acestuia vin într-un moment de controversă în Bulgaria, din cauza reformei prin care trece Academia de Științe Bulgare și care se află în conflict cu Ministrul de Finanțe bulgar, Simeon Djankov și cu președintele Georgi Pârvanov.

(Cristina Beligăr, ***Extratereștrii există printre noi, spun cercetătorii bulgari***, în „Foaia Transilvană")

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • tema articolului; • publicația din care a fost selectat articolul; • funcția cercetătorului care susține existența extratereștrilor. **6 puncte**
2. Precizează care este modalitatea de comunicare cu extratereștrii. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerința:
În fraza *Mai mulți oameni de știință bulgari pretind că extratereștrii trăiesc deja printre noi și au luat contactul cu ei*, propozițiile subordonate sunt:
a. atributive;
b. subiectivă și atributivă;
c. două completive directe. **6 puncte**
4. Selectează, din textul citat, câte un: subiect exprimat prin pronume demonstrativ, atribut adjectival, complement circumstanțial de cauză. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să-ți prezinți opinia cu privire la existența extratereștrilor.

În compunerea ta, trebuie:
• să-ţi prezinţi opinia despre existenţa extratereştrilor; **4 puncte**
• să valorifici informaţiile din articolul citat; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

TEST 19

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din poveşti: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Şi-n cuprinsul larg, uriaşul policandru al cerului îşi aprinde, una câte una, luminile, ca într-o nemăsurată sală de dans. Vieţuitoarele pustietăţii sunt îmbătate de farmecul acesta: păsările zbor ca ziua; lupul poposeşte pe labe, în hăţişuri, şi priveşte nemişcat; vulpea stă lângă vizuină şi nu se-ndură să meargă la vânat; veveriţa pleacă creangă lângă creangă şi hoinăreşte, ca o deşucheată, pădurea-ntreagă. Iar iepurele a zbughit-o la jucat. <u>Încet</u>, ascultând, ispitind, <u>a ieşit</u> <u>tiptil-tiptil</u> din curătură, şi când a ajuns la margine şi-a văzut întinderea lucie de zăpadă, a-nceput să sară de bucurie:

„Poate mai întâlnesc un prieten", îşi zise iepuraşul.
Şi gândul îi răspunse:
„Poate mai întâlneşti un prieten..."
Şi iar ţupai-ţupai, iepurele sare vesel:
„Poate dau şi peste o prietenă".
Şi gândul:
„Poate dai şi peste o prietenă".
Şi mergând aşa, iepuraşul cu gândul îşi vorbesc:
„Ce lumină, şi totuşi luna încă nu a răsărit".
„...Şi totuşi luna încă nu a răsărit".
„Dar o să răsară".
„...O să răsară".

Şi cum mergea pe marginea unei vâlcele, iepuraşul se opri o clipă să se odihnească. Atunci, de la spate, se ridică, albă şi ea, ca de gheaţă, luna. Stelele păliră; pădurea, copacii, tufele îşi dezbrăcară deodată umbra. Iar iepuraşul împietri de groază: chiar de lângă el, se întinse pe pământ o arătare cu două coarne grozave. După clipa de spaimă, iepuraşul

se destinse ca o coardă şi o zbughi la goană, se prăvăli în vale, veni de-a dura ca un bulgăre, se sculă şi iar se rostogoli până jos; apoi o luă de-a dreptul, tăind câmpul. Se opri tocmai în stuhăria iazului. Acolo, de-abia suflând, se ghemui cu ochii închişi... Să nu-şi mai vază umbra!

(Emil Gârleanu, ***Fricosul***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Transcrie, din primul paragraf al textului dat, două cuvinte care să conţină vocale în hiat. **6 puncte**
2. Precizează antonimele cuvintelor subliniate din textul dat. **6 puncte**
3. Motivează folosirea ghilimelelor în textul dat. **6 puncte**
4. Selectează un cuvânt/ o sintagmă din textul dat, care indică timpul. **6 puncte**
5. Explică, în maximum 5 rânduri, semnificaţia titlului. **6 puncte**

B. Scrie, în maximum 10 rânduri, rezumatul textului citat, respectând regulile de alcătuire a unui asemenea tip de compunere.

În compunerea ta, trebuie:

- să respecţi fidelitatea faţă de textul dat; **2 puncte**
- să desprinzi ideile principale ale textului; **2 puncte**
- să prezinţi succesiunea întâmplărilor la care participă personajele; **2 puncte**
- să respecţi convenţiile specifice rezumatului; **2 puncte**
- să ai un conţinut adecvat tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Situat la 12 km nord-vest de municipiul Sibiu, complexul lacustru salin de aici vă oferă posibilitatea practicării înotului, ungeri cu nămol, băi de soare.*

„Litoralul Ardealului" este renumit pentru climatul temperat şi lacurile sale formate pe locul unor foste mine de sare. Trăsătura specifică a acestora este salinitatea ridicată a apei (200 – 400g/l). Dintre cele 15 ochiuri de apă de la Ocna, „Lacul fără fund" este declarat rezervaţie naturală datorită importanţei fenomenului de heliotermie, prin care căldura solară este păstrată în apa sărată.

Complexul balnear Ocna Sibiului se remarcă prin stilul german „Jugendstil" al localurilor, atmosfera intimă şi serviciile de calitate: bază de tratament şi de agrement, centru de conferinţe, restaurant tematic, cazare şi evenimente antrenante.

(Asociaţia Judeţeană de Turism Sibiu, ***Ghid turistic pentru tineri***)

**lacustru* – (s.n.) privitor la lacuri

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • aşezarea geografică a complexului balnear; • trăsătura specifică a apei lacurilor; • serviciile oferite. **6 puncte**
2. Selectează două secvenţe de text care cuprind referiri la atracţia turistică a complexului balnear. **6 puncte**

3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
Cuvintele subliniate din enunțul: *„Lacul fără fund" este declarat rezervație naturală datorită importanței fenomenului de heliotermie, prin care căldura solară este păstrată în apa sărată* au, în ordine, funcția sintactică:
   a. complement circumstanțial de cauză, atribut substantival, complement circumstanțial de loc;
   b. complement circumstanțial de cauză, atribut adjectival, complement circumstanțial de loc;
   c. complement indirect, atribut substantival, complement circumstanțial de loc.

6 puncte

4. Realizează expansiunea părților de propoziție subliniate în propoziții subordonate corespunzătoare și precizează felul acestora: *„Litoralul Ardealului" este renumit pentru climatul temperat și lacurile sale formate pe locul unor foste mine de sare.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți un loc pe care l-ai vizitat sau pe care dorești să îl vizitezi.
În compunerea ta, trebuie:
- să precizezi așezarea geografică a locului ales; **4 puncte**
- să-ți exprimi opinia despre atractivitatea turistică a locului ales; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 20

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

După ce tânărul plecă, Elena rămasă singură, se duse în odaia ei de culcare. Aprinse lumânările și se uită lung în oglindă. Era pieptănată ca totdeauna, cu părul în bucle liniștite, ce-i făceau coroană în jurul capului. Se pieptăna așa de o grămadă de vreme. Era ostenită de a fi aceeași și iar aceeași. Luă pieptenele și încercă să-și facă o cărare la dreapta. Dar părul era legat tare. Atunci scoase panglicuța din păr și-l lăsă să cadă pe spate; apoi îl aduse pe un umăr. Era alb mai tot.

Mai tot era alb!...

Dânsa căzu pe un scaun, cu brațele pe genunchi.

MODELE DE SUBIECTE

Luă o oglindă mică de pe masă, se uită din nou la păr, îl trase de pe frunte în sus, îl dete înapoi pe frunte. Vedea bine că era încă frumos. Dar avea ceva inexplicabil de lucru cinstit, care, în loc de a o mulțumi, o rănea.

Întinse mâna către o policioară pe care erau câteva volume mici. Se nimeri să ia poeziile lui Musset.

Se uită la volum, lung, fără a-l deschide.

În ce sta farmecul tinereții, se întreba Elena, când ea îmbătrânea și totuși se simțea așa de caldă la gânduri, cumpănită, fără niciun fel de durere, fericită cum nu fusese niciodată!...

(Duiliu Zamfirescu, *Anna*)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Scrie două cuvinte derivate cu sufix și unul derivat cu prefix, de la verbul *a face*. **6 puncte**

2. Desparte în silabe cuvintele: *odaia*, *liniștite*, *ostenită*, *aceeași*, *panglicuța*, *genunchi*. **6 puncte**

3. Scrie câte un enunț în care cuvântul *panglică* să intre în componența unei comparații, a unei hiperbole și a unui epitet. **6 puncte**

4. Construiește câte un exemplu pentru a ilustra omonimia cuvintelor *păr*, respectiv, *volum,* cu alte sensuri decât cele din textul citat. **6 puncte**

5. Comentează, în maximum cinci rânduri, rolul repetiției și al inversiunii din enunțurile subliniate. **6 puncte**

B. Pe baza fragmentului de text citat, scrie o compunere, de 15-20 de rânduri, în care să caracterizezi personajul principal.

În compunerea ta, trebuie:

- să precizezi mijloacele de caracterizare identificate; **4 puncte**
- să le ilustrezi cu citate semnificative; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Pentru prima dată, jumătate din umanitate trăiește în orașe. Și, în următoarele decenii, lumea va experimenta cea mai mare migrație urbană din istorie, din cauza faptului că milioane de oameni se mută în orașele deja foarte mari din Africa și Asia. Provocarea? Să ții metropola modernă compactă, curată și să se poată trăi.

Acum un secol, doar 10% din lume trăia în orașe. Din 2050, aproximativ 75% din oameni vor trăi în orașe. Perspectiva unei astfel de creșteri urbane în doar câteva generații oferă o mare oportunitate: să creezi orașe care vor ameliora, nu vor diminua nivelul de trai al milioanelor de orășeni. [...]

Modul în care orașele fac față provocărilor – de la criminalitate la poluare și la sărăcie – le va face să prospere sau de-abia să supraviețuiască. De exemplu, densitatea: supraaglomerarea poate fi un beneficiu ascuns, pentru că extinderea urbană necesită rețele electrice mai mari și mai eficiente și sisteme extinse de transport public. Deci, fie că-și menține puterea economică, reduce emisiile de gaze cu efect de seră, sau găsește

beneficii în a trăi apropiaţi unul de altul, fiecare megametropolă va trebui să-şi găsească propriile soluţii odată ce din ce în ce mai mulţi oameni vor veni să trăiască la oraş.

(***Dincolo de limitele oraşului***, în „Foreign Policy", februarie-martie 2008)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • tematica articolului citat; • cele două continente pe care se produce cea mai rapidă migrare spre oraşe foarte mari; • două dintre provocările cărora oraşele vor fi nevoite să le facă faţă. **6 puncte**
2. Menţionează ce dinamică a populaţiei s-a produs în timpul unui secol şi care sunt previziunile. **6 puncte**
3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
   În enunţul [...] *din ce în ce mai mulţi oameni vor veni să trăiască la oraş*, propoziţia subordonată este:
   a. circumstanţială de cauză;
   b. subiectivă;
   c. circumstanţială de scop. **6 puncte**
4. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în enunţul: *<u>în</u> <u>doar</u> <u>câteva</u> generaţii <u>oferă</u> <u>o</u> <u>mare</u> oportunitate.* **6 puncte**

B. Redactează, pe baza fragmentului dat, o compunere de 10-15 rânduri, în care să prezinţi opinia ta argumentată, în legătură cu avantajele de a trăi într-o aglomerare urbană sau, dimpotrivă, într-o zonă rurală.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinţi caracteristicile zonei pentru care ai optat; **4 puncte**
- să-ţi exprimi opinia argumentată; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 21

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Stoica, profesorul de latineşte de la cursul superior, stătea tocmai la Socola şi, prin urmare, venea totdeauna la şcoală cu trăsura; şi avea Stoica o trăsură veche, jerpelită, mare şi hârbuită!...

Cea mai hârbuită, mai mare, mai veche şi mai jerpelită trăsură de pe faţa pământului... Şi avea Stoica nişte cai albi, înalţi, bătrâni şi slabi!... Cei mai slabi, mai înalţi, mai bătrâni şi albi din câţi îşi poate cineva închipui.

Cine nu cunoştea trăsura şi caii lui Stoica, şi cine nu stătea în loc să privească cât de înţelept mergeau întotdeauna la pas caii cei slabi şi nalţi ai lui Stoica!

Ei bine, într-o zi ploua straşnic şi era o glodărie pân' la genunchi. Şi Stoica venea, bine-nţeles, cu trăsura la şcoală. Pe lângă marea lui bunătate de inimă, Stoica mai avea încă o însuşire cu mult mai preţioasă şi rară de tot: deşi, adică, el niciodată nu privea decât drept înainte cu ochii lui mici, negri şi neastâmpăraţi, era, totuşi, în stare să vadă ce se petrecea în spatele lui... cu atât mai uşor ceea ce se petrecea la dreapta sau la stânga; şi, cum mergea trăsura lui Stoica în pasul înţelept al cailor, pe Uliţa Mare, mai în sus de Petrea Bacalu, numai iaca şi Dancu, cel ghebos şi lung dintr-a V-a, că ieşise de-acasă şi venea la şcoală zgribulindu-se pe note pe marea de glod... Şi măcar că Stoica privea ţintă înainte, îl şi zări, totuşi, la stânga, pe marginea uliţii.

— Îîîîî... mă Gheorghe... mă...mă... mă Gheorghe, ia stai.

Şi Gheorghe opri caii.

— Mă... mă... mă, magarule, strigă Stoica către Dancu, scoţând capul de sub poclit; mă, magarule, vino-ncoace şi sui în trăsură; nu vezi că plouă?

Şi Dancu se sui în trăsură, lângă Stoica. Trăsura porni, dar nu ajunsese încă pe drept Petrea Bacalu şi, numai deodată, cum stătea Stoica în trăsură drept ca lumânarea şi privind înainte, fără a întoarce capul:

— Îîîîî, mă, magarule, cum face Deus *la vocativ? întrebă el pe Dancu.*

Bietul Dancu, care nu era prea tare în excepţii latineşti:

— Dee, *răspunse el după o scurtă gândire.*

— Îîîî... mă... mă... mă Gheorghe, strigă el către vezeteu; mă Gheorghe, ia stai.

Şi Gheorghe opri caii.

— Dă-te jos, magarule, că-mi feştelești trăsura, zise Stoica lui Dancu fără a se uita la el.

Şi bietul Dancu se dete jos şi tot prin glod veni până la şcoală; iar cel întâi lucru ce-l făcu intrând în clasă, fu să caute în gramatica, tot a lui Stoica, cum face Deus *la vocativ.*

(Calistrat Hogaş, ***Amintiri***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Indică, pentru următoarele cuvinte din primul paragraf, câte un sinonim contextual: *jerpelită, hârbuită, închipui.* **6 puncte**
2. Selectează, din enunţul dat, două cuvinte în care apar diftongi şi un cuvânt în care apare hiat: *Ei bine, într-o zi ploua straşnic şi era o glodărie pân' la genunchi.* **6 puncte**
3. Transcrie, din primul paragraf, o enumeraţie, o hiperbolă şi o personificare. **6 puncte**
4. Exemplifică trei expresii/ locuţiuni în care apare cuvântul *inimă.* **6 puncte**
5. Comentează, în maximum cinci rânduri, rolul enumeraţiilor din fragmentul încadrat. **6 puncte**

B. Pe baza fragmentului de text citat, scrie o compunere, de 15-20 de rânduri, în care să caracterizezi personajul principal.

În compunerea ta, trebuie:

- să precizezi mijloacele de caracterizare identificate; **4 puncte**
- să le ilustrezi cu citate semnificative; **4 puncte**

• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; 2 puncte
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. 2 puncte

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Primul târg profesional din România pentru animalele de companie „PetExpo" şi-a deschis porţile astăzi, la Sala Polivalentă.

Bucureştenii pot alege dintr-o gamă variată de produse pentru animăluţe precum hăinuţe, cosmetice, şampoane, mobilier, locuri de joacă, dar şi echipamente sportive pentru patrupede. „De asemenea, sunt şi prezentări de modă cu animale, expoziţii cu porcuşori de guineea, pisici de rasă, păsări exotice şi reptile", a declarat, astăzi, pentru „Adevărul de seară", Ilie Pană, organizator. Un pătuţ pentru patruped costă 250 de lei, iar o zgardă antiparazitară, 50 de lei. Preţul unui chinchilla este de 150 de lei, iar al unui căluţ de mare este de 200 de lei. Biletul de intrare la eveniment costă 10 lei, iar copiii până la 9 ani au gratuitate.

Animalele de companie nu au acces la târg, pentru a nu se crea haos, evenimentul fiind organizat precum în străinătate, au anunţat organizatorii. Târgul poate fi vizitat zilnic, până la 17 mai, în intervalul orar 10.00-19.00, iar duminica până la ora 16.00.

(Simona Soare, ***Pătuţuri pentru câini şi pisici, la târgul de la Polivalentă***, în „Adevărul de seară", nr. 205, 14 mai 2009)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • titlul articolului citat; • publicaţia din care a fost selectat fragmentul; • gama de articole pentru animale. **6 puncte**
2. Menţionează motivul pentru care animalele de companie nu pot participa la eveniment. **6 puncte**
3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
   În enunţul *Bucureştenii pot alege dintr-o gamă variată de produse*, propoziţia subordonată obţinută prin expansiunea părţii de propoziţie subliniate este:
   a. completivă directă; **b.** subiectivă; **c.** predicativă. **6 puncte**
4. Precizează funcţia sintactică şi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate:
   De asemenea, sunt şi prezentări de modă cu animale. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi impresiile tale legate de participarea la o expoziţie sau la un târg de prezentare de produse.

În compunerea ta, trebuie:
• să prezinţi caracteristicile/ specificul expoziţiei/ târgului expoziţional; **4 puncte**
• să-ţi exprimi impresiile privind evenimentul; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 22

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Erau odată într-un sat doi fraţi, şi amândoi erau însuraţi. Cel mai mare era harnic, grijuliu şi chiabur, pentru că unde punea el mâna punea şi Dumnezeu mila, dar n-avea copii. Iară cel mai mic era sărac. De multe ori fugea el de noroc şi norocul de dânsul, căci era leneş, nechitit la minte şi nechibzuit la trebi; ş-apoi mai avea şi o mulţime de copii.

Nevasta acestui sărac era muncitoare şi bună la inimă. Iar a celui bogat era pestriţă la maţe şi foarte zgârcită. Vorba veche: „Tot un bou ş-o belea".

Fratele cel sărac – sărac să fie de păcate! – tot avea şi el o păreche de boi, dar cole: porumbi la păr, tineri, nalţi de trup, ţepoşi la coarne, amundoi cudalbi, ţintaţi în frunte, ciolănoşi şi groşi, cum sunt mai buni de înjugat la car, de ieşit cu dânşii în lume şi de făcut treabă. Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tânjală, cerceie, coasă, hreapcă, ţăpoiu, greblă şi câte alte lucruri ce trebuiesc omului gospodar nici că se aflau la casa acestui om nesocotit. Şi când avea trebuinţă de asemenea lucruri, totdeauna supăra pe alţii, iară mai ales pe frate-său, care avea de toate. Nevasta celui bogat de multe ori făcea zile fripte bărbatului, ca să-l poată descotorosi odată de frate-său. Ea zicea adeseori:

— Frate, frate, dar pita-i cu bani, bărbate.

— Apoi dă, măi nevastă, sângele apă nu se face. Dacă nu l-oiu ajuta eu, cine să-l ajute?

Nevasta, nemaiavând încotro, tăcea şi înghiţea noduri. Toate ca toate, dar carul său era de haimana. Nu treceau două-trei zile la mijloc, şi se trezea la uşa ei cu Dănilă, cumnatu-său, cerând să-i împrumute carul: ba să-şi aducă lemne din pădure, ba făină de la moară, ba căpiţi din iarmaroc, ba multe de toate.

— Măi frate, zise într-o zi cel mai mare istuilalt; mi-e lehamite de frăţia noastră!... Tu ai boi, de ce nu-ţi închipuieşti ş-un car? Al meu l-ai hârbuit de tot. Hodorog! încolo, hodorog! pe dincolo, carul se strică. Ş-apoi, ştii vorba ceea: „Dă-ţi, popă, pintenii şi bate iapa cu călcâiele".

— Apoi, dă, frate, zise istalalt, scărpinându-se în cap, ce să fac?

— Ce să faci? Să te-nvăţ eu: boii tăi sunt mari şi frumoşi; ie-i şi-i du la iarmaroc, vinde-i şi cumpără alţii mai mici şi mai ieftini, iar cu banii rămaşi cumpără-ţi şi un car, şi iaca te-ai făcut gospodar.

— Ia, ştii că nu m-ai învăţat rău? aşa am să fac.

(Ion Creangă, ***Dănilă Prepeleac***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Desparte în silabe cuvintele *nechibzuit, ieftini, gospodar.* **6 puncte**
2. Transcrie trei cuvinte din câmpul lexical al uneltelor folosite în gospodăria ţărănească. **6 puncte**
3. Explică rolul fiecărei virgule din enunţul *Frate, frate, dar pita-i cu bani, bărbate.* **6 puncte**
4. Precizează sfatul dat lui Dănilă de către fratele său mai mare. **6 puncte**
5. Transcrie câte două sintagme prin care sunt descrişi cei doi fraţi. **6 puncte**

B. Scrie, în maximum 10 rânduri, rezumatul textului citat, respectând regulile de alcătuire a unui asemenea tip de compunere.
În compunerea ta, trebuie:
- să respecţi fidelitatea faţă de textul dat; **2 puncte**
- să desprinzi ideile principale ale textului; **2 puncte**
- să prezinţi succesiunea întâmplărilor la care participă personajele; **2 puncte**
- să respecţi convenţiile specifice rezumatului; **2 puncte**
- să ai un conţinut adecvat tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Micile gelozii şi copiii obraznici fac parte din viaţa zilnică a familiei gorilei montane. Masculul dominant, „spinarea – argintie", este cel care rezolvă aceste conflicte. Nu face altceva decât să se uite urât la vinovat sau să-i dea un bobârnac în cap. Pe măsură ce agresivitatea lui creşte, cea a femelelor scade şi în grup se reinstaurează pacea.

Gorilele montane din pădurile Africii Centrale sunt cele mai mari primate existente azi în lume. În ciuda înfăţişării lor masive şi puternice, sunt fiinţe blânde şi paşnice.

Familia ocupă un loc central în viaţa gorilei şi masculul masiv dominant este şeful casei. Acest patriarh puternic controlează grupul, apărându-l de atacatori, ca de pildă leoparzii, şi alungând masculii rivali.

Gorilele montane adulte pot trăi laolaltă întreaga viaţă, aspect datorită căruia familia gorilei reprezintă unul dintre cele mai stabile grupuri sociale ale maimuţelor mari, dar nu se numără neapărat şi printre cele mai armonioase.

Deşi multe femele din haremul „spinării – argintii" rămân cu el aproape toată viaţa, nu toate stau cuminţi acasă. Femelele tinere cad uneori în mrejele unui alt „spinare – argintie" chipeş şi i se supun.

Ca urmare, multe femele dintr-un grup de gorile nu sunt înrudite şi de aceea nu se prea bagă în seamă una pe alta. Este una dintre cauzele principale ale certurilor de familie, mai ales când vine ora mesei.

(***Maestrul argintiu face ordine în junglă***,
în ***1000 de miracole ale naturii***, „Reader`s Digest")

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • zona geografică în care trăieşte gorila montană; • locul familiei în viaţa gorilei; • cauzele principale ale certurilor familiale. **6 puncte**
2. Selectează şase cuvinte care conţin referiri la înfăţişarea gorilei montane. **6 puncte**
3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
   Propoziţiile din fraza *Gorilele montane adulte pot trăi laolaltă întreaga viaţă, aspect datorită căruia familia gorilei reprezintă unul dintre cele mai stabile grupuri sociale ale maimuţelor mari, dar nu se numără neapărat şi printre cele mai armonioase* sunt în ordine:
   a. principală, subordonată circumstanţială cauzală, principală;
   b. principală, subordonată atributivă, principală;
   c. principală, subordonată atributivă, subordonată atributivă. **6 puncte**

4. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate din enunțul *Acest patriarh puternic controlează grupul*. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți familia ideală, având ca punct de pornire informațiile desprinse din fragmentul citat (*Maestrul argintiu face ordine în junglă*) și din proverbul *Sângele apă nu se face*.

În compunerea ta, trebuie:

- să îți exprimi opinia despre proverbul citat; **4 puncte**
- să valorifici informații și citate extrase din textul dat pentru a prezenta familia ideală; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 23

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Cu legănări abia simțite și ritmice, încet-încet,
Pe pajiștea din fața casei, caișii, zarzării și prunii,
Înveșmântați în haine albe se clatină în fața lunii,
Stând gata parcă să înceapă un pas ușor de menuet.*

Se cată ram cu ram, se-nclină, și-n urmă iarăși vin la loc,
Cochetării și grații albe, și roze gesturi, dulci arome,
Împrăștie în aer danțul acesta ritmic de fantome,
Ce-așteaptă de un an de zile minuta asta de noroc.

Ce e de spumă, sus pe ramuri, se face jos de catifea,
Și astfel umbrele căzute pe pajiște par mantii grele
Zvârlite de dănțuitorii ce au rămas numa-n dantele,
În parcul legendar în care s-a prefăcut grădina mea. […]

(Dimitrie Anghel, ***Balul pomilor***)

**menuet*, subst. – dans vechi francez.

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Indică varianta literară actuală a următoarelor cuvinte: *se cată, danțul, minuta.* **6 puncte**
2. Transcrie, din prima strofă, un adverb, o locuțiune prepozițională și un adjectiv. **6 puncte**
3. Transcrie, din prima strofă, o repetiție și o enumerație. **6 puncte**
4. Motivează rolul cratimei din structura *se-nclină.* **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația versului *Se cată ram cu ram, se-nclină, și-n urmă iarăși vin la loc.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți semnificația titlului poeziei *Balul pomilor*, prin raportare la conținutul acesteia.

În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre titlul și conținutul poeziei; **4 puncte**
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută relația dintre titlu și poezie; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Ca turist român te vei simți încă și mai copleșit în fața Columnei lui Traian, pentru că ajungi lângă o mărturie de necontestat a originilor tale, a istoriei tale. Simți că povestea spusă în fiecare scenă de pe coloană te privește personal. Dar, mai mult decât oricând, îți dai seama cât de importantă a fost pentru romani cucerirea Daciei, dacă au ridicat un asemenea monument impunător chiar în centrul capitalei imperiului lor. Columna se află în imediata vecinătate a Capitoliului.

În Roma tu decizi câte mărturii ale istoriei vrei să vezi cu propriii ochi, pentru că dacă vrei să vezi o sută, atâtea o să găsești, dacă vrei să vezi mai multe de atât, cu siguranță vei avea de unde. Doar că, dacă alegi să vizitezi Roma în toiul verii, trebuie să iei în considerare că pe umerii tăi apasă o căldură insuportabilă, de care vei fi nevoit să ții cont când îți stabilești itinerariul. [...]

(Gabriela Zanfir, ***Toate drumurile duc la Roma. Oprire la Columna lui Traian***, http://turism.evz.ro)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • autorul; • locul unde se află Columna lui Traian; • elementele de atracție turistică existente în oraș. **6 puncte**
2. Selectează două structuri/ grupuri de cuvinte care conțin referiri la semnificația monumentului pentru un turist român. **6 puncte**
3. În fraza *În Roma tu decizi câte mărturii ale istoriei vrei să vezi cu propriii ochi* există:
   a. două propoziții;
   b. trei propoziții;
   c. patru propoziții. **6 puncte**

4. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate din enunțul *Simți că povestea spusă în fiecare scenă de pe coloană te privește personal*. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să descrii un monument istoric pe care l-ai vizitat sau l-ai văzut într-o fotografie.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți zona geografică/ localitatea în care este amplasat monumentul; **4 puncte**
- să-ți exprimi opinia despre semnificația monumentului; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 24

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mână, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împărat, de la împărăteasă, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași, de la toți slujitorii curții, care, cu lacrimi în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieși pe poartă ca vântul, și după dânsul carele cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoțească. După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luându-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Și apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni. Stând să se odihnească, îi zise calul:

— Să știi, stăpâne, că aici suntem pe moșia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorât. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților, pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozav de mare; dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dânsele când va fi de trebuință.

(***, ***Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Transcrie două arhaisme din textul citat. **6 puncte**
2. Scrie câte un sinonim contextual pentru cuvintele *să se lase (de a face călătoria aceasta), merinde.* **6 puncte**
3. Transcrie enunțul în care se precizează locul unde a ajuns Făt-Frumos. **6 puncte**
4. Menționează motivul transformării femeii în gheonoaie (vrăjitoare). **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația titlului. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 15-20 rânduri, în care să argumentezi că un text studiat aparține genului epic.

În compunerea ta, trebuie:

- să precizezi patru trăsături ale genului epic; **2 puncte**
- să ilustrezi caracteristicile genului epic prin raportare la textul ales; **4 puncte**
- să rezumi conținutul textului ales; **2 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Istoria. *La începuturile Evului Mediu, ținuturile scandinave erau dominate de vikingi: norvegieni – la vest, varegi (suedezi) – de-a lungul Mării Baltice și danezi – în Peninsula Iutlanda (țara iuților, un neam germanic). Istoricii apreciază că așa-numita „Epocă Vikingă" s-a derulat între anii 800 și 1500 d.Hr. Mulți cercetători consideră că jaful comis în 793 asupra mănăstirii Lindisfarne, situată pe coasta nord-estică a Angliei, ca fiind începutul Epocii Vikinge. În unele țări din vestul și sud-vestul Europei, vikingii sunt priviți și astăzi ca niște tâlhari plini de cruzime, care își terorizau victimele și treceau așezările prin foc și sabie. Acest lucru este doar parțial adevărat. Vikingii au călătorit și cu intenții pașnice, pentru a face comerț și a coloniza.*

Etimologie. *Termenul viking se pare că vine de pe filiera norvegiană a limbilor nordice, în care „vik" înseamnă „fiord" (golf maritim îngust, sinuos și intrat adânc în uscat, cu maluri înalte și abrupte). Li s-a spus vikingilor așa, fie pentru a îi particulariza ca locuitori ai fiordurilor, fie pentru a localiza zona din care proveneau ca invadatori.*

Normanzii. *Cunoscuți sub denumirea generică de vikingi, invadatorii din nordul Europei au fost numiți la început normanzi (din latinescul „normanorum"). Din primele decenii ale secolului al IX-lea, vikingii încep să părăsească în fiecare primăvară Scandinavia, îndreptându-se în corăbiile lor ușoare către noi teritorii, pe care le atacă pe neașteptate, le jefuiesc, ba chiar le ocupă. Așa se formează în jurul anului 900 d.Hr. primele state „vikinge": Islanda, Anglia, Normandia și principatul Kievului. Explicația acestei bruște tendințe de expansionism a normanzilor se pare că este una meteorologică: retragerea calotelor glaciare și îmblânzirea climatului nordic au favorizat agricultura sezonieră, iar abundența unor noi recolte a asigurat condițiile unui surplus demografic. Din ce în ce mai mulți pe același teritoriu limitat geografic, vikingii au pornit către cele patru puncte cardinale, colonizând alte teritorii.*

(***Vikingii***, http://www.lumea-copiilor.ro)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • modul de structurare a textului; • etimologia termenului *viking*; • primele state vikinge. **6 puncte**
2. Selectează secvența de text care conține referiri la explicația tendinței de expansionism a vikingilor. **6 puncte**
3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
   Cuvintele subliniate din propoziția *Acest lucru este doar parțial adevărat* au, în ordine, funcția sintactică:
   a. subiect, complement circumstanțial de mod, nume predicativ;
   b. atribut adjectival, complement circumstanțial de mod, nume predicativ;
   c. atribut adjectival, nume predicativ, complement circumstanțial de mod. **6 puncte**
4. Realizează expansiunea părților de propoziție subliniate în propoziții subordonate corespunzătoare și precizează felul acestora. *Vikingii au călătorit și cu intenții pașnice, pentru a face comerț și a coloniza.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți o epocă din istoria poporului român.

În compunerea ta, trebuie:
- să precizezi durata epocii istorice alese; **4 puncte**
- să-ți exprimi opinia despre semnificația evenimentelor încadrate în epoca istorică aleasă; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 25

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Cu făptura ei de floare
Și cu daruri noi,
Veșnica biruitoare
A sosit la noi.
Trandafirii aurorii
Sunt obrajii ei,
Văl de argint ea are norii
Albi și subțirei.

Naltă, mândră, stă-n picioare
În rădvan domnesc...
Gingaș chip de fată are
Brațul voinicesc.
Viu strunește-n aer zâna
Roibi hrăniți cu jar;
Cai de vânt, scăpați din mâna
Cruntului Ghenar.

Bubuind înaintează
Pe un pod de nori,
Până iese-n drum de rază
Străjuit de flori...

(Panait Cerna, ***Primăvara***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Selectează trei cuvinte derivate. **6 puncte**

2. Desparte în silabe cuvintele: *biruitoare*, *argint*, *voinicesc*. **6 puncte**

3. Selectează un epitet, o personificare și o metaforă. **6 puncte**

4. Precizează rolul verbelor la timpul prezent. **6 puncte**

5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificația versurilor: *Naltă, mândră, stă-n picioare/ În rădvan domnesc...* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinți rolul imaginilor artistice și semnificațiile textului citat.

În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre titlul și conținutul textului; **4 puncte**
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care se conturează tema textului; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Marea Roșie este o uriașă despicătură în scoarța terestră ce desparte continentele african și asiatic. Are o lungime considerabilă, aproximativ 2350 km, în timp ce lățimea maximă abia atinge 320 de km, pe cea mai mare parte a marelui său traseu înscriindu-se între 100 și 200 de km.

Această întindere marină are cea mai ridicată salinitate (concentrația de săruri este de 40%), între mările deschise, deci cele care comunică cu Oceanul Planetar. Marea salinitate se datorează, pe de o parte, faptului că, fiind situată în zona tropicală și înconjurată de deșerturi (Sahara, în vest, și cel din Peninsula Arabia, în est), evaporația este foarte intensă (circa 3500 mm anual), iar, pe de altă parte, datorită aportului scăzut de apă din precipitații (în jur de 100 mm anual).

(Silviu Neguț, ***Enciclopedia copiilor, 100 de... curiozități geografice***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • tema fragmentului; • lungimea și lățimea Mării Roșii; • concentrația de sare a acesteia. **6 puncte**

2. Prezintă cele două cauze ale salinității mari a Mării Roșii. **6 puncte**

3. Notează răspunsul corect pentru cerința:
Prin contragerea propoziției *care comunică cu Oceanul Planetar*, obținem:
a. un complement;
b. un atribut;
c. un subiect. **6 puncte**

4. Precizează cazurile substantivelor şi a adjectivului din propoziţia: *Marea Roşie este o uriaşă despicătură.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, care să conţină o descriere a unei dimineţi de vară, al cărei început să fie: ***Pe cer încă mai străluceau câteva stele învineţite, din puzderia de peste noapte. Eram pe plajă şi ascultam cântecul valurilor. Aşteptam răsăritul…***

În compunerea ta, trebuie:

- să ordonezi elementele tabloului; **4 puncte**
- să foloseşti patru figuri de stil; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 26

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată. Şi, drept vorbind, acesta-i adevărul. Ce-i pasă copilului când mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţii, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire! Copilul, încălecat pe băţul său, gândeşte că se află călare pe un cal din cei mai straşnici, pe care aleargă, cu voie bună, şi-l bate cu biciul şi-l struneşte cu tot dinadinsul, şi răcneşte la el din toată inima, de-ţi ie auzul; şi de cade jos, crede că l-a trântit calul, şi pe băţ îşi descarcă mânia în toată puterea cuvântului…

(Ion Creangă, ***Amintiri din copilărie***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Scrie două enunţuri în care să evidenţiezi sensurile diferite ale cuvântului *a frământa.* **6 puncte**
2. Notează varianta corectă de despărţire în silabe a următoareleor cuvinte din text: *cop-i-lă-ri-e/ co-pi-lă-ri-e*; *ves-e-lă/ ve-se-lă*; *bă-ţul/ bă-ţu-l*; *stru-neş-te/ str-uneş-te*; *mâ-ni-a/ mâ-nia*; *cuv-ân-tu-lui/ cu-vân-tu-lui.* **6 puncte**
3. Transcrie, din prima frază a textului, un epitet. **6 puncte**
4. Selectează trei verbe care exprimă acţiuni făcute de copil. **6 puncte**
5. Explică, în maximum cinci rânduri, semnificaţia enunţului: *Ce-i pasă copilului când mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţii...* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să-ţi exprimi opinia despre semnificaţiile enunţului *Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată*, în relaţie cu fragmentul dat.

În compunerea ta, trebuie:
- să-ţi exprimi opinia despre semnificaţiile enunţului; **4 puncte**
- să identifici argumentele potrivite în fragmentul dat; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Vulcanii şi materiile pe care le produc sunt factori esenţiali pentru viaţa pe Pământ. Fără ei nu s-ar fi format apa de la suprafaţă şi vieţuitoarele nu ar fi evoluat. De asemenea, vulcanii fac să se ridice mineralele şi materiile topite din adâncul Pământului, ajutând la crearea solului fertil. Însă acest rol îşi are preţul lui, deoarece erupţiile se numără printre cele mai ucigătoare evenimente din lume. Pericolul nu poate fi îndepărtat, însă tehnologia modernă face ca riscurile şi pagubele să poată fi reduse.

Chiar dacă oamenii s-au temut dintotdeauna de vulcani, ei le-au recunoscut efectele benefice mult mai înainte de apariţia pedochimiei. De exemplu, în Sicilia, versanţii sunt cultivaţi de câteva mii de ani şi au reprezentat în Antichitate o importantă zonă de producţie. Pe insula Java din Indonezia, solul vulcanic suportă actualmente una din cele mai dense populaţii din lume, cu o medie de aproximativ 800 de locuitori pe km².*

(***Convieţuirea cu vulcanii***, în ***Enciclopedia TERRA, DORLING KINDERSLEY***)

**pedochimie*= studiul structurii solului.

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc fragmentul citat: • tema fragmentului; • titlul cărţii din care a fost selectat; • două regiuni geografice. **6 puncte**
2. Selectează o sintagmă de maximum 10 cuvinte, în care este numit un efect negativ al vulcanilor. **6 puncte**
3. Notează răspunsul corect pentru cerinţa:
   Propoziţia subordonată din fraza *Vulcanii şi materiile pe care le produc sunt factori esenţiali pentru viaţa pe Pământ* este:
   a. atributivă;
   b. completivă directă;
   c. subiectivă. **6 puncte**
4. Precizează modul şi timpul verbelor: *nu ar fi evoluat, să se ridice, se numără.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să-ţi exprimi opinia despre faptul că *vulcanii şi materiile pe care le produc sunt factori esenţiali pentru viaţa pe Pământ*, pe baza fragmentului citat.

În compunerea ta, trebuie:
- să-ţi prezinţi opinia despre importanţa vulcanilor; **4 puncte**
- să valorifici secvenţele din text care ilustrează rolul vulcanilor în desfăşurarea vieţii pe Pământ; **4 puncte**

• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 27

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Doi prieteni împreună la un drum călătorind,
Un urs le ieşi-nainte, cu groază spre ei viind.
Unul dintr-înşii, de frică, văzând ursul furios,
Se sui şi se ascunse sus într-un copaci stufos;
Cellalt, într-acest pericol singur dacă s-a văzut,
S-a-ntins la pământ îndată şi în mort s-a prefăcut.
Ursul dar totdeodată asupra lui cum sosi,
Pe la nas, pe la ureche, se plecă a-l mirosi;
Iar el îşi ţinu suflarea, să nu-l simţă că e viu,
Că ursul mort nu mănâncă, după cum zic cei ce ştiu;
Şi aşa, de mort gândindu-l, cum sta nesuflând lungit,
Nicidecum neatingându-l, l-a lăsat şi a fugit;
Iar prietenul său, care sta în copaciul stufos,
După ce se duse ursul, l-a-ntrebat, dându-se jos:
— Ia spune-mi, măi frăţioare, ursul ce lucru-ţi şopti
Când se puse la urechea-ţi? (şi-ncepu a hohoti.)
— Mi-a poruncit – el răspunse – să ţin minte să păzesc
Şi c-un prieten ca tine să nu mai călătoresc.

(Anton Pann, ***Povestea vorbii***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Scrie un enunţ în care cuvântul *un* (*la un drum călătorind*) să aibă altă valoare morfologică decât cea din text şi precizează această valoare. **6 puncte**
2. Transcrie, din primele două versuri, două cuvinte care conţin hiat şi un cuvânt care conţine diftong. **6 puncte**
3. Selectează două epitete. **6 puncte**

4. Transcrie propoziția în care este precizat scopul pentru care unul dintre personaje își ține respirația. 6 puncte
5. Explică rolul liniei de dialog. 6 puncte

B. Scrie, în 10-15 rânduri, caracterizarea unui personaj dintr-un text studiat.
În compunerea ta, trebuie:
- să precizezi modalitățile de caracterizare și două trăsături ale personajului; 4 puncte
- să ilustrezi trăsăturile, prin raportare la o secvență/ situație din text; 4 puncte
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; 2 puncte
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate. 2 puncte

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Râurile și lacurile se formează peste tot în lume, cu excepția celor mai fierbinți, celor mai reci și celor mai aride locuri. Reprezintă o proporție mică, însă vitală, din cantitatea de apă dulce de la suprafață: lacurile conțin circa 0,5%, iar râurile cam 1/40 dintr-un procent. Importanța acestei fracțiuni minuscule este uriașă, deoarece râurile modelează uscatul. Ele sunt cea mai puternică forță de eroziune de pe Pământ; pe continente, relieful dominant este alcătuit din dealuri și văi. În timp, râurile pot să erodeze munții și să transporte materialul spre mare. Sub acțiunea gravitației, râurile transportă în oceane circa 20 de miliarde de tone de uscat în fiecare an. Multe râuri sunt bătrâne din punct de vedere geologic, iar odată cu vârsta au crescut și au format sisteme care drenează continente întregi. Unele râuri au săpat peșteri și sunt în mare parte subterane. În schimb, majoritatea lacurilor sunt acumulări de apă foarte recente, temporare, care inevitabil se micșorează și dispar.

(***Râuri și lacuri***, în ***Enciclopedia TERRA, DORLING KINDERSLEY***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:
1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • locurile unde nu se formează râuri și lacuri; • proporția de apă dulce de la suprafață pe care o conțin; • cantitatea de uscat pe care o transportă în oceane. 6 puncte
2. Selectează enunțul care descrie relieful continentelor. 6 puncte
3. Notează răspunsul corect pentru cerința:
   În fraza *În timp, râurile pot să erodeze munții și să transporte materialul spre mare* ultimele două propoziții sunt:
   a. coordonate prin juxtapunere;
   b. principale;
   c. coordonate prin joncțiune. 6 puncte
4. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate: *Multe râuri sunt bătrâne*. 6 puncte

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre importanța râurilor și a lacurilor, pe baza fragmentului citat.
În compunerea ta, trebuie:
- să-ți prezinți opinia despre importanța râurilor și a lacurilor; 4 puncte
- să valorifici secvențele din text care ilustrează rolul râurilor și al lacurilor în desfășurarea vieții pe Pământ; 4 puncte

• să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziției* – 1 p.; *coerența textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 2 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 2 p.).

TEST 28

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

Aburii ușori ai nopții ca fantasme se ridică
Și, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur.

Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i verde
Și privesc cum apa curge și la cotituri se perde,
Cum se schimbă-n vălurele pe prundișul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpând malul năsipos.

Când o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Când o mreană saltă-n aer după-o viespe sprintioară,
Când sălbaticele rațe se abat din zborul lor,
Bătând apa-ntunecată de un nour trecător.

Și gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel râu care-n veci curge, făr-a se opri din cale.
Lunca-n giuru-mi clocotește; o șopârlă de smarald
Cată țintă, lung la mine, părăsind năsipul cald.

(Vasile Alecsandri, ***Malul Siretului***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

1. Indică, din primele două strofe, un cuvânt derivat cu prefix, unul derivat cu sufix și unul creat prin compunere. **6 puncte**
2. Motivează, selectând din ultimele două versuri, folosirea cratimei (*Lunca-n*), a semnului punct și virgulă (;) și a ultimei virgule. **6 puncte**
3. Transcrie o personificare, o metaforă și o inversiune. **6 puncte**
4. Precizează măsura și rima poeziei. **6 puncte**

5. Comentează, în maximum cinci rânduri, rolul comparației din primul vers în crearea atmosferei. **6 puncte**

B. Scrie o compunere, de 15-20 de rânduri, în care să demonstrezi că textul dat este un pastel.
În compunerea ta, trebuie:
• să precizezi trăsăturile pastelului; **4 puncte**
• să le ilustrezi cu citate semnificative, comentând imagini artistice și figuri de stil relevante pentru argumentație; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spațiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citește cu atenție textul următor:

*Nu cunosc suficient de bine psihologia cititorului de literatură de azi! De ce se citește și cum se citește? Lectura este o „căutare a timpului pierdut", o recuperare a prezentului. Însă cum îi place cititorului să se cufunde în lectură? Este un călător de cursă lungă, fericit să se închidă într-o carte așa cum, altădată, urcai la bordul unui transatlantic pentru a traversa oceanul, a face înconjurul lumii; sau, în civilizația grabei pe care o trăim, preferă (acest cititor) să se arunce în citire ca un plonjor care face câteva lungimi de piscină – și iese din ea pentru a-și relua ocupațiile zilnice? Ambele atitudini sunt posibile. Cititorul grăbit este conform cu omul grăbit al lumii noastre. Asta nu înseamnă că nu există și un altfel de tip de cititor. Lectura (despre asta a scris Matei Călinescu pagini remarcabile în **A citi, a reciti**) nu este numai o „procesare" a unui conținut intelectual, ci și o complicată operație psihologică prin care explorezi lumea (lumea mare) prin lupa lumii mici (lumea ta interioară).*

(Ion Vianu, ***Pledoarie pentru cărțile groase***,
în „Dilemateca", anul III, nr. 29, octombrie, 2008)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:
1. Formulează câte un enunț în care să numești următoarele elemente care privesc articolul citat: • titlul articolului citat; • tema articolului; • definiția lecturii. **6 puncte**
2. Menționează cele două tipuri de cititor, identificate de autorul articolului. **6 puncte**
3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
   În enunțul *și iese din ea pentru a-și relua ocupațiile zilnice*, propoziția subordonată obținută prin expansiunea părții de propoziție subliniate este:
   a. circumstanțială de cauză;
   b. circumstanțială de scop;
   c. completivă indirectă. **6 puncte**
4. Precizează funcția sintactică și valoarea morfologică a cuvintelor subliniate:
   ...ca un plonjor care face câteva lungimi de piscină. **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să descrii spațiul real sau imaginar în care ți-ar plăcea să te cufunzi în lectură.
În compunerea ta, trebuie:
• să prezinți caracteristicile spațiului ales; **4 puncte**

• să creezi imagini artistice, necesare unei descrieri artistice; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 29

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Perdelele-s lăsate şi lampele aprinse;
În sobă arde focul, tovarăş mângâios,
Şi candele-aurite ce de păreţi sunt prinse
Sub palida lumină, apar misterios.

Afară plouă, ninge! Afară-i vijelie,
Şi crivăţul aleargă pe câmpul înnegrit,
Iar eu retras în pace, aştept din cer să vie
O zână drăgălaşă, cu glasul aurit. [...]

Afară ninge, ninge, şi apriga furtună
Prin neagra-ntunecime răspânde reci fiori,
Iar eu visez de plaiuri pe care alba lună
Revarsă-un val de aur ce curge printre flori. [...]

Aşa-n singurătate, pe când afară ninge,
Gândirea mea se plimbă pe mândri curcubei,
Pân' ce se stinge focul şi lampa-n glob se stinge,
Şi saltă căţeluşu-mi de pe genunchii mei.

(Vasile Alecsandri, ***Serile la Mirceşti***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Scrie formele literare actuale ale următoarelor cuvinte din text: *lampele*, *păreţi*, *răspânde.* **6 puncte**
2. Motivează folosirea virgulei şi a semnului exclamării din structura *Afară plouă, ninge!* **6 puncte**
3. Transcrie, din prima strofă, o personificare, un epitet şi o inversiune. **6 puncte**

4. Precizează măsura şi rima poeziei. **6 puncte**
5. Comentează, în maximum cinci rânduri, rolul antitezei din strofa a treia. **6 puncte**

B. Scrie o compunere, de 10-15 rânduri, în care să comentezi mesajul desprins din ultima strofă a poeziei, referindu-te la atmosfera necesară poetului pentru crearea operei sale.
În compunerea ta, trebuie:
- să precizezi caracteristicile atmosferei şi atitudinea poetului; **4 puncte**
- să îţi ilustrezi ideile cu citate semnificative, comentând imagini artistice şi figuri de stil relevante pentru argumentaţie; **4 puncte**
- să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
- să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Liceele şi universităţile din toată ţara trebuie să facă liste cu elevii şi studenţii care vor dori să se vaccineze.

În funcţie de aceste liste, Direcţiile de Sănătate Publică (DSP) vor trimite dozele de care este nevoie. „Suntem în faza în care finalizăm distribuirea dozelor de vaccin. Avem liste făcute cu personalul medical şi cu militarii care doresc vaccinarea. Pentru a avea o evidenţă, toţi cei imunizaţi vor semna la administrarea serului", a declarat dr. Ruxandra Dumitrache Marin, DSP Bucureşti. Vaccinul împotriva gripei A(H1N1) nu se găseşte în farmacii, iar din primele 1.340.000 de doze vor fi vaccinaţi doar medicii, militarii, elevii şi studenţii.

(Alina Gavrilă, ***Vaccinarea cu semnătură şi programare***,
în „Adevărul", nr. 6026, 1 decembrie, 2009)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:
1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • numele ziarului din care a fost extras articolul; • tema articolului; • categoriile socio-profesionale care vor beneficia de vaccinare, în prima tură; **6 puncte**
2. Menţionează formalităţile pe care trebuie să le îndeplinească persoanele care se vaccinează. **6 puncte**
3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
   În enunţul ...*să facă liste cu elevii şi studenţii* *care vor dori* *să se vaccineze*, prin contragerea celor două subordonate subliniate, se obţin următoarele părţi de propoziţie:
   a. complement direct şi atribut;
   b. atribut şi complement direct;
   c. atribut şi complement circumstanţial de cauză. **6 puncte**
4. Precizează modul şi timpul următoarelor verbe: *să facă*, *a declarat*, *vor fi vaccinaţi*. **6 puncte**

B. Redactează o compunere de 10-15 rânduri, în care să prezinţi o întâmplare petrecută într-o iarnă în care, după o joacă prelungită la săniuş, te-ai ales cu un guturai.
În compunerea ta, trebuie:
- să prezinţi împrejurările în care s-a petrecut întâmplarea; **4 puncte**
- să narezi evenimentele, în succesiunea lor logică; **4 puncte**

• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.).

TEST 30

• Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
• Timpul efectiv de lucru este de 2 ore.

Subiectul I (42 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

A revenit frumoasa primăvară;
Copacii parcă-s ninşi de-atâta floare;
Dorinţi copilăreşti, renăscătoare,
Fac inimile noastre să tresară...

Iubire e în razele de soare,
Şi farmec în a codrului fanfară,
Şi visuri dulci în liniştea de sară:
În cer şi pe pământ e sărbătoare.

Ascult, privesc, respir cu lăcomie,
Căci toată frumuseţea asta-mi pare
Că niciodată n-are să mai fie!

Şi-s fericit c-am fost o clipă-n stare
Să simt, în marea lumii simfonie,
A gândurilor mele întrupare.

(Alexandru Vlahuţă, ***Reînviere***)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Indică, din prima strofă, un cuvânt format prin derivare, unul prin compunere şi unul prin conversiune. **6 puncte**
2. Selectează, din strofa a treia, un cuvânt în care apare diftong şi două cuvinte în care apare hiat. **6 puncte**
3. Transcrie o imagine vizuală şi o imagine auditivă. **6 puncte**
4. Scrie câte un enunţ pentru a ilustra omonimia cuvintelor *cer*, *mai* şi *marea*. **6 puncte**
5. Comentează, în maximum cinci rânduri, rolul enumeraţiei din versul *Ascult, privesc, respir cu lăcomie*. **6 puncte**

B. Scrie o compunere, de 10-15 rânduri, în care să argumentezi apartenenţa textului dat la genul liric.
În compunerea ta, trebuie:
• să precizezi caracteristicile operei lirice; **4 puncte**
• să îţi ilustrezi ideile cu citate semnificative, comentând imagini artistice şi figuri de stil relevante pentru argumentaţie; **4 puncte**

• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

Subiectul al II-lea (36 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul următor:

Despre peisaje, Tonitza spunea: „Când reproduci natura – eşti sclavul ei. Când o reprezinţi – o domini." În aceste lucrări, Tonitza s-a lăsat călăuzit de natură. Ea este foarte generoasă în motive pentru tablouri, cu condiţia ca pictorul s-o simtă, s-o accepte. De aceea se revoltă când aude pictori care spun că nu găsesc timp îndelungat niciun motiv de pictat. Puterea motivului din natură stă în lumină, iar lumina este dăruită de soare. [...] *Pe de altă parte, cadrul peisajelor este doar un pretext pentru desfăşurarea viziunii compoziţionale a pictorului.* [...] *În acest sens, Valentin Ciucă spune că „peisajele tonitziene conţin şi numeroase elemente ale unui spaţiu ideal, subiectiv, ilustrând propriile proiecţii afective ale artistului asupra realului".*

(***Viaţa şi opera lui Tonitza***,
Editura Adevărul Holding, Bucureşti, 2009)

A. Scrie, pe foaia de examen, răspunsuri pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

1. Formulează câte un enunţ în care să numeşti următoarele elemente care privesc articolul citat: • numele pictorului prezentat; • tema articolului; • numele criticului de artă care se referă la peisajele tonitziene; **6 puncte**

2. Menţionează motivul revoltei pictorului. **6 puncte**

3. Notează litera care corespunde răspunsului corect.
În enunţul ...*Când reproduci natura – eşti sclavul ei* prin contragerea propoziţiei subordonate, se obţine următoarea parte de propoziţie:
a. complement circumstanţial de timp;
b. complement indirect;
c. complement direct. **6 puncte**

4. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate: *numeroase elemente ale unui spaţiu ideal.* **6 puncte**

B. Redactează o compunere, de 10-15 rânduri, în care să prezinţi impresiile tale legate de o expoziţie de pictură/ vizită la un muzeu de artă.
În compunerea ta, trebuie:
• să prezinţi cadrul în care s-a petrecut evenimentul; **4 puncte**
• să descrii exponatele, insistând asupra celui care te-a impresionat; **4 puncte**
• să ai o structură adecvată tipului de text şi cerinţei formulate; **2 puncte**
• să te înscrii în limitele de spaţiu indicate. **2 puncte**

NOTĂ! Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie.
Vei primi 12 puncte pentru redactarea întregii lucrări (*unitatea compoziţiei* – 1 p.; *coerenţa textului* – 2 p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 2 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuaţia* – 2 p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

20 h.

CUPRINS

PARTEA I. **Textul literar. Textul nonliterar. Comunicare** [5]

TEXTUL LITERAR [5]
I. Genul epic [5]
A. Specii ale genului epic în proză [11]
Basmul [11]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Greuceanu*) [11]
Exemple de compuneri (*Prâslea cel Voinic și merele de aur*) [28]
Schița [36]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Vizită...*, I.L. Caragiale) [36]
Exemple de compuneri (*D-l Goe...*, I.L. Caragiale) [49]
Nuvela [56]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Popa Tanda*, Ioan Slavici) [57]
Exemple de compuneri (*Două loturi*, I.L. Caragiale) [69]
B. Specii ale genului epic în versuri [76]
Fabula [76]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Câinele și cățelul*, Grigore Alexandrescu) [77]
Exemple de compuneri (*Bivolul și coțofana*, George Topîrceanu) [86]
Balada populară [93]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Monastirea Argeșului*) [93]
Exemple de compuneri (*Toma Alimoș*) [107]
II. Genul liric [114]
A. Textul liric. Particularități și aplicații [114]
B. Pastelul [131]
Exerciții de înțelegere a unui text (*Sfârșit de toamnă*, Vasile Alecsandri) [132]
Exemple de compuneri (*Iarna*, Vasile Alecsandri) [141]
TEXTUL NONLITERAR [145]
Articolul de ziar/ de revistă [145]
Anunțul [149]
Știrea [150]
TEXTUL REFLEXIV. TEXTUL IMAGINATIV. TEXTUL ARGUMENTATIV [151]
Compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal, social sau cultural [151]
Diverse compuneri descriptive [156]
Diverse compuneri narative [168]
Diverse compuneri dialogate [173]
Compuneri care presupun exprimarea argumentată a unui punct de vedere [176]

PARTEA A II-A. **Limba română. Elemente de construcție a comunicării** [181]

FONETICA [183]
VOCABULARUL [186]
MORFOLOGIA [197]
SINTAXA PROPOZIȚIEI. SINTAXA FRAZEI [248]

PARTEA A III-A. **30 Modele de subiecte pentru proba scrisă la limba și literatura română, evaluarea națională** [295]

1.11.2011

Doina

Prima strofă aparține poeziei „Doina" de Octavian Goga.

„Doina este o operă lirică deoarece poetul O. Goga își exprimă gândurile, sentimentele, prin intermediul eu-lui liric, imaginilor artistice și a figurilor de stil.

Mărcile eului liric sunt verbele și formele pron. de persoana a I a și a II a (dorm, stingi, stau, te-, mi)

Doina apare umanizată cu ajutorul personificării.

Dorința

de M. Eminescu

I Repere critice:

II Tematica creației eminesciene

→ Poezie de inspirație folclorică: „Ce te legeni", „Freamăt de codru", „Dragoste și natură", „Sara pe deal", „Lacul";

→ Condiția omului de geniu: „Luceafărul", „Scrisorile"

Copilăria, Trecerea ireversibilă a timpului. („O, rămâi")

~~O, rămâi~~

B

Evocarea trecutului istoric („Scrisoarea a-3-a") 1

Dorința:

Tema poeziei este dragostea și iubirea

Motive eminesciene: ~~o~~ motivul codrului, izvorului, teiului (florile de tei), lunii

Poezia este structurată în 6 strofe, în care regasim

Prima strofă este o chemare ~~adresa~~ iubite, urmată de descrierea cadrului natural

Natura este singura care poate adaposti cuplul de îndrăgostiți, oferindu-le un spațiu de ocrotire, de singuratate, departe de ochii lumii, zbuciumul vieții cotidiene.

Idei sugerate de verbul ascund și de repetiția adjectivului singur singurei.
Intensitatea așteptarii ființei iubite este transferată asupra naturii care preia sentimentul îndrăgostitului emoția și forul așteptării („tremură")

Trecerea de la planul real (cadrul natural), la planul ireal (imaginar) este subliniată de verbele la modul conjunctiv (să alergi, să cazi, să desprind, să ridic) și verbe la indicativ viitor

(sedea-vei, vei fi), verbe ce sugerează visul (imaginea întâlnirii cu ființa iubită)
Aceste verbe descriu gesturile tandre ale îndrăgostitului ce aparțin unui ritual erotic, culminând cu sărutul îndrăgostiților.
Ultimele 2 strofe transmit o stare de încântare preluată de codrul, ce stabilește o armonie între cei 2.

Aceste imagini sugerează ritmul naturii ce îndeamnă la somn.
Remarcăm în poezie 3 secvențe poetice:

a) Chemarea în codru
b) Sosirea iubitei și întâlnirea celor 2
c) Visul pierdut fără sfârșit

Natura este personificată într-un martor tăcut care cunoaște povestea celor 2.

Tema: De comentat ultimele 2 strofe.
(incluziv not. de proză.)